ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, ΗΠΕΙΡΟΥ,
ΝΕΑΣ ΟΡΟΘΕΤΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΗΣ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑΙ

ΤΗΣ ΕΝΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΕΠΙ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΥΠΟΥΡΓΟΥ

ΥΠΟ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Θ. ΣΧΙΝΑ

ΤΑΓΜΑΤΑΡΧΟΥ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ

Παρὰ τῷ Ἐπιτελείῳ τοῦ Τρίτου Ἀρχηγείου.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΤΕΥΧΟΣ Β'.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τύποις «MESSAGER D'ATHÈNES»

1886

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, ΗΠΕΙΡΟΥ,
ΝΕΑΣ ΟΡΟΘΕΤΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΗΣ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑΙ

ΤΗι ΕΝΤΟΛΗι ΤΟΥ ΕΠΙ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΥΠΟΥΡΓΟΥ

ΥΠΟ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Θ. ΣΧΙΝΑ

ΤΑΓΜΑΤΑΡΧΟΥ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ

Παρὰ τῷ Ἐπιτελείῳ τοῦ Τρίτου Ἀρχηγείου.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΤΕΥΧΟΣ Β'.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τύποις «MESSAGER D'ATHÈNES»

1886

Β'

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Εἰς τὸ τεῦχος τοῦτο περιλαμβάνεται ἅπασα ἡ ἔκτασις ἡ κειμένη ἀρκτικῶς γραμμῆς ἀρχομένης ἀπὸ Τσιάγιαζι καὶ διὰ τῶν πόλεων Θεσσαλονίκης, Βοδενῶν, Καϊλὰρ, Καστορίας καταληγούσης εἰς Κορυτσᾶν (Γκιόρτζαν).

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Εἰς σ. 383 ς. 6 ἀντὶ
ΣΚΟΠΙΑ | | ὅρα σελ. 358.
γράφε
ΙΣΤΙΠ ἢ
ΙΣΤΙΟΥΠ | |

Κεῖται, εἰς ὕψος 203 μέτρων καὶ ἐντὸς βαθείας κοιλάδος, ἥτις ἀπὸ τῶν τριῶν πλευρῶν κυκλοῦται ὑπὸ ὑψηλῶν λόφων, οἵτινες μόνον πρὸς μεσημβρίαν παρέχουσι θέαν πρὸς τὴν πεδιάδα, εἰς μικρὰν δὲ ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Μπρεγκάλνιτσα, ἐφ' οὗ καὶ πλησίον τῆς πόλεως ὑπάρχουσι δύο γέφυραι (ὧν ἡ μία ἐπὶ τῆς πρὸς Σκόπια ὁδοῦ), Ὁ ποταμὸς οὗτος, ἔχων πλάτος 50—80 μέτρων, συμβάλλει τῷ Ἀξιῷ ἀριστερόθεν παρὰ τὸ χωρίον Παπάλιστα καὶ μόνον τὸ ἔαρ παρέχει πόρον.

Ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ λόφου καὶ εἰς ὕψος 80 μέτρων κεῖται τετράγωνον ὀχυρὸν πλευρᾶς 100 μέτρων, ἔχον ἐν τῷ μέσῳ ἐρειπομένον πύργον, ὅστις ἄλλοτε ὡς ἀκρόπολις καὶ καταφύγιον ἐχρησίμευεν.

Οἰκεῖται ὑπὸ 3000 οἰκογενειῶν, ἐκ τῶν ὁποίων 1200 εἰσὶ χριστιανικαί, 200 βοεμικαί, 30 ἰσραηλιτικαὶ καὶ αἱ λοιπαὶ ὀθωμανικαί, ἡ δὲ πόλις ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της οὐ μόνον στερεῖται ἡλίου, ἀλλ' ἐπὶ πλέον εἶναι καὶ βρωμερά.

Εἰς σ. 411 ς. 28 ἀντὶ | | ἔχον 25 οἰκογ.
γράφε-Θολὸ | | ἔχον 25 οἰκογ.
Εἰς σ. 451 ς. 13 ἀντὶ Τρετενίστα
γράφε Τρεστενίτσα
Εἰς σ. 460 ς. 22 ἀντὶ Δράμην
γράφε Δράμαν

Χωρία κείμενα μεταξὺ τῶν ποταμῶν Γάλλικου καὶ Ἀλιάκμονος:

Τσαλίκοβο Τσιφλίκιον πεδινὸν κείμενον 2 1/2 ὥρας δυτικῶς τῆς Θεσσαλονίκης, 1 1/2 ὥραν δυτικῶς τοῦ ποταμοῦ Γάλλικου, (ὅστις ἐκβάλλει 2 ὥρας δυτικῶς τῆς Θεσσαλονίκης) καὶ 1/4 ἀρκτικῶς τῆς ἀκτῆς, ἔχον 32 χριστιανικὰς οἰκογενείας, μικρὸν σχολεῖον καὶ ἐκκλησίαν.

Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ, ὡς καὶ εἰς πολλὰ τῶν ἑπομένων, λαλεῖται διεφθαρμένη καθόλου γλῶσσα, ἤτοι Ἑλληνικὴ μιγνυομένη μετὰ τουρκικῶν, προσλαμβανουσῶν τῶν ἑλληνικῶν λέξεων καταλήξεις βουλγαρικάς. Οἱ πλεῖστοι δὲ τῶν κατοίκων τῶν χωρίων οὐδ' ἀποφασιστικοὶ εἶναι, οὐδ' ἄξιοι ἐμπιστοσύνης.

Λάπρα Κεῖται 1/4 ὥρ. ΒΔ τοῦ προηγουμένου (σελ. 199). Παρ' αὐτὸ ΒΔ κεῖται τὸ ἐκ 12 οἰκογενειῶν χριστιανικῶν καὶ 8 Γύφτων χωρίον Μαγμούτοβο

Κολακιὰ Ἀπέχει 3 ὥρ. καὶ 1/4 τῆς Θεσσαλονίκης καὶ 1/4 ὥρ. ἀπὸ τοῦ προηγουμένου (σ. 193).

Κολοπάντσα Τσιφ. πεδ. ἔχον 12 οἰκογ. χριστ., καὶ 2 Γύφτων, κείμενον 1/4 τῆς ὥρας ΒΛ τοῦ ἄνω.

Βαλμάδα Κεφαλοχώρι πεδινὸν ἔχον 100 οἰκογ. χριστ., σχολεῖον δημοτικὸν μετ' ἀρχῶν Ἑλληνικοῦ, ἐκκλησίαν. Κεῖται 1/2 ὥραν Δ τοῦ ἄνω καὶ 1/4 ὥρ. Λ τοῦ ποτ. Ἀξιοῦ (Βαρδάρ), ἐφ' οὗ ἔχει μεγάλην ἰδιόκτητον περαταρλάν, χωρ[illegible] μαξαν μετὰ τοῦ φορτίου της [illegible] συρόντων αὐτὴν βοῶν.

Κάτω Καβακλί

Τσιφ. πεδ. ἔχον 7 οἰκογ. χριστιαν. ἐκκλησιαζομένας εἰς Βαλμάδαν, ἧς κεῖται Λ $^1/_4$ ὥρας.

Γεντσίδα

Κεφαλοχώρι πεδινὸν ἔχον 150 οἰκογ. χριστ., κείμενον $^1/_4$ ὥρας ΝΔ τῆς Κολακιᾶς καὶ 1 $^1/_2$ ὥραν ἀρκτικῶς τῆς ἀκτῆς. Πρὸ ἑξαετίας ὁ ποταμὸς Ἀξιὸς (Βαρδὰρ) ἔρρεε Δ τοῦ χωρίου Γεντσίδα, $^3/_4$ δὲ τῆς ὥρας πρὸς Ν αὐτοῦ, ἠνυστο μετὰ τοῦ ποτ. Λουδίου (Καράσμάκι). Ἐπὶ τῆς ἐγκαταλειφθείσης κοίτης ρέει νῦν μικρὸν ρεῦμα.—Ὥραν πρὸς νότον αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ποτ. Λουδίου ὑπάρχει δημόσιος περαταριὰ (καράβι).

Καϊλί

Τσιφλ. πεδ. ἔχον 60 οἰκογ. χριστ., σχολεῖον καὶ ἐκκλησίαν. Κεῖται 1 ὥραν Δ τοῦ χωρίου Βαλμάδα καὶ $^3/_4$ τῆς ὥρας τοῦ ποτ. Ἀξιοῦ.

Καρζιάλιοβο

Τσιφλ. πεδ. ἔχον 80 οἰκογ. χριστ., σχολεῖον καὶ ἐκκλησίαν. Κεῖται $^1/_4$ ὥρας ΒΔ τοῦ προηγουμένου.—Ἡμίσειαν σχεδὸν ὥραν ΒΔ τούτου εἰς θέσιν καλουμένην Μέγα, εἶναι περαταριὰ τοῦ δημοσίου ἐπὶ τοῦ ποτ. Λουδίου.

Μουσταφάτς

Χωρίον πεδινὸν κείμενον $^1/_4$ ὥρ. ΒΑ τοῦ ἄνω καὶ ἔχον 40 οἰκογ. ὀθωμ.

(Οὐ)ρουμλοῦκι (ἢ Γραικοχώρια) :

Κάλιανη (Κάϊλιν)

Τσιφλ. πεδ. κείμενον $^1/_2$ ὥραν ΒΔ τῆς ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Λουδίου περαταριᾶς, τοῦ χωρίου Γεντσίδα, ἔχον 50 οἰκογ. χριστ.

Κλειδί

(Ὅρα σελ. 197). Κεῖται $^1/_4$ ὥρας ΝΔ τοῦ προηγουμένου.

Τσινὰρ-Φουρνοῦ

Τσιφλ. πεδ., κείμενον $^3/_4$ ὥρας ΝΔ τοῦ ἄνω καὶ ἔχον 60 οἰκογ. χριστιαν.,

8 τουρκογύφτων καὶ 4 βουλγαρικάς.

Τρίκκαλα

Τσιφλ. πεδ. κείμενον $^3/_4$ ὥρας Δ τοῦ χωρίου Κλειδὶ καὶ ἔχον 30 οἰκογεν. χριστ., ὧν αἱ ἡμίσεις σχεδὸν βουλγαρικαί.

Μικρὸν Αλάμπορ

Τσιφλ. πεδ., κείμενον 1 ὥραν ΝΔ τοῦ χωρίου Τσινὰρ-Φουρνοῦ καὶ 20′ τῆς ὥρας ΒΑ τοῦ ποταμοῦ Ἀλιάκμονος (Βίστριτσα).

Μεγάλον Ἀλάμπορ

Ἰμλιὰκ πεδινόν, κείμενον 10′ τῆς ὥρας πρὸς Ν τοῦ ἄνω καὶ ἔχον 35 οἰκογενείας χριστιανικάς.

Βουλγάρικο Ἀλάμπορ ἢ Αλαμποροῦδι

Τσιφλ. πεδ., κείμενον $^1/_2$ σχεδὸν ὥραν ΒΔ τοῦ ἄνω καὶ παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ΝΑ παρ' αὐτὸ ῥέοντος ποταμοῦ Ἀλιάκμονος, ἔχον 10 οἰκογ. χριστ.

ΣΗΜ. Πρὸ ἐτῶν τ' ἀνωτέρω 3 χωρία ἔκειντο ΝΔ τοῦ Ἀλιάκμονος ὅστις, ἀπὸ τοῦ κατωτέρω χωρίου Παληόχωρα, ἔρρεε μεταξὺ τούτων καὶ τοῦ χωρίου Τσινὰρ-Φουρνοῦ, ἀλλ' ὁ ποταμὸς ἐγκαταλείψας τὴν παλαιάν του κοίτην, ῥέει νῦν πρὸς νότον αὐτῶν, διαρρέων τὸ κατωτέρω χωρίον Μηλοβοῦ.

Καλύβια Μηλοβοῦ

Κεῖνται ΒΔ καὶ παρὰ τὸ Μεγάλο Ἀλάμπορ καὶ ἀποτελοῦνται ἐκ 10 οἰκογενειῶν χριστ., αἵτινες παρὰ τοῦ ποταμοῦ Ἀλιάκμονος ἀπεχωρίσθησαν τοῦ Μηλοβοῦ (σελ. 102).

Παληόχωρα

Τσιφλ. πεδ., κείμενον μίαν ὥραν ΒΔ τοῦ χωρίου Βουλγαρικοῦ Ἀλάμπορ παρὰ τὴν παλαιὰν κοίτην, καὶ πλησίον τῆς νέας τοῦ δυτικῶς τούτου [illegible] ποταμοῦ Ἀλιάκμονος, ἔχον 1[illegible] οἰκογ. χριστιανικάς.

Τσαταλοχῶρι

Τσιφλ. πεδ., κείμενον $^1/_2$ ὥ[illegible] ΒΔ

	ἔχον 15 οἰκογ. Ρωμηογύφτων χριστ.
Κορ(υ)φὴ	Τσιφλ. πεδ., κείμενον 1/2 ὥραν Β τοῦ ἄνω, ἔχον 65 οἰκογ. χριστιανικὰς (σελ. 198).
Φούρς	Συνοικία τοῦ ἄνω, κειμένη ΜΑ, καὶ ἔχουσα 12 οἰκογ. χριστιανικάς.
Καρυὰ	Τσιφλ. πεδ., κείμενον 1/2 ὥραν ΝΑ τοῦ προηγουμένου, ἔχον 15 οἰκογεν. χριστ. καὶ 4 βουλγάρων.
Ἀϊδενοχῶρι	Συνοικία τοῦ ἄνω, κειμένη ΜΑ καὶ ὥραν Δ τοῦ ποταμ. Λουδίου (Καρὰ-ἀσμάκι), ἔχουσα 10 οἰκογ. χριστιανικὰς καὶ 2 τουρκικάς.
Λιανοβέργι	Τσιφλ. πεδ., κείμενον 1/4 ὥρας Β τοῦ ἄνω χωρίου Καρυά, ἔχον 25 οἰκ. χριστιανικάς.
Πλατὺ	Τσιφλ. πεδ., κείμενον 1/4 ὥρας ΒΑ τοῦ προηγουμένου καὶ ἀπέχον 1/4 ὥρας Δ τοῦ ποτ. Λουδίου, ἐφ' οὗ ἡ παραταρὶὰ τοῦ Μέγα (σελ. μζ'), καὶ ἔχον 45 οἰκογ. χριστιανικάς.
Ηαλμοχῶρι	(ὅρα σελ. 176). Κεῖται Δ 3/4 τῆς ὥρας τοῦ ἐπὶ τοῦ Λουδίου καραβίου τοῦ Μέγα, ἀρκτικῶς τῆς ἀπὸ Βερροίας πρὸς Θεσσαλονίκην ὁδοῦ, καὶ ἀπέχει ὥραν τοῦ τε Ἀλιάκμονος καὶ τοῦ ποταμοῦ Λουδίου ὡς καὶ τοῦ Νότον τῆς λίμνης τῶν Γενιτσῶν ἕλους (σελ. λς'), ἔχει δὲ 80 οἰκογ. χριστιανικάς.
Γιδὰς	(ὅρα σελ. 176). Κεῖται 1/2 ὥραν Δ τοῦ ἄνω, καὶ εἶναι τὸ μεγαλείτερον τῶν χωρίων τοῦ Οὐρουμλοῦκι.
Καψοχῶρι	Τσιφ. πεδ., κείμενον παρὰ τὴν πρὸς Βέρροιαν ὁδὸν (σελ. 176) καὶ ὥραν ΝΔ τοῦ προηγουμένου παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Ἀλιάκμονος, ἔχον 40 οἰκογ. χριστιανικάς.

Νεοχῶρι	Τσιφλ. πεδ., κείμενον 3/4 τῆς ὥρας Β τοῦ χωρίου Γιδὰ καὶ 1/2 ὥραν Μ τοῦ ἕλους τῆς λίμνης Γενιτσῶν καὶ ποτ. Λουδίου ἔχον 45 οἰκογ. χριστιανικάς.
Σχινὰς	Τσιφλ. πεδ., κείμενον 3/4 σχεδὸν τῆς ὥρας Δ τοῦ ἄνω, ἔχον 50 οἰκογενείας χριστιανικάς.
Καταφύγι	Τσιφλ. πεδ., κείμενον 1/4 ὥρ. Μ τοῦ ἄνω, ἔχον 15 οἰκογ. χριστιανικάς.
Νησὶ	(ὅρα σελ. 198). Τσιφ. πεδ., κείμενον 1/2 ὥραν ΜΔ τοῦ ἄνω, ἔχον 55 οἰκογενείας χριστιανικάς. Πρὸς τὸ Μ αὐτοῦμέρος κεῖται ἡ Μονὴ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων.
Ρέσινα	Τσιφλ. πεδ., κείμενον 20' τῆς ὥρας ΜΔ τοῦ ἄνω, ἔχον 17 οἰκογ. χριστ.
Σκυλίτσι	Τσιφλ. πεδ., κείμενον 1/2 σχεδὸν ὥραν Δ τοῦ χωρίου Νησὶ καὶ ἔχον 16 οἰκογενείας χριστιανικάς.
Τραχοβίστα	Τσιφλ. πεδ., κείμενον ὥραν σχεδὸν ΒΔ τοῦ χωρίου Σχινὰ καὶ 1/4 ὥρας Μ τοῦ ἕλους (σελ. λς'), ἔχον 50 οἰκογενείας χριστιανικάς.
Καβάσλα (Σουφουλὸ ἤτοι τόπος καταφυγίου)	Τσιφλ. πεδ., κείμενον 1/2 ὥραν ΜΔ τοῦ ἄνω, καὶ 1/4 τῆς ὥρας τοῦ ΜΑ τῆς Βερροίας ρέοντος καὶ πρὸς τὸ Μ τῆς λίμνης Γενιτσῶν γυνομένου μικροῦ ποταμοῦ Τριποτάμου, ἔχον 20 οἰκογ. χριστιανικάς.
Σταυρὸς	Τσιφλ. πεδ., κείμενον 1/2 ὥραν ΜΔ τοῦ ἄνω χωρίου καὶ 1/4 ὥρας Λ τοῦ ποταμοῦ Τριποτάμου, ἔχον 20 οἰκ. χρ.
Ἐπισκοπὴ	Τσιφλ. πεδ., κείμενον 3/4 τῆς ὥρας Μ τοῦ ἄνω, ἔχον 38 οἰκογ. χριστ.
Ξεχασμένη	Τσιφλ. πεδ., κείμενον 3/4 τῆς ὥρας Δ τοῦ ἄνω, ἔχον 45 οἰκογ. χρ.
Λουτρὸς	Τσιφλ. πεδ., κείμενον 1 ὥρ. ΜΔ.

	τοῦ ἄνω καὶ ἀρκτικῶς τῆς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Λουδίου καραβίου τοῦ Μέγα πρὸς Βέρροιαν ὁδοῦ, ἔχον 60 οἰκογεν. χριστ. (σελ. 175).
(Α)Ραψομανίκα	Τσιφλ. πεδ., κείμενον $^1/_2$ ὥραν ΜΔ τοῦ ἄνω καὶ πρὸς Μ τῆς ἄνω ὁδοῦ, ἔχον 40 οἰκογ. χριστ. (σελ. 175).
Χουλεβᾶ	Ἑπτὰ καλύβαι τῶν κατοίκων τοῦ παρὰ τὸν Ἀλιάκμονα πεδινοῦ τσιφλ. Προδρόμου ἔχοντος 80 οἰκογ. χριστ., κείμεναι $^3/_4$ ΜΛ τοῦ ἄνω καὶ $^1/_4$ τοῦ Προδρόμου, ἐν αἷς παραμένουσι τινὲς τῶν κατοίκων, διατρέφοντες ἀγέλας χοίρων.
Ποζιαρῖται	Τσιφλ. πεδ., κείμενον 1 ὥραν ΜΔ τοῦ χωρίου Λουτροῦ, καὶ ἀρκτικῶς τῆς πρὸς Βέρροιαν ὁδοῦ, ἔχον 40 οἰκογ. χριστιανικάς.
Κουλούρα	(Ὅρα σελ. 103 καὶ 175). Τσιφλ. πεδ. κείμενον ὥραν ΜΔ τοῦ ἄνω.
Διαβατὸν καὶ Μέτσι	} (Ὅρα σελ. 103).

Χωρία κείμενα μεσημβρινοδυτικῶς τοῦ ποταμοῦ Ἀλιάκμονος (Βίστριτσα):

Γκριτζιάλι	Τσιφλ. πεδ. κείμενον παρὰ τὴν δεξιὰν τοῦ Ἀλιάκμονος ὄχθην ἀπέναντι τοῦ χωρίου Καψοχώρι (σελ. 201) ἔχον 55 οἰκογ. χριστ.
Νησέλι	Τσιφλ. πεδ. κείμενον παρὰ τὴν δεξιὰν τοῦ Ἀλιάκμονος ὄχθην $^1/_2$ ὥραν ΜΛ τοῦ ἄνω πρὸς τὸ χωρίον Παληόχωρα (σελ. 203).
Νησελούδα	Τσιφλ. πεδ. κείμενον 1 ὥραν ΜΛ τοῦ προηγουμένου (σελ. 102) ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀλιάκμονος καὶ ἔναντι τοῦ Βουλγαρικοῦ Ἀλάμπορ.

ΣΗΜ. Ἅπαντα τὰ χωρία τοῦ Οὐρουμλουκίου τούτου, στερούμενα ὁδρομύλων, ἀλέθουσιν εἰς τὰ πρὸς βορρᾶν τῆς λίμνης Λουδίας (Γενιτσῶν) κείμενα χωρία Βούδριστα καὶ Ὄμπαρ, καθότι πᾶσα καταβληθεῖσα προσπάθεια πρὸς κατασκευὴν παρὰ τὸ ἀνωτέρω χωρίον ὑδρομύλου ἀπέβη ματαία, ἕνεκεν τῆς εἰς τὰ ἔργα ἐκ τῶν πλημμυρῶν ἐπελθούσης καταστροφῆς, διατηροῦσι δὲ ἀλευρομύλους κινουμένους δι' ἵππων.

Ἀνωτέρω παρεθέσαμεν λεπτομερῆ κατάλογον τῶν παρὰ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τῆς Μακεδονίας καὶ μεσημβρινῶς τῆς Θεσσαλονίκης μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Ἀλιάκμονος κειμένων διαφόρων ἐπὶ τῆς πεδιάδος χωρίων, καθόσον τοῦτο καθίσταται λίαν ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον. Ἀτυχῶς ὅμως ἐκτὸς τῶν τριῶν χωρίων Κολακιᾶς, Βαλμάδας καὶ Γεντσίδας, ὡς καὶ τοῦ ὑπὸ Ὀθωμανῶν οἰκουμένου χωρίου Μουσταφᾶτς, ἅπαντα τὰ λοιπὰ εἰσὶ τσιφλίκια ὑπ' εὐαρίθμων οἰκούμενα ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, ὧν ὅμως τὰ πρῶτα, ὡς ἐρρέθη, ὁμιλοῦσι διεφθαρμένην τὴν γλῶσσαν, καὶ εὐάριθμα τούτων μόνον εἰσὶ βουλγαρόφωνα. Ἐκ τούτων δ' ὡς κέντρα δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ἡ Κολακιά, τὸ Τσινὰρ-Φουρνοῦ, ὁ Γιδᾶς ἢ ὁ Σχινᾶς, ἕνεκεν τῆς παρὰ τὴν καλαμώδη ὄχθην τῆς λίμνης Γενιτσῶν θέσεώς των. Οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων τούτων εἰσὶν ἐργατικοί, ἀλλὰ λίαν λιτοὶ εἰς τὴν τροφήν των, ἀποστεροῦντες ἑαυτοὺς οὐ μόνον οἴνου ἀλλὰ καὶ κρέατος, ὄντες μαθεῖς εἰσὶ λίαν ὑποπτοι, στεροῦνται θάρρους καὶ τοῦ εὐγενοῦς ἐκείνου αἰσθήματος, τὸ ὁποῖον παίδευσις καὶ μόρφωσις προσφέρει, καὶ τὸ ὁποῖον λειψις χριστιανικῆς διδασκαλίας, δι' εὐνοήτους

γους, δὲν ἀναπληρεῖ. Ἀπέχοντες δ' ἕνεκεν τοῦ τε πεδινοῦ τῆς χώρας αὐτῶν, ὡς καὶ τοῦ κρατοῦντος, τῆς ὁπλοφορίας, ἀποθνήσκουσιν οἱ πλεῖστοι χωρίς ποτε νὰ βάλλωσι δι' ὅπλου. Πολλοὶ ὅμως τῶν κατοίκων τούτων, ὡς οἱ τῆς Κολακιᾶς καὶ Καρυᾶς εἰσὶν ἁλιεῖς (γιουβαρῖται) δυνάμενοι νὰ χρησιμεύσωσιν ἐν καταλλήλῳ ὥρᾳ, ὡς καλῶς γνωρίζοντες τοὺς ποταμοὺς καὶ τὴν ἀκτὴν ὅλην· ἀλλὰ μεταξὺ αὐτῶν εἰσὶ καί τινες Ἰσραηλῖται, εἰς οὓς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐμπιστευθῇ τις τὸ παραμικρόν.

Εἰς ἅπαντα τὰ χωρία ταῦτα ὑπάρχουσι τροφαὶ καὶ νομὴ, ὡς καὶ πρόβατα, βόες κτλ. ἀλέθουσι δὲ εἴτε εἰς μύλους κινουμένους δι' ἵππων, εἴτε εἰς τοὺς μύλους τῶν μεταξὺ Βοδενῶν καὶ Γενιτσῶν χωρίων.

Χωρία κείμενα μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Ἀλιάκμονος καὶ τῆς Αἰκατερίνης (σελ. 43).

Καρυᾶ — Τὸ μεγαλείτερον ἰχθυοτροφεῖον, κείμενον $^1/_4$ ὥρας Μ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀλιάκμονος.

Ράντανη — Ἰμλιάκ, κείμενον $^3/_4$ ὥρ. ΒΔ τῆς μονῆς Παναγίας Μακρυρράχης (σελ. 48), ἐπὶ ὑψηλῶν λόφων, ἔχον 50 οἰκογενείας κτηνοτρόφων.

Παλινέστιανη — Ἰμλιὰκ πεδινόν, κείμενον μίαν ὥραν ἀρκτικῶς τοῦ ἄνω, ἔχον 45 οἰκογενείας χριστιανῶν.

Πάλιανη — Ἰμλιὰκ σγεδόν, κείμενον ἐπὶ λόφων $^1/_2$ ὥραν ΜΑ τοῦ ἄνω, ἔχον 30 οἰκογ. χριστιανικάς.

Καστανιὰ — Ἰμλιάκ, κείμενον 1 $^1/_2$ ὥραν ΒΔ τῆς Μακρυρράχης (σελ. 48) καὶ ἀρκτικῶς τοῦ ἀπ αὐτῆς πρὸς Κολινδρὸν κατερχομένου ρεύματος, ἔχον 40 οἰκογ. χριστιανικάς.

Καλύβια — ἢ Καινούργιο χωριό, κείμενον μεταξὺ Κολινδροῦ (σελ. 45) καὶ Ἐλευθεροχωρίου (σελ. 101) ἐπὶ μικρῶν βουνῶν, ἔχον 30 οἰκογ. χριστιανικάς, παρ' αἷς ἕνεκεν τῶν εὐφόρων γαιῶν συνωκίζονται καὶ ἄλλαι οἰκογένειαι. Παρ' αὐτὸ Μ κεῖται τὸ ἐρειπωμένον χωρίον Καταχᾶς.

Λότζιανον — Τσιφλίκιον κείμενον ἐπὶ βουνῶν χαμηλοτέρων ἐκείνων, ἐφ' ὧν τὸ χωρίον Κολινδρὸς (σελ. 49) οὗτινος ἀπέχει πρὸς Β μίαν ὥραν, καὶ ἔχον 30 οἰκογ. χριστιανικάς.

Μονὴ Σφίντσας — Κεῖται 1 $^1/_2$ ὥραν ΒΑ τοῦ Κολινδροῦ (σ. 49) καὶ ΒΔ αὐτῆς $^1/_4$ ὥρ. ἔχει ὁμώνυμον τσιφλίκιον ἐπὶ μικρῶν βουνῶν, ἔχον 35 οἰκίας.

Φυλλορροιὰ — Τσιφλ. ὀρεινόν, κείμενον 1 $^1/_2$ ὥραν ΜΑ τῆς Σφίντσας, ἔχον 30 οἰκογεν. χριστιανικάς.

Βούλτσιοτα — ὀρεινὸν τσιφλ. τοῦ Ἁγίου Ὄρους, κείμενον $^3/_4$ τῆς ὥρας ΜΔ τῆς Σφίντσας, ἔχον 45 οἰκογ. χριστιανικάς.

Ράχη — Τσιφλ. πεδ., κείμενον $^1]_2$ ὥραν Δ τοῦ ἄνω, ἔχον 30 οἰκογ. χριστιαν.

Πυλωρίκιον — Τσιφλ. ἐπὶ μικροῦ ὄρους, κείμενον $^3]_4$ ὥρ. πρὸς Δ τοῦ Κολινδροῦ (σ. 49), ἀνῆκον τῷ Γ. Μπαγλαμαλῆ καὶ ἔχον 10 οἰκογ. χριστιανικάς.

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Χρουπίστης εἰς Κορυτσᾶν (Γκρόρτζαν).

ΧΡΟΥΠΙΣΤΑ — Ἀπὸ τῆς κωμοπόλεως (σελ. 117) ἡ ὁδὸς μετὰ 10′ διαβαίνει τὸν ποταμὸν Ἀλιάκμονα διὰ γεφύρας ἐχούσης ξύλινον [illegible]

	ὥρ.	στρωμα, ἐρειδόμενον ἐπὶ τριῶν λιθίνων ποδαρικῶν καὶ ἑνὸς ξυλίνου καὶ μετ'αὐτὴν βαίνουσα ὁμαλῶς διὰ τῶν ἀμπέλων τοῦ χωρίου Χρουπίστης ἐπὶ $^1/_4$ ὥρ. καὶ
	2	μετ'αὐτὰς ἐπὶ πεδιάδος, παρερχομένη τοῦ δεξιόθεν $^1/_2$ ὥραν, ὡς καὶ τοῦ ποταμοῦ ἀπέχοντος, χωρίου Ὁρμάν, ἔχοντος περὶ τὰς 60 χριστ. οἰκογ., ἐκκλησίαν, χάνιον, βρύσεις καὶ φρέατα, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Ζέλιανη		ἔχον 120 οἰκογενείας Ὀθωμανῶν καὶ ὀλίγων Βουλγάρων, τέμενος, 2 βρύσεις καὶ φρέατα. Μετ'αὐτὸ βαίνουσα ἐπὶ μικρὸν ὁμαλῶς καὶ
	1	δι'ἀμπέλων τθάνει μετὰ $^1/_4$ ὥρ. εἰς τὸν ποταμὸν τῆς Γράμμοστας, Μπέλιτσα καλούμενον, ὃν διαβαίνουσα ἐν τῇ κοίτῃ, εἰσέρχεται εἰς τὰς ἀμπέλους τοῦ χωρίου Τσετιρόκι, δι'ὧν διερχομένη φέρει εἰς τὸ χωρίον
Τσετιρόκι		ἔχον 110 οἰκογενείας χριστιανῶν καὶ Ὀθωμανῶν, ἐκκλησίαν, τέμενος, 2 χάνια 120 κτηνῶν καὶ ὑδρευόμενον ἐκ τοῦ παραρρέοντος ποταμοῦ τῆς Ὄσανης. Ἐξ-
	$1^1/_2$	ερχομένη τοῦ χωρίου δι' ὁμαλωτάτης κατωφερείας διαβαίνει μυλαύλακα, καὶ μετὰ $^1/_4$ ὥρ. διαβαίνει ἐν τῇ κοίτῃ τὸν ποταμὸν τοῦ χωρίου Ὄσανης. Μετὰ $^1/_4$ ὥρ. δὲ ἀπ'αὐτοῦ διασταυροῦται μετὰ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ
	——	Καστορίας εἰς Δάρδαν, καὶ ὁμαλῶς βαίνουσα φέρει εἰς τὸ χωρίον
	$4^1/_2$	

Σφατανεντέλια ἢ Σινλενδίέλα [Ἁγία Κυριακή]	ὥρ. $4^1/_2$	ἔχον 70 κατ. ὧν οἱ πλεῖστοι ὀθωμανοί, τέμενος, κρήνας καὶ χάνιον 50 κτηνῶν εἰς ἀπόστασιν 10' τῆς ὥρας. Ἀπ'αὐτοῦ ὁδὸς ἀνωφερής, ἐπὶ ἀδένδρου ἐδάφους βαίνουσα,
	1	συναντᾷ τὴν ἀμαξιτὸν $^1/_2$ ὥραν πρὸ τῆς θέσεως
Μπεϊμπουνὰρ		ἀπὸ Καστορίας εἰς Κορυτσᾶν. Ὅρα περιγραφὴν ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ ἀπὸ Καστορίας εἰς Κορυτσᾶν
	$7^1/_2$	(Γκιόρτζαν) εἰς σελ. 231, δι' ἧς, ὡς περιγράφεται, φέρει εἰς τὴν
ΚΟΡΥΤΣΑΣ (Γκιόρτζα)	—— 13	πόλιν τῆς

Πρωτεύουσα ὁμωνύμου Σαντζακίου (διαμερίσματος), ἔχοντος πληθυσμὸν 26500 ἑλληνοαλβανοὺς καὶ 20000 ὀθωμανούς, οἰκοῦντα εἰς 65 χριστιανικὰ χωρία καὶ 30 τουρκαλβανικά, παράγοντος δὲ 14000 κοιλὰ σίτου, 17000 κοιλὰ κριθῆς καὶ 22000 κοιλὰ ἀραβοσίτου, πρὸς δὲ 75000 ὀκάδας ἀχύρου καὶ 25000 ὀκάδας χόρτου.

Εἰς ἅπαν τὸ διαμέρισμα ὑπάρχουσιν 25 χάνια, 46 κλίβανοι, 20 ὑδρόμυλοι, 19 ἀποθῆκαι, παρέχει δὲ 700 ἵππους, 400 ἡμιόνους, 150 ὄνους, 600 βόας, 200 κάρρα, 8000 σκαπάνας καὶ 10000 πτύα.

Ἡ Κορυτσᾶ κεῖται ἐν τῇ μεσημβριοανατολικῇ ἄκρᾳ τοῦ ὁμωνύμου λεκανοπεδίου, ὁριζομένου πανταχόθεν ὑπὸ ὑψηλῶν σειρῶν ὀρέων, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου, ἢ μᾶλλον τῇ βορείᾳ ἀποκλίσει, κεῖται ἡ λίμνη Μαλίκη (Σβίρινας Σόφιανη), ἔχουσα μικρὰν ἔκτασιν καὶ σχηματιζομένη ἐκ τοῦ ποταμοῦ Δεβὸλ καὶ ἄλλων χιονορυάκων καταρρεόντων ἐκ τῶν πέριξ ὀρέων. Καὶ ἐξ ἀνατολῶν μὲν ὁρίζεται ὑπὸ τῶν [illegible] τῆς Πιερίας (Ξηροβουνίου καὶ Ζδέσδας), πρὸς δὲ [illegible] ρᾶ, ὑπὸ τοῦ Λιβανίσκου (Γόρα), πρὸς δυσμὰς [illegible] τὸ

τοῦ Τομόρου καὶ πρὸς νότον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ καὶ κλάδου τινος βορείου τοῦ Γράμμου, Μοράϊα ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων καλουμένου.

Ἡ πόλις Κορυτσᾶ, Γκιόρτζα τουρκιστί, ἕδρα τοῦ ὁμωνύμου Σαντζακίου καὶ τοῦ Μητροπολίτου Κορυτσᾶς, εἶναι καλῶς ρυμοτομημένη καὶ ἔχει μεγάλας λιθοκτίστους οἰκοδομάς, ὡραίαν ἀγορὰν μετὰ λιθοκτίστων καταστημάτων, ἐν ᾗ ἐνεργεῖται ἄξιον λόγου ἐμπόριον, ἰδίᾳ κατὰ πᾶν Σάββατον, ὁπότε προσέρχονται ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Μακεδονίας. Ἡ πόλις ἀριθμεῖ 1250 οἰκίας χριστιανικάς, 320 ὀθωμανικὰς καὶ 120 ἀθιγγανικάς, ἀνηκούσας εἰς ἀμφότερα τὰ θρησκεύματα, 700 περίπου καταστήματα (ὧν 15 ὀθωμανικά), 22 χάνια (περιέχοντα 484 δωμάτια καὶ ἱπποστάσια, χωρητικότητος 3000 ἵππων), 3 ναούς, 2 ἐξωκλήσια, κτίριον μητροπόλεως, ὡρολόγιον, 4 σχολεῖα, κατάστημα διοικητηρίου, οἴκημα διὰ στρατῶνα χωρητικότητος 100 ἀνδρῶν, νεόδμητον δημαρχεῖον, 2 τεμένη, κατάστημα τηλεγραφείου, λουτρῶνα, πλεῖστας κρήνας, 5 ξυλουργεῖα, χαλκεῖα καὶ ἐργαστήρια ραπτικῆς ἐγχωρίων, 16 χλιβάνους καὶ 11 ἀποθήκας.

Ἡ πόλις αὕτη διὰ τὸ κεντρικὸν ἠδύνατο νὰ προοδεύσῃ ἔτι μᾶλλον καὶ νὰ ἔχῃ σήμερον διπλάσιον πληθυσμόν, ἐὰν δὲν ὑφίστατο ἀλλεπαλλήλους λεηλασίας καὶ καταστροφὰς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1821 καὶ ἐντεῦθεν.

Περὶ τὴν Κορυτσᾶν κεῖνται τὰ ἑξῆς χωρία, ἅτινα ἤκμασαν μέν, ἀλλὰ μετὰ τὴν πρώτην καταστροφὴν δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀνακύψωσιν, ἤτοι ἡ Ἐμπορία (Μπόρια) πρὸς τὸ ΜΑ εἰς $^1/_2$ τῆς ὥρας ἀπόστασιν, παρὰ τὴν ὁποίαν, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ βουνοῦ ἐφ' οὗ κεῖται, ὑπάρχει ἀνθρακωρυγεῖον· ἡ Μοσγόπολις καὶ Σιάπσκα (Ἱππιογία) πρὸς δυσμὰς εἰς 3 ὡρῶν ἀπόστασιν· τὸ Μπάρτσι πρὸς Α εἰς $^1/_2$ ὥρας ἀπόστασιν· ἡ Ζέσδα (Σελασφόρος) πρὸς Β. εἰς $3^1/_2$ ὡρῶν ἀπόστασιν· τὸ Βιθικούκιον 4 ὥρας πρὸς Ν

καὶ τὴν Βοβοστίτσαν πρὸς Ν εἰς $^1/_2$ ὥρας ἀπόστασιν.

Εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς πόλεως ταύτης, ἐχούσης πληθυσμὸν 8 χιλ. τουρκαλβανῶν καὶ 7 χιλ. ἑλληνοαλβανῶν, συμβάλλει οὐ σμικρὸν καὶ ἡ εὐπορία τῶν κατοίκων, οἵτινες ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀποδημοῦντες εἰς Αἴγυπτον καὶ Ρουμανίαν ἰδίως, ἐπανέρχονται εἰς τὴν πατρίδα των ἀποφέροντες τοὺς καρποὺς τῶν πολυετῶν ἐν τῇ ξένῃ κόπων. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἶναι φιλόμουσοι καὶ φιλοπάτριδες.

Ἡ ἀγορὰ τῆς πόλεως ταύτης εἶναι ὀνομαστή, διότι ἀπογυμνοῦνται οἱ ἐκ τῶν πέριξ χωρίων προσερχόμενοι ἀγοραστάι, ἀφ' οὗ καὶ ἡ παροιμία «Ἀλλὰχ μπερεκιὰτ βερσὶν γκὰ παζάρι ντὲ Κόρτζιας, βάτε μὲ κάλι ἔρδε μὲ γόμαρι», ἤτοι ὁ Θεὸς νὰ τὰ δίδῃ ἐν ἀφθονίᾳ εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς Κορυτσᾶς, εἰς ἣν μετέβην μὲ ἵππον καὶ ἀπῆλθον μὲ ὄνον.

Ἐπίκαιροι θέσεις ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἀσφαλείας τῆς πόλεως εἶναι 1] ὁ εἰς τέταρτον ἀπόστασιν γήλοφος ἐπὶ τοῦ ὁποίου κεῖται ναΐσκος τοῦ προφήτου Ἠλία ἄνωθεν τῆς πρὸς Βιτώλια ὁδοῦ, 2] ἡ ῥάχις τοῦ βουνοῦ, ἐφ' οὗ κεῖται τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου, 3] ἡ Ἐμπορία, 4] πρὸς Ν ὁ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ χωρίου Δρενόβου παρεμπίπτων γήλοφος καὶ 5] πρὸς Δ ἡ πλησιεστέρα πλευρὰ τοῦ βουνοῦ, ἐφ' οὗ κεῖται ὁ Τεκὲς τῆς Μέλτζανης.

Σημ. Ἐκ Χρουπίστης ἑτέρα ὁδὸς ἁμαξιτὸς, διαβαίνουσα τὸν ποταμὸν ἐπὶ τῆς γεφύρας ἐγκαταλείπουσα δὲ ἀπ' αὐτῆς ἀριστερόθεν τὴν ἄνω ὁδὸν, καὶ βαίνουσα ὁμαλῶς ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ ἀριστερόθεν καὶ μικροῦ ὕψους ὄρους, φέρει μετὰ 3 ὥρας, εἰς τὸ χωρίον Ζουπάνιστα, κείμενον ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ ὑπερκειμένου ὁμωνύμου ὄρους καὶ ἔχον 120 οἰκογενείας χριστιαν., σχολεῖον, ἐκκλησίαν, χάνιον, λαχανοκήπους καὶ 3 ὁδρομύλους; παρὰ τ[illegible] ἢ συναντᾶται μετὰ τῆς κατωτέρω ἀμ[illegible] Καστορίας εἰς Κορυτσᾶν (σελ. 230).

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Καστορίας εἰς Σαμαρίναν.

	ὥρ.	
ΚΑΣΤΟΡΙΑ		Ἀπὸ Καστορίας (ὅρα σελ. 117) εἰς Χρούπισταν τρεῖς ἄγουσιν ὁδοί α') ἡ ἀμαξιτός, ἥτις διέρχεται πλησίον ἐρειπίων ἀρχαίου τείχους, Κάστρου ὑπὸ τῶν τῆς Χρουπίστης κατοίκων καλουμένου. Τὰ ἐρείπια ταῦτα πιθανὸν νὰ ὦσιν, εἴτε τὰ ἐρείπια τοῦ Ὀρεστικοῦ Ἄργους, εἴτε τῆς ἀρχαίας Διοκλητιανουπόλεως.
Χρούπισταν	1½	ε') ἡ βαίνουσα ἄνωθεν τοῦ βουνοῦ τῆς Πέτρας καὶ διερχομένη τοῦ στενοῦ Ψαλίδας (σελ. 170) καὶ
		γ') ἡ βαίνουσα διὰ τῶν ἀμπέλων καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς ὄχθης τῆς λίμνης χωρίου Δουπιάκοι· ἅπασαι φέρουσιν εἰς (ὅρα περιγραφὴν εἰς σελ. 117). Ἀπὸ ταύτης ὁδὸς ὁμαλὴ διερχομένη τὸν ποταμὸν Ἀλιάκμονα, εἰς τὸν ὑπάρχοντα πόρον, καὶ παρερχομένη τοῦ δεξιόθεν αὐτῆς 20′ τῆς ὥρας χωρίου Μαρκόβιανι, 40 κατοίκους χριστιανοὺς ἔχοντος, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Πησιάκοι	½	οἰκούμενον ὑπὸ 150 χριστιανῶν καὶ ἔχον ἐκκλησίαν καὶ βρύσιν. Ἀπὸ τούτου ὁδὸς κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνώμαλος καὶ ὑπὸ πολλῶν ρευμάτων διακοπτομένη καὶ διαβαίνουσα λίαν ὁρμητικὸν ἐν πολυομβρίαις χείμαρρον, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Βελίσδι	2	οἰκούμενον ὑπὸ 250 χριστιανῶν
	4	

	ὥρ.	
	4	καὶ ἔχον ἐκκλησίαν καὶ βρύσεις. Ὁμοίως δὲ βαίνουσα διέρχεται
	2	τοῦ χωρίου
Μπλάζουμ		οἰκουμένου ὑπὸ 150 οἰκογενειῶν χριστ. καὶ ὀθωμανικῶν, καὶ ἔχοντος ἐκκλησίαν, τέμενος, 4 χάνια χωρητικότητος 50 ἵππων, βρύσεις, χόρτον, κριθὴν καὶ σῖτον, ἀφ' οὗ διαβαίνουσα τὸν ποταμὸν
	2	Πριμορίτσαν ἐπὶ λιθίνης γεφύρας, κατασκευασθείσης δαπάνῃ τοῦ Χριστοδούλου Ζάχου, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Παλαιομαγαῖρι		οἰκούμενον ὑπὸ 30 οἰκογενειῶν χριστιανικῶν καὶ ἔχον ἐκκλησίαν, ὕδωρ, οἶνον, χόρτον, κριθὴν καὶ ἄχυρον. Οἱ κάτοικοι τοῦ
	3	χωρίου τούτου εἰσὶ τεχνῖται. Ἀπὸ δὲ τούτου εἰς τὸ χωρίον
Ντουσκὸ		διαιρούμενον διὰ χαράδρας εἰς δύο συνοικίας, τὸ ὁποῖον κατοικεῖται ὑπὸ 50 οἰκογεν. χριστιανικῶν, ὧν οἱ ἄνδρες εἰσὶ κτίσται καὶ ποιμένες καὶ ἔχει ἐκκλησίαν. Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς βαίνουσα ἐπὶ ἀνωφεροῦς, ἀνωμάλου καὶ δυσπορεύτου ἐδάφους, διερχομένη διὰ
	2½	τῶν καλυπτόντων τὰ ἑκατέρωθεν αὐτῆς βουνὰ δασῶν ὀξυῶν καὶ πιτύων, φέρει εἰς
Σαμαρίναν	13½	(ὅρα σελ. 57).

Α′ Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Καστορίας εἰς διαμέρισμα Κολώνι

ΚΑΣΤΟΡΙΑ		Ὁδὸς ἀπὸ τῆς πόλεως βαίνουσα σα ὁμαλῶς, καὶ Μ[illegible]

	ὥρ.	
		ἔχουσα, ἀκολουθεῖ ἐπὶ 1/4 ἥτῆς ὥρας τὴν μέχρι τῶν Μύλων ἁμαξιτόν, ἀφ' ὧν δι' ἀνωφερείας φέρει πρὸς τὸν Ζυγὸν Φούρκας. (Ὅστις σχηματίζεται ἐκ τοῦ βουνοῦ τῆς Πέτρας, κειμένου ΜΔ τῆς λίμνης, καὶ τοῦ βουνοῦ τῆς Ζουμπανίστης). ἀφ' οὗ κατερχομένη καὶ διαβαίνουσα τὸν ἐκ τῶν ἀρχικῶν κλάδων Βίστριτσα καὶ Βέλιτσα σχηματιζόμενον ποταμὸν Ἀλιάκμονα, φέρει εἰς τὸ χωρίον
	1	
Τίχδενι (κολοκύθα)		ἔχον 200 χριστ. ἐκκλ. καὶ χάνιον. Παρ' αὐτὸ δὲ κεῖνται καὶ τὰ ἑξ 120 ὡς ἔγγιστα γριστιανῶν οἰκούμενα χωρία Μανιάκι, κείμενον ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀλιάκμονος, καὶ Ἴσγκιμπλι, κείμενον παρὰ τὴν δεξιάν.
	1/2	
Ζέλιανη		Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς βαίνουσα ὁμαλῶς διέρχεται τοῦ χωρίου (ὅρα σελ. 210). [Ἀπὸ τούτου ἑτέρα ὁδὸς φέρει, διερχομένη διὰ τῶν χωρίων Νεζράμι (σελ. 220) καὶ Γράμμοστας (σελ. 223), εἰς Κολώνιαν]. Ὁμοίως δὲ βαίνουσα ἡ ὁδὸς διέρχεται μετὰ 1/4 τῆς ὥρας ἐν τῇ κοίτῃ του τὸν ποταμὸν Βέλιτσαν ἢ Ὄσιανης, παραπόταμον τοῦ Ἀλιάκμονος, ὅστις καὶ Κόκκινος καλεῖται. Ὁ ποταμὸς οὗτος μετὰ βροχὰς ἐπὶ τοῦ ὅρους Γράμμου καθίσταται ἀδιάβατος. Βαίνουσα δὲ ἡ ὁδὸς ὁμοίως
	1 3/4	
	3 1/4	παρέρχεται τοῦ χωρίου Σφατανεντέλια ἢ Σινιενδιέλα (Ἁγία

	ὥρ.	
	3 1/4	Κυριακή), κειμένου παρὰ τὴν δεξιὰν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην (ὅρα σελ. 211). καὶ παρερχομένη μετὰ 10′ χανίου, ὡς καὶ τοῦ ἀριστερόθεν 1 1/4 ὥρας κειμένου χωρίου Τσετιρόκι (σελ 210), φέρει εἰς τὸ χωρίον
Ὄσανη		οἰκούμενον ὑπὸ 600 τουρκοβουλγάρων, ὑδρευομένων κυρίως ἐκ τοῦ παραρρέοντος ὁμωνύμου ποταμίου, ἔχον δὲ 2 κρήνας, φρέατα καὶ 3 χάνια χωρητικότητος 85
	1 1/2	κτηνῶν μετὰ δωματίων. Ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου ὁδὸς ἀνωφερὴς καὶ ἀπόκρημνος, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Σιάκι		ἔχον, 300 κατοίκους ὀθωμανούς, χάνιον καὶ δεξαμενάς, (κεῖται δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ πρὸς Δάρδαν).
	1	Ἀπὸ τοῦ χωρίου δὲ τούτου ὁμοίως βαίνουσα, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Ποντσιάρι		κείμενον εἰς τὰς ὑπωρείας λόφου τινος. Ἐντεῦθεν δὲ ὁμαλῶς βαίνουσα φέρει εἰς τὸ χωρίον
	1	κείμενον ἐπὶ ὀροπεδίου, παρ' ὃ διέρχεται καὶ εἰς τῶν ἀρχικῶν κλάδων τοῦ ποταμοῦ Δεβόλ. Οἰκεῖται ὑπὸ 750 περίπου τουρκαλβανῶν καὶ ἔχει τέμενος, 3 χάνια 120 κτηνῶν καὶ ὑδρεύεται ἐκ
Μποζιγκράδι		τοῦ ποταμοῦ. Ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου ἡ ὁδὸς συναντῶσα πλησίον τοῦ βουνοῦ τῆς Νικολίτσας [illegible] βραχίονα τοῦ ποταμοῦ Δ[illegible] τοι τοῦ δυτικοῦ κλάδου [illegible] τοῦ ὄρους Γράμμου σχημα[illegible]
	2	
	8 3/4	

	ὥρ.	
	$8^3/_4$	νου), καὶ ἀκολουθοῦσα τὸν ροῦν αὐτοῦ, φθάνει εἰς θέσιν Σκάλα καλουμένην, ἐνῇ ἄνωμὲν ταύτης ὑψοῦνται βράχοι ἀπόκρημνοι, κάτωθεν δὲ ῥέει ὁ ἀκολουθούμενος ποταμός, καὶ διερχομένη τοῦτον, παρέρχεται μετὰ $^1/_4$ τῆς ὥρας ὑδρομύλου, πλησίον τοῦ ὁποίου συναντῶνται οἱ δύο βραχίονες τοῦ δυτικοῦ κλάδου τοῦ ποτ. Δεβόλ, ὧν ὁ μὲν κατέρχεται, ὡς ἐρρέθη, ἐκ τοῦ βουνοῦ τῆς Νικολίτσας, ὁ δὲ ἐκ τοῦ τῆς Δάρδας. Ἀπὸ τῆς συναντήσεως δὲ ταύτης μεθ' ὥραν ἡ ὁδὸς φέρει εἰς τὸ χωρίον
Ἄρεζα		οἰκούμενον ὑπὸ 250 χριστιανῶν,
Νικολίτσα	$1^1/_2$	ἀπ' αὐτοῦ δὲ εἰς τὸ χωρίον οἰκούμενον νῦν ὑπὸ 40 οἰκογεν. τουρκαλβανῶν, ἐνῷ ἄλλοτε, ὡς χριστιάνικη κωμόπολις, ἦτο μεγάλη καὶ εὐδαίμων.
		Ἀπὸ τούτου ἡ ὁδὸς ἀνερχομένη πρὸς τὸ ὁμώνυμον βουνὸν καὶ διερχομένη τοῦτο βαίνει ἐπὶ ὀροπεδίου, ἱκανὴν ἔχοντος ἔκτασιν,
	7	καὶ παρερχομένη τοῦ ἀριστερόθεν βουνοῦ τῆς Γράμμοστας, κατέρχεται διὰ στενοτάτης καὶ κατωφεροῦς διαβάσεως σχηματιζομένης ὑπὸ τῶν ὀρέων Νικολίτσας καὶ Γράμμοστας, καλουμένης Καζὰν ἢ Μπόντικας, καὶ φέρει εἰς τὸ χωρίον
Στέκα		οἰκούμενον ὑπὸ 300 ἑλληνοαλβανῶν. Τὸ χωρίον τοῦτο μεθ' ἑτέρων 46 χωρίων, ὧν τὰ 30 οἰκοῦνται ὑπὸ τουρκαλβανῶν, τὰ
	$17^1/_4$	

δὲ λοιπὰ ὑπὸ χριστιανῶν, ἀποτελεῖ τὸ διαμέρισμα (Καζὰν) Κολώνιας (πρότερον Καυλωνία καλούμενον), οἰκούμενον ἐν ὅλῳ ὑπὸ 7000 χριστιανῶν καὶ 12000 τουρκαλβανῶν ἀγρίων καὶ λῃστρικὰς διαθέσεις ἐχόντων πρὸς πάντας τοὺς ἐξ ἀνάγκης τὴν χώραν των διερχομένους.

Ἡ ἕδρα τοῦ διαμερίσματος εἶναι εἰς τὸ χωρίον Ἔρσεκ, 300 μόνον κατοίκους τουρκαλβανοὺς ἔχον, οἰκοῦντας ἐντὸς εὐτελῶν οἰκοδομῶν, ὡς εἶναι καὶ ἅπασαι αἱ τῶν χωρίων τοῦ διαμερίσματος.

Ἡ ἐν ὅλῳ παραγωγὴ τοῦ διαμερίσματος τούτου ἀνέρχεται εἰς 8000 κοιλὰ σίτου, 20000 κοιλὰ κριθῆς καὶ 32000 κοιλὰ ἀραβοσίτου, ὡς καὶ 15000 ὀκάδας ἀχύρου. Παρέχει δὲ 110 ἵππους, 90 ἡμιόνους, 30 ὄνους, 160 βόας καὶ 60 ἁμάξας φορτηγὰς, καὶ ἔχει μόνον 9 ὑδρομύλους, 10 κλιβάνους, 3 ἀποθήκας καὶ ὀλίγα φρέατα.

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Καστορίας εἰς διαμέρισμα Κολώνιας.

(διὰ τῶν χωρίων Νεστράμι καὶ Γράμμοσας).

	ὥρ.	
ΚΑΣΤΟΡΙΑ		Λεπτομερῆ τῆς ὁδοῦ ταύτης περιγραφὴν ἀνάγνωθι εἰς [illegible] ἀπὸ Καστορίας εἰς Κολώνιαν (σελ. 215).
	$1^1/_2$	
Ζέλιανη		(ὅρα σελ. 210). Ἀπὸ [illegible] χω-

	ὥρ.	
	1 1/2	ρίου τούτου ὁμαλῶς βαίνουσα ὁδὸς καὶ διερχομένη μετὰ 1/4 τῆς
	1 1/2	ὥρας ἐν τῇ κοίτῃ τὸν ποταμὸν Βέλιτσαν, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Ζελιγκόστι		διαχωριζόμενον ὑπὸ ρεύματος εἰς δύο συνοικίας, ὧν ἡ μὲν ἔχει 60 οἰκογεν. χριστιανικάς, ἐκκλησίαν,
		βρύσιν, ἡ δὲ 190 ὀθωμανικάς, τέ-
		μενος, βρύσιν, συγκοινωνούσας
		διὰ λιθίνης γεφύρας.
		Ἐντεῦθεν ὁδὸς ἐν μέρει ὁμα-
	1 3/4	λῶς βαίνουσα, διερχομένη καὶ δεύτερον τὸν, μεταξὺ τῶν χω-
		ρίων Ζελιγκόστι καὶ Ραδτιγκόστι,
		ὀφειοειδῶς κατερχόμενον ποταμὸν
		Βέλιτσαν, καὶ παρερχομένη τοῦ
		ἐπὶ τῆς δεξιᾶς του ὄχθης καὶ ἀρι-
		στερόθεν αὐτῆς χωρίου Γκάλι-
		στα, οἰκουμένου ὑπὸ 400 χριστι-
		ανῶν καὶ 250 Ὀθωμανῶν, ἔχον-
		τος δὲ ἀρχαίαν βυζαντινὴν ἐκ-
Νεστράμι		κλησίαν, φέρει εἰς τὸ χωρίον
		διαχωριζόμενον εἰς δύο συνοι-
		κίας ἄνω καὶ κάτω Νεστράμι,
		ἔχούσας 1800 κατοίκους, ἐκκλη-
		σίας καὶ χάνια. Ἀριστερόθεν
		τούτου (ἤτοι τῆς διευθύνσεως τῆς
	4 1/2	ὁδοῦ) κεῖται τὸ χωρίον Τσούκα,
		παρὰ τὸ ὁποῖον καὶ ὁμώνυμον
		Μονύδριον, δεξιόθεν δὲ κωνοειδὲς
		μεμονωμένον βουνὸν, καλούμενον
		Παλαιόκαστρον, πρὸς ὃ ἐκ Νε-
		στράμι ἀτραπὸς φέρει. Ἐκ τοῦ
		χωρίου Νεστράμι ἡ ὁδὸς βαίνου-
		σα διὰ τῆς ρευματιᾶς τοῦ ποτα-
		μοῦ Βέλιτσας, ἧς τὰ σχηματίζοντα
		αὐτὴν ὄρη καλύπτονται
	9 1/4	

	ὥρ.	
	9 1/4	κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ δάσους ὀ-
		ξυῶν καὶ πιτύων, καὶ ἥτις κατὰ
		θέσεις διαπλατύνεται ἢ στενεύει,
		φέρει μετὰ πορείαν δύο ὡρῶν εἰς
		στενὴν λίαν, δύσβατον καὶ ἀπό-
		κρημνον πάροδον, σχηματιζομέ-
		νην ὑπὸ τῶν ὀρέων Βόλια καὶ
		Μελιγκαλίστι, τῆς ὁποίας τὸ πλά-
		τος, τὸ ὁποῖον ἐν ἀρχῇ εἶναι 50
		ὡς ἔγγιστα βημάτων, μειοῦται
		εἰς 5 κατὰ τὸ τέλος. Παρερχομέ-
		νη δὲ μετὰ 2 1/2 ὥρας τοῦ ἀρι-
		στερόθεν χωρίου Δριανόβου, ἔχον-
		τος 650 κατοίκους καὶ κατερχο-
		μένη, ἀπὸ τῆς μετὰ τὸ στενὸν ἐξό-
		δου ἐπὶ 1 1/2 ὥραν, φέρει εἰς τὸ
		χωρίον
Ὄμουτσκον		οἰκούμενον ὑπὸ 120 χριστιανῶν.
		Ἀπὸ δὲ τούτου ἡ ὁδὸς βαίνουσα
		ἐπὶ δυσβάτου ἀνωφερείας, διέρ-
		χεται μετὰ δύο ὥρας ἑτέρας στε-
		νῆς παρόδου, καλουμένης Λαιμοῦ,
		δι' ἧς ἀνὰ ἓν τὰ φορτηγὰ διέρ-
		χονται, (ἔχούσης 10 μόνον βημά-
		τωνμῆκος), μεθ' ἣν βαίνουσα ἀνω-
		φερῶς, καὶ ὁτὲ μὲν ἐπὶ ὁμαλοῦ
		ἐδάφους, ὁτὲ δὲ ἐπὶ ἀνωμάλου,
	3 1/2	φέρει μετὰ 1 1/2 ὥραν παρερχο-
		μένη, ἀπὸ τοῦ χωρίου Ὀμούτσκου,
		διαδοχικῶς τῶν μικρὸν αὐτῆς ἀ-
		πεχόντων χωρίων
		Γιαννοβένι μετὰ 1 1/2 ὥραν, ἔ-
		γοντος 240 χριστιανούς,
		Πελκάτι μετὰ 3/4 [illegible]
		γοντος 200 χριστιανούς,
		Σλήμιτσας μετὰ 1/2 [illegible]
		τος 750 χριστιανούς καὶ
	12 3/4	

	ὥρ.	
	12³/₄	Φούσια τουρκοχωρίου εἰς τὴν ὑψηλὴν καὶ ἀπόκρημνον θέσιν
Δερβένι		ἐν ᾗ ἑαρινὸς σταθμός. Ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης ἡ ὁδὸς παρερχομένη τοῦ ἀριστερόθεν αὐτῆς χωρίου Τούχουλι, διευθύνεται πρὸς τὸ στενὸν Λινοτόπι, ἀφ' οὗ εἰς ὥραν φέρει εἰς
	1¹/₄	
Λινοτόπι		Τοποθεσία ἀρχαίας πόλεως, ἐν ᾗ νῦν κεῖται ὁμώνυμον χωρίον, οἰκούμενον ὑπὸ 120 περίπου τουρκαλβανῶν.
		Ἀπὸ τῆς ἀνωτέρω θέσεως ὁδὸς ἀνωφερὴς καὶ δύσβατος διαβαίνουσα ποτάμιον κατερχόμενον ἀπὸ τοῦ βουνοῦ τῆς Ἀρίνας καὶ Σκοτίνας, πλησίον τοῦ χωρίου Μιροσλάβιστα, φέρει μετὰ 1 ὥρ. εἰς
	1	
Λαιμὸν Σάρας		στενὴ πάροδος, ὀλίγων βημάτων μῆκος ἔχουσα, καὶ ἐπὶ τῶν ὁρίων τοῦ χωρίου Γράμμοστα. Ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης μετὰ ¹/₄ τῆς ὥρας κατωφερὴς ὁδὸς διέρχεται τῆς στενῆς καὶ ἀποκρήμνου θέσεως Σκάλα καλουμένης, δι' ἧς τὰ φορτηγὰ ἀνὰ ἓν διέρχονται, καὶ ὑπὸ τὴν ὁποίαν ὁ ποταμὸς Βέλιτσα ῥέει, ἀφ' ἧς μεθ' ὥραν
	1¹/₄	φέρει εἰς τὸ ἄδενδρον μέν, ἀλλὰ λίαν χορτοφόρον ὁροπέδιον τοῦ Γράμμου, παρερχομένη αὐθις διαδοχικῶς τῶν χωρίων
		Βιδόδα, οἰκουμένου ὑπὸ 650 τουρκαλβανῶν.
		Γρέντσι, οἰκουμένου ὑπὸ 500 τουρκαλβανῶν,
	16¹/₄	

	ὥρ.	
	16¹/₄	Τσέρτσιτσα, οἰκουμένου ὑπὸ 120 χριστιανῶν,
		Δρανίτσι, οἰκουμένου ὑπὸ 100 χριστιανῶν,
		Στένσκον, οἰκουμένου ὑπὸ 120 χριστιανῶν,
		Καλέβιστα, οἰκουμένου ὑπὸ 120 χριστιανῶν, κάτωθεν τοῦ ὁποίου κεῖται τὸ χωρίον
Γράμμοστα		ἄλλοτε μέγα καὶ καλὸν χωρίον, καταστραφὲν ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν. Ἔχει νῦν 50 οἰκογενείας χριστιανικάς, 3 ἐκκλησίας, ὕδωρ ἐκ τοῦ παραῤῥέοντος ποταμοῦ, ὅστις
	7	παρ' αὐτὸ πηγάζει. Ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου ὁδὸς ἀνωφερὴς λίαν φέρει μετὰ δύο ὥρας εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ ὄρους Γράμμου, ἀφ' ὧν λίαν κατωφερὴς καὶ δύσβατος ὁδὸς φέρει εἰς τὸ διαμέρισμα (Καζᾶ).
Κολώνιας	23¹/₄	(ὥρα σελ. 114, 125 καὶ 225).

Ἠμιονικὴ ὁδὸς

ἀπὸ Καστορίας πρὸς τὸ διαμέρισμα (Καζᾶ) Κολώνιας καὶ πρὸς Κόνιτσαν (Διὰ Γκορούσας καὶ Βουρβουσκοῦ).

	ὥρ.	
ΚΑΣΤΟΡΙΑ	3	Λεπτομερῆ τῆς ὁδοῦ περιγραφὴν ἀπὸ Καστορίας εἰς Ζελιγκόστι ἀνάγνωθι εἰς σελ. 219.
Ζελιγκόστι		Ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου ὁδὸς ἀνωφερὴς καὶ δύσβατος, βαίνουσα ἐπὶ διειράδος τοῦ ὄρους Γράμμου καὶ παρερχομένη τῶν εἰς μικρὰν ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν

	ὥρ.	
	3	καὶ πλησίον ἀλλήλων, τρίγωνον σχηματίζοντα, χωρίων Λουδόβου,
	1½	ἔχοντος 120 κατοίκους, Ψώχαρι, ἔχοντος 30 κατ. καὶ Μπρέζιανη, ἔχοντος 200 κατοίκους, καὶ μετ'
Ζαμπουρδένι		αὐτὰ τοῦ χωρίου κειμένου ἀριστερόθεν καὶ κάτωθεν τῆς ὁδοῦ, οἰκουμένου δὲ ὑπὸ
	2	450 τουρκαλβανῶν καὶ ἔχοντος τέμενος, κρήνας καὶ ἄθλιον χάνιον, φέρει, ὁμοίως βαίνουσα, εἰς
Γκορούσα		θέσιν ἐπίκαιρον ἐπὶ ὁμωνύμου ὄρους, ἐν ᾧ πύργος πρὸς στάθμευσιν στρατιωτῶν. Ἀπὸ ταύτης δὲ κατωφερὴς καὶ δύσβατος ὁδός, φέρει εἰς κοιλάδα. (ἥτις σχηματίζεται ὑπὸ τοῦ δεξιόθεν ὑψουμένου συνηρεφοῦς ὄρους Ἀρίνας καὶ τοῦ ἀριστερόθεν Μπρέζας καὶ διαρρέει τὸ ποτάμιον Βησάνσκον ἢ Μιροσλάβιτσα τὸ ὁποῖον τὰς πηγάς του ἔχει ἐκ τοῦ ὄρους Ἀ-
	2½	ρίνας παρὰ τὴν Νικολίτσαν, ἧς ὄπισθεν κεῖνται τὰ χριστιανικὰ χωρία Δένσκον καὶ Λούπουσκον), δι' ἧς βαίνουσα καὶ διευθυνομένη πρὸς τὴν γέφυραν Κάνσκου, παρέρχεται τοῦ χωρίου Κοτέλτσε, οἰκουμένου ὑπὸ 150 χριστιανῶν καὶ ἔχοντος ἐκκλησίαν καὶ ἄθλιον
Σλάπνα		χάνιον καὶ μετ' αὐτὸ τοῦ χωρίου κειμένου δεξιόθεν ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ ὄρους Ἀρίνας καὶ οἰκουμένου ὑπὸ 500 ὡς ἔγγιστα χριστιανῶν, ἐχόντος δὲ ἐκκλησίαν καὶ χάνιον. Ἀπὸ τούτου δὲ βαίνουσα διὰ τῆς κοιλάδος παρέρ-
	9	

	ὥρ.	
	9	χεται τοῦ χωρίου Βουρβουσκοῦ, οἰκουμένου ὑπὸ 1400 χριστιανῶν, καὶ ἔχοντος ἐκκλησίαν, σχολεῖον ἀρρένων, κρήνας καὶ χάνια, καὶ διερχομένη μεθ' ὥραν τῶν χωρίων Ζιέρμα καὶ Κάνσκου διευθύνεται
	1	πρὸς τὴν ὁμώνυμον τούτου γέφυραν, εἰς ἣν περατοῦται ἡ κοιλάς, ἤτοι ἡ
Κλεισοῦρα Βουρβουσκοῦ		εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἡ ὁδὸς διαχωρίζεται, καὶ ἡ μὲν πρὸς ἄριστ. διὰ στενῆς λίαν δυσβάτου κοιλάδος φέρει εἰς τὸ διαμέρισμα Κολώνιας (ἡ ὁδὸς αὕτη τὸ θέρος μόνον, ἕνεκεν τῶν ἐν χειμῶνι χιόνων, διαβαίνεται), ἡ δὲ πρὸς
	8	δεξιὰ ἀκολουθοῦσα κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν ρευματιὰν τοῦ, ἀπὸ τῶν δυτικῶν κλιτύων τοῦ ὄρους Σμόλικα πηγάζοντος ποταμοῦ τῆς Κονίτσης καὶ μετὰ τρεῖς ὥρας, διερχομένη διὰ τοῦ χωρίου Πρισόγιαννη, μετὰ 2 δ' ἔτι ὥρας τοῦ χωρίου Μόλιστα. φέρει εἰς τρεῖς ἀπὸ τοῦ τελευταίου ὥρας εἰς
Κόνιτσαν	18	

Ἡ πόλις αὕτη εἶναι πρωτεύουσα ὁμωνύμου διαμερίσματος, οἰκουμένου ὑπὸ 20 χιλ. Ἑλλήνων, πολεμικῶν καὶ σκληραγωγημένων, 13 χιλ. Ἀλβανῶν καὶ 7 χιλ. Βλάχων, καὶ ἔχοντος 70 χριστιανικὰ χωρία. Ἡ πόλις κεῖται παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Ἀώου, ὅστις διαχωρίζει τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἀπὸ τὴν τοῦ Ζαγορίου, καὶ εἰς [illegible] τολὰς τέρμα ὁμωνύμου, εὐφόρου, καὶ [illegible] καὶ τερπνῆς ἀλλὰ ψυχρᾶς πεδιάδος, [illegible] 6 — 8 ὡρῶν καὶ πλάτος 1 — 2, [illegible]

σιν οἱ ποταμοὶ Ἀῶος καὶ Βοϊδομάτης καὶ περιβάλλουσιν ἀπ' ἀνατολῶν τὰ ὄρη Νύμφη, Πανέστι καὶ Λαζαρῆ, κλάδοι τῆς Πίνδου, ἀπὸ βορρᾶ τὰ τοῦ Λιασκοβίκι βουνὰ καὶ ἀπὸ δυσμῶν ὁ ὑψηρεφὴς Ἀέροπος [Νεμέρτσκα]) καὶ ἐπὶ τῶν πρὸς δυσμὰς κλιτύων τοῦ ἀπὸ τῆς Πίνδου ἐκφυομένου κλάδου Νύμφη (Γυμνάδι), τῶν χιλίων αὐτῆς οἰκιῶν ἀμφιθεατρικῶς, ἐπὶ τοῦ σχηματιζομένου ὑπὸ τοῦ βουνοῦ κοίλου, διατιθεμένων καὶ κειμένων ἐν μέσῳ ὡραίων κήπων, διαχωριζομένων δὲ ὑπὸ ἀκανονίστων καὶ ἀκαθάρτων ὁδῶν.

Ἡ κατάρρυτος αὕτη πόλις, ἥτις ὑπὸ τοῦ ἀνατολικῶς αὐτῆς ὑπερκειμένου συδένδρου καὶ χιονοσκεποῦς κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ἔτους ὄρους Γυμνάδι, ἀποστερεῖται τοῦ ἡλίου κατὰ τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῆς ἡμέρας, καὶ ἐκ τούτου καθίσταται ψυχρὰ καὶ ὑγρά. Οἰκεῖται ὑπὸ 4 χιλ. χριστιανῶν καὶ 3 χιλ. μωαμεθανῶν, ἔχουσα καλὴν ἀγοράν, μετὰ 200 ἐργαστηρίων, ἐν οἷς κυρίως πωλοῦνται διάφορα εἴδη ὑφασμάτων μαλλίνων ἐγχωρίου κατασκευῆς, ἤτοι σαγιάκι καὶ ἄλλα λεπτότερα διὰ κάλτσας, ὡς καὶ σκουτὶ διὰ κάπας καλάς, τὰ ὁποῖα κατεργάζονται ἰδίως αἱ γυναῖκες τῶν χριστιανῶν, καθόσον οἱ ἄνδρες, τὸν κτίστην κυρίως μετερχόμενοι, ἐκπατρίζονται πρὸς διάφορα μέρη ζητοῦντες ἐργασίαν.

Πρὸς δὲ ἡ πόλις ἔχει ἐκκλησίαν, ἐπισκοπὴν (τοῦ Βελλᾶς καὶ Κονίτσης), δύο τεμένη, καλὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων, καὶ δύο τουρκικά.

Παρὰ τὴν πόλιν ταύτην καθ' ὅλον τὸν μῆνα Σεπτέμβριον τελεῖται ἐνιαυσία ἐμπορικὴ πανήγυρις, Πωγωγιανὴ ἢ Πανηγυρόπουλον καλουμένη, εἰς ἣν πλείονες τῶν 15 χιλιάδων προσέρχονται, παραμένοντες οἱ πλεῖστοι μετὰ τῶν ἐμπορευμάτων καὶ λοιπῶν σκευῶν των ὑπὸ παραπήγματα κατ' ἔτος πηγνυόμενα, καὶ μετὰ τὸ πέρας τῆς πανηγύρεως διαλυόμενα. Ἐν τῇ πανηγύρει ταύτῃ πωλοῦνται πλεῖστα εἴδη μαλλίνων ὑφασμάτων καὶ ἄλλα ἀντικείμενα,

ἔτι δὲ καὶ ὡραῖαι, εὔγευστοι καὶ παχύταται μιζύθραι (οὔρδαι καλούμεναι).

Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ παραμένουσιν οἱ λεγόμενοι Καραμουρατᾶται ἀπόγονοι τῶν Ἀσλὰν βέη, Σουλεϊμὰν βέη καὶ Ἰσμαὴλ βέη ἀπογόνων τῶν ἀρνησιθρήσκων Κωστῆ καὶ Ἰσαὰμ, οἵτινες ὑπεδούλωσαν τὴν Ἤπειρον, λόγῳ τιμαρίων πρὸς τὸν Μουρὰτ Β', καὶ οἵτινες ἐξακολουθοῦσιν ἔχοντες τὰ ληφθέντα διὰ τὴν ὑποδούλωσιν τιμάρια.

Παρὰ τῇ νῦν πόλει τῆς Κονίτσης, ἐκ τῶν ΒΑ αὐτῆς $^1/_2$ ὥραν καὶ ἐπὶ λόφου σωζομένων ἐρειπίων, ὑποτίθεται ὅτι ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις Στύμβαρα ἢ ἡ πόλις Κνωσσός, ὅπερ καὶ πιθανώτερον καὶ κατὰ παραφθορὰν τῆς ὁποίας καὶ ἡ σημερινὴ ὀνομασία τῆς πόλεως.

Μεταξὺ τῶν ὁδῶν ἀπὸ Καστορίας εἰς Σαμαρίναν καὶ Βουρβουσκὸν κεῖνται τὰ ἑξῆς χωρία:

Δέλα	ἔχον	250	χρις.	ἐκκλησίαν καὶ βρύσεις.
Χορεβσὶ	»	300	»	ἐκκλησίαν, σχολεῖον ἀρρένων, χάνιον, βρύσεις.
Σκριπάρι	»	90	»	καὶ ἐκκλησίαν.
Ἀσπροκλησιὰ	»	300	»	ἐκκλησίαν καὶ βρύσεις.
Τσουκαλοχῶρι	»	400	»	ἐκκλησίαν, σχολεῖον ἀρρένων καὶ βρύσεις.
Βεδιλοῦστι	»	400	»	ἐκκλησίαν καὶ βρύσεις.
Μισλογκόζι	»	130	»	καὶ ὀθωμανούς.
Ζηκόβιστα	»	300	»	ἐκκλ., σχολεῖον ἀρρένων καὶ παρ' αὐτὸ μονύδριον Ἁγίου Ἀθανασίου.
Δράμιστα	»	300	»	καὶ ἐκκλησίαν.
Δόλος	»	500	»	ἐκκλησίαν, σχολεῖον ἀρρένων καὶ βρύσεις.
Μιρασὰν	»	300	»	καὶ ἐκκλησίαν.

Χοτοῦρι	»	300	» ἐκκλησίαν, κρήνην καὶ χάνιον.
Λουβτσι	»	200	» καὶ ἐκκλησίαν.
Λιμπόχοβον	»	200	» καὶ ἐκκλησίαν.

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Καστορίας εἰς Δάρδαν καὶ Κορυτσᾶν.

	ὥρ.	
Καστορία		Ἐκ ταύτης ἡ ὁδὸς ἀκολουθοῦσα τὴν διὰ τῶν Μύλων ἁμαξιτὸν ὁδὸν φέρει εἰς τὸν ζυγὸν Φούρκας (ὅρα περιγρ. ὁδοῦ εἰς σελ. 216).
	1	Ἀπὸ τούτου κατερχομένη διαβαίνει τὸν ποταμὸν Βίςριζαν, ἕνα τῶν πρώτων ποταμῶν τοῦ Ἀλιάκμονος, καὶ φέρει εἰς τὸ χωρίον
Τίχδενι (κολοκύθα)		ἔχον 200 χριστιανούς, ἐκκλησίαν καὶ χάνιον. Ἀπὸ τούτου ὁμαλῶς βαίνουσα ὁδὸς καὶ διερχομένη τὸν ποταμίσκον Ὄσανης, ὅστις καὶ Κόκκινος καλεῖται, (ἔχων παρὰ τὴν ὄχθην του καί τινα δένδρα, καὶ συμβάλλων εἰς τὸν
	3	ποταμὸν Βίστριζαν) καὶ παρερχομένη μεθ' ὥραν τοῦ χωρίου Τσετιρόκι κειμένου 1 ὥραν καὶ $^1/_4$ ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ (ὅρα σελ. 210), φέρει πρὸς μεσημβρίαν τοῦ χωρίου
Σφατανεντέλια ἢ Σινιενδιέλα [Ἁγ. Κυριακή]		(ὅρα σελ. 211). Ἀπὸ τούτου ἀκολουθοῦσα τὴν κοίτην τοῦ ποταμίσκου, εἰσέρχεται εἰς μικρὰν κοιλάδα, παρερχομένη τοῦ ἀριστερόθεν καὶ μακρὰν αὐτῆς χωρίου Ταρστενὶκ τσιφλικίου, οἰκουμένου ὑπὸ 70 οἰκογεν. Τουρκαλβανῶν, καὶ φέρει διὰ τῆς κοι-
	$1^1/_4$	
	$5^1]_4$	

	ὥρ.	
		λάδος εἰς τὸ χωρίον
Ὄσανη	$5^1/_4$	(ὅρα σελ. 217). Ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου ἡ ὁδὸς ὁμαλῶς βαίνουσα
	1	καὶ διὰ κοντοκλάδων διερχομένη φέρει εἰς τὸ χωρίον
Παραπάτσικα		κείμενον παρὰ τὴν ὁδὸν καὶ ἔχον δύο συνοικίας, ὧν ἡ μὲν ἄνω ἔχει 60 οἰκογενείας ὀθωμανικὰς καὶ κεῖται ἐπὶ λόφου, ἡ δὲ κάτω 15 οἰκογενείας Βουλγάρων καὶ δύο ὑδρομύλους.
	$1^1/_2$	Ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου ἐξερχομένη τῆς κοιλάδος ἡ χαράδρα καὶ διαβαίνουσα τὸν ποταμίσκον Ὄσανης, βαίνει ἀνωφερῶς καὶ μεταξὺ τῶν χωρίων
Σιάκι		(ὅρα σελ. 217) κειμένου δεξιόθεν 5′ καὶ
Ρέβανι		ἔχοντος κατοίκους 300 χριστιανούς, χάνιον, δεξαμενὰς, καὶ κειμένου ἀριστερόθεν $^1/_4$, διαβαίνουσα δὲ τὸν ποταμὸν Δεβὸλ ἐν τῇ
	2	κοίτῃ, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Μποζιγκράδι		(ὅρα σελ. 217). Ἀπὸ τούτου ὁμαλῶς βαίνουσα καὶ ἀκολουθοῦσα τὴν ὄχθην, τοῦ ἀριστερόθεν μένοντος, ποταμοῦ Δεβόλ, παρέρχεται μετὰ 10′ τοῦ ἀριστερόθεν
	1	$^1/_4$ ὥρας χωρίου Τσέτα, κειμένου εἰς τὴν ἀντίθετον ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ἔχοντος 60 οἰκογ. ὀθωμανικὰς, καὶ μεθ' ὥραν ἐπίσης τοῦ ἀριστερόθεν $^1/_4$ ὥρας χωρίου
Κιουτέζα	1	ἔχοντος 150 οἰκογ. χρι[illegible]
		Ἐξακολουθοῦσα δὲ διέρχεται τοῦ χωρίου
Σινίτσα	$11^3]_4$	ἔχοντος 100 χριστιανο[illegible] καὶ 150

	ὥρ. $11^3]_4$	ὀθωμαν. καὶ ἐκκλησίαν, καὶ διαχωριζομένου διὰ τοῦ ποταμοῦ εἰς δύο συνοικίας. Ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου ἀνωφερὴς καὶ πετρώδης ὁδός, βαίνουσα διὰ κοντοκλάδων, φέρει εἰς χωρίον
Δάρδα	1	ὅρα σελ. 115.
		Σημ. Ὁδὸς ἡμιονικὴ ἀνερχομένη ἔτι τὰς κλιτεῖς ἐπὶ μικρὸν καὶ διερχομένη τῆς στενῆς παρόδου τῆς Βίγλας, ἀφ' ἧς μεθ' ὥραν ἐξέρχεται. καὶ τῆς ὁποίας τὸ πρὸς βορρᾶν ὄρος καλεῖται Βίγλα. διότι ἀπ' αὐτοῦ, καθορῶνται τὰ λεκανοπέδια τῆς τε Ὀρεστίδος καὶ Κορυτσᾶς, πηγάζει δὲ καὶ ὁ ποταμὸς τῆς Ὄσανης.
		Ἀπὸ τῆς Δάρδας ἐξερχομένη ἡ ὁδὸς καὶ παρερχομένη τοῦ δεξιόθεν ὑπὸ πιτύων καλυπτομένου πετρώδους λόφου καὶ τοῦ ἀριστερόθεν δάσους, καὶ βαίνουσα λίαν κατωφερῶς. οὖσα ὡς ἐκ τούτου καὶ δυσπόρευτος, διέρχεται διὰ δάσους πυκνοῦ πιτύων, ὀξυῶν, λεπτοκαρυῶν καὶ ἄλλων, ἐπὶ ? ὥρας κατερχομένη πρὸς ρευματίαν στενὴν καὶ πετρώδη, δι' ἧς βαίνουσα, ἐξέρχεται μεθ' ὥραν εἰς τὸ χωρίον
	4	
Ντρενόβα		κείμενον εἰς τοὺς πρόποδας καὶ ἔχον 160 οἰκογεν. χριστιανικὰς βουλγαροφώνους, 3 ἐκκλησίας, μικρὰ μαγαζεῖα, καὶ ὑδρευόμενον ἔκ τε τοῦ παραρρέοντος ρύακος καὶ βρύσεων, πρὸς δὲ ἔχει χόρτον, κριθὴν καὶ ἄχυρον. Ἀπ' αὐ-
	1	
	$17^3/_4$	

		τοῦ ὁμαλὴ καὶ ἄδενδρος ὁδὸς διερχομένη μετὰ $^1/_4$ τὸν ποταμὸν Ντρενίτσα, γυνόμενον εἰς τὴν λίμνην, φέρει εἰς
Κορυτσᾶν		(ὅρα σελ. 211).

Ἀμαξιτὸς ἀπὸ Καστορίας εἰς Κορυτσᾶν.

Καστορία	ὥρ.	Ἐξερχομένη τῆς Καστορίας ἡ ἀμαξιτὸς βαίνει ΜΔ, ἐγκαταλείπουσα μετὰ μικρὰν ἀνωφέρειαν ἀοιστερόθεν τὰς ἀμπέλους τῆς Καστορίας, καὶ ἀπὸ τούτων ὁμαλῶς βαίνουσα, φέρει εἰς τὸ μεσημβρινὸν ἄκρον τοῦ, δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ κειμένου χωρίου ἔχοντος, 120 οἰκογ. χριστ., ἐκκλησίαν, σχολεῖον ἀρρένων, χάνιον, βρύσεις, λαγανοκήπους καὶ τρεῖς ὑδρομύλους κειμένους παρὰ τῇ ὁδῷ. Ὁμαλῶς δ' ἀπὸ τούτου βαίνουσα διέρχεται μετὰ $^1/_4$ ὥρ. ἐν τῇ κοίτῃ τὸν ποταμὸν τῆς Σλίβενης, παρερχομένη τοῦ δεξιόθεν $^1/_4$ ὥρας κειμένου χωρίου Σλίβενη, ἔχοντος 60 οἰκογενείας χριστιανικ. βουλγαροφώνους καὶ ὀθωμανικάς.
	1	
Ζουπάνιστα		Σημ. Ἐν καιρῷ χειμῶνος ἡ ὁδὸς βαίνει μεθ' ὥραν ποὸς τὸ ἄνω χώριον Σλίβενη, δι' οὗ διέρχεται, καὶ μετὰ 5′ διαβαίνει ἐπὶ μονοτόξου λιθίνης γεφύρας τὸν ποταμὸν Σλίβενης ἐπὶ τῆς γεφύρας [illegible], δεξιὰ τῆς ὁποίας 10′ [illegible] καλὴ Μονή, ἐπ' ὀνόματι [illegible]

	ὥρ.	
	1	γίου Νικολάου. Ἔχουσα περὶ τὸ 0 κελία. Ἡ ὁδὸς δ' αὕτη εἰς ἀπόστασιν $^3/_4$ ἀπὸ τῆς γεφύρας συναντᾶται μετὰ τῆς κατωτέρω περιγραφομένης.
	$2^1/_2$	Ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Σλίβενης ἡ ὁδὸς βαίνουσα ὁμαλῶς $^1/_2$ ὥραν ἐπὶ τῶν ἀδένδρων ὑπωρειῶν τοῦ κατερχομένου ὄρους, ἔχουσα ἀριστερόθεν μικρὰς ράχεις, συναντᾷ ρεῦμα [τὸ κατερχόμενον ἐκ τῶν ἀμπέλων τοῦ χωρίου Κοσινέτσι], τοῦ ὁποίου ἀκολουθεῖ ἐπὶ $^1/_2$ ὥραν τὴν ὄχθην αὐτοῦ, καὶ μετ' αὐτήν, διαβαίνουσα αὐτὸ ἐν τῇ κοίτῃ, βαίνει ἐπὶ ἀνωφεροῦς καὶ ἀδένδρου ἐδάφους ἐπὶ $^1/_2$ ἔτι ὥραν [ἐνταῦθα συναντᾶται καὶ ἡ ὁδὸς ἡ ἄγουσα ἀπὸ Χρουπίστης εἰς Ζέλιανη, Τσετιρόκι καὶ Σινιενδιέλα σελ. 211] καὶ μετ' αὐτὴν ὁμαλῶς ἐπὶ $^1/_2$ ἔτι ὥραν βαίνουσα, φέρει εἰς ἐπίκαιρον θέσιν
Μπεϊμπουνὰρ		ἐνταῦθα ὑπάρχει βρύσις ἀφθόνου ὕδατος. δεξιόθεν δὲ τούτου $^3/_4$
	2	ὥρας κεῖται τὸ χωρίον Κοσινέτσι, ἔχον 200 οἰκογενείας χριστιανοβουλγάρων. Ἀπὸ τούτου
Καπεστίτσα		ὁμαλὴ ὁδός, φέρει εἰς τὸ χωρίον ἔχον 45 οἰκογενείας ὀθωμανῶν, καὶ 25 οἰκογεν. γοιστιανῶν, τέ-
	$^1/_2$	μενος. κρήνας, ὧν μία ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, χάνιον 30 κτηνῶν, χόρτον, κριθήν, κτλ. Ἀπ' αὐτοῦ ὁμαλῶς ἡ ὁδὸς βαίνουσα διέρχεται τοῦ χω-
	——	ρίου
Βισότσισα	6	οἰκουμένου ὑπὸ 80 οἰκογ. ὀθω-

	ὥρ.	
	7	μανικῶν καὶ εὐαρίθμων χριστιανῶν. Ἀπὸ τούτου δ' αὖθις ὁμαλῶς ἡ ὁδὸς βαίνουσα, φέρει εἰς
	2	τὸ χωρίον
Μπίλιστα		ἔχον 200 οἰκογενείας, τουρκαλβανῶν αἱ πλεῖσται, τεμένη, βρύσεις καὶ 10 χάνια 500 ἵππων. Εἶναι δὲ ἕδρα Μουδίρου ἐξαρτωμένου ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸ Μουτεσαριφλίκιον Κορυτσᾶς. Ἑκάστην Πέμπτην τελεῖται ἑβδομαδιαία ἀγορά.
	1	Ἀπὸ τούτου ὁμαλὴ ὁδός, βαίνουσα ἐπὶ πεδιάδος καὶ παρερχομένη μετὰ μικρὸν τοῦ δεξιόθεν $^1/_4$ ὥρας χωρίου Μπιτίνσκα, ἔχοντος 50 οἰκογενείας ὀθωμανικὰς καὶ τοῦ ἀριστερόθεν $^1/_4$ ὥρας ὑδρομύλου, φέρει μεθ' ὥραν εἰς τὴν
Ξυλογέφυρ. ποτ. Δεβόλ		Ἀπ' αὐτῆς δ' ὁμαλῶς βαίνουσα ἡ ἀμαξιτὸς, διὰ τῆς μεταξὺ τῶν ὀρέων Ζέσδας καὶ Γράμμου σχηματιζομένης κοιλάδος, ἐχούσης πλάτος μιᾶς ὥρας, καὶ ἥτις διακόπτει τὴν συνέχειαν τῆς, ἀπὸ βορρᾶ πρὸς μεσημβρίαν, κατερχομένης ὀροσειρᾶς τοῦ ὄρους Σκάρδου,
	1	παρέρχεται τοῦ χωρίου
Τσαγκόνι		κειμένου ἐπὶ τῶν ἀριστερόθεν ὑπωρειῶν, καὶ ἔχοντος 80 οἰκογενείας ὀθωμανικάς· καὶ μετ' αὐτὸ
	$1^1/_2$	ὁμοίως βαίνουσα διέρχεται τοῦ χωρίου
Πρόγορι		ἔχοντος 100 οἰκογ. ὀθωμα-
	——	Σημ. Πρὸς τὸ χωρίον τοῦτο
	$12^1/_2$	φέρει ἡ ἡμιονικὴ ὁδὸς ἡ συ

	ὥρ.	
	12½	τὴν ὁδὸν ἀπὸ Καστορίας διὰ Πισοντέρι εἰς Φλώριναν ἐκ τοῦ παρ' αὐτῇ μύλου σελ. 240 καὶ διὰ τῶν χωρίων Μπρέσνιτσα, Σιμαρδέσι, Βάμπελι, Βερμίκι καὶ Ζαγρεδὲς
	1	διερχομένη πρὸς τὴν περιγραφομένην.
Ζαμπλιάκ		Ὁμοίως δὲ ἐκ τοῦ χωρίου Πρόγορι βαίνουσα ἡ ὁδὸς παρέρχεται τοῦ χωρίου καταρρύτου καὶ γραφικοῦ, κειμένου ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ ὑψουμένου ὄρους Γράμμου, ὑπερθεν τοῦ ὁποίου ἐκτείνεται δάσος ὀξυῶν, ἐπὶ δὲ τῆς ὁδοῦ ὑπάρχει χάνιον 200 ἵππων καὶ βρύσεις. Μετ' αὐτὸ
	2	βαίνουσα ὁμαλῶς καὶ ἔχουσα ἀριστερόθεν τὰς ἀμπέλους τοῦ χωρίου Ζαμπλιάκ καὶ ἄλλων, καὶ δεξιόθεν πεδιάδα, φθάνει μετὰ ½ ὥραν ἐκ τοῦ χανίου εἰς τὸ χωρίον
Πλιάσα (Πήλιον)		ἔχον. 100 οἰκογεν. χριστιανῶν καὶ ὀθωμανῶν, ἐκκλησίαν, τέμενος, 2 χάνια 400 κτηνῶν, 2 βρύσεις καὶ ἀφθονίαν χόρτου καὶ χριθῆς.
		Τὸ χωρίον τοῦτο κατέχει τὴν θέσιν τοῦ ἀρχαίου Πηλίου, παρὰ τὸ ὁποῖον τὸ ἔτος 335 π. Χ. ὁ μέγας Ἀλέξανδρος στρατοπεδεύσας ἐνίκησε τὸν βασιλέα τῶν Ἰλλυριῶν Κλεῖτον, παρὰ τοῦ ὁποίου, καί τοι ἐμπρησθέν, ἀνωκοδομήθη μετέπειτα. Καὶ ἐπὶ τῶν πολέμων τῶν Μακεδόνων πρὸς τοὺς Ρω-
	15½	

	ὥρ.	
	15½	μαίους ἡ θέσις αὐτοῦ ἐθεωρεῖτο λίαν ἐπίκαιρος καὶ ὀχυρά. Ὑπερθεν ταύτης εὑρηνται ἐρείπια μεγαλοπρεποῦς κτιρίου καὶ εἰς ½ ὥραν ἀπ' αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους κεῖνται τὰ καλύβια ταύτης, τὰ ὁποῖα τὸν μὲν χειμῶνα κατοικοῦνται ὑπὸ 25 οἰκογεν. τὸ δὲ θέρος ὑπὸ 150 ἀρβανιτοβλάχων, οἵτινες ἀνήγειραν καὶ ὡραίαν ἐκκλησίαν. Ἀπ' αὐτοῦ ὁμαλῶς ἡ ὁδὸς βαίνουσα διὰ τῆς πεδιάδος καὶ ἐγκαταλείπουσα διαδοχικῶς δεξιόθεν τὰ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν κείμενα χωρία
		Ραμπέτσι, ἔχον 45 οἰκογ. χριστιανικάς, ἐκκλησίαν καὶ σχολεῖον ἀρρένων,
		Τυρόβα, ἔχον 22 οἰκογ. χριστ. καὶ ἐκκλησίαν,
		Ρύβι, ἔχον 10 οἰκογ. χριστιαν.
		Γενῆ-Τσιφλῆκι, ἔχον 15 οἰκ. χρ.
		Μαλιαδέτσι, ἔπαυλιν τοῦ ἰσχυροῦ Ἀλλιο-βέη, ἐν ᾧ λίαν ἰσχυρὸν κτίριον τοῦ ἰδιοκτήτου, ἔχον
	1½	12—15 δωμάτια, ὡς καὶ τινας καλύβας τῶν γεωργῶν αὐτοῦ.
		Ἀριστερόθεν δὲ τὰ χωρία:
		Κοῦτσι, ἔχον 40 οἰκογενείας.
		Μπελιορτᾶ, ἔχον 40 οἰκογενείας ὀθωμανικάς.
		Νιβιτσίστι, ἔχον 40 οἰκογενείας ὀθωμανικὰς καὶ τέμενος, κ[illegible] ἐρχόμενη τοῦ χωρίου Τισ[illegible] ἔχοντος 40 οἰκογενείας ὀ[illegible] νικὰς καὶ 35 χριστιανικάς, [illegible]
	17	

	ὥρ.	
	17	κλησίας μικράς, χάνιον ἔχον 7—8 δωμάτια καὶ σταύλους 50 ἵππων, ὡς καὶ πύργον Ὀθωμανοῦ τινος, καὶ τέλος τοῦ χωρίου Μπάρτς, ἔχοντος 11 οἰκογενείας ὀθωμανικάς, φέρει εἰς
ΚΟΡΥΤΖΑΝ (Γκιόρτζαν)	17	(ἀνάγνωθι περιγραφὴν εἰς σελίδα 211).

Μεταξὺ τῶν ὁδῶν ἀπὸ Καστορίας εἰς Δάρδαν καὶ Κορυτσᾶν κεῖνται τὰ χωρία:

1 Κουρίλα	μὲ	60 τουρκαλβανούς,
2 Ντόμπριανι	»	300 χριστιανούς,
3 Μέγκουλες	»	300 τουρκαλβανούς,
4 Ποντσιάρι	»	150 »
5 Σοβλι	»	80 »
6 Γκέρλιενι	»	450 »
7 Γλούρασι	»	150 χριστιανούς
8 Γκράτσα	»	70 ὀθωμανούς
9 Μποζιγκράδι	»	(ὅρα σελ. 217).

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Καστορίας εἰς Κορυτσᾶν.

ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ὥρ.	
		Ἀπὸ ταύτης ἀκολουθεῖται ἡ ἁμαξιτὸς (σελ.231) μέχρι τοῦ χωρίου
Ζουπάνιστα	2	(σελ.231). Ἀπὸ τούτου ὁμαλῶς βαίνουσα ἡ ἡμιονικὴ ὁδός, διέρχεται τοῦ χωρίου
Σλίβενη	1	(σελ.231) καὶ τῆς δεξιόθεν ¼ ὥρας κειμένης Μονῆς τῆς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Ὁμαλῶς δὲ βαίνουσα διέρχεται ἐπὶ τῆς
	¼	
	3¼	

	ὥρ.	
Γεφύρας		τὸν ἀπὸ Πισοντέρι κατερχόμενον
Μπερίκι	3¼	ποταμὸν Βίστριτσα καὶ ὁμαλῶς
	2	αὖθις ἐπὶ ἀδένδρου ἐδάφους βαίνουσα, διέρχεται τοῦ χωρίου
Ντάμπενι		ἔχοντος 220 οἰκογεν. χριστ., ἐκκλησίαν, σχολ ἀρρένων, χάνιον,
	1½	κρήνας καὶ 2 κλιβάνους. Ἀπ' αὐτοῦ δ' ὁμοίως βαίνουσα τοῦ χωρίου
Κοσινέτσι		(ὅρα σελ. 232), καὶ ὁμοίως ἐξακολουθοῦσα διέρχεται τοῦ χωρίου
	½	ἔχοντος 80 οἰκογεν. χριστ. καὶ
Λαμπάνιτσα	1	ἀπ' αὐτοῦ ὁμαλῶς ἔτι βαίνουσα, διέρχεται τοῦ χωρίου
Καπεσίτσα		(ὅρα σελ.232), ἀφ' οὗ ἀκολουθοῦσα αὖθις τὴν ἁμαξιτὸν (σελ.231),
	10½	φέρει διὰ τῶν κατονομαζομένων χωρίων καὶ Πλιάσας εἰς
ΚΟΡΥΤΣΑΝ	18¾	(ὅρα σελ.211).

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Καστορίας εἰς Πρέσπαν (Πόπλι).

ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ὥρ.	
		Ὁδὸς ἀπὸ τῆς πόλεως βαίνουσα καὶ ΜΔ διεύθυνσιν ἔχουσα ἀκολουθεῖ ἐπὶ ¼ ὥρας τὴν μέχρι Μύλων ἁμαξιτὸν (σελ. 216) ἀφ' ὧν δι' ἀνωφερείας, φέρει πρὸς τὸν Ζυγὸν τῆς Φούρκας, [ὅστις σχηματίζεται ἐκ τοῦ βουνοῦ τῆς Πέτρας, κειμένου ΜΔ τῆς λίμνης, καὶ τοῦ βουνοῦ τῆς Ζουμπανίστης]. Ἀπὸ τούτου δὲ δι' ὁμαλῆς κατωφερείας, φέρει πρὸς τὴν Δ τῆς λίμνης Καστορίας κειμένην διάβα, καὶ βαίνουσα ἐπὶ τῶν πρωρειῶν τοῦ βουνοῦ διέρχεται τοῦ χωρίου
	1¼	

Ζουμπάνιστα	ὥρ. 1¼	(ὅρα σελ 231). Ἀριστερόθεν καὶ εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ἀπόστασιν κεῖται τὸ Ὁρμὰν τσιφλῆκι, ὑπὸ 25 οἰκούμενον χριστιανῶν.
	¾	Ἀπὸ τούτου ἡ ὁδὸς βαίνουσα λίαν ὁμαλῶς, φέρει κάτωθεν τοῦ χωρίου
Σλίβενη		(ὅρα σελ.231). Παρὰ τὸ χωρίον τοῦτο, περατοῦται ἡ πεδιὰς τῆς Κορέστης, ἣν διαρρέει εἷς τῶν ἀρχικῶν κλάδων τοῦ ποταμοῦ Ἀλιάκμονος ὁ ἀπὸ τῶν χωρίων Τίρσιας, Στάτιστας, Τούριας καὶ Κονόμπλατι κατερχόμενος, ἐφ' οὗ ὑπάρχει καὶ λιθίνη γέφυρα. Ἀπὸ τούτου ὁδὸς ἀνωφερῶς βαίνουσα, διέρχεται τῶν χωρίων
	1½	
Ντάμπενι		(ὅρα σελ. 237)
Σιμαρδέσι	2	οἰκουμένου ὑπὸ 1600 χριστιανῶν, ὧν οἱ ἄνδρες εἰσὶ τεχνῖται καὶ ἰδίως κτίσται, καὶ ἔχοντος ἐκκλησίαν καὶ 2 βρύσεις, ὧν ἡ μὲν ρέει τὰ ὕδατά της εἰς τὸν Ἀλιάκμονα, ἡ δὲ εἰς τὸν ποταμὸν Δεβόλ καὶ πρὸς τούτοις χάνιον 50 κτηνῶν καὶ τέλος τοῦ χωρίου
	½	
Βάμπελι		οἰκουμένου ὑπὸ 700 χριστ. καὶ ἔχοντος ἐκκλησίαν, σχολεῖον ἀρρένων, χάνιον, φρέαρ καὶ κρήνας. Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο ἡ ὁδὸς διαχωρίζεται καὶ ἡ μὲν φέρει εἰς Πισοντέρι, ἡ δὲ εἰς Πόπλι (Πρέσπας).
	— 6	

Ἀμαξιτὸς
ἀπὸ Καστορίας εἰς Φλώριναν
διὰ Πισοντέρι.

ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ὥρ.	Ἀπὸ τῆς πόλεως (σελ.117) ὁδὸς καλή, καὶ ἐν χειμῶνι ἔτι, παρερχομένη τῆς ἄνωθεν τοῦ Νέου Τσιφλικίου θέσεως Ξηρόβρυσις (μέχρι τῆς θέσεως ταύτης ταυτίζεται μετὰ τῆς ἀγούσης εἰς τὰ χωρία Κλοντοράπι καὶ Λογγᾶ),
	1	ἔνθα στρεφομένη ΒΔ καὶ ὁμαλῶς ἀνερχομένη, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Ἀπόσκεπος		οἰκούμενον ὑπὸ 500 χριστ. καὶ ἔχον ἐκκλησίαν, σχολεῖον καὶ
	1	κρήνας. Ἀπὸ δὲ τούτου ἡ ὁδὸς ἀνερχομένη, φέρει διὰ πολλῶν ἐλιγμῶν, εἰς τὴν θέσιν
Σταυρὸς		Ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης κατωφερὴς ὁδὸς βαίνουσα διὰ μικροῦ δάσους δρυῶν, φέρει πρὸς τὴν δυτικῶς τῆς Καστορίας σχηματιζομένην κοιλάδα. [Ἡ κοιλὰς αὕτη δυτικῶς μὲν ἐκτείνεται μέχρι τοῦ χωρίου Σλίβενη παρ' ᾧ ἑνοῦται μὲ τὴν τῆς Κορέστης, ἀρκτικῶς δὲ μέχρι τῆς κλεισωρείας
	1½	Πισοντέρι καὶ Ἐρμέντσκας, (ἥτις διαχωρίζει τὰ ρεύματα Πισοντέρι καὶ Φλωρίνης), περικλείεται δὲ ὑπὸ ὑψηρεφῶν καὶ δασωδῶν ὀρέων,
		ἄτινα ἀλλαχοῦ μὲν ἀπομακρυνόμενα διαπλατύνουσι ταύτην, ἀλλαχοῦ δὲ πλησιάζοντα, μικρὰ παρέχουσι πλάτος καὶ λίαν ἐπικαίρους θέσεις, πρὸς δὲ καὶ χρησ-
	3½	

	ὥρ.	
	3½	φύγετα εἰς ληστρικὰς συμμορίας. Διαρρέεται δὲ ὑπὸ τῶν ἀπὸ Πισοντέρι καὶ τῶν ἑκατέρωθεν τῆς κλειτωρίας ταύτης κατερχομένων ὑδάτων]. Διερχομένη δὲ μεθ' ὥραν ἐπὶ ξυλίνης γεφύρας τὸν ἀπὸ Πισοντέρι κατερχόμενον ποταμὸν Βίστριτσα, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Γκαμπρέσι		ἔχον 300 χριστιανοὺς καὶ ἐκκλησίαν. Ἀπὸ δὲ τούτου ἀκολουθοῦσα τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Βίστριτσα καὶ διερχομένη τούτου μετὰ ¼ ὥρας, ἐπὶ ἑτέρας
	½	ξυλίνης γεφύρας, φέρει εἰς
Μολον		ἔχοντα 2 μυλοπέτρας. [Ἐνταῦθα διακλαδουμένη ἁμάξ. πρὸς ἀριστερά, (σ. 241) φέρει διὰ τῶν χωρίων Μπρέσνιτσα, Σιμαρδέσι εἰς Καπεστίτσαν, ἔνθα συνενοῦται μετὰ τῆς ἁμαξιτοῦ ἀπὸ Καστορίας εἰς Κορυτσὰν (σελ. 231)]·
		Ἀπὸ τοῦ μύλου ὁδὸς ὁμαλῶς ἀνερχομένη, ἀκολουθοῦσα τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ κατερχομένου ποταμοῦ Βίστριτσα, καὶ
	½	διερχομένη διὰ δάσους μεγάλου
Ρούλια		δρυῶν παρέρχεται τοῦ χωρίου κειμένου δ' ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ, καὶ ἔχοντος 400 χριστιανούς, ἐκκλησίαν καὶ 2 γάνια ἐπὶ τῆς ὁδοῦ. Ὁμοίως δὲ βαίνουσα παρέρχεται διαδοχικῶς τῶν ὑπερθεν
	½	καὶ δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ ¼ ὥρας
		κειμένων τοιῶν χωρίων
Τέρνοβο	——	ἐχόντος 150 χριστιανοὺς καὶ ἐκ-
	5	κλησίαν.

	ὥρ.	
	5	Ὁμοίως δὲ βαίνουσα καὶ διερχομένη μετὰ ¼ ὥρας τρίτην φορὰν τὸν ποταμὸν Βίστριτσαν ἐπὶ ξυ-
	½	λογεφύρας, ἤτοι πρὸς τὴν δεξιάν τοῦ ὄχθην, παρέρχεται τοῦ χω-
Ὄτιμα		ρίου ἔχοντος 300 χριστιανοὺς καὶ ἐκ-
	½	κλησίαν καὶ μετ' αὐτὸ τῆς κωμοπόλεως
Ζέλεβο		ἐχούσης 600 οἰκογενείας χριστιανικὰς, ἐκκλησίαν, σχολεῖον, ὑδρομύλους καὶ χάνιον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ 100 κτηνῶν. Ἀπὸ τῆς κωμοπόλεως ταύτης ἡ ὁδὸς δι' ἐλιγμῶν ἀνερχομένη μεγάλην ἀνωφέρειαν
	1	καὶ βαίνουσα διὰ δάσους δρυῶν καὶ ὀξυῶν, φέρει πρὸς τὰ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ χάνια καὶ τοὺς ὑδρομύλους τῆς κωμοπόλεως
Πισοντέρι		ἥτις κεῖται ἀριστερόθεν καὶ ἄνω τῆς ὁδοῦ καὶ ἔχει 150 οἰκογεν. χριστ., ἐκκλησίαν, σχολεῖον ἀρρένων, βρύσεις μὲ ἄφθονον ὕδωρ καὶ δύο ὑδρομύλους. Τῆς κωμοπόλεως ταύτης, τὸ μὲν ὑπερκείμενον ὄρος καλεῖται Κουσάγλα, τὸ δὲ ἀπέναντι Βίγλα. Εἰς ἀπόστασιν δ' ὥρας τοῦ χωρίου καὶ
	¾	ἐπὶ ἐπικαίρου θέσεως κεῖται ἡ Μονὴ ἡ ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Τριάδος.
		Ἀπὸ τῶν χανίων Πισοντέρι ἀνωφερὴς ὁδὸς ἐγκαταλείπουσα ἀριστερόθεν τὸ ρεῦμα καὶ βαίνουσα δι' ὁμοίου ἑκατέρωθεν δάσους καὶ λειβαδίων, παρέρχεται
	7¾	μεγάλης βρύσεως· μετὰ ¼ δ' ὥ-

Βίγλαν	ὥρ. $7^3/_4$	ρας, βαίνουσα διὰ δάσους καὶ μεγάλης ἀνωφερείας φέρει εἰς θέσιν ἐν ᾗ ὑπάρχει καὶ στρατὼν καὶ βρύσις πλησίον. Ἀπὸ ταύτης καταφανῆ γίνονται τὰ λεκανοπέδια τῆς Φλωρίνης ἢ Λυγκηστίδος καὶ τὸ τοῦ Ἀλιάκμονος. Ἀπ' αὐτῆς
	2	ὁδὸς λίαν κατωφερὴς καὶ δυσπόρευτος βαίνουσα διὰ δάσους πυκνοῦ ὀξυῶν, (τῆς ὁποίας μετὰ $^1/_4$ ὥρ. διαχωριζομένη πρὸς ἀριστερὰ ὁδός, φέρει διὰ τοῦ χωρίου Μποῦφι πρὸς Βιτώλια), φέρει διὰ πολλῶν ἐλιγμῶν εἰς τὸ χωρίον
Ἐρμέντσκα		ἔχον 1190 χριστιανούς, ἐκκλησίαν, 2 χάνια 150 κτηνῶν καὶ βρύσεις. Δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ, καὶ χωριζομένη ἀπὸ τοῦ ἄνω χωρίου διὰ ρεύματος, κεῖται εἰς ὥρας ἀπόστασιν ἡ Μονὴ τῆς Ἁγίας
	$1^3/_4$	Τριάδος. Ἀπὸ τούτου δὲ ὁμαλὴ λίαν ὁδός, ἀκολουθοῦσα τὸν ἐκ τῶν ΒΛ κλιτύων τοῦ ὄρους Πισοντέρι κατερχόμενον παραπόταμον τοῦ Ἐριγῶνος (σελ. μθ'), καὶ τῆς Φλωρίνης διερχόμενον, καὶ ἔχουσα ἑκατέρωθεν βουνά, ἀπέχοντα ταύτης πλέον τῆς $^1/_2$
ΦΛΩΡΙΝΑΝ	$^3/_4$	ὥρας, διέρχεται μετὰ 1 ὥραν καὶ $^3/_4$ ἀμπέλων, καὶ φέρει εἰς
	$11^1/_4$	Πρωτεύουσαν ὁμωνύμου Καζᾶ, ἔχοντος πληθυσμὸν 36000 Ἑλληνοβουλγάρων, 14000 Ὀθωμανῶν καὶ 3000 Βουλγαροσλάβων, οἰκοῦντα εἰς 64 χριστιανικὰ χωρία καὶ 30 ὀθωμανικά, καὶ ἐν οἰκίαις πτωχαῖς πλινθοκτίστοις,

ἔχοντα 35 χάνια, 37 κλιβάνους, 30 ὑδρομύλους καὶ 1 ἀνεμόμυλον εἰς τὸ χωρίον Πατελιά, 30 ἀποθήκας καὶ πλῆθος φρεάτων. Παράγει δ' ἐτησίως 40 χιλ. κοιλὰ σίτου, 60 χιλ. κοιλὰ κριθῆς καὶ 47 χιλ. κοιλὰ ἀραβοσίτου, πρός δὲ 100 χιλ. ὀκάδας ἀχύρου καὶ 10 χιλ. κάρρα χόρτου (ἐκ 200 ὀκάδων). Παρέχει πρὸς τούτοις 150 ἡμιόνους, 270 ὄνους, 2700 βόας, 2000 ἵππους καὶ 800 κάρρα, ἔτι δὲ καὶ 8000 σκάπανας καὶ 9500 πτύα.

Ἡ πόλις τῆς Φλωρίνης (βουλγαριστὶ Λερίν) κειμένη ἐπὶ κοιλάδος καὶ διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ ἐκ τοῦ ὄρους Περιστέρι κατερχομένου ποταμοῦ, διαιρεῖται εἰς ἐννέα συνοικίας καὶ διασχίζεται ὑπὸ μιᾶς μόνον ὁδοῦ· οἰκεῖται δὲ ὑπὸ 5616 ὀθωμ., ὧν 100 οἰκογ. εἰσὶ βοεμῶν, καὶ 2560 χρ., οἰκούντων ἁπάντων ἐντὸς ξυλίνων οἰκιῶν. Ἔχει 7 τεμένη, μίαν ἐκκλησίαν, 3 ἑλλην. σχολεῖα καὶ ἓν βουλγαρ., πρὸς δὲ 21 κλιβάνους.

Εἶναι ὀνομαστὴ διὰ τὴν καλλονὴν τῶν εἰς αὐτὴν οἰκουσῶν ὀθωμανίδων καὶ διὰ τὰς ἐκλεκτὰς βοεμίδας χορευτρίας.

Ἀρκτικῶς τῆς πόλεως κεῖται στρατὼν χωρητικότητος 1500 ὁ[illegible] ὁρῶν, ὡς καὶ ἡ προασπίζουσα [illegible] τὴν ἀπὸ τῆς πεδιάδος ἐκκλ[illegible]

Ἀμαξιτὸς συνένωσις τῶν ἀπὸ Καστορίας πρὸς Φλώριναν διὰ Πισοντέρι (σελ. 239) καὶ πρὸς Κορυτσᾶν (σελ 231) ἁμαξιτῶν ἀπὸ τοῦ Μύλου πρὸς τὸ χωρίον Καπεστίτσα.

	ὥρ.	
Μύλος		Ἀπὸ τοῦ μύλου (σελ.240) [τῆς ἁμαξιτοῦ ἀπὸ Καστορίας πρὸς Φλώριναν διὰ Πισοντέρι] ἁμαξιτός, διακλαδουμένη πρὸς ἀριστερὰ καὶ δεξιόθεν τὴν ἄνω ἐγκαταλείπουσα, ὁμαλῶς δὲ βαίνουσα καὶ διὰ δάσους δρυῶν καὶ ὀξυῶν διερχομένη, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Μπρέσνιτσα	1/2	ἔχον 80 οἰκογεν. χριστ., βρύσιν εἰς τὸ μέσον τοῦ χωρίου, ἐκκλησίαν καὶ παρ' αὐτὴν φρέαρ καὶ χάνιον 100 κτηνῶν.
	1 1/2	Ἀπὸ τούτου ἐπίσης ὁμαλῶς βαίνουσα, ἀλλ' ἐπὶ ἀδένδρου ἐδάφους, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Σιμαρδέσι		(ὅρα σελ. 238).
	2	Ἀπὸ δὲ τούτου ὁμαλῶς αὖθις καὶ ἐπὶ ἀδένδρου ἐδάφους βαίνουσα, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Καπεστίτσα	——	(ὅρα σ. 232) ἀφ' οὗ διὰ τῶν μεσολαβούντων χωρίων καὶ τοῦ χωρίου Πλιάσας (σ.231), φέρει μετὰ
	4	10 1/2 ὥρ. εἰς Κορυτσᾶν, (σ. 211).

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Σιμαρδέσι πρὸς τὸ χωρίον Πρόγορι.

(τῆς ἀπὸ Καστορίας πρὸς Κορυτσᾶν ἁμαξιτοῦ).

Σιμαρδέσι		Ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου (σελ. 238), ἡμιονικὴ ὁδὸς βαίνουσα δι'

	ὥρ.	
	1/2	ἀνωφερειῶν καὶ κατωφερειῶν ἐπὶ τῶν βραχωδῶν ὑπωρειῶν τοῦ ὄρους, διέρχεται τοῦ χωρίου
Βάμπελι		(ὅρα σελ.238). Ὁμοίως δὲ βαίνουσα, φέρει εἰς τὸ χωρίον
	1/2	ἔχον 60 οἰκογεν. χριστ., ἐκκλησίαν καὶ βρύσεις. Ἐντεῦθεν δ' ὁμοίως ἡ ὁδὸς βαίνουσα καὶ διερχομένη διὰ δάσους λεπτοκαρυῶν,
Βερμίκι		φέρει εἰς τὸ χωρίον
	1/2	ἔχον 60 οἰκογενείας ὀθωμανικάς, καὶ παρακείμενον τῇ ΜΑ ὄχθῃ τῆς λίμνης Δρενόβου (Βεντρὸκ)
Ζαγραδὲς	—	σελ. λγ'. Ἀπὸ δὲ τούτου φέρει
	1	εἰς τὸ χωρίον
Πρόγορι	——	(ὅρα σελ. 233 εἰς τὴν ἀπὸ Καστορίας πρὸς Κορυτσᾶν ἁμαξιτόν).
	12 1/2	

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Καστορίας εἰς Φλώριναν.

(Διὰ τοῦ ὄρους Παψόρι).

	ὥρ.	
ΚΑΣΤΟΡΙΑ		Ἀπὸ ταύτης ὁδὸς ὁμαλὴ λίαν ΒΑ διευθυνομένη καὶ διερχομένη δι' ἀγρῶν καὶ ἀμπέλων καὶ παρερχομένη τῶν ἀριστερόθεν καὶ
	1	ἐπὶ τοῦ βουνοῦ χωρίων Ἀποσκέπου μὲ 500 χριστιανούς, Σιστέβου μὲ 850 χριστιανοὺς καὶ Σέτομα μὲ 150 χριστιανοὺς καὶ 250 ὀθωμανούς, καὶ τοῦ μικρὸν δεξιόθεν Νέου Τσιφλικίου φέρει εἰς
Παλαιὸν		ἔχον 70 χριστ. Ἀπὸ τούτου ὁδὸς
Τσιφλίκι	1/2	αὖθις ὁδὸς φέρει εἰς τὸ χωρίον
Λογγᾶ	1	ἐρημωθὲν ἕνεκα τῶν πλημμυρῶν τοῦ δι' αὐτοῦ ῥέοντος χειμάρ-
	2 1/2	Ἀπὸ δὲ τούτου λίαν ἀνωφ-

	ὥρ.	
	$2^1/_2$	ὁδός, ἐπὶ $^3/_4$ ὥρας, φέρει δι'ἐλιγμῶν παρὰ τὸ μικρὸν δεξιόθεν αὐτῆς κείμενον χωρίον
Βέσιανη		ἔχον 1000 χριστιανούς, ἐκκλησίαν, σχολεῖον ἀρρένων. κρήνας.
	$^3/_4$	Μικρὸν δ'ἀπὸ τούτου ἀνωφερὴς ὁδὸς βαίνουσα κατόπιν ἐπὶ ὁμαλοῦ ὀροπεδίου φέρει εἰς
Λειβάδια Παψόρι		ἄτινα ἀρδεύονται ὑπὸ τοῦ ὁμωνύμου ποταμίσκου. Διερχομένη δὲ τούτων, ἀνέρχεται ἀνωφέρειαν
	$^1/_2$	πετρώδη, παρερχομένη κάτωθεν τοῦ χωρίου
Παψόρι		ἔχοντος 1000 χριστιανούς, ἐκκλησίαν, σχολεῖον ἀρρένων, 2 χάνια καὶ κρήνας. Προβαίνουσα δὲ ἡ ὁδὸς ἀνέρχεται κλιτὺν ἀνωφερῆ καὶ πετρώδη μέχρι τοῦ διασκέλους τοῦ βουνοῦ Παψόρι, ἐν ᾧ
	$1^1/_4$	πύργος ὅστις εἶναι
Στρατιωτ. σταθμὸς		ΣΗΜ. Αἱ πρὸς Μ κλιτεῖς τοῦ ὄρους τούτου μέχρι τοῦ χωρίου Παψόρι, καθὼς καὶ αἱ μικρὸν ἄνωθεν τούτου εἶναι φαλακραί, αἱ δὲ ἄνωθεν τούτου σύδενδροι, ὡς καὶ αἱ πρὸς Β μέχρι τοῦ ποταμίου Βρούτου. Τοῦτο πηγάζον παρὰ τὸ χωρίον Νερύτιον, διευθύνεται ΒΛ διὰ τῆς παρὰ τὸ χωρίον Μαχαλᾶ ἀναστομουμένης πεδιάδος, καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἐριγῶνα ποταμόν.
	$^3/_4$	Ἀπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ σταθμοῦ ὁδὸς λίαν κατωφερὴς καὶ δυσπόρευτος, μὴ ἐπιτρέπουσα τὴν κάθοδον ἐφίππως, φέρει εἰς τὸ χωρίον
	$5^3/_4$	

	ὥρ.	
Λαγένι	$5^3/_4$	ἔχον 200 χριστιανούς καὶ ἐκκλησίαν. Ἀπὸ δὲ τούτου βαίνει πλαγίως μέχρι τοῦ
	$^3/_4$	
Ποταμίου Βρούτου Μαχαλᾶ	$^1/_2$	ἀφ'οὗ ὁμαλωτέραν κατερχομένη κατωφέρειαν φέρει εἰς τὸ χωρίον κείμενον δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ ἔχον τέμενος καὶ τεκὲν χρησιμεύοντα ὡς χάνιον. Ἀπ'αὐτοῦ δὲ λίαν ὁμαλὴ καὶ εὐπόρευτος ὁδὸς φέρει εἰς
	1	
ΦΛΩΡΙΝΑΝ	——	(ἀνάγνωθι περιγραφὴν εἰς σελίδα 242).
	8	

Μεταξὺ τῶν ὁδῶν ἀπὸ Καστορίας διὰ Πισοντέρι καὶ Παψόρι εἰς Φλώριναν κεῖνται τὰ ἀκόλουθα χωρία:

Δρανόβιανη	Ἔχει 150 χριστιανούς, ἐκκλησίαν, κείμενον δεξιόθεν τῆς συμβολῆς τῶν βραχιόνων τῆς Βίστριζας καὶ διαιρούμενον ὑπὸ τοῦ ποταμίσκου εἰς δύο συνοικίας, καὶ ἡ μὲν ἄνω καλεῖται Ὄσσον. ἡ δὲ κάτω Κάμπος.
Μποσδίβιστα	Ἔχει 400 χριστιαν., κεῖται ὕπερθεν τοῦ ἄνω, ἀφ'οὗ ἀπέχει $^3/_4$ τῆς ὥρας. Δι'αὐτῆς διέρχεται ὁ ἐκ Τούρια; καὶ Στατίστης ποταμίσκος.
Τσιρνόλιτσα	Ἔχει 300 χριστιανούς, ἐκκλησίαν, κεῖται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τοῦ διὰ τοῦ Δρανόβιανη ποταμίσκου καὶ εἰς $^1/_2$ ὥρας ἀπόστασιν ὕπερθεν τοῦ δευτέρου.
Ζιέρβενι	Ἔχει 800 ὀθωμανοὺς καὶ κεῖτ[illegible] νωθεν τοῦ προηγουμένου χωρίου [illegible] τὸ ἐκ Παψόρι κατερχόμενον ποτ[illegible]
Κονόμπλατι	Ἔχει 900 χριστιανούς, ἐκκλ[illegible] σχολεῖον ἀρρένων, κρήνας, χάνι[illegible] διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ἐκ Τούρι[illegible]

	Στατίστης ποταμίου, τὸ ὁποῖον διαχωρίζει τὴν τρίτην συνοικίαν, ἐν ᾗ τὸ σχολεῖον καὶ ἡ ἐκκλησία ἀπὸ τῶν παρὰ τὴν ἄλλην αὐτοῦ ὄχθην δύο ἑτέρων συνοικιῶν.
Τούρια	Ἔχει 300 χριστιανούς, ἐκκλησίαν, κρήνας, χάνιον. Κεῖται δὲ ἄνω τοῦ προηγουμένου, ἀφ' οὗ ἀνωφερὴς ὁδὸς φέρει εἰς $1^1/_2$ ὥραν.
Στάτιστα	Ἔχει 600 χριστιανούς, ἐκκλησίαν, κρήνας καὶ χάνιον. Κεῖται δὲ ἀριστερόθεν τῆς ἀπὸ Κονόμπλατι πρὸς Τούριαν ἀγούσης καὶ διαιρεῖται εἰς τρεῖς συνοικίας, ὧν ἡ τρίτη διὰ ποταμίου, διαχωρίζεται ἀπὸ τῶν δύο ἄλλων.
Τίρσια	Ἔχει 900 χριστιανούς, ἐκκλησίαν, σχολεῖον βουλγάρων. Κεῖται βορειότερον τοῦ ἀνωτέρω, ἐπὶ τῆς ὀρειράδος τοῦ ὄρους. Ἀπὸ δὲ τοῦ προηγουμένου χωρίου, φέρει πρὸς αὐτὸ λίαν ἀνωφερὴς ὁδὸς εἰς $1^1/_2$ ὥραν.
Μπέσφινα	Ἔχει 350 χριστιανούς, ἐκκλησίαν. Κεῖται δεξιόθεν τοῦ ἀπὸ Πισοντέρι κατερχομένου ρεύματος καὶ ΒΔ τῶν δύο ἀνωτέρω χωρίων καὶ εἰς $^1/_2$ ὥρας ἀπόστασιν τοῦ χωρίου Ρούλια, δι' οὗ διέρχεται ἡ ἀπὸ Καστορίας εἰς Φλώριναν διὰ Πισοντέρι ἁμαξιτὸς (σελ. 239—243).
Μπρέσνιτσα	(ὅρα σελ. 244).
Κουλὰς (Πύργος)	Μεταξὺ τοῦ χωρίου τούτου καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς ἁμαξιτοῦ ἀπὸ Καστορίας εἰς Φλώριναν χωρίου Γκαμπρέσι (σελ. 246) καὶ ἐπὶ ὥραν σχεδὸν ἀπ' αὐτοῦ κεῖται ἡ ὀχυρὰ θέσις ἐν μέσῳ πυκνοῦ δάσους, πρὸς ἣν ἀτραποὶ μόνον φέρουσι.

Σιμαρδέσι	(ὅρα σελ. 238).
Βάμπελι	(ὅρα σελ. 238).

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Καστορίας διὰ Πρεκοπάνας εἰς Σταυρὸν Ἐλλιόβου.

ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ὥρ.	
		Ἐξερχομένη ἡ ὁδὸς τοῦ ΒΔ μέρους τῆς πόλεως, βαίνει ὁμαλῶς διερχομένη δι' ἀγρῶν καὶ ἀμπέλων, παρερχομένη τῶν ἀριστερόθεν καὶ ἐπὶ τῶν κλιτύων καὶ μικρὸν ἀπεχόντων χωρίων Ἀποσκέπου, ἔχοντος 500 κατοίκους χριστιανούς, Σιστέβου ἔχοντος 850 κατοίκους χριστιανούς, Σέτομα ἔχοντος 150 κατοίκους χριστιανούς καὶ 250 ὀθωμανούς, καὶ τοῦ δεξιόθεν Νέου Τσιφλικίου, φέρει εἰς τὸ χωρίον
	1	
Παλαιὸν τσιφλίκιον		ἔχον κατοίκους 70 χριστιανούς. Ἀπ' αὐτοῦ ὁδὸς ὁμαλή, καθισταμένη τὸν χειμῶνα τῶν πλημμυρῶν ἕνεκεν πηλώδης καὶ λίαν δυσπόρευτος, φέρει εἰς τὸ χωρίον
	$^1/_2$	
Κοντορόμ		ἔχον κατοίκους 250 χριστιανούς, ἐκκλησίαν καὶ φρέατα. Ἐντεῦθεν ὁδὸς ἀνωφερὴς παρέρχεται τοῦ δεξιόθεν χωρίου Φωτείνιστα, ἔχοντος 900 χριστιαν. καὶ φρέαρ, καὶ φέρει εἰς τὸ χωρίον
	$1^1/_2$	
Τσερέβνιτσα		ἔχον κατοίκους 600 χριστιανούς, ἐκκλησίαν, χάνιον, κρήνας· τεῦθεν δὲ βαίνουσα ὁμαλῶς [illegible] τῶν ΜΑ κλιτύων τοῦ ὄρους [illegible] ὧν τὸ πρὸς τὸ ἄνω μέρος [illegible] σύδενδρον καὶ συνηρεφές, [illegible]
	1	
	4	

	ὥρ.	
Πρεκοπάνα	4	κάτωθεν δεξιὸν φαλακρὸν καὶ ἀπόκρημνον, φέρει εἰς τὸ χωρίον (ὅρα σελ. 158). Ἀπ'αὐτοῦ δὲ ὁμοία τῆς ἀνωτέρω ὁδὸς φέρει εἰς
Σταυρὸς Ἐλλιόβου	1/2	θέσιν Καλεῖται οὕτω ἐκ τοῦ ὁποκειμένου αὐτῇ χωρίου Ἐλλιόβου (σελ. 250), καὶ διότι ἐνταῦθα διασταυροῦνται αἱ ὁδοὶ ἀπὸ Βλαχοκλεισούρας, Νέβεσκας, Ἐξίσουϊ καὶ Καστορίας.
	4 1/2	

3. Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Σταυροῦ δι'Ἐλλιόβου εἰς Φλώριναν.

(συνέχεια τῆς ὁδοῦ σελ. 249).

	ὥρ.	
Σταυρὸς Ἐλλιόβου	1 1/2	Ὁδὸς βαίνουσα ἐντὸς στενῆς, βαθείας καὶ κατωφεροῦς κοιλάδος, δι' ἧς ρέει ποτάμιον, εἰσρέον εἰς τὸν ποταμὸν Βρούτον, (σελ. μθ'). καὶ ἐπὶ τῶν ἀρκτικῶν κλιτύων τοῦ ὄρους Νέβεσκα, (ἐφ'ὧν μετὰ τῶν κατωτέρω χωρίων κεῖνται τὰ χωρία Κοσκόβιανι καὶ Λουμπέτινα, ὑπαγόμενα ἅπαντα διοικητικῶς εἰς Φλώριναν καὶ ἐκκλησιαστικῶς εἰς Καστορίαν), παρέρχεται τοῦ δεξιόθεν κειμένου χωρίου Μπελκαμπέν, ἔχοντος 1200 κατοίκους χριστιανούς, ἐκκλησίαν, σχολεῖον ἀρρένων καὶ βρύσεις, ὡς καὶ τοῦ ἀνατολικώτερον τούτου κειμένου χωρίου Νεγόβιανι, ἔχοντος 1500 κατοίκους χριστιανούς, ἐκκλησίαν, σχολεῖον ἀρρένων, χάνια καὶ βρύσεις

	ὥρ.	
		καὶ φέρει εἰς τὸ χωρίον
Ἐλλιόβου	1 1/2	ἔχον 60 κατοίκους χριστιανούς. Ἀπ'αὐτοῦ βαίνουσα ἐν ἀρχῇ μὲν πλαγίως, μετὰ δὲ ταῦτα ὁμαλῶς διέρχεται τοῦ χωρίου
	1 1/2	
Ἄνω Κότορι		ἔχοντος 250 κατοίκους, ἀπὸ δὲ τούτου τοῦ χωρίου
Μαγαλὰ	1 1/2	ἔχοντος τέμενος καὶ τεκὲν χρησιμεύοντα, ὡς χάνιον καὶ μετ'αὐτὸ, ὁμοίως βαίνουσα τοῦ χωρίου
	3/4	ἔχοντος 800 κατοίκους καὶ τέλος
Κάτω Κότορι	3/4	ἀπ'αὐτοῦ φέρει εἰς
ΦΛΩΡΙΝΑΝ	5	(ἀνάγνωθι περιγραφὴν εἰς σελίδα 242).

Σημ. Ἀπὸ τῆς θέσεως Σταυροῦ Ἐλλιόβου ὁδὸς διερχομένη τοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους Σιουμπρέτσι στενοῦ τοῦ Δαούτ-Δερβέν, κειμένου ἐπὶ τῆς ἀπ'εὐθείας συγκοινωνίας, τῶν χωρίων Μπόμπιτσας καὶ Μόκρενας, φέρει εἰς Βλαχοκλεισούραν.

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Σταυροῦ Ἐλλιόβου διὰ Νέβεσκας εἰς Ἐξίσουϊ.

	ὥρ	
Θέσις Σταυρὸς Ἐλλιόβου	1 1/2	Ὁδὸς ὁμαλὴ μέν, ἀλλ'εἰς μέρη τινὰ δασώδης καὶ ἀπόκρημνος, βαίνουσα ἐπὶ τοῦ βουνοῦ τῆς Νέβεσκας, φέρει εἰς
Νέβεσκαν		κωμόπολιν κειμένην ἐπὶ ἀνωμάλου ὀροπεδίου καὶ κυκλοῦται ἐκ τῶν τριῶν πλευρῶν ὑπὸ πυκνοτάτων δασῶν· ὑπάγεται διοικητικῶς εἰς Φλώριναν κ.τ.λ.

ὥρ. $1^1/_2$		κλησιαστικῶς εἰς Καστορίαν, ἔχει δὲ κατοίκους 2000 χριστιανοὺς Ἑλληνοβλάχους, τοὺς πλείστους εὐπόρους, ἐκκλησίαν, 4 σχολεῖα ἀρρένων, ὧν τὸ 1 ρωμουνικόν. Πρὸς δὲ καὶ παρθεναγωγεῖον κτισθὲν καὶ διατηρούμενον ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Τσίρλε ἢ Μισυρλῆ, χάνιον καὶ κρήνας ἐχούσας ὕδωρ ἄφθονον, δι' οὗ κινεῖται ὑδρόμυλος κείμενος ἐν τῷ χωρίῳ. Αἱ οἰκίαι τῆς κωμοπόλεως ταύτης ἐξ ὅλων τῶν χωρίων τοῦ διαμερίσματος (Καζᾶ) Φλωρίνης, εἰς ὃ ὑπάγεται, εἶσιν οὐ μόνον λιθόκτιστοι, ἀλλ' εὐμεγέθεις, καλαὶ καὶ καθαραί.
		Ἅπαντα τὰ τρόφιμα, ὡς καὶ σῖτον, προμηθεύονται ἀπὸ τῆς πεδιάδος, τὸν δὲ χειμῶνα ἕνεκεν τοῦ ὀρεινοῦ αὐτῆς, καλύπτεται ὑπὸ χιόνος, τοῦ ὕψους τῆς ὁποίας ἕνεκεν, διακόπτεται ἡ πρὸς Φλώριναν καὶ Ζελινίτσι συγκοινωνία. Ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοδυτικοῦ ὀροπεδίου τῆς κωμοπόλεως ταύτης καθορῶνται, τὸ κάτωθεν αὐτῆς καὶ ὡς εἰς πυθμένα εὐρείας λεκάνης κατάφυτον καὶ μέσῳ πρασίνης πεδιάδος, χωρίον Ζελινίτσι, ἅπασα ἡ εὐρεῖα καὶ ἐπιμήκης πεδιὰς τοῦ Καΐλαρ μετὰ τῶν λιμνῶν της καὶ ὁ μεσημβρινοανατολικῶς ὑψούμενος μεγαλοπρεπὴς Ὄλυμπος.
		ΣΗΜ. Ἡ Νέβεσκα συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς Φλωρίνης, εἴτε διὰ τοῦ

	ὥρ. $1^1/_2$	χωρίου Νεγόβιανι, κειμένου ἐπὶ τῶν ἀρκτικῶν κλιτύων τοῦ ὄρους Νέβεσκα καὶ ἔχοντος 1500 κατ. χριστιαν.. ἐκκλησίαν, σχολ. ἀρρένων, χάνια καὶ κρήνας, δι' ὁδοῦ λίαν κατωφεροῦς καὶ διερχομένης πυκνοῦ δάσους, καὶ τούτου ἕνεκεν κοπιώδους καὶ ἐπιφόβου, εἴτε διὰ τοῦ χωρίου Ἄνω Κότορι, εἰς ὃ συναντᾶται μετὰ τῆς ἀγούσης ἀπὸ Βλαχοκλεισούρας εἰς Φλώριναν.
Ἄετός	$^3]_4$	Ἀπὸ τῆς Νέβεσκας ὁδὸς κατωφερὴς μὲν ἐπὶ $^1/_4$ ὥρας, κατόπιν δὲ ὁμαλή, φέρει εἰς τὸ χωρίον (ὅρα σελ. 158).
		ΣΗΜ. Ἀπὸ τῆς θέσεως Σταυρὸς Ἐλλιόβου, ἑτέρα ὁδὸς λίαν κατωφερής, ἡ ἐρχομένη τῶν χωρίων Στρέμπενο καὶ Ζελινίτσι (ὅρα δι' ἀμφότερα σελ. 157), φέρει εἰς τὸ ἀνωτέρω χωρίον Ἄετός. Ἀπὸ τοῦ Ἄετὸς ὁδὸς ὁμαλῶς λίαν βαίνουσα ἐπὶ πεδιάδος, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Ἐξίσουϊ	$1^3]_4$	(ὅρα σελ. 159). Κεῖται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἀπὸ Καΐλαρ διὰ τοῦ χωρίου Ἀλμπάνιοϊ εἰς Βιτώλια.
	—— 4	

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Καστορίας διὰ Ζελινέτσι εἰς Ἐξίσουϊ καὶ δι' αὐτοῦ εἰς Βέντσα

(χωρίον κείμενον μικρὸν μεσημβρινῶς τῆς ἁμαξιτοῦ ἀπὸ Θεσσαλονίκης εἰς Βιτώλια).

ΚΑΣΤΟΡΙΑ		Ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης ὁδὸς ἀκολουθεῖ τὴν ἡμιονικὴν ὁδὸν ἀπὸ Καστορίας διὰ Πρεκ[illegible]

	ὥρ.	
	4	εἰς Σταυρὸν Ἐλλιόβου (ὅρα σελ. 249—250) μέχρι τοῦ χωρίου
Πρεκοπάνα		(ὅρα σελ. 158). Ἀπὸ τούτου κατωφερὴς ὁδὸς διὰ χαράδρας καὶ
	$1^1]_2$	δάσους ὀξυῶν φέρει εἰς τὸ χωρίον
Στρέμπενο		(ὅρα σ 157). Ἐντεῦθεν ὁδὸς κατωφερὴς ἐπὶ $^1/_4$ ὥρ., καὶ μετὰ τοῦτο
		ὁμαλῶς βαίνουσα φέρει εἰς θέσιν
		Τσαΐρια, δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν τῆς ὁποίας $^1/_2$ ὥρ. μακρὰν
	1	εἶναι δάσος δρυῶν καὶ ἡ κορυφὴ Προφήτης Ἠλίας καὶ ἀριστερόθεν ὁδὸς μετὰ δρυῶν· οὕτω δὲ βαίνουσα φέρει εἰς τὴν κωμόπολιν
Ζελινίτσι		(ὅρα σελ. 157).
		Ἀπὸ ταύτης δὲ, ὁμαλὴ ὁδὸς, ἐξερχομένη καὶ ἔχουσα ἀριστερόθεν ἀμπέλους, μέχρι τοῦ Ἁγίου
		Ἀθανασίου, ἀφ' οὗ ἄρχεται ἔδαφος πετρῶδες καὶ μετὰ κατωφέρειαν μικρὰν διαβαίνουσα ρεῦμα
	1	εἰσέρχεται εἰς Τσαΐρια ἐπὶ $^1/_4$ ὥρας καὶ ἀποικεῖται εἰς 2 ὁδρομύλους, ἀφ' ὧν μετὰ $^1/_2$ ὥραν φέρει εἰς τὸ χωρίον
Γκορινσκὸ		(ὅρα σελ. 158), κείμενον ἐπὶ λόφου, κάτωθεν τοῦ ὁποίου διέρχεται ἡ ὁδός. Ἀπ' αὐτοῦ μετὰ $^1/_4$
	$1]_2$	ὥρας παρέρχεται τῆς ἐγκαταλειφθείσης καὶ ἐρήμου Μονῆς Ἅγιος
		Ταξιάρχης, παρερχομένη τοῦ ἀριστερόθεν 5′ χωρίου
Ἀετὸς		(ὅρα σελ. 158). Ἐξακολουθοῦσα δὲ ὁμαλὴ καὶ ἐπὶ ἀδένδρου πε-
	1	διάδος φέρει, (ἐγκαταλείπουσα δεξιόθεν $^1/_2$ ὥραν καὶ ἐξ 60 οἰκιῶν
	——	ὀθωμανῶν καὶ χριστιανῶν χω-
	9	

	ὥρ.	
Σπάντσε	9	ρίον Λουμπέτινα), εἰς τὸ χωρίον ἔχον 50 οἰκογενείας ὀθωμανικάς, φρέατα. Ἀπ' αὐτοῦ ὁμαλὴ ὁδὸς πα-
	$1^1]_2$	ρέρχεται μετὰ $^3/_4$ ὥρ. πηγῆς μικρᾶς, ὁπόθεν φέρει εἰς τὸ χωρίον
Ἐξίσουϊ		(ὅρα σελ. 159). Ἐντεῦθεν ὁμαλὴ
Πέτερσκον	$1^1]_2$	λίαν ὁδὸς φέρει εἰς τὸ χωρίον (ὅρα σελ. 152). Ἐντεῦθεν ἀκολουθοῦσα τὴν ὄχθην τῆς λίμνης,
		ἔχουσα ἀριστερόθεν πετρώδη καὶ γυμνὰ ὑψώματα καὶ διὰ ἀμπέλων
	2	βαίνουσα ἐγκαταλείπει τὴν λίμνην καὶ ἀνέρχεται· μεθ' ὥραν δὲ συναντᾷ τὴν ἀμαξιτὸν ἀπὸ Βιτωλίων πρὸς Θεσσαλονίκην παρὰ τὸ χωρίον
Βέντσα		ἔχον 12 οἰκογενείας χριστιανικὰς καὶ ἐκκλησίαν, κείμενον δ' παρὰ τὴν δυτικὴν ὄχθην τῆς λίμνης Ὀστροβοῦ (σελ. λε′).
	——	
	14	

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Καστορίας διὰ Βλαχοκλεισούρας εἰς Ἀλμπάνκοϊ.

ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ὥρ.	
		Ὁδὸς ἐξερχομένη τοῦ ΒΑ μέρους τῆς πόλεως καὶ βαίνουσα ὁμαλῶς λίαν, διέρχεται διὰ ἀγρῶν καὶ ἀμπέλων, καὶ παρερχομένη τῶν ἀριστερόθεν καὶ ἐπὶ τῶν κλιτύων κειμένων, μικρὸν δὲ τῆς ὁδοῦ ἀπεχόντων χωρίων, Ἀποσκέπου ἔ-
	1	χοντος κατοίκους 500 χ[illegible] νούς, Σιστέβου 850 χριστ[illegible] Σέτομα 150 χριστιανο[illegible] 250 ὀθωμανούς, καὶ τοῦ [illegible] χωρίου ΝέουΤσιφλικίου, [illegible]

	ὥρ.	
Παλαιὸν Τσιφλίκιον	1	(ὅρα σελ. 215). Ἀπ'αὐτοῦ ὁδὸς ὁμαλὴ λίαν, καθιστα μένη τὸν χειμῶνα, τῶν πλημμυρῶν ἕνεκεν, λίαν δυσπόρευτος, φέρει εἰς
Κοντορὸμ	1/2	(ὅρα σελ. 249). Παρερχομένη δὲ τοῦ χωρίου τούτου, μένοντος ἀριστερὰ καὶ τοῦ χωρίου
Φωτείνιστα	1/4	(ὅρα σελ. 249) καὶ κατευθυνομένη διὰ τῶν ἀριστερόθεν ἀμπέλων ἀπὸ ΒΛ πρὸς τὸ ΜΑ διέρχεται κάτωθεν τοῦ χωρίου
Μπομπόκι	1	(σ.260) ὅπου κατὰ τὸν χειμῶνα διαβαίνει ὁρμητικὸν χείμαρρον, ὅστις φέρει τὰ ὕδατα τῆς λεκάνης Μαυρόβου εἰς τὴν λίμνην Καστορίας, καὶ δι οὗ οἱ ἑκατέρωθεν καὶ εἰς 1/4 ὥρας ἀπόστασιν κινοῦνται ὑδρόμυλοι. Ἀρκτικῶς δὲ καὶ εἰς ἀπόστασιν 1/4 ὥρας, δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ, καὶ ἐν μέσῳ δάσους ὀξυῶν κεῖται ἡ Μονὴ τῆς Παναγίας, ἀριστερόθεν δὲ 3/4 ὥρας κεῖται ἡ πλουσιωτέρα τῆς ἐπαρχίας Καστορίας Μονὴ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων, ἔχουσα 35 κελία, 2 τσιφλίκια καὶ τὸ 1/4 τοῦ χωρίου Οὐλίτσι. Ἀπὸ τῆς διαβάσεως τοῦ χειμάρρου ὁδὸς ὁμαλὴ φέρει πρὸς τὰς ἀμπέλους καὶ δι'αὐτῶν εἰς τὸ χωρίον Μπόμπιστα.
Μπόμπιστα	1	Σημ. Ἀπὸ Καστορίας πορευόμεθα εἰς ὥραν πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ὄχθης τῆς λίμνης χωρίον Μαύροβον, οἰκούμενον ὑπὸ 600 χριστιανῶν καὶ 700 ὀθωμανῶν, καὶ ἔχον ἐκκλησίαν, 2 σχολεῖα ἀρρένων, ὧν τὸ 1 ὀθωμανικὸν καὶ 5 χάνια. Ἀπὸ δὲ Μαυρόβου ὁδὸς λίαν ὁμαλὴ φέρει εἰς ἀμπέλους Μπομπίστης καὶ ἀπ'αὐτῶν εἰς τὸ χωρίον
Μπόμπιστα	4	οἰκούμενον ὑπὸ 550 χριστιανῶν. (Παρακειμένως τῇ ὁδῷ ταύτῃ καὶ εἰς ἀπόστασιν 1/4 ὥρας κεῖται, ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ ΜΑ τῆς λίμνης βουνοῦ Σαρακίνα καὶ ἐν τῇ λεκάνῃ τοῦ Μαυρόβου, τὸ χωρίον Γκορέντσι, οἰκούμενον ὑπὸ 3000 ψυχῶν, ὧν τὸ 1/4 εἰσὶν ὀθωμανοί, καὶ ἔχον ἐκκλησίαν, σχολεῖον ἀρρένων καὶ θηλέων, τέμενος, ἱκανὸν ἀριθμὸν κρηνῶν, χάνια, καφεῖον καὶ 2 κλιβάνους. Ἀνατολικῶς δὲ τοῦ ἀνωτέρω καὶ εἰς ἀπόστασιν 1/2 ὥρας κεῖται τὸ χωρίον Τσιρίλοβον ἔχον 350 χριστιανούς, ἐκκλησίαν καὶ σχολεῖον καὶ ὕπερθεν τοῦ ὁποίου πρὸς N 1/4 ὥρας κεῖται τὸ Μονύδριον Ἁγ. Νικολάου.) Ἀπὸ τοῦ χωρίου Μόμπιστα ἡ ὁδὸς μέχρι τῶν ὑπωρειῶν τῆς κλεισωρείας Κλεισούρας βαίνει ὁμαλῶς ἐπὶ 1/4 ὥρ., ἀπὸ δὲ τούτων ἀνέρχεται αἰσθητὴν ἀνωφέρειαν καὶ καθίσταται λίαν δυσπόρευτος, διακοπτομένη καὶ διὰ βαθέος ρεύματος μέχρι τοῦ διασκέλου, ἐφ'οὗ τὸ Νεκροταφεῖον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου Κλεισούρας [illegible] ταῦτα φθάνει εἰς τὴν [illegible] (ὅρα σελ. 130). [illegible] κρηνῶν, ὧν τὸ ὕδωρ [illegible] ται ἐκ τοῦ ὄρους Μωρ[illegible] ἄλλα
ΒΛΑΧΟΚΛΕΙΣΟΥΡΑΝ	1 1/2	
	5 1/2	

	ὥρ. 5½	δὲν ἐπαρκεῖ. Ἐνταῦθα ἔχει τὴν διαμονήν του ὁ Ρωμοῦνος Ἀπόστολος Μαργαρίτης.
	¼	Ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου ὁδὸς πετρώδης καὶ λίαν κατωφερής, ἔχουσα ἀριστερόθεν τὰς ἀμπέλους τῶν χωρίων Βλαχοκλεισούρας καὶ Μοκρένης καὶ δεξιόθεν δάσος δρυῶν, φέρει εἰς τὸ
Μονύδριον Παναγίας		καλὴ Μονὴ διατηρουμένη, ἔχουσα 15 κελία, 10 τετρ. μ. ἐπιφανείας ἕκαστον. Ἐκ ταύτης ὁμοίως ἡ
	½	ὁδὸς βαίνουσα πλαγίως φέρει διὰ
Μόκρενα		τριῶν ὑδρομύλων εἰς χωρίον (ὅρα σελ. 139). Ὑπάγεται διοικητικῶς μὲν εἰς Καζορίαν, ἐκκλησιαστικῶς δὲ εἰς τὴν μητρόπολιν Μογλενῶν. [Ἀπὸ τοῦ χωρίου Μοκρένης διακλαδοῦται ὁδὸς πρὸς ἀριστερὰ, ἤτοι πρὸς ἄρκτον ἄγουσα εἰς τὸ χωρίον Λέχοβον, πρὸς ὃ φέρει ἡμιονικὴ ὁδὸς διερχομένη ἐν ἀρχῇ ἐπὶ μικρὸν διὰ λειβαδίων καὶ μετὰ ταῦτα διὰ τῶν ἀμπέλων τῆς τε Μοκρένης καὶ τοῦ Λεχόβου, ἐφ' ὧν ὁμαλῶς βαίνουσα ἐπὶ ½ ὥρ ἄρχεται ἀνερχομένη, διὰ κοντοκλάδων δρυῶν ἐπὶ πετρώδους ἐδάφους καὶ μετὰ μικρὰν κατωφέρειαν, φέρει μεθ' ὥραν εἰς τὸ χωρίον Λέχοβον (ὅρα σελ. 156). Στερεῖται πολλῶν, τούτου δ' ἕνεκεν οἱ κάτοικοι τὸν χειμῶνα διασπείρονται εἰς Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν μετερχόμενοι τὸν κτίστην καὶ τὸν ἀγωγέα].
	6½	

	ὥρ. 6½	Σημ. Ἑτέρα ὁδὸς ἄγουσα ἀπ' εὐθείας, καὶ οὐχὶ διὰ τῆς Βλαχοκλεισούρας, μᾶλλον δὲ συντομωτέρα ἄγει ἀπὸ Μπομπίστης εἰς Μόκρενταν διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ λεγομένου Δαούτ Δερβέν.
		Ἐξερχομένη τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους καὶ ὁμαλῶς βαίνουσα παρέρχεται βρύσεως, διερχομένη δὲ ρεύματος καὶ ἐρήμου σταθμοῦ, φθάνει μετὰ ¼ ὥρας εἰς 2 ὑδρομύλους, καὶ ἀπ' αὐτῶν διὰ κοντοκλάδων δρυῶν παρερχομένη, τοῦ
	2	δεξιόθεν ¾ ὥρ χωρίου Κονοῦφ ἐξ 120 οἰκογενειῶν βουλγάρων καὶ ὀθωμανῶν μετ' ἐκκλησίας καὶ τεμένους καὶ τοῦ ἀριστερόθεν 1½ ὥραν χωρίου Ραχίτα μὲ 80 οἰκογενείας χριστιανοβουλγάρων καὶ ἐκκλησίαν, φθάνει εἰς
Ψιλόρι		(ὅρα σελ. 156). Ἀπ' αὐτοῦ ὁδὸς ὁμαλῶς βαίνουσα δι' ἀραιῶν δένδρων καὶ διαβαίνουσα ρεῦμα, φθάνει εἰς
	1	
Ἀλμπάνκιοϊ	9½	(ὅρα σελ. 150).

Χωρία κείμενα μεταξὺ τῶν ὁδῶν ἀπὸ Καστορίας εἰς Ἐξίσουϊ καὶ Ἀλμπάνκιοϊ :

1] Ζελινίτσι (ὅρα σελ. 157).

2] Στρέμπρενο (ὅρα σελ. 157).

3] Λέχοβον (ὅρα σ. 156 καὶ 258), χωρίον κείμενον ἐντὸς κοιλάδος περικλειομένης Δ ὑπὸ τοῦ ὄρους Σιουμπρέτσι, ἀνατολικῶς ὑπὸ τοῦ Βρατίνι, ἀ[illegible] ὑπὸ τοῦ τῆς Νέβεσκας καὶ ΒΑ ὑπὸ τοῦ ὄρους [illegible] νίτσι.

4] Μπόμπιστα, ἔχον 550 κατοίκους καὶ ἀμπ[illegible]

5] Μπομπόκι, χωρίον ἔχον 60 κατοίκους χριστιαν. καὶ κείμενον $2\,^3/_4$ ὥρ. ΜΑ τοῦ χωρίου Φωτείνιστα.

6] Χόλιστα, χωρίον κείμενον πλησίον τῆς Μονῆς Ἁγίων Ἀναργύρων, κειμένης $^3/_4$ τῆς ὥρας ἀρκτικῶς τοῦ χωρίου Μπομπόκι, καὶ οἰκούμενον ὑπὸ 300 χριστιανῶν.

7] Ζαγορίτσανη, κωμόπολις κειμένη εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Σιουμπρέτσι καὶ εἰς $^1/_2$ ὥρας ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ Καστορίας εἰς Ἀλμπάνκλοϊ καὶ οἰκουμένη ὑπὸ 2500 χριστιανῶν, ἔχουσα δὲ ἐκκλησίαν, τρία σχολεῖα, ὧν τὸ ἓν βουλγαρικόν, βρύσεις καὶ χάνια.

Ἀμαξιτὸς ἀπὸ Φλωρίνης εἰς Μπάνιτσαν.

	ὥρ.	
Φλώρινα		(ὅρα σελ. 242). Ἀμαξιτὸς ὁμαλῶς βαίνουσα διὰ τῆς πεδιάδος, φέρει εἰς τὸ χωρίον
	1	
Ἀρμένκλοϊ (Ἀρμενοχώριον) ἢ Λέρινα		ἔχον κατοίκους 642 χριστιανοὺς καὶ 150 ὀθωμανούς, ἐκκλησίαν, τέμενος καὶ τρεῖς πύργους. Ἐξερχομένη τοῦ χωρίου ἡ ὁδὸς παρέρχεται τοῦ 5′ ὥρ. δεξιόθεν κειμένου χωρίου Λόζανι, ἔχοντος κατοίκους 250 χριστιανούς, ἐκκλησίαν καὶ πύργον τοῦ ἰδιοκτήτου Ζικεριᾶ πασσᾶ, διαμένοντος ἐν Βιτωλίοις, καὶ τοῦ $^1/_4$ ὥρ. ἔτι,
	$1\,^1]_2$	
		πέραν τούτου χωρίου Πεσόσνιτσα ἔχοντος κατοίκους 784 χριστιανοὺς καὶ 270 ὀθωμανούς, ἐκκλησίαν, τέμενος καὶ χάνιον. Διερχομένη δὲ ἐπὶ ξυλογεφύρας 85 βημάτων μήκους παραπόταμον, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Ρόσνα	$2\,^1]_2$	ἔχον κατοίκους 580 χριστιανούς,
	ὥρ.	ἐκκλησίαν καὶ πύργους τῶν ἰδιοκτητῶν ἀδελφῶν Ῥόμπε. Ὁμοίως
	$2\,^1]_2$	
	$1\,^1]_4$	δ′ ἀπὸ τούτου βαίνουσα φέρει εἰς τὸ χωρίον
Μπάνιτσαν	$3\,^3]_4$	ὅρα σελ 152.

Ἀμαξιτὸς ἀπὸ Φλωρίνης εἰς Βιτώλια.

(Συνέχεια τῆς ἁμαξιτοῦ σελ. 239).

	ὥρ	
Φλώρινα		(ὅρα σελ. 242). Ἡ ἁμαξιτὸς βαίνουσα διὰ τῆς πεδιάδος, παρέρχεται τοῦ χωρίου
	$^3]_4$	
Κλαμπάσνιτσα		κειμένου 5′ ὥρας ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ ἔχοντος 80 οἰκογ. χριστιανικὰς βουλγαροφώνους, ἐκκλησίαν καὶ σχολεῖον, μετὰ τοῦτο δὲ τοῦ χωρίου
	$^1]_4$	
Κλαδοράπι		κειμένου ἐπίσης 5′ ὥρ. ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ ἔχοντος 50 οἰκογ. χριστιανικάς, ἐκκλησίαν καὶ δύο πύργους, ὧν ὁ εἷς τούτων ἔχει 20 δωμάτια.
		Σημ. Μεταξὺ τοῦ χωρίου τούτου καὶ τοῦ ἀνωτέρω ἐπὶ ὀρεσώδους λόφου κεῖται ἡ ὀχυρὰ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Μάρκου, χωροῦσα 150 ἄνδρας.
	$^1]_2$	
Κάτω Κλέστινα		Ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρω δὲ χωρίου διέρχεται διὰ μέσου τῶν 5′ τῆς ὥρ. ἑκατέρωθεν κειμένων χωρίων κειμένου δεξιόθεν καὶ ἔχοντος κατοίκους 500 χριστιανοὺς, 230 ὀθωμανούς, ἐκκλησίαν, [illegible] μενος, σχολεῖον ἀρρένων, [illegible] καὶ δύο πύργους, διαχωρ[illegible]
	$1\,^1]_2$	

Ἄνω Κλέστινα	ὥρ. 1 1/2	δὲ ὑπὸ ῥύακος καὶ τοῦ χωρίου κειμένου ἀριστερόθεν, καὶ ἔχοντος κατοίκους 530 τουρκαλβανοὺς ἀγρίους, τέμενος καὶ πύργον. (Δυτικῶς τοῦ χωρίου τούτου ἐπὶ ὀχυρᾶς θέσεως κεῖται τὸ ἐκ 250 οἰκογεν. χριστιανικ. χωρίον Μποβῦσι, τοῦ ὁποίου οἱ ἄνδρες εἶσὶ ρωμαλαῖοι καὶ φιλοπάτριδες). Ἀπὸ δὲ τούτων παρέρχεται διαδοχικῶς τῶν χωρίων
	1/2	
Μπίτουσα		κειμένου 1/4 ὥρ. ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ παρὰ τὴν ὄχθην ποταμίου διαβαινομένου ἐν πολυομβρίαις, ἔχοντος δὲ κατοίκους 270 χριστ., ἐκκλησ. καὶ πύργον.
	1/4	
Σφέτα-Πέτκα [Ἁγ Παρασκευή]	1/4	κειμένου 1/4 ὥρ. δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ ἔχοντος κατοίκους 610 χριστιανούς, καὶ διαχωριζομένου ὑπὸ ῥύακος.
Ὀψίρινα	1/2	κειμένου 1/4 ὥρ. ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ, καὶ ἔχοντος κατοίκους 400 χριστιανοὺς καὶ 5 ὑδρομύλους.
Δράγοσι	1/2	κειμένου 1/4 ὥρ ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ ἔχοντος κατοίκους 250 χριστιανούς, σχολεῖον ἀρρένων.
	1/2	Σημ. Ἀνατολ. τοῦ χωρίου τούτου 10′ κεῖται ἐπὶ λόφου ἡ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ Μονή, ἔχουσα 12 δωμάτια.
Κισσάβα	5′	κειμένου 1/2 ὥρ. ἀριστερόθεν ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν κλιτύων τοῦ ὄρους Βαρνοῦντος καὶ ἐντὸς κλεισωρείας, ἔχοντος δὲ κατοίκους 820 ὀθωμανοὺς καὶ τέμενος.
Λάζετς	3,35′	κειμένου 10′ δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ ἔχοντος κατοίκους 590 χριστιανούς καὶ 320 ὀθωμ., ἐκκλ., τέμενος, χάνιον καὶ 4 πύργους.
Γρεβένιτσα	3.35′ 1/4	κειμένου 1/2 ὥρ. ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ ἔχοντος κατοίκους 670
	1/2	χριστιανούς, ἐκκλησίαν, πύργον καὶ 5 ὑδρομύλους.
Βελουσσίνα		κειμένου ἀριστερόθεν 10′ ὥρ. καὶ ἔχοντος κατοίκ. 1100 χριστιαν., 3 ἐκκλησ., σχολεῖον ἀρρένων καὶ πύργον τοῦ ἰδιοκτήτου.
	5′	Μεσημ. τοῦ χωρίου τούτου καὶ εἰς ἀπόστασιν 1/4 ὥρ. ἐντὸς δασώδους ἐκτάσεως καὶ ἐπὶ διακλαδώσεως τοῦ ὄρους Περιστέρι κεῖται ἡ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἔχουσα 7 δωμάτια καὶ ἕνα ἱερέα.
Πορυδίνι	1/4	κειμένου δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ 10′ ὥρ. καὶ ἔχοντος 510 ὀθωμανοὺς καὶ 110 χριστιανούς, τέμενος καὶ διασχιζομένου ὑπὸ ῥύακος.
Κάννινα	10′	κειμένου ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ 5′ ὥρ. καὶ ἔχοντος κατοίκ. 280 χριστιανούς, ἐκκλησίαν καὶ πύργους τῶν δύο ἰδιοκτητῶν.
Μπαρέσιανη	10′	κειμένου ἀριστερόθεν 1/4 ὥρ. καὶ ἔχοντος κατοίκους 460 χριστιανούς. Ἔξωθεν καὶ ΜΑ τοῦ χωρίου κεῖται ἡ Μονὴ τῆς Πεντηκοστῆς, ἔχουσα 14 δωμάτια, σταῦλον χωρητικότητος 50 κτηνῶν καὶ ἕνα μόνον ἱερέα.
Ὀλέβεν	1/2	κειμένου 5′ ἀριστερόθεν καὶ ἔχοντος κατοίκους 200 χριστιανούς, ἐκκλησίαν καὶ 4 οἰκ. (πύργους) τῶν Ὀθωμανῶν ἰδιο-
	5 1/2	κτητῶν τοῦ χωρίου. Παρέρχου-

	ὥρ 5½	δὲ τοῦ δεξιόθεν καὶ ὑπὸ 80 χριστιανικῶν οἰκογενειῶν χωρίου Κράβαρι, φέρει μετὰ ¼ τῆς ὥρας ἀπὸ τούτου εἰς τὸ χωρίον
Μπίστριτσα		κείμενον 5′ ὥρ. δεξιόθεν καὶ ἔχον κατοίκους 400 χριστιανούς, ἐκκλησίαν, 7 ὑδρομύλους καὶ 6 εὐ-
	¼	ρυχώρους οἰκίας τῶν Ὀθωμανῶν ἰδιοκτητῶν. Ἡ ὁδὸς βαίνουσα, παρέρχεται τοῦ ἀριστερόθεν ἐκ
		4 οἰκιῶν χωριδίου Ἐξίσουϊ, παρὰ τὸ ὁποῖον πηγάζει ξυνὸν ὕδωρ, καὶ μετ' αὐτὸ φέρει εἰς
Χριστόφορο		κείμενον ἀριστερ. 5 ὥρ. καὶ ἔχον κατοίκους 340 χριστιανοὺς σχισματικούς. Κατὰ τὴν ΜΑ ἄκραν
	½	τοῦ χωρίου κεῖται ἡ Μονὴ τῆς Ἀναλήψεως, ἔχουσα 14 δωμάτια.
Χείμαρρος Μπουκόβου		Μικρὸς χείμαρρος διαβατὸς πεζῇ καὶ ἐν καιρῷ πολυομβρίας. Ἀριστερόθεν τῆς διαβάσεώς του καὶ εἰς ἀπόστασιν ¾ ὥρ. κεῖται ἐπὶ τῶν ΒΑ κλιτύων κλάδου τοῦ ὄρους Βαρνοῦντος τὸ χωρίον Μπούκοβον, ἔχον κατοίκους 1980, ἐκκλησίαν, σχολεῖον ἀρρένων, 4
	¼	γάνια μικρᾶς γωρητικότητος καὶ τὸν παρ' αὐτὸ διερχόμενον ὁμώνυμον ῥύακα. Εἰς ἀπόστασιν δὲ τούτου ½ ὥρας καὶ ἐπὶ τῶν βορείων κλιτύων τοῦ ἀνωτέρω κλάδου τοῦ Βαρνοῦντος κεῖται ἡ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σωτῆρος Μονὴ τοῦ Μπουκόβου, ἔχουσα 16 δωμάτια, ἕνα ἱερέα καὶ 5 γεωργούς. Ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρω χειμάρρου ἡ ὁδὸς
	6½	φέρει διὰ τῆς ΜΑ πλευρᾶς εἰς

ΒΙΤΩΛΙΑ

Εἰς συγγραφὰς περὶ Μακεδονίας ἀναφέρεται ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἀνῳκοδομήθη ἐπὶ τοῦ χώρου, ὃν κατεῖχεν ἡ Ἡράκλεια, ἡ πρωτεύουσα τῆς Λυγκηστίδος, ἡ μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ Μακεδονικοῦ κράτους Πελαγονία κληθεῖσα. Βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι ἡ Ἡράκλεια ἔκειτο εἰς ἀπόστασιν τριῶν μιλίων μεσημβρινοδυτικῶς τῶν Βιτωλίων εἰς τὸ τελευταῖον ἄκρον ἐπιμήκους καὶ ὑψηλοῦ γηλόφου ἀνυψουμένου παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρ. Βαρνοῦντος καὶ ἐκτεινομένου ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν, ἀπὸ τῶν στρατώνων τῆς πόλεως μέχρι τοῦ χωρίου Μπουκόβου. Εἰς τὴν θέσιν ταύτην συνεχῶς ἀνευρίσκονται ἀρχαῖα νομίσματα καὶ μνημεῖα, ἐξ αὐτῆς δὲ μετηνέχθησαν κατὰ διαφόρους καιροὺς εἰς Βιτώλια αἱ πολλαὶ διατηρούμεναι ἐκ μαρμάρου ἀρχαιότητες. Τοῦτο ἐξάγει τις ἂν ρίψῃ ἓν βλέμμα ἐπὶ ἑκατέρας τῶν θέσεων αὐτῶν, καὶ ἀρκούντως θέλει πεισθῇ ὅτι ἦτον ἀδύνατον ἐν ἐποχῇ οὐχὶ βαρβάρῳ νὰ προτιμηθῇ, τῆς ὡς εἴρηται ἐξεχούσης, εὐαέρου καὶ τερπνῆς τοποθεσίας, ἡ ἑλώδης καὶ νοσώδης κοιλάς, ἐν ᾗ κεῖνται τὰ Βιτώλια.

Ἡ πόλις τῶν Βιτωλίων (Μοναστήριον) κεῖται ἐν καθύγρῳ καὶ καταφύτῳ κοιλάδι, διαρρεομένῃ κατὰ μῆκος, ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, ὑπὸ τοῦ παραποτάμου Δραγόρι καὶ δύο ἑτέρων χειμάρρων συμβαλλόντων αὐτῷ καὶ περιοριζομένη πρὸς μεσημβρίαν μὲν καὶ πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τοῦ ὄρους Βαρνοῦντος (Περιστέρι), πρὸς ἄρκτον δὲ ὑπὸ ὑψηλοῦ καὶ ἐπιμήκους βουνοῦ ὅλως φαλακροῦ.

Ἡ πόλις ἐκτείνεται παρ' ἀμφοτέραις ταῖς ὄχθαις τοῦ παραποταμίου Δραγόρι, ὅστις πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Περιστέρι χύνεται εἰς τὸν Ἐριγῶνα (Τσέρνα) (σελὶς μθ′).

Ἡ συγκοινωνία τῶν δύο μερῶν τῆς πόλεως γί-
ται διὰ 10 γεφυρῶν ἀθλίας κατασκευῆς πασῶν
λίνων, ὧν τινες παρασύρονται ἑκάστοτε κατὰ
10

ἐν καιρῷ χειμῶνος πλημμύρας τοῦ ποταμοῦ Δραγόρι. Μία τούτων ἦτο λιθίνη, ἀλλὰ καταρρεύσασα ἐν μέρει ἀντεκατεστάθη διὰ ξυλίνης.

Ἡ πόλις ἔχει μῆκος τρισχιλίων περίπου μέτρων ἐπὶ ἑκατέρας τῶν ὀχθῶν τοῦ ποτ. Δραγόρι καὶ πλάτος χιλίων ἑξακοσίων.

Κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπίσημον ἀπογραφὴν τὴν περιλαμβάνουσαν μόνον τὸν ἄρρενα πληθυσμὸν τὸν καταγόμενον ἐκ τῆς πόλεως ταύτης καὶ μονίμως ἐγκατεστημένον, ἡ πόλις Βιτωλίων ἔχει ἄρρενας (νοφούζια) 10343, ἐξ ὧν 4003 εἰσὶ ὀθωμανοί, 5424 χριστιανοὶ καὶ 916 ἰουδαῖοι. Ὁλικὸν δὲ πληθυσμὸν 27582, ἐξ ὧν χριστιανοὶ 14464, ὀθωμανοὶ 10676 καὶ ἰουδαῖοι 2442. Εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον πρέπει νὰ προστεθῶσι κατ' ἀναλογίαν ἐν ὅλῳ 17000, ἤτοι χριστιανοὶ 8915, ὀθωμανοὶ 6579 καὶ ἰουδαῖοι 1506 προσελθόντες ἐν Βιτωλίοις ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἀλβανίας. Εἰς τοὺς ὡς ἀνωτέρω 6579 ὀθωμανοὺς συμπεριλαμβάνονται καὶ οἱ ἐκ Βουλγαρίας ὀθωμανοὶ οἱ προσφυγόντες εἰς Βιτώλια κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον.

Οὕτως ὁ ὅλος πληθυσμὸς τῆς πόλεως ἀνέρχεται εἰς 44582, ἐξ ὧν 23379 εἶναι χριστιανοί, 17255 ὀθωμανοὶ καὶ 3948 ἰουδαῖοι.

Ἡ πόλις ἀπαρτίζεται ἐξ 29 συνοικιῶν, ἐξ ὧν 13 μὲν εἶναι χριστιανικαί, 15 ὀθωμανικαὶ καὶ μία ἰουδαϊκὴ (εἶναι 3 τοιαῦται, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ἀρχῶν ὡς πρὸς τὴν εἴσπραξιν τῶν φόρων θεωροῦνται ὡς ἀπαρτίζουσαι μίαν καὶ μόνην).

Εἶναι πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου Γενικῆς Διοικήσεως (Βιλαετίου) καὶ ἕδρα τοῦ γ΄ στρατιωτικοῦ σώματος, διοικουμένου ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Ἀχμὲτ Ἐγιοὺπ πασσᾶ, ὅστις εἶναι καὶ Γενικὸς Διοικητής.

Ἔχει τρεῖς ναούς, ὧν ὁ μᾶλλον εὐρύχωρος κείμενος ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πόλεως, ἀνήκει τοῖς ὀρθοδόξοις, πλησίον τοῦ ὁποίου ὑπάρχει καὶ ὡρολόγιον

ἐφ' ὑψηλοῦ πύργου, οἱ δὲ δύο ἄλλοι τοῖς σχισματικοῖς βουλγάροις, ὧν ὁ εἷς κεῖται εἰς τὴν ἔξοδον τῆς εἰςΠρίλαπον ἀγούσης, 41 τεμένη, ἐξ ὧν 23 εὐρύχωρα καὶ στερεᾶς κατασκευῆς, 12 μετρίας χωρητικότητος καὶ 6 ἐρειπωμένα, 9 συναγωγάς, ἐξ ὧν 3 εὐρυχώρους, 25 σχολεῖα, ἐξ ὧν 11 ἑλληνικά, ἐν οἷς καὶ γυμνάσιον ἀνεγνωρισμένον ἐν Ἑλλάδι ὡς τακτικῶς συγκεκροτημένον, 6 βουλγαρικά, 3 ρουμουνικά, 1 τῶν Καθολικῶν Λαζαριστῶν ἱερέων, 1 τῶν ἱεραποστόλων τῆς Ἀμερικῆς Προτενσταντικῆς Προπαγάνδας, 1 ἰσραηλιτικὸν καὶ 2 ἀνώτερα ὀθωμανικὰ (Μεχτέπι Ρουσδιέ), ἐκτὸς ἑτέρων τινῶν γραμματοδιδασκαλείων ὀθωμανικῶν. Ὑπάρχει καὶ προκαταρκτικὴ στρατιωτικὴ σχολὴ (μεχτέπι Ἰδαδιὲ) μετὰ 120 μαθητῶν. Οἱ ἐκ ταύτης ὅμως ἀποφοιτῶντες μετὰ τετραετεῖς σπουδὰς, δὲν κατατάσσονται εἰς τὸν στρατόν, ἀλλὰ μεταβαίνουσιν εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει στρατιωτικὴν σχολὴν (Μεχτέπι φουνοῦν Χαρμπιὲ) πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν αὐτῶν.

Δημόσια καταστήματα καὶ κτίρια τῆς κοινότητος ἢ ἰδιωτῶν ἄξια μνείας εἶναι τὰ ἑπόμενα.

1) Τρεῖς εὐρύχωροι λιθόκτιστοι στρατῶνες, κείμενοι εἰς τὰς ὑπωρείας μικροῦ τινος λόφου, ὧν οἱ δύο πρῶτοι εἶναι ἐκ τῶν πρώτων ἐν Τουρκίᾳ στρατώνων, ἤτοι :

α΄] ὁ τοῦ πεζικοῦ, χωρητικότητος ἀνδρῶν 10000, τοῦ ὁποίου ἡ δυτικὴ πλευρὰ χρησιμεύει ὡς ἐργαστήριον ραπτικῆς τῶν ἐνδυμάτων τοῦ Γ΄ στρατιωτικοῦ σώματος.

β΄] ὁ τοῦ πυροβολικοῦ καὶ ἱππικοῦ, χωρητικότητος ἀνδρῶν 4000 καὶ ἵππων 1000.

Πέριξ τῶν στρατώνων τούτων κεῖνται μικρὰ λιθόκτιστα οἰκήματα, παραρτήματα τῶν στρατώνων εἰς χρῆσιν τῶν ὑπαξιωματικῶν ἰδίως.

γ΄] ὁ τοῦ ἱππικοῦ, χωρητικότητος 450 ἀνδρῶν καὶ 400 ἵππων.

Εἰς τοὺς ἀνωτέρω στρατῶνας ὑπάρχει ἄφθονον ὕδωρ.

2) Στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον νεόδμητον, χωρητικότητος 300 κλινῶν.

3) Πέντε πυριτιδαποθῆκαι λίαν εὐρύχωροι καὶ στερεαί, κείμεναι ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ πρὸς μεσημβρίαν τῆς πόλεως λόφου, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου ὑπάρχουσι τρεῖς στρατιωτικοὶ σταθμοὶ λιθόκτιστοι χωρητικότητος 120 ἀνδρῶν ἓν ὅλῳ, οἵτινες δεσπόζουσι ὁλοκλήρου τῆς πόλεως. Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων 5 πυριτιδαποθηκῶν ὑπάρχουσι καὶ δύο ἕτεραι, ἐξ ὧν ἡ μὲν κεῖται κατὰ τὴν μεσημβρινὴν ἄκραν τῆς πόλεως, ἡ δὲ πέραν τοῦ περιβόλου τῶν στρατώνων καὶ κάτωθεν τῶν ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ λόφου πυριτιδαποθηκῶν, χρησιμεύει δὲ ὡς ἀποθήκη πολεμοφοδίων τοῦ πυροβολικοῦ ἰδίως.

4) Δύο ἀποθῆκαι ἱματισμοῦ.

5) Στρατιωτικὸν ὁπλοποιεῖον καὶ τεχνουργεῖον, κείμενα παρακειμένως τῶν στρατώνων.

6) Εὐρύτατον, ἀλλὰ πεπαλαιωμένον, στρατιωτικὸν καὶ πολιτικὸν Διοικητήριον ἐν τῇ πόλει, εἰς ὃ ἐργάζονται ἅπαντες οἱ στρατιωτικοὶ ὑπάλληλοι καὶ τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ γ′ στρατιωτικοῦ σώματος, πρὸς δὲ καὶ τὸ προσωπικὸν τῶν ἀνωτέρω διοικητικῶν ὑπαλλήλων τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Βιτωλίων.

7) Ἑτέρα οἰκία μετρίας χωρητικότητος, χρησιμεύουσα ὡς γραφεῖον τῶν ἐπὶ τῆς ἀπογραφῆς τῶν κτημάτων ὑπαλλήλων, τοῦ Γενικοῦ εἰσπράκτορος τῶν φόρων, τοῦ δασονόμου καὶ τῆς ἐπὶ τῶν ἐκπαιδευτηρίων ἐπιτροπῆς.

8) Τηλεγραφεῖον καὶ ταχυδρομεῖον νεόδμητον, ἔχον 8 δωμάτια.

9) Δημαρχεῖον λιθόκτιστον μετὰ 4 δωματίων.

10) Πρώην Διοικητήριον, ἔνθα ἤδη εὑρίσκεται τὸ Ἐμποροδικεῖον καὶ ἡ Διεύθυνσις τῆς Ἀστυνομίας. Ἐν αὐτῷ ὑπάρχουσι καὶ αἱ πολιτικαὶ φυλακαί, ἔχουσαι δωμάτια λιθόκτιστα, χωρητικότητος 300 ἀτόμων ἓν ὅλῳ.

11) Νεόδμητον ἑλληνικὸν παρθεναγωγεῖον εὐρύχωρον καὶ στερεόν, λιθόκτιστον.

12) Ἑλληνικὸν Γυμνάσιον μετρίας χωρητικότητος λιθόκτιστον.

13) Ἓξ δημοτικὰ σχολεῖα τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος.

14) Δύο ὀθωμανικαὶ ἀστικαὶ σχολαὶ (μεχτέπι Ρουσδιέ), τῶν ὁποίων ἡ μία λιθόκτιστος καὶ εὐρύχωρος.

15) Νοσοκομεῖον τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος.

Ὑπάρχουσι προσέτι 160 πανδοχεῖα (χάνια), ἐξ ὧν τὰ 60 εἶναι ἀρκούντως εὐρύχωρα, 70 κλίβανοι, 18 ὁδρόμυλοι ἐπὶ τοῦ παραποταμίου Δραγόρι (ἐκτὸς ἰσαρίθμων ἄλλων κειμένων πέραν τῶν εἰρημένων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραποτάμου πρὸς τὰ χωρία Δίχοβον καὶ Νιζόπολιν). Ἐκ τούτων ἓξ ἔχουσιν εὐρωπαϊκὰς μηχανάς, δύνανται δὲ νὰ ἀλέσωσι δύο χιλιάδ. κοιλὰ Κωνσταντινουπόλεως εἰς ἓν ἡμερονύκτιον.

Ἡ ἀνωτέρω περιγραφεῖσα πόλις πρωτεύουσα ὁμωνύμου Γενικῆς Διοικήσεως καὶ διαμερίσματος, ἔχοντος πληθυσμὸν 52000 Ἑλλήνων, (ὁ πληθυσμὸς οὗτος, ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, ἀποτελεῖται ἐξ Ἑλληνοβουλγάρων, Ἑλληνοβλάχων καὶ Ἑλληνοαλβανῶν. Ἐξ ὅλου δὲ τοῦ ἀνωτέρω πληθυσμοῦ 5000 εἰσὶν ὀπαδοὶ τῆς Βουλγαροσλαβικῆς Ἐξαρχίας), 28000 Ὀθωμ. (τὸ τρίτον τούτων ἀποτελοῦσι Τουρκαλβανοὶ μετανάσται ἐκ τῆς ἄνω Ἀλβανίας [Δίβρας], οἱ δὲ λοιποὶ οἰκοῦσι κυρίως εἰς Βιτώλια, εἰς τὰς πρωτευούσας τῶν διαμερισμάτων καὶ εἴς τινα χωρία) καὶ 3918 Ἰσραηλιτῶν (ἁπάντων οἰκούντων ἐν Βιτωλίοις).

Ἅπας ὁ ἀνωτέρω πληθυσμὸς κατοικεῖ εἰς 121 χωρία χριστιανικὰ καὶ 70 ὀθωμανικά, ὧν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπαρτιζόντων ταῦτα οἰκογενειῶν κυμαίνεται μεταξὺ 35 καὶ 100.

Αἱ οἰκίαι τοῦ διαμερίσματος εἰσὶ λιθόκτιστοι κ

διώροφοι ἢ τριώροφοι αἱ τῶν πόλεων καὶ κωμοπόλεων, ἀλλ' αἱ τῶν χωρίων μικραὶ καὶ στεγασμέναι δι' ἀχύρου καὶ πλακῶν ἄνευ διαχωρισμάτων, καὶ ἐν αὐταῖς διαιτῶνται οἱ κάτοικοι μετὰ τῶν κτηνῶν αὐτῶν.

Ἡ ἐτησία παραγωγὴ τοῦ διαμερίσματος τούτου ἀνέρχεται εἰς 320 χιλ. κοιλὰ σίτου, 240 χιλ. κοιλὰ κριθῆς, 400 χιλ. κοιλὰ ἀραβοσίτου, 240 χιλ. κοιλὰ βρίζης, 70 χιλ. χωρικῶν ἁμαξῶν ἀχύρου (ἑκάστη 130 ὀκάδας) καὶ εἰς ἐποχὴν βροχερᾶς ἀνοίξεως 40—65 χιλ. ἁμάξας χόρτου (ἑκάστη 200 ὀκάδας). Ὑπάρχουσι δὲ πρὸς τούτοις εἰς πολλὰ τοῦ διαμερίσματος τούτου μέρη καὶ λειμῶνες ἐπιτήδειοι πρὸς βοσκὴν παντὸς εἴδους ζώων.

Μολονότι δὲ τὸ διαμέρισμα τοῦτο διαρρέεται ὑπὸ τῶν ἀκολούθων ποταμῶν καὶ ποταμίων, οἵτινες τὰς πηγάς των ἔχουσιν ἀπὸ τοῦ ὄρους Βαρνοῦντος, ἤτοι :

Τοῦ Ἐριγῶνος (Τσέρνα), ὅστις διέρχεται τὴν πεδιάδα τῶν Βιτωλίων εἰς 1 ½ ὥραν ἀπ' αὐτῆς,

Τοῦ Δραγόρι, ὅστις διασχίζει αὐτὴν (σελ. ν'),

Τοῦ Μεγαρόβου, διαχωρίζοντος τὸ Μεγάροβον ἀπὸ τοῦ Τουρνόβου, (σελ. 276).

Τοῦ χωρίου Μπουκόβου,

Τοῦ χωρίου Τσάπαρι.

Τοῦ ῥύακος Κοὺρτ-Δερεσὶ (ῥύαξ λύκου),

Τοῦ Τσιρνοβέτσι,

Τοῦ χωρίου Ροκοτίν,

Τοῦ χωρίου Μπίστριτσα,

Τῆς κώμης Μολόβιστας,

Τοῦ χωρίου Χριστοφόρου καὶ ὁ

Τοῦ χωρίου Βελουσσίνας,

μόλα ταῦτα ἔχει 6 χιλ. φρέατα, ὧν 3 χιλ. ἐν Βιτωλίοις καὶ 508 βρύσεις, ὧν περὶ τὰς 100 κεῖνται ἐπὶ τῶν ὁδῶν τῶν διαφόρων συγκοινωνιῶν.

Πρὸς τούτοις ἐν τῷ διαμερίσματι τούτῳ ὑπάρχουσι σιδηρουργεῖα, κατασκευάζοντα πέταλα, ἥ-

λους καὶ διάφορα σιδηρᾶ μέρη οἰκοδομῶν, ὁπλοποιεῖα, βυρσοδεψεῖα, σχοινοποιεῖα καὶ ὑφαντουργεῖα ταπήτων, χονδρῶν πανίων πρὸς χρῆσιν τῶν χωρικῶν, μαλλίνων σκεπασμάτων, φλανελλῶν καὶ χονδρῶν σαγιάκι, ἔτι δὲ 45 ξυλουργεῖα, ὧν 4 μόνον καλά, γαϊτανοποιεῖα, ἐργοστάσια κατασκευῆς ἐφιππίων, σαγμάτων, σελαγίων, τσαρουχίων, ὑποδημάτων, ἁμαξῶν καὶ μαχαιρῶν καὶ τέλος οἰνοπνευματοποιεῖα.

Ἅπαν τὸ διαμέρισμα παρέχει 3100 ἵππους, ὧν τὰ ⅔ εἰσὶ φορτηγοί, τὸ δὲ ⅓ κέλητες καὶ ἐλάσεως, ὧν αὖθις 400 ἐκλεκτοί, 500 ἡμιόνους, 450 ὄνους, 4000 βόας, 100 κάρρα καὶ 3000 ἁμάξας τῶν χωρικῶν συρομένας ὑπὸ βοῶν, καὶ τέλος περὶ τὰς 15 χιλ. σκαπάνας καὶ ἰσάριθμα πτύα.

Ἁμαξιτὸς ἀπὸ Μπάνιτσας εἰς Βιτώλια.

Συνέχεια τῶν ἁμαξιτῶν σελ. 81—87, 93—96, 109—111, 150—153.

Μπάνιτσα	ὥρ.	(ὅρα σελ. 152). Ἀπὸ ταύτης ἁμαξιτὸς ὁμαλῶς βαίνουσα διὰ τῆς πεδιάδος παρέρχεται τοῦ χωρίου
	½	
Ζαμπίρδανι		κειμένου ¼ ὥρας δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ ἔχοντος κατοίκους 490 χριστιανούς, ἐκκλησίαν, καὶ ἀνήκοντος τῷ ἐν Βιτωλίοις Ἕλληνι χειρούργῳ Χρηστάκῃ Δημητρίου. Ἀπὸ δὲ τούτου ὁμοίως βαίνουσα παρέρχεται τοῦ χωρίου
	½	
Ρόσνια		κειμένου ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ 5 τῆς ὥρας μὲ κατοίκους 580 χρ στιανούς, ἐκκλησίαν, καὶ ἀν
	1	

	ὥρ.	
	1	κοντος τοῖς ἐν Βιτωλίοις Βουλγάροις ἀδελφοῖς Ρόμπε. Μετ'αὐτὸ διαβαίνουσα ξυλίνην γέφυραν, ἐπὶ τοῦ ἐκ τῶν χωρίων Νοβοκάζι καὶ Κουσουράτι κατερχομένου ρεύματος, φέρει παρερχομένη πρὸ $^1/_2$ ὥρας τοῦ ἀριστερόθεν $^1/_4$ ὥρας καὶ ἐκ 370 χριστ. χωρίου Μποροσνίτσα (κτῆμα τῶν ἐν Βιτωλίοις ἀδελφῶν Σκαντάλη) εἰς τὸ χωρίον
Βούρμπανι	$^1/_2$	ἔχον κατοίκους 490 χριστιανούς, 2 πύργους καὶ 5 γάνια χωροῦντα 250 κτήνη καὶ 500 ἄνδρας, διαρρεόμενον δὲ ὑπὸ ποταμίου εἰσρέοντος εἰς τὸν παραπόταμον τοῦ ποταμοῦ Ἐριγῶνος (Τσέρνα ἢ Καρὰ-σοῦ), Σακούλεβον, ἐφ'οὗ ξυλίνη γέφυρα 195 βημάτων μήκους.
	$^1/_2$	Δεξιόθεν τούτου, καὶ εἰς $^3/_4$ ὥρας ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ, κεῖται τὸ χωρίον Νοβοκάζι, ἔχον κατοίκους 626 χριστιανοὺς καὶ 243 ὀθωμανούς, ἐκκλησίαν καὶ 3 πύργους· $^1/_4$ δὲ ὥρας ἀπ'αὐτοῦ κεῖται τὸ χωρίον Βοστάρανι, ἔχον κατοίκους 1152 χριστιανοὺς καὶ 466 ὀθωμανούς, ἐκκλησίαν, 2 τεμένη, 2 πύργους, κλίβανον, πρὸς δὲ καὶ 15 γάνια, χωροῦντα 1200 κτήνη, ἀριστερόθεν δὲ τοῦ χωρίου Βούρμπανι $^1/_4$ ὥρας κεῖται τὸ χωρίον Πετοράκ, ἔχον κατοίκους 210 χριστιανούς, ἐκκλησίαν καὶ πύργον τοῦ ἰδιοκτήτου Σελὴμ βέη ἐκ Λιασκοβείου.
	3	

	ὥρ.	
	3	Ἀπὸ τούτου δὲ φέρει εἰς τὸ χωρίον
Σακούλεβον		ἔχον κατοίκους 480 χριστιανοὺς καὶ 100 ὀθωμανούς, ἐκκλησίαν, τέμενος καὶ χάνιον 50 κτηνῶν, (δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ $^3/_4$ τῆς ὥρας, κεῖται τὸ χωρίον Χοσάνοβον, ἔχον κατοίκους 650 χριστιανοὺς καὶ 30 ὀθωμανούς, ἐκκλησίαν, τέμενος καὶ πύργον· μέρος τούτου
	$^1/_4$	ἀνήκει τοῖς ἐν Βιτωλίοις ἀδελφοῖς Νεκαρούση). Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς κατερχομένη πρὸς τὸν ποταμὸν Σακούλεβον, παραπόταμον τοῦ Ἐριγῶνος, διαβαίνει αὐτὸν ἐπὶ τῆς
Γεφύρας ποταμοῦ Σακουλέβου		ξυλίνη γέφυρα μήκους ὡς ἔγγιστα 195 βημάτων. Ἀπὸ τῆς γεφύρας ταύτης ἡ ὁδὸς βαίνει πρὸς ἕτερον παραπόταμον, ὃν διέρχεται ἐπὶ
	$^1/_4$	ξυλίνη γέφυρα μήκους 40 βημάτων, κλάδον ἀριστερόθεν τοῦ παραποτάμου Σακουλέβου.
Γεφύρας Καλινίκ		Ἀριστερόθεν ταύτης, εἰς 5' ὥρ. ἀπόστασιν, κεῖται τὸ χωρίον Κάτω Καλινίκ, ἔχον κατοίκους 78
	$^3/_4$	χριστιανούς, ἐκκλησίαν καὶ 3 πύργους, καὶ εἰς ἀπόστασιν $^1/_2$ ὥρας ἀριστερόθεν κεῖται τὸ χωρίον ἄνω Καλινίκ, ἔχον κατοίκους 246 χριστιανούς. Ἀπὸ τῆς γεφύρας ταύτης βαίνει εἰς ἕτερον παραπόταμον, ἐφ'οὗ
Γέφυρα ξυλίνη		μήκους 32 βημάτων, ἑκατέρωθεν τῆς ὁποίας εἰς $^1/_2$ ὥρ. ἀπόστασιν κεῖνται τὰ χωρία, δεξιόθεν μὲν ὁ
	$4^1/_4$	

	ὥρ. $4^1]_4$	ὀθωμανικὸν Καναλῆ ἢ Κριμενίτσα, ἔχον 2344 κατοίκους, 3 τεμένη καὶ χάνιον 60 κτηνῶν, ἀριστερόθεν, τὸ τοῦ μικτοῦ πληθυσμοῦ,
	1	Κλαπουτσίστα, ἔχον κατοίκ. 830 χριστιανοὺς καὶ 155 ὀθωμανούς, ἐκκλησίαν, σχολεῖον ἑλληνικὸν καὶ λίαν εὐρύχωρον πύργον. Ἀπὸ τῆς γεφύρας ἡ ὁδὸς φέρει εἰς τὸ
Νεγότσανι		τὸ χωρίον ἔχον 538 χριστιανοὺς καὶ 104 ὀθωμανούς, ἐκκλησίαν, τέμενος, 3 πύργους καὶ 11 χάνια, χωροῦντα 600 κτήνη καὶ 1000 ἄνδρας. Τὸ χωρίον τοῦτο διαρρέεται ὑπὸ δύο ρευμάτων, ἐφ' ὧν τρεῖς λίθινοι γέφυραι. Προχωροῦσα δὲ μετὰ μὲν $^1/_4$ ὥρ. ἀφίησι
	$1^1/_2$	δεξιόθεν $10'$ ὥρ. τὸ χωρίον Μαγουλίτσα ἢ Μετζιτλῆ, ἔχον κατοίκους 500 ὀθωμανοὺς καὶ 20 χριστιανοὺς καὶ τέμενος, μετὰ δὲ $^3/_4$ ὥρας ἀπὸ Νεγότσανι ἀφίησι ἀριστερόθεν $^1/_4$ ὥρ. τὸ χωρίον Ζιάπτζικι, ἔχον 255 κατοίκους χριστιανοὺς καὶ 7 πύργους
Ὀπτίσαρι		τῶν ἰδιοκτητῶν ὀθωμανῶν καὶ παρέρχεται τοῦ χωρίου κειμένου $^1/_2$ ὥρ. δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ ἔχοντος κατοίκους 418
	2	χριστιαν., ἐκκλησίαν καὶ 4 πύργους τῶν ἰδιοκτητῶν Ὀθωμανῶν. Ἐξακολουθοῦσα δὲ παρέρχεται τοῦ χωρίου
Κράβαρι		κειμένου $5'$ ὥρ. ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ, παρ' ἣ δεξιόθεν ἡ ἐκκλησία τοῦ χωρίου, εἰς ἣν ἐκκλησιάζον-
	$8^3/_4$	

	ὥρ. $8^3]_4$	ται καὶ ἐξ ἄλλων χωρίων. Ἔχει δὲ 110 κατοίκους χριστιαν. καὶ 7 πύργους τῶν ἰδιοκτητῶν Ὀθωμανῶν, ἀπὸ τούτου δὲ φέρει εἰς
ΒΙΤΩΛΙΑ	$1^1]_2$	ἀνάγνωθι περιγραφὴν εἰς σελίδα
	$10^1]_4$	265).

Ἀμαξιτὸς ἀπὸ Βιτωλίων εἰς Κορυτσᾶν.

ΒΙΤΩΛΙΑ	ὥρ.	Ἡ νέα ἀμαξιτὸς ἐξερχομένη τοῦ δυτικοῦ ἄκρου τῆς πόλεως (ἡ ἑτέρα παλαιὰ ὁδὸς ἔβαινε παρὰ τοὺς πρόποδας λοφοδειράδος καλουμένη Σούκ-γόρα ἢ Μπαϊρίου
	$^1]_4$	καθηκούσης εἰς τὸ βόρειον τῆς πόλεως μέρος) παρέρχεται ὑδρομύλων καὶ διαβαίνουσα, τὸν ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν κλιτύων τοῦ ὄρους Βαρνοῦντος (Περιστέρι) πηγάζοντα, ἐπὶ ξυλίνης γεφύρας
ποταμὸν Δραγόρι	$^1]_4$	παρὰ τὸ νεκροταφεῖον Δοβλετζίκ. Βαίνουσα δ' ὁμαλῶς διέρχεται
Παραπόταμον τοῦ Δραγόρι	$^1]_2$	ἐπὶ τετρατόξου γεφύρας (χυνόμενον εἰς τὸν ποταμὸν Δραγόρι καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν κλιτύων πηγάζοντα). Ἀπὸ τῆς γεφύρας ἡ ὁδὸς βαίνουσα εἰς τοὺς πρόποδας ὑψηλοῦ καὶ μακροῦ γηλόφου παρέρχεται τοῦ χωρίου
Μπρατεντὸλ	$^1]_2$	κειμένου ἐπὶ ὑψώματος καὶ $^1/_4$ ὥρας ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ ἔχοντος κατοίκους 110 χριστιανοὺς καὶ 90 ὀθωμανούς. Δυτικῶς τοῦ χωρίου τούτου ἐπὶ τῶν πρ-
	$1^1]_2$	πόδων τοῦ ὄρους Βαρνοῦ-

	ὥρ.	
	1½	κεῖνται αἱ ὑπὸ χειμάρρου διαχωριζόμεναι κῶμαι, Τούρνοβον, ἔχουσα κατοίκους 2370 χριστιανοὺς καὶ 100 ὀθωμανούς, ἐκκλησίαν εὐρύχωρον, ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς ὁποίας ὑπάρχουσιν οἰκήματα, ἔχοντα 40 δωμάτια ἀνήκοντα τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ Μεγάροβον, ἔχουσα κατοίκους 2390 χριστιανούς, 2 ἐκκλησίας, 3 σχολεῖα ἀρρένων καὶ παρθεναγωγεῖον, 2 χάνια καὶ κρήνας.
		Ἀπὸ τοῦ χωρίου Μπρατεντὸλ ὁμαλῶς βαίνουσα ἡ ὁδὸς διέρχεται τοῦ
Σταθμοῦ Πριβαλὲτς		διώροφον οἴκημα, ἄλλοτε ὡς στρατιωτ. σταθμὸς καὶ νῦν χρησιμεῦον ὡς φυλακεῖον τῶν φυλάκων τοῦ τηλεγράφου.
		ΣΗΜ. Κατὰ τὴν θέσιν ταύτην διακλαδοῦται δεξιόθεν ὁδὸς ἄγουσα εἰς 2 ὥρ. πρὸς τὸ ἐπὶ κλιτύος κείμενον χωρίον Γκόπεσι ἔχον 3340
	¾	κατοίκους χριστ., ἐκκλησίαν, 4 σχολεῖα ἀρρένων, ὧν 2 ρουμουνικὰ καὶ 2 χάνια, παρερχομένη τῶν χωρίων, Σίρπτσι-Σαγήρ, ἔχοντος 630 χριστ. καὶ ἐκκλησίαν, Ράμια, ἔχοντος 210 χριστ., 480 ὀθωμανοὺς καὶ τέμενος, Λέρα, ἔχοντος 450 ὀθωμανούς, 200 χριστ. καὶ ἐκκλησίαν καὶ Μολέντσα, ἔχοντος 420 ὀθωμαν. καὶ 210 χριστιαν.
		Ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρω σταθμοῦ Πριβαλὲτς ὁμαλῶς αὖθις βαίνουσα ἡ ὁδὸς παρέρχεται τοῦ χωρίου
	2¼	

	ὥρ.	
Ροκοτὶν	2¼	κειμένου ἐπὶ τῶν ΒΛ κλιτύων τοῦ ὄρους Περιστέρι, ἔχοντος κατοίκους 365 καὶ ἐκκλησίαν, ἀ-
	½	νήκοντος δὲ τοῖς ἐν Βιτωλίοις ἀ-
		δελφοῖς Βέκη. Ἀπὸ δὲ τούτου
		παρέρχεται ἐπίσης τοῦ χωρίου
Τσάπαρι		κειμένου ἀριστερόθεν 10′ ὥρ. καὶ ἔχοντος κατοίκους 1600, ἐκκλη-
		σίον, σχολεῖον ἀρρένων βουλγα-
		ρικὸν καὶ δύο μικρὰ χάνια. Ἀπὸ
	¼	τούτου δὲ διερχομένη εὐμεγέθη
		γέφυραν ἐπὶ ὁρμητικοῦ χειμάρ-
		ρου, ἀδιαβάτου ἐλλείψει τοιαύ-
		της κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἔαρος,
		φέρει εἰς τὸ χωρίον
Κάζανη		κείμενον εἰς ὕψος 822μ καὶ ἔχον
		κατοίκους 590 ὀθωμανοὺς καὶ
		82 χριστ., 2 τεμένη, 2 χάνια μι-
		κρὰ καί τινας οἰκίας μεγάλας λι-
		θοκτίστους καὶ ὑδρομύλους ἔξω-
		θεν, πρὸς δὲ καὶ ἕτερον χάνιον,
		χωροῦν 40 κτήνη, εἰς 10′ ἀπό-
	½	στασιν, ἤτοι ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ὁ-
		δοῦ. Ἐξερχομένη τοῦ χωρίου
		τούτου, διαβαίνει χείμαρρον ἐπὶ
		γεφύρας.
		ΣΗΜ. Ἀπὸ τῆς γεφύρας δια-
		κλαδοῦται πρὸς τ' ἀριστερὰ ὁδὸς
		ἡμιονικὴ ἀνωφερὴς καὶ εἰς πλεῖ-
		στα μέρη λίαν στενή, φέρουσα εἰς
		ὥραν πρὸς τὸ χωρίον Μολόβι-
		στα, ἔχον κατοίκους 3280 χρι-
		στιανούς, ἐκκλησίαν στερεὰν καὶ
		εὐρύχωρον, 4 σχολεῖα ἀρρ[illegible]
		ὧν 2 ρουμουνικά.
		Ἀπὸ τῆς γεφύρας ἡ ὁδὸς [illegible]
	3¾	νει ἐπὶ ἀνωφερείας ἀνερχομ[illegible]

	ὥρ.	τὰς κλιτὰς τῆς δειράδος τοῦ ὄρους Βαρνοῦντος καὶ παρεχομένη τοῦ χωρίου
Διάβατοῦ	3 3/4	κειμένου 10′ ὥρ. δεξιόθεν ἐντὸς φάραγγος καὶ ἔχοντος κτητίκους 1410 χριστ. καὶ ἐκκλησίαν. Ὁ-
Διάσκελον Βαρνοῦντος ὅπου χάνει Διάβατοῦ καὶ ραθμὸς (ὥραι πορείας 4)	1 1/4	μοίως δὲ βαίνουσα φέρει εἰς Ἥτοι τὸ ἀνώτατον σημεῖον τῆς διαβάσεως εἰς ὕψος 1161μ καὶ τὸ μᾶλλον γαυκλὸν μέρος τῆς δειράδος τοῦ Βαρνοῦντος. Δεξιόθεν μὲν τῆς διαβάσεως ταύτης κεῖται χάνιον χωρεῖον 30 κτήνη, ἀριστερόθεν δὲ βρύσις ἀφθόνου πάντοτε ὕδατος καὶ στρατιωτικὸς σταθμός· πολυγωνικοῦ σχήματος ἀναλημματίδες, ἔργον παχεῖ, τοίχους μετὰ τυρκεκηρῶν καὶ ἀπαρτιζόμενος ἐκ τριῶν συντρόμενων κτιρίων, χωρητικότητος δὲ 50 ἀνδρῶν.
		Ἡ θέσις αὕτη εἶναι ἡ μᾶλλον ἐπίκαιρος, τὸ μὲν ὡς δεσπόζουσα τῶν πρὸς Βιτώλια ἀγουσῶν ἐκ Κορυτσᾶς, Πρέσπας καὶ Ρέσνας ὁδῶν, τὸ δὲ ὡς προφυλασσομένη ἀπὸ πάσης ἐκ τῶν σχηματιζόντων τὴν διάβασιν κορυφῶν τοῦ ὄρους προσβολῆς, διότι οἱ σχηματίζοντες ταύτην κόμβοι εἶσιν οἱ ὑψηλότεροι τῆς σειρᾶς τοῦ ὄρους.
Διαγώρισις τῆς ὁδοῦ πρὸς Ρέσναν καὶ δι' αὐτῆς εἰς Ἀχρίδα	3 1/4	Ἀπὸ τοῦ χανίου καὶ τοῦ σταθμοῦ ἡ ὁδὸς κατερχομένη διακλάδοῦται μετὰ 3/4 ὥρας, καὶ ἡ μὲν πρὸς δεξιὰ φέρει πρὸς Ρέσναν καὶ δι' αὐτῆς εἰς Ἀχρίδα, ἡ δ' ἑτέρα ἐξακολουθοῦσα ἀμαξιτὸς φέρει διὰ
	4 3/4	

	ὥρ.	κατωφερείας εἰς τὴν πεδιάδα τῶν
	1 3/4	Βρυγῶν (Ρέσνας), παρερχομένη τοῦ δεξιόθεν αὐτῆς κειμένου χω-
Κόζιακ	4 1/4	ρίου ἔχοντος κατοίκους 100 ὀθωμανούς καὶ τέμενος. Ἀπ' αὐτοῦ διαβαίνουσα τὸν ποταμὸν τῆς Ρέσνας παρὰ τὰ δύο γωρία Ἄνω καὶ Κάτω, Μπίλα-Τσίρκρα, οἰκούμενα ὑπὸ 25 οἰκογενειῶν ὀθωμανικῶν καὶ 8 χριστιανικῶν καὶ κείμενα ἀριστερόθεν καὶ παρὰ τὴν λίμνην Πρέσπας, φέρει εἰς τὸ
Τσαρισσὸρ	3 1/4	χωρίον ἔχον 120 οἰκογενείας χριστιανικὰς καὶ 30 ὀθωμανικάς, ἐκκλησίαν νεόκτιστον, τέμενος καὶ 3 χάνια. Ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου παρερχομένη τοῦ 5′ ὥρας ἀριστερόθεν χωρίου Δίβρινη, ἔχοντος πληθυσμὸν 50 οἰκογ. χριστιανικὰς καὶ 20 ὀθωμανικὰς καὶ ἐκκλησίαν, καὶ τῶν δεξιόθεν χωρίων, Πίρροβου ἔχοντος 580 χριστιανούς, ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἐπὶ ὑψώματος ἐκ 10 οἰκογενειῶν χριστιανικῶν Βαλκόβερι, φέρει εἰς
Χάνι Σούρλεντζι ἢ Σούρη	1 1/4	Εἰς ἀπόστασιν 20′ ὥρας καὶ ἄνω τούτου κεῖται τὸ χωρίον Σούρλεντζι ἢ Σούρη, ἔχον 120 χριστιανούς, ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἐξ 28 οἰκογενειῶν χριστιανικὸν χωρίον Ποκίβερνιχ.
	7	Σημ. Ἄπασα ἡ ὁδὸς ἀπὸ τοῦ χανίου μετὰ 3/4 ὥρας ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ. Διακλάδωσις τοῦ διαγωρίζοντος τὴν ἀνωτέρω χανίου εἶναι

	ὥρ.	
	7	λώδης, ἕνεκεν τῶν πολλῶν ὑδάτων, ἅτινα ἐκρέουσιν ἐκ τῶν πολλῶν ποταμίων καὶ ρυάκων.
		Ἀπὸ τοῦ χανίου Σούρλεντζι, κειμένου παρὰ τὴν λίμνην τῆς Πρέσπας, ἡ ὁδὸς βαίνουσα πρὸς νότον καὶ ἀκολουθοῦσα τὴν δυτικὴν ὄχθην ταύτης, παρέρχεται
	$1^1]_2$	τῶν δεξιόθεν αὐτῆς καὶ ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν κλιτύων τῶν Πιερίων ὀρέων, ἀλλὰ μὴ καταφανῶν χωρίων, Ὀτέσισδο ἔχοντος 8 οἰκογεν. χριστιανικὰς καὶ Δούπενι ἔχοντος 58 οἰκογεν. χριστιανικάς, καὶ βαίνουσα παροχθίως φέρει εἰς
Χάνιον Στένιε		εἰς ὃ σταθμὸς χωροφυλακῆς. Ἀριστερόθεν $^1/_2$ ὥραν κεῖται τὸ χωρίον Στένιε, κατοικούμενον ὑπὸ 210 χριστιανῶν.
		Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς στρέφουσα πρὸς δεξιά, εἰσέρχεται εἰς στενὴν κλεισώρειαν καλουμένην Βίγλαν, βαίνουσα ἐπὶ βραχωδῶν καὶ δασωδῶν ἐδαφῶν, ἅτις εὑρύνεται κατὰ θέσεις καὶ ἐφ' ὥραν ἐκτείνεται. Ἐξ-
	2	ερχομένη δὲ ταύτης μεθ' ὥραν, διέρχεται πύργου, ἐν ᾧ στρατιωτικὸς σταθμός. Ἀριστερόθεν τοῦ σταθμοῦ καταφανὲς γίνεται τὸ ἐξ 26 οἰκογεν. χριστιανικῶν οἰκούμενον χωρίον Μπεζματσὶ ἢ Τουμινέτς. Ἀπὸ δὲ τοῦ σταθμοῦ φέρει εἰς τὸ χωρίον
Γχορίτσα		ἔχον 130 κατοίκους, χάνιον καὶ παρακείμενον Μονύδριον τῆς ἁγ.
	$10^1]_2$	Μαρίνης. Ἀπὸ τοῦ χωρίου τοῦ-

	ὥρ.	
	$10^1]_2$	του ἡ ὁδὸς ἀπομακρυνομένη τῆς λίμνης, ἀνέρχεται ἀνωφέρειαν, ἀφ' ἧς ἀριστερόθεν καταφανὲς γίνεται τὸ χωρίον Γκλομπότσανι, ἔχον 25 οἰκογεν. χριστιανικάς, ἐκκλησίαν καὶ Μονύδριον, καὶ εἰσέρχεται εἰς κλεισώρειαν, Βίγλαν καλουμένην, μῆκος ἔχουσαν ὥρας μιᾶς. Ἐξερχομένη δὲ
	2	ταύτης παρέρχεται τοῦ ἐκ 16 οἰκογεν. χριστιανικῶν χωρίου Σοῦλεν, τοῦ ὁποίου ἀπὸ τῆς ὁδοκαταφανὴς μόνον εἶνε ὁ ἐπὶ συδένδρου λόφου κείμενος ναΐσκος, μετὰ δὲ $^3/_4$ τῆς ὥρας ἀπ' αὐτοῦ φέρει εἰς τοὺς ἀγροὺς τοῦ χωρίου Πούσιεν κειμένου παρὰ τὴν ΜΔ ὄχθην τῆς λίμνης καὶ ἐκ 50 οἰκογεν. χριστιανικῶν μετ' ἐκκλησίας οἰκουμένου· μετὰ $^1/_2$ δ' ἔτι ὥραν παρέρχεται τοῦ χωρίου
Λεθίστα ἢ Λέσκα		οἰκουμένου ὑπὸ 10 οἰκογενειῶν χριστιανικῶν, ἀφ' οὗ φαίνεται καὶ ἡ λίμνη Βεντρὸκ ἡ κειμένη ΜΑ τῆς λίμνης Πρέσπας (σ. λγ').
		Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς ΜΑ διεύθυνσιν ἔχουσα καὶ βαίνουσα δι' ἐλιγμῶν ἐπὶ τῶν βραχωδῶν ἀλλὰ
	$1^1]_2$	συδένδρων καὶ ἐντελῶς ἀνύδρων κλίσεων τοῦ ὄρους Ξεροβοῦνι ἢ Ζθέσδας, κατέρχεται καὶ διερχομένη βρύσεως, ἄφθονον ἐχούσης ὕδωρ, φέρει μετ' ὀλίγον εἰς τὸ χωρίον
Ζθέσδα (Σελασφόρος)		κείμενον ἐπὶ τῶν ΜΔ κλιτύων μωνύμου ὄρους ἢ Ξεροβοῦνι ἐπὶ θέσεως λίαν ἐπικαίρο
	14	

ὥρ. 1[1]/4	διασπόζοντος οὐ μόνον τῆς περιγραφομένης ὁδοῦ ἀλλὰ καὶ τῆς ἀπὸ τῆς παλαιᾶς τῆς Κορυτσᾶς διὰ τῆς Μπίλιστας εἰς Καστορίαν ἢ Φλώριναν. Οἰκεῖται ὑπὸ 35 οἰκογενειῶν ὀθωμανικῶν καὶ 10 χριστιανικῶν, ἔχει δὲ τέμενος, ἐκκλησίαν καὶ χάνιον χωροῦν 80 κτήνη καὶ 100 ἄνδρας. Ἐνάντι τούτου, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ Δεβόλ διαχωριζόμενον, κεῖται τὸ παρόρτιον καὶ γραφικὸν ὀθωμανικὸν χωρίον Ζκυπλίκι, οἰκούμενον ὑπὸ 80 οἰκογεν. ὀθωμανικῶν καὶ ἔχον τέμενος καὶ χάνιον.
3[1]/2	Ἀπὸ τοῦ χωρίου κατερχομένη ἡ ὁδὸς καὶ πρὸς νότον βαίνουσα διέρχεται τὸν ποταμὸν Δεβόλ καὶ προβαίνουσα ἐν τῇ πεδιάδι παρέρχεται διαλογικῶς τῶν ὀξυδόθεν χωρίων
	Πόγιανι, οἰκουμένου ὑπὸ 300 περίπου καλῶν ὀθωμανικῶν οἰκογενειῶν καὶ 30 χριστιανικῶν καὶ ἔχοντος 2 τεμένη, ἐκκλησίαν καὶ 2 χάνια.
	Κρίσπανι, ἔχοντος 10 οἰκογενείας χριστιανικάς.
	Πενταβίνι, ἔχοντος 20 οἰκογενείας χριστιανικὰς καὶ ἐκκλησίαν, ἐνανται δὲ τούτου ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ κεῖται τὸ χωρίον Πλάτσα, (ὅρα σελ. 234).
17[1]/2	Ἐνανται δὲ τούτου καὶ ὀξυδόθεν εἰς μικρὰν ἀπόστασιν κεῖνται τὰ χωρία
	Ραμπάτσι, Τυρόβα, Ρόβι, Γενῆ-

	Τσιρλήκι καὶ Μαλιτσόβτσι, (ὅρα δι' ἅπαντα εἰς σελ. 235).
	Ἀριστερόθεν δὲ παρέρχεται τῶν χωρίων
	Κούτσι, Μπελιορτὰ, Νιβιτσίστι, Τσινίτσα καὶ Μπάρτς (ὅρα δι' ἅπαντα σελ. 235 καὶ 236) καὶ φέρει εἰς
ΚΟΡΥΤΣΑΝ	(ὅρα περιγραφὴν εἰς σελ. 211).

Ἀμαξιτὸς ἀπὸ Κορυτσᾶς (Γκρόρτζας) εἰς Φλόρεναν.

ΚΟΡΥΤΣΑ ὥρ.	Ἀπὸ ταύτης (σελ. 211) ἀκολουθεῖται ἡ ἁμαξιτὸς ἀπὸ Καστορίας εἰς Κορυτσὰν (σελ. 231—236), ἣν ἀναγνωθι ἀντιστρόφως μέχρι τοῦ χωρίου
6[1]/2	Ἐντεῦθεν (σελ. 232), ἀναγνωθι ἀντιστρόφως τὴν συνοδεύουσαν τὰς ἀπὸ Καστορίας ἁμαξιτοὺς πρὸς Κορυτσὰν καὶ πρὸς Φλώριναν ἓν σελ. 241, ἤτις φέρει μέχρι τοῦ
Καπεσίτσα	
4	Ἀπὸ τούτου (σελ. 240) ἀκολουθεῖται ἡ ἁμαξιτὸς ἀπὸ Καστορίας εἰς Φλώριναν σελ. 239—243, ἣν ἀναγνωθι ὡς ἔχει.
Μόλου	
7[1]/2	
ΦΛΩΡΙΝΑ 18	

Ἀμαξιτὸς ἀπὸ Βιτωλίων διὰ χανίου Διαβάτου εἰς Ρέσναν.

ΒΙΤΩΛΙΑ ὥρ.	(ἀνάγνωθι περιγρ. τῆς ὁδοῦ ἀπὸ Βιτωλίων μέχρι χανίου καὶ σταθμοῦ Διαβάτου εἰς σελ. 275).
4	Ἐντεῦθεν κατερχομένη ἁμαξιτὸς παρέρχεται μετὰ 1/4 ὥρας ἐγκαταλελειμένου ἀλ-
Χάνι καὶ σταθμὸς Διαβάτου	

	ὥρ. 4	λῶς διατηρουμένου στρατιωτικοῦ σταθμοῦ, ἀφ' οὗ καταφανὲς γίνεται τὸ ἀριστερόθεν $^3/_4$ τῆς ὥρ. κείμενον χωρίον Κόζιακ, ἔχον 100 ὀθωμανοὺς καὶ τέμενος. Ἐξακολουθοῦσα δὲ κατερχομένη ἐπὶ $^1/_2$ ἔτι ὥραν φέρει εἰς τὴν πεδιάδα
Πεδιὰς Ρέσνας	1	τῶν Βρυγῶν ἢ τῆς Ρέσνης δεξιόθεν τῆς ὁποίας εἰς τὸ βάθος μικρᾶς κοιλάδος κεῖται τὸ χωρίον Σόποτσκα, ἔχον κατοίκους 560
	1	χριστιανοὺς καὶ 130 ὀθωμανούς, βορειότερον τοῦ ὁποίου κεῖται τὸ χωρίον Ζλάταρι ἔχον 390 χριστιανοὺς καὶ ἐκκλησίαν. Διερχομένη δὲ ἐν τῇ κοίτῃ τὸν
Χείμαρρον Σόποτσκα		(ἐπ' αὐτοῦ ὑπάρχει καὶ μικρὰ ξυλίνη γέφυρα διὰ τὴν διάβασιν πεζῶν κατὰ τὰς πλημμύρας) ἀνέρχεται ἐπὶ $^1/_2$ ὥραν ὁμαλὸν γήλοφον καὶ ἐπὶ ἑτέραν $^1/_2$ ὥραν
	$1^1]_2$	κατέρχεται ὁμοίως τοῦτον, παρερχομένη τῶν δεξιόθεν ἐρειπίων ἐκκλησίας καὶ τῶν μνημάτων τῶν καλουμένων τοῦ Δοβράτου καὶ φθάνει μετὰ 20′ τῆς ὥρ. εἰς τὸν ποταμὸν τῆς Ρέσνας, (Λιόρεκαν ἀνωτέρω καλούμενον). Τοῦτον, πηγάζοντα ἔκ τε τοῦ ὄρους Κρούσιε καὶ ἔκ τινος δειρᾶδος Λιόρεκα καλουμένης καὶ ἐπιφέροντα οὐ σμικρὰς καταστροφὰς τὸν χειμῶνα, καθ' ὃν καθίσταται καὶ δύσβατος κατὰ τοὺς βροχεροὺς μῆνας, διαβαίνει ἐπὶ στερεᾶς ξυλίνης γεφύρας καὶ μετὰ 10′ ὥρ. ἀπ' αὐτῆς φέρει εἰς
ΡΕΣΝΑΝ	$7^1]_2$	

ΡΕΣΝΑ		Ἡ κώμη αὕτη, κειμένη εἰς τοὺς πρόποδας κλάδου τινὸς τοῦ ὄρους Πέτρινα καὶ ἐπὶ πεδινῆς ἐκτάσεως, ἔχει κατοίκους κατὰ τὸ πλεῖστον γεωργοὺς 3300 χριστ. καὶ 2030 ὀθωμανούς, ἐκκλησίαν, 2 τεμένη, 3 σχολεῖα ἀρρένων, ὧν ἓν βουλγαρικόν, ὡρολόγιον ἐπὶ πύργου, 150 ἐργαστήρια καὶ 27 χάνια μετρίας χωρητικότητος, ἀγγειοπλαστεῖα καὶ πέριξ ὁδρομύλους, πρὸς δὲ καὶ 10 κλιβάνους. Αἱ πλεῖσται τῶν οἰκιῶν αὐτῆς εἰσὶ πλινθόκτιστοι. Συνάμα δὲ αὕτη εἶναι ἕδρα Μουδίρου καὶ πρωτεύουσα τοῦ Ναχιγιὲ αὐτῆς ἀριθμοῦντος 31 χωρία. Κατὰ πᾶν Σάββατον τελεῖται ἑβδομαδιαία ἀγορά.

Ὁδὸς ἀπὸ Βιτωλίων διὰ τοῦ Διαβάτου καὶ Ρέσνας εἰς Ἀχρίδα.

ΒΙΤΩΛΙΑ	ὥρ. 4	Ὅρα περιγραφὴν ὁδοῦ εἰσελ. 265.
Χάνικαὶ ζαθμὸς Διαβάτου	$3^1]_2$	Ὅρα περιγραφὴν ὁδοῦ εἰς σελ. 283—285.
ΡΕΣΝΑ		Σημ. Ἀπὸ Ρέσνας τρεῖς ἄγουσιν ὁδοὶ εἰς Ἀχρίδα, ἡ μὲν πρώτη ἁμαξιτὸς εἰς $8^3/_4$ ὥρας, ἡ δὲ δευτέρα ἡμιονικὴ κατὰ τὸν χειμῶνα εἰς $8^1/_2$ ὥρ., καὶ ἡ [illegible] βαίνουσα διὰ τοῦ μεσολαβοῦντος ὄρους Πετρίνα, εἶναι μόνον πε[illegible]ρινή.
	$7^1]_2$	

	ὥρ.	Α΄ Ἀμαξιτός.
ΡΕΣΝΑ		Ἡ ἀπὸ τῆς πόλεως ἁμαξιτὸς φέρει ὁμαλῶς βαίνουσα εἰς τὸ χωρίον
Γιάγκοβετς	7½	ἔχον κατοίκους 1210 χριστιανούς, 2 ἐκκλησίας, 3 σχολεῖα ἀρρένων, ὧν δύο Βουλγαρικά. Ὑπερθεν τοῦ χωρίου καὶ εἰς ἀπόστασιν ¼ ὥρ. ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ ὄρους κεῖται τὸ ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας Μονύδριον, ἔχον 6 δωμάτια.
		Ἡ ὁδὸς ἐξερχομένη τοῦ ἀνωτέρω χωρίου παρέρχεται, τῶν δεξιόθεν φαινομένων δύο ὑδρομύλων καὶ χανίου, χωροῦντος 40
	½	κτήνη, καὶ τοῦ δεξιόθεν κειμένου χωρίου Κρίβενι, ἔχοντος 550 κατοίκους, χριστιανούς, ἐκκλησίαν, καὶ μετ' αὐτὸ τοῦ χωρίου
Ἴζμπιστα		κειμένου 10΄ ὥρ. ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ ἔχοντος κατοίκους 250 χριστιανούς. Ἀπὸ τοῦ χωρίου διαβαίνουσα χείμαρρον ἐν τῇ κοίτῃ (ἐφ' οὗ καὶ στενὴ ξυλογέφυρα) καὶ παρερχομένη τῶν ἀριστερόθεν δύο ὑδρομύλων εἰσέρχεται μετά τινα λεπτὰ εἰς κοιλάδα, ἥτις
	1	σχηματίζεται ὑπὸ δύο ὑψηλοκορύφων κλάδων τοῦ ὄρους Πετρίνα, καὶ βαίνουσα δι' αὐτῆς ἔχει δεξιόθεν μὲν τὸ ὄρος, ἀριστερόθεν δὲ τὸν δι' αὐτῆς ῥέοντα
Χείμαρρον Διόρεκα		τὸν ὁποῖον διέρχεται ἐν τῇ κοίτῃ του (πέραν τοῦ ὁποίου καλοὶ ἐκτείνονται λειμῶνες)
	9½	

	ὥρ.	
	9½	Δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ εἰς τὸ βάθος τῆς κοιλάδος κεῖται τὸ χωρίον Διόρεκα, ἔχον κατοίκους 330 χριστιανούς καὶ ἐκκλησίαν, ἀριστερόθεν δὲ τῆς ὁδοῦ ¼ ὥρας κεῖνται δύο μικρὰ χάνια, [τοῦ ½ ὥραν τῆς ὁδοῦ ἀπέχοντος χωρίου Κρούσια ἔχοντος κατοίκους 470 χριστιανούς καὶ ἐκκλησίαν], χωροῦντα 10 κτήνη.
		Ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης εὐρυνομένης τῆς κοιλάδος ἡ ὁδὸς καμπτομένη πρὸς ἀριστερὰ βαίνει διὰ τῶν ἀγρῶν τοῦ χωρίου
	1½	ἐπὶ τῶν προποδῶν τοῦ ἀριστερόθεν ὄρους καὶ τοῦ δεξιόθεν ῥάκος καὶ ἀνερχομένη ὁμαλὴν λιθόστρωτον (καλδερίμι) ἀνωφέρειαν, φέρει εἰς
Νεκροταφεῖον Μπουκόβου Μπούκοβον	¼	ἀφ' οὗ εἰς τὸ χωρίον κείμενον μικρὸν δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ ἐντὸς φάραγγος καὶ ἔχον κατοίκους 160 ὀθωμανούς. Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς βαίνουσα διὰ μέσου
	1½	δύο ὀρέων καὶ λίαν κατωφερὴς οὖσα ἐπὶ 50΄ ὥρ. παρέρχεται τοῦ χωρίου
Ὀπένιτσα	1½	κειμένου 10΄ ὥρ. ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ ἔχοντος κατοίκους 360 χριστιανούς. Ἀπὸ τούτου ἡ ὁδὸς φέρει εἰς τὸ χωρίον
Ἄνω Κόσελ	2	ἔχον 160 χριστ., δεξιόθεν τοῦ ὁποίου κεῖται τὸ χωρίδιον Κόσελ, ἔχον 25 χριστιανούς. Ἀπὸ τούτων δὲ φέρει εἰς
ΑΧΡΙΔΑ	16¼	

ΑΧΡΙΣ

Ἡ πόλις, ἥτις τὸ μὲν πρῶτον Λυχνιδὸς ἐκαλεῖτο, κατόπιν δὲ τὸ 535 ἐπὶ μικρὸν πρώτη Ἰουστιανὴ (διότι πιστεύεται παρὰ τῶν Βυζαντίνων, ὅτι ἐν αὐτῇ ἐγεννήθη ὁ Ἰουστινιανός), Ὄχρι τουρκιστὶ καὶ τέλος Ἀχρὶς μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατάκτησίν της, ὁπότε κατέστη πρωτεύουσα τοῦ κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα διαρκέσαντος βουλγαρικοῦ βασιλείου, εἶναι νῦν πρωτεύουσα ὁμωνύμου διαμερίσματος (Καζᾶ), ἔχοντος πληθυσμὸν 17600 ἑλληνοβουλγάρων, 17500 ὀθωμανῶν καὶ 23000 βουλγαροσλάβων, οἰκοῦντα εἰς 50 χριστιανικὰ χωρία καὶ 35 τουρκαλβανικά, καὶ παράγοντος 36 χιλ. κοιλὰ σίτου, 45 χιλ. κοιλὰ κριθῆς καὶ 30—40 χιλ κοιλὰ ἀραβοσίτου, πρὸς δὲ 4 ἑκατομμ. ὀκάδας ἀχύρου καὶ 150 χιλ. ὀκ. χόρτου.

Ἐν τῷ διαμερίσματι ὑπάρχουσι σιδηρουργεῖα, βυρσοδεψεῖα, ὑφαντουργεῖα χονδρῶν μαλλίνων καὶ βαμβακερῶν ὑφασμάτων, ὑποδηματοποιεῖα ἐγχωρίων ὑποδημάτων καὶ καταστήματα σισυροποιΐας, ραπτικῆς καὶ ἕτερα ταριχεύσεως τῶν ἐν τῇ λίμνῃ ἰχθύων. Πρὸς δὲ ἐν ὅλῳ 44 γάνια χωρητικότητος 30—60 ἵππων, 37 κλίβανοι, 32 ὑδρόμυλοι, 21 ἀποθῆκαι ἰδιωτῶν, παρέχει δὲ 1080 ἵππους, ὧν 100 τῶν ἰδιωτῶν δι' ἱππασίαν, οἱ δὲ λοιποὶ φορτηγοί, 290 ἡμιόνους, 210 ὄνους, 160 βόας, 550 ἁμάξας, πρὸς δὲ 6500 σκαπάνας καὶ 8000 πτύα.

Ἡ πόλις τῆς Ἀχρίδος κεῖται ἐπὶ λόφου, ὅστις ὑψοῦται ἐν μέσῳ λεκανοπεδίου περιοριζομένου ὑπὸ τῶν ὀρέων Πετρίνα (Πιερίας), δι' ὧν ἄγει εἰς Βιτώλια, Βελίτσης, δι' ὧν ἄγει εἰς Δίβραν, Κανδανουΐας, δι' ὧν ἄγει εἰς τὴν βόρειον Ἀλβανίαν καὶ Αιβανίσκου, δι' ὧν ἄγει εἰς Κορυτσάν, ἅτινα οὐδαμοῦ πλείω τῶν 2 ὡρῶν ἀφίστανται ἡ πρὸς Ν. Καὶ ΒΑ μὲν τοῦ λόφου τούτου ἐκτείνεται ἡ πεδιὰς τῆς Ἀχρίδος, ΝΔ δ' ἡ μεγαλοπρεπὴς λίμνη.

Ὁ λόφος ἐφ' οὗ ἀμφιθεατρικῶς ᾠκοδόμηται ἡ πό-

λις ἄρχεται ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς διευθυνόμενος καὶ ἀνυψούμενος μέχρι τινος, εἶτα διασπᾶται ἀπολήγων εἰς δύο κορυφὰς ἀνατολικὴν καὶ δυτικήν, διακρινομένας δι' ἐλαφρᾶς ταπεινώσεως τῆς κλιτύος αὐτοῦ. Καὶ ἡ μὲν ἀνατολικὴ κορυφὴ εἰς ἐπίπεδον ἀπολήγει μᾶλλον, ἐφ' οὗ εἶναι ἡ πυριτιδαποθήκη, κτίριον τετράγωνον, ἔχον 8 μέτρων πρόσοψιν καὶ ἀποβλέπον πρὸς Β καὶ στρατὸν μόλις δυνάμενος νὰ περιλάβῃ περὶ τοὺς 200 ἄνδρας.

Ἡ Ἀχρὶς ἔχει τεῖχος ἀρχαῖον, ὅπερ ἄρχεται ἀπὸ τοῦ παραλιμνίου ἀνατολικοῦ μέρους, ὅπου ἄλλοτε ἔκειτο ἐν μέσῳ ἐπάλξεων ἡ Κάτω λεγομένη Πύλη, ἧς ἤδη οὐδὲ ἴχνος διασώζεται, εἶτα προχωροῦν ἀκολουθεῖ τὴν πλευρὰν τοῦ λόφου, περικάμπτον δὲ τὴν Α κορυφὴν περιλαμβάνει ἅπαν τὸ ἐπίπεδον ἐντὸς αὐτοῦ, εἶτα ἀκολουθεῖ τὴν ταπείνωσιν τῆς πλευρᾶς μικρὸν ἄνωθεν τοῦ ἡμίσεως μέρους τῆς κλιτύος καὶ διήκει μέχρι τῆς βάσεως τοῦ λόφου. Κατὰ τὴν κλεῖδα τῆς συνενώσεως τῶν δύο κορυφῶν κεῖται ἡ Ἄνω Πύλη, ξυλίνη μετὰ σιδηρῶν ἐλασμάτων· ἐντεῦθεν ἀκολουθοῦν τὴν κλίσιν τῆς δυτικῆς τοῦ λόφου κορυφῆς καθήκει μέχρι τῆς λίμνης. Ἡ κορυφὴ αὕτη ὑψηλοτέρα οὖσα καὶ δεσπόζουσα τοῦ ὅλου λόφου, ἔχει ἐπ' αὐτῆς καὶ δεύτερον τεῖχος Οὔτς-καλὲ καλούμενον, ἐν ᾧ σώζονται τὰ ἐρείπια τῶν μεγάρων τοῦ περιβοήτου τῆς Ἀχρίδος τυραννίσκου Τζελαδὶν-βέη, ἀνεψιοῦ τοῦ Ἀλῆ Τεπελενλῆ. Τὸ διπλοῦν τοῦτο τεῖχος κλείεται δι' ἑτέρου ὑψηλοτέρου καὶ ἐν πολλοῖς κατερειπωμένου, ὅπερ κατὰ τὴν εἴσοδον ἔχει δύο ὑψηλοὺς πύργους· ἐν τῷ τείχει τούτῳ τῷ κειμένῳ ἐν τῇ κορυφῇ ὑπάρχουσι δύο πηγαῖαι δεξαμεναὶ ἐστεγασμέναι, ὧν ἡ ἑτέρα ἔχει καὶ νῦν ὕδωρ πόσιμον.

Ἐντὸς τοῦ τείχους καὶ ἐπὶ τῆς κλιτύος ἀμφοτέρων τῶν λόφων κεῖται ἡ κυρίως πόλις, ἀκρόπολις (Βάρος) λεγομένη, ὁρατὴ εἰς τοὺς ἀπὸ τῆς λίμνης προσπλέοντας καὶ κατοικουμένη ἀποκλειστικῶς ὑπὸ

χριστιανῶν, ἐκτὸς τῆς παρὰ τὴν δυτικὴν κορυφὴν κειμένης ὀθωμανικῆς παροικίας ἐκ 15 οἰκογενειῶν, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας εὑρίσκεται τὸ πτωχοτροφεῖον (Ἰμαρέτ), εἰς τὸ ὁποῖον καὶ νῦν ἔτι διανέμεται τοῖς πτωχοῖς ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος ἄρτος καὶ ἴδιός τις ζωμός.

Ἐπὶ τῆς ἐκτὸς τοῦ τείχους Ἀ κλιτύος ὑπὸ τὴν Ἄνω Πύλην συνῴκησαν πολλοὶ τῶν περιχώρων χριστιανοὶ συγκροτοῦντες δύο κεχωρισμένας συνοικίας τὸ Ἐξώκαστρον (ὅπερ καλεῖται ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων Μεσόκαστρον) καὶ τὴν Κόσιτσαν, αἵτινες ἔχουσιν ἕνα κοινὸν ναόν.

Ἡ πόλις περιλαμβάνει 27 συνοικίας, ἔχει δὲ κατοίκους 14461, ἐξ ὧν 8213 εἶναι χριστιανοί, 5699 ὀθωμανοὶ καὶ 552 Ἀθίγγανοι, ἔχει 9 ἐκκλησίας. 7 παρεκκλήσια, 20 τεμένη, 11 σχολεῖα, ἐξ ὧν 3 ἑλληνικά, 6 βουλγαρικὰ καὶ 2 ρουμουνικά, 15 χάνια, 200 ἐργαστήρια καὶ ὡρολόγιον ἐπὶ πύργου, 26 κλιβάνους καὶ 2 ξυλουργεῖα.

Ἡ ἀγορὰ ἄρχεται ἀπὸ τῆς Κάτω Πύλης καὶ ἀκολουθεῖ τὴν βάσιν τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τοῦ λόφου ἔχουσα ἑκατέρωθεν τὰ ἐργαστήρια μέχρι τῆς πρὸς τὴν Ἄνω Πύλην καταληγούσης ὁδοῦ. Ἡ Ἀχρὶς εἶναι ἕδρα ὑποδιοικήσεως (καϊμακαμλικίου).

Διὰ τῆς Ἀχρίδος, ἀπεχούσης 31 ὥραν τῆς ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης κωμοπόλεως Δυρραχίου νῦν Δουράτζου καὶ ἀρχαιότερον Ἐπιδάμνου, ἐχούσης πληθυσμὸν 5500, ὧν 4000 εἰσιν Ὀθωμανοί. διέρχεται ἡ ἀπὸ Βιτωλίων διὰ τῆς Ἄνω Ἀλβανίας καὶ εἰς τὸν ἀνωτέρω κάλλιστον λιμένα ἄγουσα, διερχομένη τῆς 3 ὥρας ἀπ' αὐτῆς ἀπεχούσης κωμοπόλεως Στρούγας μετὰ δέκα καὶ ἓξ ὥρας συναντωμένης (καὶ ἀπ' αὐτῆς διὰ τοῦ ζυγοῦ Βαρούγας τοῦ ὄρους Καντάβα διαχωριζομένης) πόλεως Ἐλ-Βασσὰν (ἀρχ. Ἀλβανόπολις) τῆς μετὰ δεκαεπτὰ ὥρας ἀπ' αὐτῆς Καβάϊας, ἐχούσης 5500 κατοίκους, ὧν 4000 ὀθωμανοί, καὶ τέλος μετὰ τετράωρον ἀπόστασιν τοῦ Δυρραχίου.

Β'. Ὁδὸς ἡμιτονικὴ ἀπὸ Ρέσνας εἰς Ἀχρίδα.

	ὥρ.	
ΡΕΣΝΑ		Ἡ δευτέρα ὁδὸς ἀκολουθοῦσα ἀπὸ Ρέσνας μέχρι τοῦ Νεκροταφείου τοῦ χωρίου Μπουκόβου τὴν ἄνω ἀμαξιτὸν ἐγκαταλείπει ταύτην καὶ τρεπομένη ἀριστερόθεν,
	2	βαίνει διά τε τῆς ῥάχεως καὶ τῶν κλιτύων τοῦ μεσολαβοῦντος ὄρους Στράτσα, παρερχομένη μετὰ 1/2 ὥραν στρατιωτικοῦ σταθμοῦ ἐντὸς σπηλαίου, καλυπτομένου διὰ ξύλων καὶ ἀγύρου, καὶ φέρει εἰς θέσιν
Σαμάμπουκα		δεξιόθεν τῆς ὁποίας 1/2 ὥραν κεῖται τὸ χωρίον Ζαβόϊ, ἔχον 230 χρις.
		[Ἐντεῦθεν ὁδὸς λίαν κατάντης καὶ πετρώδης καὶ μόνον εἰς πεζοὺς βατὴ καὶ καλοὺς ἵππεις, ἐξησκημένων εἰς κατωφερείας ἵππων, οὐγὶ δὲ καὶ εἰς φορτία, φέρει εἰς τὸν ἐν τῷ βάθει μικρῶς ῥέοντα χείμαρρον, καὶ εἰς 3/4 ὥρ.
	1	ἀπόστασιν τῆς κατωτέρω διαβάσεως τοῦ 1/4 ὥρας κειμένου ἀριστερόθεν χωρίου Σκρέμπατνο, ἔχοντος 480 χριστιανούς.]
		Ἐκ τῆς θέσεως Σαμάμπουκα ὁδὸς κατωφέρεια φέρει εἰς τὸν ὃν διαβαίνει ἐν τῇ κοίτῃ καὶ φέρει εἰς τὸ
Χείμαρρον Σκρέμπατνο	3/4	
Χάνιον Καράμπιτσα	3/4	Δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ 5' τῆς ὥρας κεῖται τὸ χωρίον Λέσκοβετς ἔχον 210 χριστιανοὺς καὶ ἐκκλησ[illegible]. Ἀπὸ τοῦ χανίου δὲ φέρει εἰ[illegible]
ΑΧΡΙΔΑ	4 1/2	(ὅρα σελ. 288).

Γ'. Ἡμιονικὴ ἐαρινὴ ὁδὸς ἀπὸ Ρέσνας εἰς Ἀχρίδα.

(ἀδιάβατος συνήθως ἀπὸ Ν/βρίου-Ἀπριλίου)

	ὥρ.	
ΡΕΣΝΑ		Ἡμιονικὴ ὁδὸς μετ' ἀνωφέρειαν μετρίαν ἐπὶ 1/4 ὥρας καὶ ἴσην κατωφέρειαν, παρερχομένη τοῦ ἀριστερόθεν 1/4 ὥρας χωρίου
	1/2	Τσαρισβὸρ, (ὅρα σελ. 279) φέρει εἰς τὸν
Ποταμὸν Μποούνου		ὃν βαίνει ἐν τῇ κοίτῃ. Δεξιόθεν τούτου 1/2 ὥραν κεῖται τὸ ὁμώνυμον χωρίον Μπόουνον, ἔχον 686 χριστιανούς. Βαίνουσα δ' ἀπὸ τοῦ χειμάρρου ἐπὶ 1/2 ὥρ. ὁμαλῶς, ἄρχεται ἀνερχομένη τὰς δασώδεις καὶ ἀποτόμους κλιτεῖς τοῦ ὄρους Πετρίνα, παρερχομένη, μετὰ 1/2 ὥραν ἀναβάσεως,
	2	τοῦ ἀριστερόθεν 10' ὥρας καὶ ἐντὸς δασώδους κοιλώματος χωρίου Πέτρινο, ἔχοντος 91 κατοίκους χριστιανούς.
		Βαίνουσα δ' ὁμοίως διὰ στενῆς ὁδοῦ, παρέρχεται μετὰ ἓν ἔτι τέταρτον προχείρου σταθμοῦ καὶ μετὰ 3/4 ὥρας ἀπ' αὐτοῦ φέρει εἰς ράχην, ἐφ' ἧς, ἕνεκεν τοῦ ἐπικαίρου τῆς θέσεως, ὑπάρχει λιθόκτιστος καὶ διώροφος
Σταθμὸς Πετρίνης		παρὰ τὸν ὁποῖον καὶ βρύσις καλοῦ καὶ ἀφθόνου ὕδατος.
		ΣΗΜ. Παρ' αὐτὸν δεξιόθεν ὁδὸς ἡμιονικὴ φέρει εἰς 3/4 ὥρας εἰς τὰς ὄπισθεν πετρώδους λόφου,
	2 1/2	καὶ διαχωριζομένας εἰς δύο συ-

	ὥρ.	
		νοικίας, ἐαρινὰς καλύβας Ριστὸκ
	2 1/2	λεγομένας, 110 βλαχοποιμένων ἐκ Περιβολίου καὶ Σαμαρίνης, παραχειμαζόντων ἐν Θεσσαλίᾳ, ἐχόντων 2 ἐκκλησίας, ὧν ἡ μία λιθόκτιστος. Ἐνταῦθα ὑπάρχουσιν ἐρείπια φρουρίου καὶ θεμέλια οἰκιῶν.
	3/4	Ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ ἡ ὁδὸς ἀκολουθοῦσα τὰς βαθμηδὸν ταπεινουμένας κορυφὰς τοῦ ὀροπεδίου, αἵτινες διακόπτονται ὑπὸ χαραδρῶν, φέρει εἰς θέσιν
Κόριτα		Ἀπὸ ταύτης δὲ βαίνουσα δι' ὁμαλῆς κατωφερείας παρέρχεται μετὰ 1/4 ὥρας σκιάδος (κιόσκι), ἐξ οὗ καὶ ἡ θέσις Κιὸσκ τοῦ Τζελαδὶν βέη, ἀφ' ἧς ἄρχεται μεγάλη κατωφέρεια μὴ ἐπιτρέπουσα τὴν
	1 1/4	ἔφιππον κάθοδον, καθ' ἣν μετὰ 1/2 ὥραν παρέρχεται τῆς δεξιόθεν 1/4 ὥρας ἐκκλησίας τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ, ἥτις ἔχει ἄφθονον ὕδωρ καὶ μετὰ 1/2 ἔτι ὥραν φέρει εἰς τὸ χωρίον
Βέλγοστι		ἔχον κατοίκους 730 χριστιανούς, 20 ὀθωμανούς, ἐκκλησίαν εὐρύχωρον καὶ 2 ὑδρομύλους, ἀριστερόθεν τούτου (ὡς πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς ὁδοῦ) ἐπὶ ὑψηλοῦ
	1	καὶ ἀποτόμου βράχου κεῖται τὸ Μονύδριον τῆς Ἁγ. Παρασκευῆς (Σφέτα-πέτκα), ἔχον 6 δωμάτια. Ἐντεῦθεν ὁμαλὴ ἐπὶ πεδιάδος βαίνουσα ὁδὸς φέρει εἰς
ΑΧΡΙΔΑ	5 1/2	(ὅρα σελ. 288).

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Ἀχρίδος εἰς Βογραδέτσι.

(Μονὴ Ὁσίου Ναοὺμ καὶ Στάροβον).

ὥρ. Σημ. Ἡ μεταξὺ Ἀχρίδος καὶ Βογραδέτσι συγκοινωνία τελεῖται εἴτε διὰ τῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῆς Ἀχρίδος λέμβων, εἴτε δι' ὁδοῦ βαινούσης παρὰ τὴν ἀνατολικὴν ὄχθην τῆς λίμνης, ἥτις, εἴς τινας θέσεις, ἕνεκεν τῶν μεσολαβούντων καὶ μέχρι τῆς λίμνης ἐκτεινομένων ὑψωμάτων, ἀπομακρύνεται μικρὸν ταύτης.

ΑΧΡΙΣ

Ὁδὸς ἐξερχομένη τῆς πόλεως καὶ βαίνουσα πρὸς μεσημβρίαν, διέρχεται τοῦ χωριδίου Γκόριτσα 2 οἰκογενείας χριστιανικὰς μόνον ἔχοντος, παρέρχεται, τοῦ ἀριστερόθεν ἐπὶ τοῦ ὄρους χωρίου Κόνσκο, ὡς καὶ τῶν χωρίων Πέστανι, ἔχοντος 40 οἰκογενείας
5½ χριστιανικὰς καὶ 12 ὀθωμανικὰς καὶ ἐκκλησίαν, τῆς Τραπεζίτσας, ἔχοντος 40 οἰκογενείας ὀρθοδόξους καὶ ἀνήκοντος εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ὁσίου Ναοὺμ μετὰ τοῦ ἑπομένου ταύτῃ χωρίου

Αλουμπάνιστα (Λιβανίσκου)

ἔχοντος 35 οἰκογενείας χριστιανικὰς καὶ ἐκκλησίαν. Τὸ χωρίον τοῦτο εἶναι τὸ πρὸς μεσημβρίαν ὅριον τῆς βουλγαροφώνου Ἰλλυ-
½ ρίας, διότι ἅπαντα τὰ ΝΔ τούτου κείμενα χωρία εἰσὶν Ἀλβανόφωνα.

6 Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ διχάζε-

ὥρ. 6 ται ἡ ὁδὸς, καὶ ἡ μὲν πρὸς ἀριστερὰ φέρει ἀπὸ Ἀχρίδος πρὸς τα ἐπὶ τῶν ἀρκτικῶν κλιτύων τοῦ Λιβανίσκου χωρία καὶ διὰ τοῦ χωρίου Τσαράβα καὶ τοῦ χανίου Πύργου εἰς Κορυτσᾶν (ὅρα τὴν κατωτέρω ὁδὸν), ἡ δὲ πρὸς δεξιὰ φέρει, εἰς ½ ὥραν ἀπ' αὐτοῦ, διερχομένη ἐπὶ λιθίνης γεφύρας τὸν εἰς τὴν λίμνην ρίπτοντα τὰ ὕδατά του ποταμὸν Δρίλωνα ἢ Δρὶν (σελ. νδ') καὶ Δροὺμ πρὸς τὴν

Μονὴν Ὁσίου Ναοὺμ

Ἡ πλουσία αὕτη Μονὴ κεῖται ἐπὶ ὡραιοτάτης θέσεως κατὰ τὴν ΜΑ ὄχθην τῆς λίμνης ἐπὶ βραχώδους προεξοχῆς κειμένης 10—15 μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς λίμνης καὶ ἐν μέσῳ ὑψηλῶν καρυῶν. Ἡ περιώνυμος διὰ τὴν ἔξοχον τοποθεσίαν της αὕτη Μονὴ θεωρεῖται κτίσμα τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, ἢ κατ' ἄλλους αὐτοῦ τοῦ ὁσίου Ναούμ, ἑνὸς τῶν μαθητῶν τοῦ Μεγάλου Κυρίλλου καὶ διδασκάλου αὐτόθι τῶν βαρβάρων ἐθνῶν, ἡ δὲ θέσις ἐν ᾗ νῦν ἡ Μονὴ κεῖται, ἐχρησίμευσεν ἄλλοτε ὡς στρατιωτικὸς σταθμός. Ὁ περίβολος τῆς Μονῆς περικλείει νῦν ἱκανὴν ἔκτασιν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπάρχουσιν εἰς ἕνα ἢ δύο ὀρόφους εὐρύχωροι αἴθουσαι καὶ δωμάτια μετὰ στοῶν πρὸς ἐνοίκησιν τῶν ἐν τῇ Μονῇ 60 μοναχῶν καὶ πηρετῶν, ὡς καὶ τῶν πανταχ-
6 θεν λόγῳ εὐλαβείας ἢ ἀναρρ-

ὥρ. 6 σεως προσερχομένων, πρὸς δὲ ἔχει καὶ ἱκανοὺς σταύλους. Ἐν δὲ τοῖς ὑπογείοις τῆς πρὸς τὴν λίμνην πλευρᾶς, εἰσὶν αἱ ἀποθῆκαι καὶ τὰ μαγειρεῖα. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ περιβόλου ἀνυψοῦται μικρὸς ναός, σχῆμα σταυροῦ ἔχων, τοῦ ὁποίου τὸ κέντρον καλύπτει καταβιβασμένος σφαιρικὸς θόλος. Παρὰ τὴν βόρειον δὲ τούτου πλευρὰν ὡραία καὶ ἄφθονος πηγὴ παρέχει ἱκανὰ ὕδατα πρὸς σχηματισμὸν ρυακίου. Ἐτησίως τὴν 20ην Ἰουνίου, εἰς μνήμην τοῦ Ὁσίου Ναούμ, τελεῖται μεγάλη πανήγυρις, εἰς ἣν συρρέουσι χιλιάδες προσκυνητῶν ἐκ διαφόρων μερῶν. Δύο ὡς ἔγγιστα χιλιόμετρα ἀρκτικῶς τῆς Μονῆς ἐπὶ λόφου εὕρηνται τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως Λυχνιδοῦ, ἥτις ἐπὶ Βυζαντινῶν Ἀχρὶς ἐκλήθη καὶ πρωτεύουσα τοῦ βουλγαρικοῦ βασιλείου περὶ τὸν Ι' αἰῶνα κατέστη.

1 Ἀπὸ τῆς Μονῆς ἡ ὁδὸς βαίνουσα παροχθίως καὶ διαβαίνουσα χειμάρρου ὡς καὶ τοῦ χωρίου Τουσέμιτσα, οἰκουμένου ὑπὸ 22 οἰκογενειῶν ἀλβανοφώνων, φέρει εἰς

Βογραδέτσι 7 Πρωτεύουσαν τοῦ διαμερίσματος (Καζᾶ) Σταρόβου, ἔχοντος πληθυσμὸν 23700, (ὧν αἱ 13700 εἰσὶ τουρκαλβανοί, οἱ δὲ λοιποὶ χριστιανοί), οἰκοῦντα εἰς 40 χωρία τουρκαλβανικὰ καὶ 20 χριστιανικά, καὶ παράγοντος 5 χιλ.

ὥρ. κοιλὰ σίτου, 6 χιλ. κοιλὰ κριθῆς καὶ 9 χιλ. κοιλὰ ἀραβοσίτου, πρὸς δὲ 25 χιλ. ὀκάδας ἀχύρου καὶ 7 χιλ. ὀκάδας χόρτου· διατρέφοντος δὲ, 140 ἵππους, 70 ἡμιόνους, 60 ὄνους, 200 βόας καὶ ἔχοντος 90 κάρρα.

Ἡ κώμη Βογραδέτσι, κειμένη παρὰ τὴν ΝΔ ὄχθην τῆς λίμνης περιβάλλεται μεσημβρινοδυτικῶς ὑπ' ὀρεινῶν διακλαδώσεων τοῦ ὄρους Λιβανίσκου, ἔχει δὲ 170 οἰκίας λιθοκτίστους, ὧν 70 εἰσὶν ὀθωμανικαί, 50 καταστήματα ἀποτελοῦντα τὴν μικρὰν ἀγορὰν αὐτῆς, ἐν ᾗ ἑκάστην Πέμπτην τελεῖται ἑβδομαδιαία ἀγορά, εἰς ἣν συνέρχονται ἅπαντες οἱ κάτοικοι τῶν πέριξ ὀρεινῶν χωρίων τῶν διαμερισμάτων Γόρας, Μόκρας, Κορυτσᾶς καὶ Ἀχρίδος, ἐκκλησίαν εὐμεγέθη καὶ πέριξ 2 ἐξωκλήσια, τέμενος, σχολεῖα, ἑλληνικὸν καὶ ὀθωμανικὸν εὐαρίθμους ἀριθμοῦν μαθητὰς, καὶ νηπιαγωγεῖον.

Εἰς $^1/_4$ ὥρας ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν κεῖται ἡ κώμη Στάροβον οἰκουμένη ὑπὸ 40 οἰκογενειῶν Ἀλβανῶν καὶ 90 Ὀθωμανῶν, τῶν τὰ πρώτιστα φερόντων ἰσχυρῶν βέηδων, ἔχουσα καὶ τέμενος. Οἱ χριστιανοὶ τούτου ἐκκλησιάζονται εἰς τὴν παρὰ τὸ χωρίον Βάρδοβον, (ἔχον 32 οἰκογ. ὀθωμανικὰς καὶ τέμενος), ἐκκλησίαν $^3/_4$ τῆς ὥρας ἀπέχουσαν τοῦ Σταρόβου,

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Ἀχρίδος διὰ Λϛουμπάνιστας εἰς Κορυτσᾶν.

	ὧρ.	
Ἀχρὶς		Ἀπὸ ταύτης μέχρι τοῦ κατωτέρω χωρίου ὅρα περιγρ. εἰς ὁδὸν ἀπὸ
	5½	Ἀχρίδος εἰς Βογραδέτσι ἐν σ. 291.
Λϛουμπάνιστα		Ἀπὸ τοῦ χωρίου Λϛουμπάνιστα ἡ ὁδὸς ἀνερχομένη τὴν βόρειον τοῦ Λιβανίσκου κλιτὺν δι-
	1	έρχεται τοῦ χωρίου
Πίσκοπϛε (Ἐπισκοπή)		ἔχοντος 38 οἰκογ. χριστιανικάς, ἐκκλησίαν, σχολεῖον ἀρρένων. Ἀπὸ τούτου δ' ἐξακολουθοῦσα ἀνερχομένη καὶ ΝΔ διευθυνομένη
	½	διέρχεται τοῦ χωρίου
Τσαράβα		ἔχοντος 30 οἰκογενείας ὀθωμαν. καὶ 9 χριστιανικάς, εὐρύχωρον τέμενος καὶ οἰκίας λιθοκτίστους. Ἀπὸ τούτου ἄρχεται κατωφέρεια, τῆς ὁδοῦ βαινούσης πρὸς Ν καὶ παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμ. Τσαράβα (Τσαναρίνα) καὶ διὰ κοντοκλάδων, παρερχομένης τῶν μικρὸν δεξιόθεν αὐτῆς κειμένων χωρίων Γραμποβίτσα, μὲ 10 οἰκογενείας ὀθωμανικάς, Πρε-
	1½	τούσϛα, μὲ 35 οἰκογεν ὀθωμανικὰς καὶ τέμενος καὶ Βελῆ-Τύρνη μὲ 50 οἰκογ. ὀθωμαν. καὶ 6 χριστιανικάς, μεθ' ἃ ἄρχεται ἡ πεδιὰς τῆς Κορυτσᾶς, ἧς τὰ ¾ τῆς ἐκτάσεως κατέχουσιν αἱ συνενούμεναι λίμναι Σόφϛανη καὶ Σβιρίνη. Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς βαίνουσα εἰς τοὺς πρόποδας τῆς πρὸς μεσημβρίαν διευθυνομένης
	8½	ὀροσειρᾶς καὶ μέχρι Κορυτσᾶς

	ὧρ.	
	8½	ἐξικνουμένης παρέρχεται τῶν ἀριστερόθεν καὶ ὥραν αὐτῆς ἀπεχουσῶν λιμνῶν καὶ φθάνει εἰς
Χάνι Πύργ		χάνιον, μικρὸν μετὰ δύο δωματίων, μικροῦ σταύλου καὶ ὑδρομύλου. Μικρὸν δεξιόθεν, ἤτοι πρὸς δυσμὰς κεῖται, ἐπὶ ράχης τῆς κατερχομένης ὀροσειρᾶς, τὸ
	2	χωρίον Πύργ, ἔχον 70 οἰκ. ὀθωμ. καὶ 20 χριστιανικάς. Ἔναντι δὲ τούτου εἰς μικρὰν ἐπίσης ἀπόστασιν καὶ ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ κεῖνται τὰ χωρία Σβίρινα, ἔχον 35 οἰκογ. χριστ. καὶ ἐκκλησίαν καὶ Σόφϛανι, ἔχον 28 οἰκογ. χριστ. καὶ 10 ὀθωμανικάς. Ἀπὸ τοῦ χανίου Πύργ ἡ ὁδὸς παρακολουθοῦσα τὰς ὑπωρείας βαίνει ΜΔ καὶ διαβαίνουσα ἐπὶ ἀθλίας λιθοκτίστου γεφύρας, ἥτις ἐν πολυομβρίαις καθίσταται ἀδιάβατος, διέρχεται μικροῦ
Χανίου		δεξιόθεν τοῦ ὁποίου ἐπὶ τῶν κλιτύων καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν κεῖνται τὰ χωρίδια Μαλίκι, οἰκούμενον ὑπὸ 8 οἰκογ. χριστιανικῶν καὶ 3 ὀθωμανικῶν καὶ Κραστοφιλϛάκι, οἰκούμενον ὑπὸ 11 οἰκογεν. χριστιαν., καί τινα ἄλλα εἰς μεγαλειτέραν τούτων ἀπόστασιν. Βαίνουσα δ' ἐντεῦθεν διὰ τῆς πεδιάδος παρέρχεται τῶν ἑκατέρωθεν τῇ ὁδῷ χωρίων
		Λϛουμποβνίκι ἔχον 20 οἰκ. [illegible]
		Βλιστίστι » 12 »
		Κλϛότσα » 8 »
	10½	Ποτσέτσα » 25 »

	ὥρ.	Βαστιμία	ἔχον	25	οἰκ.	ὀθ.
	10½	Λιουμαλιάσι	»	20	»	»
		Μπίρανι	»	18	»	»
		Σιουμούζ	»	25	»	»
	3	Σιέλγκου	»	4	»	»
		Μέλτσανι	»	20	»	»

μετὰ καλοῦ, εὐρυχώρου καὶ ἰσχυροῦ τεκὲ Μπεκτασίδων Ἀλητανῶν.

Μπουργαρέτσι, ἔχον 14 οἰκογ. ὀθωμανικὰς καὶ 16 χριστιανικάς, ἀφ' οὗ διαβαίνουσα τὸν ὁμώνυμον ποταμὸν καὶ παρερχομένη τοῦ χωρίου Ὁρμὰν Τσιφλῆκι ἢ Γενῆ, ἔχοντος 15 οἰκογεν. χριστιανικάς, εἰσέρχεται διὰ τοῦ ἀρκτικοῦ μέρους εἰς

Κορυτσᾶν 13½ Ἀνάγνωθι περιγραφὴν εἰς σ. 211.

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Ἀχρίδος εἰς Ἐλ-Βασάν.

Ἀχρὶς ὥρ. Ὁδὸς διευθυνομένη ἀπὸ τῆς πόλεως ΒΔ καὶ βαίνουσα παρὰ τὴν ὄχθην τῆς λίμνης, διέρχεται μεθ' ½ ὥρ. ἐπὶ ξυλίνης γεφύρας ποταμὸν χυνόμενον εἰς τὴν λίμνην Ἀχρίδος καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπάρχει ἰχθυοτροφεῖον (Νταλιάνι), καὶ παρερχομένη μεθ' ½ ἔτι ὥραν τῆς ἐκκλησίας Ἁγίου Ἐράσμου, ἔ-

1¼ χουσα ἀριστερόθεν ἕλος, ἐκτεινόμενον μέχρι τῆς λίμνης, (παρὰ τῇ ὄχθῃ τῆς ὁποίας διέρχεται καὶ ἑτέρα ὁδὸς πρὸς τὸ αὐτὸ φέρουσα) καὶ δεξιόθεν ξηρὸν βράχον ὡς καὶ τοῦ δεξιόθεν

ὥρ. τῆς ὁδοῦ καὶ ½ ὥραν ἀπ' αὐτῆς

1¼ ἀπέχοντος χωρίου Γκάμπεφτσι, ἔχοντος 16 κατοίκους, παρέρχεται μετὰ ¼ ὥρας ἀπ' αὐτῆς, διερχομένη δι' ἀμπελώνων, σποράδην ἐχόντων δένδρα, τοῦ χωρίου

Ηόδμολ κειμένου δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ ¼ ὥρ. καὶ ἔχοντος 40 χριστιανούς.

Ὁμοίως ἡ ὁδὸς βαίνουσα πα-

1¼ ρέρχεται ἐπίσης τοῦ δεξιόθεν αὐτῆς κειμένου χωρίου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου διὰ τῶν ἀμπέλων αὐτοῦ χωρίζεται

Μισλεσόβου ἔχοντος 500 χριστιανοὺς καὶ ἐκκλησίαν, κειμένην ¼ ὥρας δε-

½ ξιόθεν τῆς ὁδοῦ. Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς ἀπομακρυνομένη τῆς λίμνης, φέρει ὁμαλῶς βαίνουσα, εἰς τὴν κωμόπολιν

Στρούγαν κειμένην εἰς τὴν βόρειον ὄχθην τῆς λίμνης Ἀχρίδος καὶ κατὰ τὴν ἀπ' αὐτῆς ἔξοδον τοῦ ποταμοῦ Δρίλωνος (Δρὶν), ὅστις τὴν διαχωρίζει εἰς δύο τμήματα, συγκοινωνοῦντα διὰ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ξυλογεφύρας. Ἔκτισται δ' ἐπὶ λόφων ἐν μέσῳ εὐφόρου πεδιάδος.

Ἀπαρτιζομένη δ' ἐκ πέντε συνοικιῶν, ἔχει 2980 χριστιανούς, 2390 μωαμεθανούς, ἐκκλησίαν, 3 τεμένη καὶ περὶ τὰ 20 χάνια. Ἐν αὐτῇ τὴν 8 Σεπτεμβρίου τελεῖται ἐτησία πανήγυρις καὶ ἑβδομαδιαία ἀγορὰ ἕκαστον Σάββατον. Εἶναι πρωτεύουσα ἐπαρχίας, ὑπαγομένης εἰς Ἀχρίδα,

3 ἐχούσης πληθυσμὸν 18 χιλιάδων

	ὥρ.	
	3	χριστ. καὶ ὀθωμανῶν, οἰκούντων εἰς 55 χωρία.
Φρέγχοβα	1/2	Ἀπὸ ταύτης ὁμαλῶς ἡ ὁδός, βαίνουσα καὶ ΜΔ διευθυνομένη διέρχεται, ἀνερχομένη ὁμαλὴν ἀνωφέρειαν καὶ διερχομένη διὰ στενοῦ κατωφερείας μεγάλων, τοῦ χωρίου ἔχοντος 350 ὀθωμανοὺς καὶ τέμενος 5' ὥρας διεχόμενον τῆς ὁδοῦ. Ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου ἡ ὁδὸς ἀνωφερὴς βαίνουσα διὰ ῥεμματιᾶς καὶ μικροῦ δάσους δρυῶν πρὸς Μ διευθυνομένη, φέρει μεθ' 1/2 ὥραν εἰς ῥάχιν Κλίφθινα, ἀφ' ἧς κατερχομένη ἐπὶ 1/2 ὥραν διὰ ῥεμματιᾶς ἐπίσης καὶ ὁμαλοῦ δάσους παρέρχεται τοῦ χωρίου
Ράϊτσα	1	κειμένου 1/4 ὥρας δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ ἔχοντος 15 οἴκους. ὀθωμανικούς, τέμενος καὶ ἐρείπια ἐκκλησίας.
Ντομοὺς-δδὰ	1/2	Ἀπὸ τούτου ἡ ὁδὸς πρὸς Δ διευθυνομένη καὶ βαίνουσα ἐπὶ πεδιάδος ἑλώδους, Ντομοὺς δδὰ καλουμένης (ἥτοι γουρουνίσος κάμπος, ἢ τὰ παρὰ τὰς ὑπορρείας μέρη αὐτῆς καλλιεργοῦνται, ὅθεν καὶ ἡ ὁδὸς διέρχεται), φέρει εἰς τὸ χάνιον
	5	χωρῶν 40 ἔνδρας καὶ ἰσάριθμα κτήνη καὶ ἔχον παρ' αὐτὸ πηγὴν ἀφθόνου ὕδατος. Δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ 1/4 ὥρας ἀπὸ τοῦ χανίου κεῖται τὸ χωρίον Καρίκι, ἔχον 120 ὀθωμανοὺς καὶ τέμενος.

	ὥρ.	
	5	Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς διερχομένη ἐπὶ μικρᾶς λιθίνης γεφύρας ῥεύμα σχηματιζόμενον ἐκ τῶν συνερχομένων ὑδάτων τῆς πεδιάδος καὶ τῆς ἀνωτέρω πηγῆς, καὶ ὁμαλῶς ἀνερχομένη διὰ μικροῦ δάσους δρυῶν, παρέρχεται τοῦ χωρίου
Καρκαβίτσι	3/4	κειμένου 10' ὡρ. ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ διαχωριζομένου ἀπ' αὐτῆς διὰ ῥεύματος καὶ ἔχοντος 130 ὀθωμανοὺς καὶ τέμενος.
Γερ. Τσιούκουζι	1	Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς ὁμαλῶς κατερχομένη καὶ διερχομένη δι' ὁμαλοῦ δάσους μικρῶν δρυῶν, φέρει εἰς μονότοξες ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σκοθάμι. Ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν 1/2 ὥρας ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ ὄρους κεῖται τὸ
Χάνια Τσιούκουζι	1/2	χωρίον Μπέρζεστα, ἔχον 700 ὀθωμανοὺς καὶ τέμενος. Ἀπὸ τῆς ἄνω γεφύρας ἡ ὁδὸς φέρει εἰς τέσσαρα τὸν ἀριθμὸν, ὧν ἕκαστον εἶναι χωρητικότητος 100 ἀνδρῶν καὶ ἰσαρίθμων κτηνῶν. Ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν χανίων 10' τῆς ὡρ. κεῖται τὸ χωρίον Τσιούκουζι, ἔχον 350 ὀθωμανοὺς καὶ τέμενος.
	3	Ἐκ τῶν χανίων ὁδὸς λίαν ἄβατος, διερχομένη διὰ βουνώ[illegible] χαραδρῶν καὶ διὰ στενοπωρ[illegible] καὶ δυσπροσίτων θέσεων πυ[illegible] δάσους ἀγριοκαστανιῶν καὶ
	10	λων δένδρων, παρέρχεται μεθ'

	ὥρ.	
		ραν βρύσεως. Οὔγε-ε-μπάρδε κα-
	10	λουμένης, καὶ φέρει εἰς τὸ χωρίον
Δάρδα		ἔχον 60 ὀθωμανούς, τέμενος καὶ
	2	χάνιον. Ἐκ τούτου ὁμοία τῇ ἀ-
		νωτέρω ὁδὸς διέρχεται τῶν
Χανίων		δύο χάνια, κείμενα ἑκατέρωθεν
Μπάμπιε		τῆς ὁδοῦ, ἑκάτερον τῶν ὁποίων
		χωρεῖ 20 ἄνδρας καὶ 50 κτήνη.
		Δεξιόθεν καὶ $^1/_2$ ὥρ. ἀπὸ τούτων
	1	κεῖται τὸ χωρίον Μπάμπιε, ἔχον
		120 ὀθωμανούς. Ἐντεῦθεν κατω-
		φερὴς ὁδὸς διερχομένη δι' ὁμοίου
		δάσους καὶ τῆς θέσεως Νταμ-
		πιάνι, παρέρχεται τοῦ χωρίου
Πολίσι		κειμένου $^1/_4$ ὥρ. ἀριστερόθεν καὶ
		ἔχοντος 110 ὀθωμανούς. Ὁμοίως
	1	δ' ἀπ' αὐτοῦ λίαν κατωφερὴς καὶ
		δύσκολος ὁδὸς, βαίνουσα διὰ κον-
		τοκλάδων, φέρει εἰς
Γεφ. Χατζῆ		λιθίνη τρίτοξος καὶ ὑψηλή, ἐφ'
Μπεκιὰρ		ἧς δευτέραν φορὰν διαβαίνει ἡ
Κιουπρουσῆ		ὁδὸς τὸν ποταμὸν Σκοῦμπι. Δε-
		ξιόθεν καὶ $^1/_2$ ὥραν ἀπὸ ταύτης
		κεῖται τὸ χωρίον Μιράκα, ἔχον
		150 ὀθωμανούς. Ἐκ ταύτης ἡ ὁ-
		δὸς βαίνουσα διὰ κλεισωρείας ὁ-
	2	μαλῶς, φέρει πρὸς τὸν παραπό-
		ταμον τοῦ Σκοῦμπι, καλούμενον
		Κρίβα-Ρέκα καὶ ἀλβανιστὶ Λιοὺμι-
		ι-Στρέμπερ (στραβοπόταμον) καὶ
		εἰς θέσιν
Τρεῖς Γέφυ-		καλουμένην οὕτω ἐκ τριῶν πλη-
ραι		σίον ἀλλήλων κειμένων γεφυρῶν,
	$1^1]_4$	ἐφ' ὧν διέρχεται τὸν ἄνω παρα-
		πόταμον καὶ προχωροῦσα διὰ
		μᾶλλον εὐρείας κλεισωρείας, πα-
	$17^1]_4$	ρέρχεται μεθ' ὥραν τοῦ 5' ὥρας

	ὥρ.	
		δεξιόθεν κειμένου Τεκὲ τῆς αἱρέ-
	$17^1[_4$	σεως τῶν Μπεκτασίδων, ἐν ᾧ
		διαμένουσιν 20 Δερβίσαι καὶ ἑ-
		τέρου μικροῦ κειμένου ἀριστερό-
		θεν, φέρει ἀπ' αὐτῶν εἰς
ΕΛ·ΒΑΣΑΝ	$17^1]_4$	πόλιν κειμένην ἐπὶ τῆς δεξιᾶς
(ἀρχ. Ἀλ-		ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Σκοῦμπι, ἐν
βανόπολις)		τῷ μέσῳ ὡραίας κοιλάδος καὶ
		ὡραίου ἐλαιῶνος, εἰς 8 ὡρῶν ἀ-
		πόστασιν ἀπὸ τοῦ Βερατίου καὶ
		17 ὡρῶν τοῦ Δυρραχίου. Εἶναι
		πρωτεύουσα ἐπαρχίας ἐχούσης
		πληθυσμὸν 25000 τῶν ὁποίων
		20 χιλ. εἰσὶ ὀθωμανοὶ, οἱ μᾶλλον
		φανατικοὶ τῆς Ἄνω Ἀλβανίας.
		Ἔχει ἐμπόριον μαλλίων, δερμά-
		των καὶ κηροῦ, ὁπλοποιεῖα ὀνο-
		μαστά, τρία τεμένη καὶ κατω-
		τέρω ταύτης τὴν 10' ὥρ. δωδεκά-
		τοξον γέφυραν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ
		Σκοῦμπι τὴν καλουμένην τοῦ
		Κοὐρδ-πασσᾶ, ὡς καὶ δύο ἄλλα-
		κατωτέρω ταύτης, δι' ὧν τελεῖς
		ται ἡ συγκοινωνία πρὸς τὸ ἐπὶ
		τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποτα-
		μοῦ Σκοῦμπι κείμενον μέγα χω-
		ρίον Πουλέσι καὶ τὰ λοιπά.

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Ἀχρίδος εἰς Δίβραν.

	ὥρ.	
Ἀχρὶς		Ὅρα σελ. 288. Ὁδὸς ἐξερχο-
		μένη τῆς πόλεως καὶ ὁμαλῶς
	1	βαίνουσα, ΒΔ δὲ διευθυνομένη,
		διέρχεται τοῦ χωρίου
Γκάμπεφτσι		ἔχοντος 16 κατοίκους χριστ. κει-
	$^1/_2$	μετ' αὐτὴν τοῦ χωρίου

	ὧρ.	
Πόδμολ		ἔχοντος 40 χριστ. Δεξιόθεν τῆς
	$1^1/_2$	ὁδοῦ καὶ εἰς $^1/_4$ ὥρας ἀπὸ ταύτης
		κεῖται τὸ χωρίον Ὀρόβνικ, ἔχον
	$^1/_2$	110 χριστ. Ὁμαλῶς ἡ ὁδὸς βαί-
		νουσα, παρέρχεται τοῦ χωρίου
Γκόρεντα		κειμένου $^1/_4$ ὥρας δεξιόθεν τῆς
		ὁδοῦ καὶ ἔχοντος 130 χριστιαν.
		καὶ 105 ὀθωμανούς. Ὁμοίως δὲ
		βαίνουσα δι' ὁμαλῶν ἀνωφερειῶν
		καὶ κατωφερειῶν, διερχομένη διὰ
	1	δάσους κοντοδρυῶν, παρέρχεται
		τοῦ χωρίου
Τρέμπιστα		κειμένου δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ
		ἔχοντος 300 χριστ. καὶ 20 ὀθω-
		μανούς, ἐκκλησίαν καὶ χάνιον.
	$^1/_4$	Ἐκ τούτου ἀνερχομένη διέρχε-
		ται τοῦ χωρίου
Βόλινα		ἔχοντος 376 χριστ., ἐκκλησίαν
		καὶ χάνιον, καὶ μετ' αὐτὸ τοῦ
	$^1/_4$	χωρίου
Λειβάδα		ἔχοντος 54 χριστιαν. καὶ ἐκκλη-
		σίαν. Ἀπὸ τούτου ἡ ὁδὸς παρέρ-
	1	χεται τοῦ ἀριστερόθεν αὐτῆς ὀ-
		θωμανικοῦ χωρίου
Νόβο-σέλο		ἔχοντος 86 ὀθωμανοὺς καὶ 26
Δρὶμ	1	χριστιανούς ὡς καὶ τοῦ χωρίου
Ντομπό-		δι' οὗ διέρχεται ὁ ποταμὸς Δρῖ-
βιανη		νος, ἐφ' οὗ ξυλογέφυρα καὶ ἔχοντος
		κατοίκους 160 ὀθωμανοὺς καὶ
		χάνιον. Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο ἑνοῦ-
		ται καὶ ἡ ἄγουσα διὰ τῆς ἀρις.
	$^1/_2$	ὄχθης τοῦ Δρίλωνος ἐκ Στρούγας
		Διαβαίνουσα τὴν γέφυραν
		καὶ ἀκολουθοῦσα τὴν κοιλάδα
		τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ δεξιόθεν
		ρέοντος ποταμοῦ Δρίνου παρέρ-
	6	

	ὧρ.	
		χεται τῶν χωρίων
Μορόνιστα	6	κειμένου δεξιόθεν ἐπὶ τοῦ ὄρους
		καὶ εἰς $^1/_2$ ὥρ. ἀπόστασιν, ἔχον-
		τος δὲ 450 χρις. (Μεταξὺ τοῦ
		χωρίου τούτου καὶ τῆς ὁδοῦ ῥέει ὁ
		ποταμὸς Δρῖνος)· καὶ τοῦ
Βελέστα		κειμένου ἀριστερόθεν $^1/_2$ ὥραν
		καὶ ἔχοντος 1190 ὀθωμανούς.
		Ἀπὸ τούτου ἀπομακρυνομένη τοῦ
	$1^1/_2$	ποταμοῦ καὶ ἀνωφερῶς βαίνουσα
		φέρει εἰς
Χάνιον Με-		Ἀριστερόθεν τούτου κεῖται πῦρ-
ροὺν ἢ Ἰμὲρ		γος καὶ πέραν ἔτι τούτου μικρὸν
Βέη		τὸ χωρίον Πισκουστίνα, ἔχον 280
	$^1]_2$	χριστιανούς. Ἀπὸ τούτου ἡ ὁδὸς
		διέρχεται διὰ τοῦ χωρίου
Νέρεζ		ἔχοντος 450 χριστιανοὺς καὶ μετ'
	$^1]_2$	αὐτὸ τοῦ χωρίου
Λουκόβου		ἔχοντος 170 χριστιανούς. Μεθ'
		$^1/_2$ ὥραν ἐκ τοῦ χωρίου τούτου
		ἡ ὁδὸς πλησιάζει αὖθις τὸν πο-
		ταμὸν Δρῖνον πλησίον τῆς θέ-
	2	σεως εἰς ἣν ὁ παραπόταμος Μοῦ-
		δριτς συμβάλλει ἐκ δυσμῶν εἰς
		τὸν Δρῖνον, τοῦ ὁποίου ἀκολου-
		θοῦσα τὴν ἀριστερὰν ὄχθην, φέρει
		εἰς τὸ χωρίον
Ζήπιστα		ἔχον 300 χριστ., 50 ὀθωμανοὺς
		καὶ χάνιον. Ἀπὸ τούτου ἀνωφε-
		ρῶς ἡ ὁδὸς βαίνουσα ἐπὶ $^1/_2$ ὥραν
		καὶ ἐπὶ ὥραν κατερχομένη συ-
	2	ναντᾷ αὖθις τὸν ποταμὸν Δρῖνον,
		τοῦ ὁποίου ἐπὶ $^1/_2$ ὥρ. παρακολου-
		θοῦσα τὴν ἀριστερὰν ὄχθην, φθ-
		νει εἰς τὴν ἐκ δεξιῶν συμβολ-
		τοῦ ποταμοῦ Ραδίκα, μεθ' ἣν δ-
	$12^1]_2$	έρχεται τὸν ποτ. Δρῖνον ἐπὶ τ-

Γεφ. Σπηλαίου(Σπήλαιο τακι-μάστ)	ὥρ. $12^1/_2$	ξυλίνη, ἐρατὰ καὶ στερεὰ γέφυρα, ἔχουσα παρ' αὐτὴ στρατιωτ. σταθμόν. Ἐκ ταύτης ὁδὸς βαίνουσα ὁμαλῶς καὶ ἐπὶ ἀδένδρου ἐδάφους φέρει μετὰ μικρὰν ἀνωφέρειαν εἰς
Ἄνω Λίβραν	$1^1/_2$ — 13	ἐβραντζμουλιοτικήσεως(Σαντζακίου), ἔχουσαν πληθυσμὸν 13 χιλ. Ἀλβανῶν Τόσκιδων, 5 χιλ. Ἑλλήνων, ἀρρένων καὶ βλάχων καὶ 500 λατίνων. Ἡ πόλις αὕτη κειμένη ἐπὶ τῶν πρὸς μεσημβρίαν κλιτύων τοῦ ἀρκτικῶς ταύτης ὑψουμένου ὄρους Μίτσικρα, εἶναι κέντρον διακοσμῶν ὁδῶν ἀγουσῶν ἐκ τῶν πόλεων τῆς Ἄνω Ἀλβανίας Πρεσπένης, Δυρραχίου, Τυράννης καὶ Κροΐας πρὸς τὴν Μακεδονίαν· οἰκεῖται ὑπὸ 6000 κατ. ἐμπολέμων Τόσκιδων διακεκριμένων ὡς ὁπλοποιῶν καὶ ἔχει βρύσεις, ὁ γάνιξ χωροῦντα 300 κτήνη, 15 κλιβάνους καὶ καλὴν ἀγορὰν, ἑβδομαδιαίαν δὲ ἑκάστην Κυριακήν. Ἀρκτικῶς τῆς πόλεως 5′ ὥρας κεῖται τὸ ὑπὸ χριστιανῶν οἰκούμενον προάστειον Βαρόσι.

Ἀπὸ Βιτωλίων πρὸς τὰ χωρία τοῦ Ναχτιγὰλ Πρέσπας.

Ἐν καιρῷ θέρους αἱ ἀκόλουθοι τέσσαρες πρὸς τοῦτο ἄγουσιν ὁδοί.

Πρώτη ὁδὸς πρὸς τὸ χωρίον Γέρμαν.

Ἀπὸ τῶν Βιτωλίων ὁμαλῶς βαίνουσα ὁδὸς καὶ

πρὸς Μ διευθυνομένη, φέρει πρὸς τὸ $^3/_4$ τῆς ὥρας Μ τούτου χωρίον Μπούνοβο» (σελ.287). Ἀπὸ δὲ τούτου βαίνουσα διὰ τοῦ ὄρους καὶ διερχομένη τῶν χωρίων Ζλουκούκιανι καὶ Ὀστρέτσι, φέρει εἰς τὸ χωρίον Γέρμαν (τοῦ ἐκ 30 χωρίων συνισταμένου Ναχτιγὲ Πρέσπας) ἔχον 150 οἰκογενείας χριστιανικάς.

Δευτέρα ὁδὸς πρὸς τὸ χωρίον Μπρατουτσίνα ἢ Σλήμνιτζα.

Ἀπὸ τῶν Βιτωλίων ὁδὸς διερχομένη τοῦ ΜΔ κειμένου 1 ὥραν καὶ $^1/_4$ ἀπέχοντος χωρίου Νιζόπολι καὶ διερχομένη τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Βαρνοβντος (Πεστστηρίου) τῆς καλουμένης Μπάμπκας, φέρει ἐκ ταύτης εἴτε πρὸς τὸ χωρίον Μπρατουτσίνα, εἴτε πρὸς τὸ χωρίον Σλήμνιτζαν.

Τρίτη ὁδὸς πρὸς Σλήμνιτζαν.

Ἡ ἀπὸ Καστορίας εἰς Βιτώλια (σελ.) ἄγουσα ἁμαξιτὸς διακλαδουμένη ἐκεῖσε, φέρει δι' ἡμιονικῆς ὁδοῦ, διερχομένης μεθ' ὥραν τοῦ χωρίου Μηλόδιστα (σελ.) εἰς Σλήμνιτζαν.

Τετάρτη ὁδὸς πρὸς Πόπλι.

ΒΙΤΩΛΙΑ Σταθμοὶ Διαβατοὶ	ὥρ. 4	Ἡ ἀπὸ Βιτωλίων ἁμαξιτὸς (σελ.) φέρει μέχρι τοῦ
	$4^1/_2$	Ἀπὸ τούτου ἡμιονικὴ ὁδὸς διακλαδουμένη πρὸς ἀριστερὰ ἀνέρχεται ἐπὶ τῆς ῥάχης τοῦ ὄρους, ἀφ' ἧς καταλήγει εἰς τὰ χωρία Ποτμόσανι καὶ Κρίντσαρι (σ. 311) τοῦ λεκανοπεδίου Ρέσνας καὶ Πρέσπας, περιεργομένη δεξιόθεν χωρίου Ἀσώματος τῶν ἀνισερόθεν Κρίντσαρι[illegible] τσα, Πρέτορι, Στόμπσκο, [illegible] δατι, Σλήμνιτζα· (ἐκ ἐν
	$8^1/_2$	

	ὥρ.	
	$8^1/_2$	κεῖται ἡ μονὴ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου), Κουρμπίνοβο, Κράγιαννη, Μπρατουτσίνα, Μπιμπόϊνον καὶ τὸ Τσίσενι μετὰ τῆς μικρᾶς μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, κείμενον παρὰ τῇ ἀνατολικῇ ὄχθῃ τῆς λίμνης Πρέσπας, φέρει πρὸς τὸ χωρίον
Νακολέτσι	$3^1/_2$	Ἐκ τούτου διερχομένη μεθ' $^1/_2$ ὥραν τῆς ἐπικαίρου θέσεως Μάρκο-νόγια, παρὰ τῇ ὁποίᾳ ἐπὶ λόφου ἀριστερὰ κεῖται ςρατ. σταθμός, καὶ διερχομένη διὰ τῶν ἀμπέλων τοῦ $^1/_2$ ὥραν ἀπέχοντος χωρίου Ράμπε καὶ στρέφουσα πρὸς ἀριστερὰ παρὰ τὰ χωρία Μίτοβον, Στόρκοβον καὶ Ρούδαρι, παρέρχεται τοῦ δεξιόθεν καὶ παρὰ τὴν ὄχθην τῆς λίμνης Δρενόβου (Βεντρὸκ) χωρίου Ὠπάγια καὶ διαβαίνουσα τὸ ποτάμιον τοῦ χωρίου Ράμπε, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Πόπλι	12	πρωτεύουσαν τοῦ ἐκ 30 χωρίων Ναχιγιὲ Πρέσπας καὶ ἕδραν Μουδίρου, ἔχον 30 περίπου οἰκογενείας χριστιανικάς, 50 ὀθωμανικάς, ἐκκλησίαν, τέμενος καὶ 2 μικρὰ χάνια.

Ἀπὸ Ρέσνας εἰς Κρίντσαρι (Πρέσπας).

ΡΕΣΝΑ	$3^1/_2$	Ὅρα σελ. 285. Ἀπὸ ταύτης ἀκολουθοῦσα ἀντιστρόφως τὴν ἀπὸ Διαβατοῦ πρὸς Ρέσναν ὁδὸν (σελ. 278, 283), φέρει μέχρι τοῦ σημείου καθ' ὃ διαχωρίζεται ἡ ὁδὸς πρὸς Κορυτσᾶν καὶ Βιτώλια. Ἐκ τοῦ

	ὥρ.	
	$3^1/_2$	σημείου τούτου ἡ ὁδὸς ΜΑ διευθυνομένη καὶ διερχομένη τοῦ χωρίου Ποτμότσανι, φέρει μετὰ 5' ὥρ. εἰς τὸ χωρίον
Κρίντσαρι	2	ἔχον 42 οἰκογενείας ὀθωμανικάς, 35 χριστιανικάς, εὐαρίθμους καλὰς οἰκίας, 2 μικρὰ χάνια καὶ ἐκκλησίαν ἔξω τοῦ χωρίου.
	$5^1/_2$	

Ἁμαξιτὸς ἀπὸ Βιτωλίων εἰς Κρίτσοβον.

	ὥρ.	
ΒΙΤΩΛΙΑ	$1^1/_2$	Ἁμαξιτὸς ἐξερχομένη τοῦ ΒΑ ἄκρου τῆς πόλεως, παρέρχεται τῆς ἐκκλησίας Ἁγίας Κυριακῆς καὶ βαίνουσα ὁμαλῶς, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Κοκορέτσανι	$1^1/_2$	ἔχον περὶ τὰς 60 οἰκογεν. χριστιανικὰς καὶ ἐκκλησίαν. Ἐκ τούτου βαίνουσα ὁμαλῶς διέρχεται μετὰ 10' ὥρας χανίου χωροῦντος 80 κτήνη, καὶ παρερχομένη τοῦ ἀριστερόθεν $^1/_2$ ὥρ. χωρίου Δραγασάν, ἔχοντος περὶ τὰς 70 οἰκογεν. χριστιανικὰς καί τινας ὀθωμανικάς, φέρει εἰς τὸν ποταμὸν Σέμνιτσαν (σελ. μθ') παραπόταμον τοῦ ποταμοῦ Ἐριγῶνος (Τσέρνα). Τοῦτον διαβαίνουσα ἐπὶ ξυλίνης γεφύρας ἀνέρχεται, βαίνουσα ὁμαλῶς δι' ἀδένδρων καὶ καλλιεργουμένων ἐκτάσεων· παρερχομένη δὲ τοῦ ἀ[illegible]ςερόθεν καὶ ἐκ 50 οἰκ. χριστιανικῶν χωρίου Σμίργοβο, φέρει [illegible] ὧν τὰ μὲν δύο κεῖνται ἀρισ[illegible]
Τρία χάνια	3	

	ὥρ.	
	3	ρόθεν τῆς ὁδοῦ, τὸ δὲ τρίτον δεξιόθεν, χωροῦντα 200 κτήνη καὶ ἔχοντα 3 φρέατα καὶ μικρὸν ρεῦμα. Ἐντεῦθεν ὁδὸς ὁμαλὴ βαίνουσα δι' ἀγρῶν καὶ διαβαίνουσα μικρὸν ρεῦμα, φέρει εἰς τὸ χωρίον
	1	
Λαπάτιτσα		ἔχον 80 οἰκογ. χριστ. καὶ ὀθωμανικάς, τέμενος, χάνιον, βρύσιν καὶ φρέατα. Ἐντεῦθεν αὖθις ὁμαλῶς βαίνουσα ἐπὶ καλλιεργουμένου ἐδάφους, παρέρχεται τοῦ ἀριστερόθεν αὐτῆς ὑψουμένου βουνοῦ καὶ μετὰ $^3/_4$ ὥρας διαβαίνει
	2	τὸν ποταμὸν Τσέρνα ἐπὶ ξυλίνης γεφύρας. Μετ' αὐτὴν δὲ βαίνουσα ὁμαλῶς καὶ παρερχομένη μικρῶν τινων χωρίων, στρατ. σταθμοῦ καὶ τοῦ παρ' αὐτῷ χανίου, φέρει μετ' ὀλίγον εἰς τὸ χωρίον
Σοπότνιτσα		ἔχον 40 οἰκογεν. χριστ., ἐκκλησίαν, βρύσεις καὶ ρεῦμα διερχόμενον δι' αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν βαίνουσα ὁμαλῶς ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν
	$1^1/_2$	τοῦ δεξιόθεν ὑψουμένου βουνοῦ, ἔχοντος δάσος κρανιῶν καὶ μικρῶν δρυῶν καὶ ἔχουσα ἀριστερόθεν τὸν ποταμόν, φέρει εἰς τὸ γωρίον
Ντόλεντσι		ἔχον περὶ τὰς 50 οἰκογεν. χριστιανικάς, ἐκκλησίαν, χάνιον καὶ βρύσεις. Ἐντεῦθεν ἀνωφερὴς ὁδὸς βαίνουσα δι' ἐλιγμῶν ἐπὶ πετρώδους ἐδάφους καὶ διερχομένη
	1	διὰ δάσους μικρῶν δρυῶν, φέρει εἰς τὴν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους
	$8^1/_2$	

	ὥρ.	
Θέσιν Μπρέζοβο	$8^1/_2$	ὅπου στρατ. σταθμὸς καὶ βρύσις. Ἐντεῦθεν ὁμαλῶς βαίνουσα ἐπὶ ἀδένδρου καὶ βραχώδους ἐδάφους καὶ διερχομένη ξηρὸν ρεῦμα,
	2	φέρει εἰς τὸ χωρίον
Σὸπ		οἰκούμενον ὑπὸ 250 ὀθωμανῶν καὶ ἔχον τέμενος. Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου μετ' ἀνωφέρειαν $10'$ ὥρας ἡ ὁδὸς κατέρχεται, διερχομένη διὰ τοῦ ἑκατέρωθεν ταύτης δάσους ὀζυῶν, καὶ διαβαίνουσα μικρὰ ρεύματα ἐπὶ ξυλογεφυρῶν, παρέρχεται τοῦ δεξιόθεν αὐτῆς $10'$ ὥρ. κειμένου χωρίου
	$1^1/_2$	
Βρανεζίτσα		ἔχοντος 430 χριστ., ἐκκλησίαν, χάνιον καὶ ἄφθονα ὕδατα. Ἀπὸ τούτου ἡ ὁδὸς βαίνουσα ὁμαλῶς διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Κριτσόβου,
	$1^1/_2$	ἥτις ἔχει πλάτος μιᾶς ὥρας καὶ διαρρέεται ὑπὸ τοῦ παραποτάμου Βελίκα, ὃν σχηματίζουσιν οἱ ποταμοὶ Ὄσφαγος, Κάθρισος καὶ Ρέτσιος (σελ. να') [ὅστις εἰσρέει εἰς τὸν ποταμὸν Ἀξιὸν (Βαρδάρ) μεσημβρινῶς τῶν Σκοπίων], παρέρχεται τοῦ ἀριστερ. χωρίου
Στάροβετς		οἰκουμένου ὑπὸ 40 χριστ. καὶ 125 ὀθωμ. καὶ ἔχοντος τέμενος, βρύσεις καὶ χάνιον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ. Ἐντεῦθεν δὲ διερχομένη αὖθις μετὰ
	$1^1/_4$	$^3/_4$ ὥρ. ἐπὶ ξυλίνης στρεαὰς γεφύρας τὸν ποταμὸν Βελίκαν, φέρει ἀπὸ ταύτης ὁμαλῶς εἰς $^1/_2$ ἔτι ὥραν πρὸς τὴν κωμόπολιν
ΚΡΙΤΣΟΒΟΝ	13^3	πρωτεύουσαν ὁμωνύμου διαμερίσματος (Καζᾶ), οἰκουμένου ὑπὸ

19700 βουλγαροφρόνων Ἑλλήνων, 16000 τουρκαλβάνων καὶ 4000 βουλγαροαλβάνων, οἰκούντων εἰς 49 χριστιανικὰ χωρία καὶ 30 τουρκαλβανῶν, ὧν αἱ πλάτεται οἰκίαι εἶσι λιθόκτιστοι καὶ μικρᾶς χωρητικότητος, ἀλλ' ἔχουσαι κρήνας καὶ φρέατα.

Τὸ διαμέρισμα τοῦτο παράγει ἐτησίως 90 χιλ. κοιλὰ σίτου, 110 χιλ. κοιλὰ κριθῆς καὶ 140 χιλ. κοιλὰ ἀραβοσίτου, 70 χιλ. ὀκάδας ἀγρύου καὶ 40 χιλ. ὀκάδας γόητου. Διατρέφει 1500 ἵππους 250 ἡμιόνους, 200 ὄνους, 700 βόας καὶ ἔχει 300 κάρρα, 17 σταύλους, 23 κλιβάνους, 19 μύλους καὶ 1 ἀπιθήκας.

Ἡ κωμόπολις αὕτη κειμένη ἐπὶ γραφικῆς καὶ ὡραίας θέσεως διαρρέεται ὑπὸ ὁμωνύμου ποταμοῦ, ἔχουσα δεξιόθεν αὐτοῦ τὴν μικρὰν Θθωμανικὴν συνοικίαν Μπιτσίντσι, ἥτις μετὰ τὴν ἀριστερόθεν συγκοινωνεῖ διὰ λιθίνης γεφύρας. Οἰκεῖται ὑπὸ 3860 Θθωμανῶν καὶ 800 χριστιανῶν καὶ ἔχει 3 τεμένη, ἐκκλησίαν, σχολεῖον βουλγαρικόν, 10 χάνια, 5 κλιβάνους, ἑβδομαδιαίαν ἀγορὰν καθ' ἕκαστον Σάββατον καὶ ἀξιόνιαν ὁδάτων.

Ἀμαξιτὸς ἀπὸ Βιτωλίων εἰς Κρούσοβον.

ΒΙΤΩΛΙΑ		Ἡ ἀπὸ Βιτωλίων πρὸς Πρίλα-	ὥρ.
		πον (Πέρλεπε) ἄγουσα ἁμαξιτὸς (σελ.323) ταυτίζεται μὲ τὴν πρὸς Κρούσοβον ἄγουσαν μέχρι τοῦ	2¼
Χανίου Ζικερτὲ πασσὰ		γάνιον χωροῦν 40 κτήνη καὶ ἔχον ἄφθονον ὕδωρ καὶ πλησίον πηγήν. Ἐνταῦθα ἡ ὁδὸς ἐγκαταλείπουσα δεξιόθεν τὴν πρὸς Πρίλαπον καὶ διευθυνομένη πρὸς ἀριστερὰ βαίνουσα ὁμαλῶς, παρέρχεται τοῦ χωρίου	½
Μπεράντσι		τσιφλικίου τοῦ ἐν Βιτωλίοις Ρεζᾶ-βέη, κειμένου ¼ ὥρας ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ ἔχοντος 100 οἰκογ. χριστ., ρεῦμα τῶν γεφυρῶν, βρύσιν, φρέατα καὶ ἐκκλησίαν. Ἀπ' αὐτοῦ ὁμαλῶς αὐθις βαίνουσα, φέρει εἰς τὸ χωρίον	½
Σίοπτσι		ἔχον 130 οἰκογεν. χριστ., βρύσιν εἰς τὸ μέσον καὶ παρ' αὐτὴν 2 γάνια κτὴ ἐκκλησίαν. Ἀπὸ τούτου ὁμαλῶς βαίνουσα καὶ μικρὰν ἀνωφέρειαν ἀνερχομένη διέρχεται τῶν χωρίων	1
Γιουβενέφτσι		κειμένου εἰς ὕψος 655 μέτρων καὶ ἔχοντος 100 οἰκογ. χριστ., ἐκκλησίαν, φρέατα, ρεῦμα καὶ ὑδρόμυλον ὡς καὶ χάνιον	1
Τυρνόφτσα		κειμένου εἰς ὕψος 630 μέτρων καὶ ἔχοντος 800 Θθωμανούς, τέμενος, βρύσεις καὶ φρέατα	½
Μπούτσιν		κειμένου εἰς ὕψος 615μ. καὶ ἔχοντος 600 χριστιανούς, ἐκκλησίαν, καλὸν ὑδρόμυλον μὲ μυλοπέτρας καὶ γάνιον.	½
		Ἐξερχομένη τοῦ χωρίου τούτου ἡ ὁδὸς διέρχεται ἐπὶ τριτο-	6¼

ὥρ. 6¹/₄ ξου λιθίνης γεφύρας τὸν ποταμὸν Ἐριγῶνα (Τσέρνα) (σελ.μθ') καὶ φέρει ὁμαλῶς διὰ τῆς πεδιάδος πρὸς τὸ χωρίον

Πρεσίλα κείμενον ἀριστερόθεν καὶ παρὰ τῇ ὁδῷ εἰς ὕψος 646 μέτρων καὶ ἔχον 80 ὀθωμαν. οἰκογ., τέμενος, βρύσιν καλὴν εἰς τὸ μέσον. ¹/₂ Ἀπὸ τούτου παρέρχεται τοῦ χωρίου

Σφετομιτράνι κειμένου παρὰ τῇ ὁδῷ εἰς ὕψος 671μ καὶ ἔχοντος 300 χριστιανούς, ¹/₂ ἐκκλησίαν, βρύσεις καὶ φρέατα, καὶ μετὰ τοῦτο τοῦ χωρίου

Βερμπόσκα κειμένου ¹/₄ ὥρας ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ εἰς ὕψος 667 μέτρ., ἔχοντος 200 ὀθωμανούς, τέμενος, βρύσεις καὶ φρέατα· καὶ τοῦ δεξιόθεν χωρίου Κριβογκάστανι ἔχοντος περὶ τὰς 400 χριστιαν. οἰκογ. βρύσεις, φρέατα, ἐκκλησίαν καὶ διαρρεομένου ὑπὸ δύο ρευμάτων.

Βαίνουσα δὲ ἡ ὁδὸς κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν ἐπὶ ¹/₂ ἔτι ὥρ., στρέφει μετ' αὐτὴν πρὸς δυσμάς, καὶ παρερχομένη τοῦ δεξιόθεν ¹/₄ ὥρας τῆς ὁδοῦ κειμένου χωρίου Ἀντάλτσανι, ἔχοντος 350 ὀθωμανοὺς καὶ τέμενος καὶ ὑπὸ ρεύματος διαρρεομένου καὶ τοῦ ἀριστερόθεν ¹/₂ ὥρ. χωρίου Τρεστενίκ, κειμένου ἐπὶ τοῦ βουνοῦ, (καὶ ἀπὸ τῆς Βερμπόσκας καταφανοῦς ὄντος) καὶ ἐντὸς δάσους ὀξυῶν καὶ λεπτοκαρυῶν καταρρύτου ὑπὸ ψυχρῶν ὑδάτων καὶ

1¹/₄

8¹/₂

ὥρ. 8¹/₂ πηγῆς ὕπερθεν τούτου καλουμένης Καμπερίτσα, ἔχοντος 200 χριστιανοὺς καὶ ἐκκλησίαν. Βορειοανατολικῶς τούτου ¹/₂ ὥραν κεῖται ἡ ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀναλήψεως Μονὴ χωροῦσα 200 ἄνδρας εἰς τὰ 10—15 καλὰ κελία καὶ 60 κτήνη καὶ ἔχουσαν βρύσιν ἀφθόνου ὕδατος. Μετὰ ¹/₄ δ' ὥρας ἀπὸ τῆς στροφῆς ἡ ἁμαξιτὸς ἕνεκεν τῆς ἀνωφερείας ἀνέρχεται δι' ἑλιγμῶν ἐφ' ὥραν, φθάνουσα εἰς ὕψος 1176 μέτρων, ἐφ' οὗ ἡ κωμόπολις

ΚΡΟΥΣΟΒΟΝ κειμένη ἐντὸς ρεύματος ἐπὶ τῶν ΒΑ κλιτύων τοῦ ὑπὸ ὀξυῶν συσκίου ὄρους. Οἰκεῖται ὑπὸ 10250 χριστιανῶν μᾶλλον τῶν πέριξ πεπολιτισμένων, ἕνεκεν τοῦ παρ' αὐτῶν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ ἰδίως εἰς Αἴγυπτον ἐξασκουμένου ἐμπορίου, δι' οὗ πλουτίσαντες οὐ μόνον πολυδαπάνους ἐν τῇ πατρίδι των ἀνήγειρον λιθοκτίστους οἰκοδομὰς, ἀλλὰ καὶ σχολεῖα, παρθεναγωγεῖα κλπ.

8¹/₂

Ἡ πόλις διαιρουμένη εἰς 13 συνοικίας, ἔχει 2 ἐκκλησίας, ὧν ἡ μία ἀνήκει τοῖς σχισματικοῖς βουλγάροις, 10 χάνια χωροῦντα 600 κτήνη, βρύσεις εἴς τε τὴν ἀγορὰν κειμένην παρὰ τῇ λειτουργούσῃ ἐκκλησίᾳ καὶ εἰς τὰς συνοικίας, 20 κλιβάνους, 4 [illegible] ληνικὰ σχολεῖα, παρθεναγωγεῖα, 2 ρωμουνικὰ καὶ βουλγαρικὰ. Ἑβδομαδιαία ἀγορὰ τελεῖται [illegible]

	τῆς ἑβδομάδος ἤτοι Δευτέραν, Πέμπτην καὶ Σάββατον.

Ἡμερονυκτὴ ὁδὸς ἀπὸ Κρουσσόβου εἰς Κρίτσοβον.

ΚΡΟΥΣΟΒΟΝ	ὥρ.	ὅρα σελ. 317. Ὀρεινὴ καὶ δύσβατος ὁδός, βαίνουσα πρὸς Δ καὶ διερχομένη διὰ πυκνοῦ δάσους δρυῶν, ἥτις ἐν χειμῶνι ἀποκλείεται ἐπὶ μικρὸν ὑπὸ τῶν χιόνων, κατέρχεται λίαν ἀποτόμως καὶ φέρει εἰς τὸ δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ ἐντὸς ρεμματιᾶς κείμενον χωρίον
Ρίλοβον	$1^1/_2$	ἔχον κατοίκους 60 χριστιανούς. Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς ἀκολουθοῦσα τὴν ὄχθην τοῦ ἀπὸ τούτου πηγάζοντος καὶ εἰς τὸν Ἐριγῶνα συμβάλλοντος ποταμοῦ, παρέρχεται τοῦ ἀριστερόθεν 5′ ὥρας χωρίου
Κάτω Ντιβίκι (Ντόλνο Ντιβίκι)	$1^1/_2$	ἔχοντος κατοίκ. 100 χριστιανούς. Δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ $^1/_2$ ὥραν ἀπὸ τούτου κεῖται τὸ κατάφυτον χωρίον Ἄνω (χώρο) Ντιβίκι, ἔχον 380 χριστιανούς, εἰς οὗ κατέρχεται ῥέμμα ἔχον πάντοτε ὕδωρ, διερχόμενον τοῦ κάτω Ντιβίκι. Ἐγκαταλείπουσα ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς τὸ ἄνω καὶ ἐκ τοῦ χωρίου Ριλόβου ἐπὶ $^1/_2$ ὥραν ἀκολουθηθὲν ῥεῦμα, ἀνέρχεται βραχὺ διὰ δάσους ὀξυῶν, ἔχουσα ἀριστερόθεν τὸ ῥεῦμα, καὶ παρερχομένη τοῦ δεξιόθεν $^1/_4$ ὥρας χωρίου Πουστα-
	$3^1/_2$	

	ὥρ.	ῥέκα, ἔχοντος 30 οἰκογενείας χριστιανικάς, φέρει εἰς τὴν κορυφὴν ὅπου
Σταθμὸς (κουλὰς) Κρούσκας	$3^1/_2$	Ἀπὸ τούτου κατερχομένη ἡ ὁδὸς καὶ ἀκολουθοῦσα τὴν ὄχθην τοῦ ἀριστερόθεν αὐτῆς κατερχομένου ῥεύματος, διὰ τοῦ ὕδατος τοῦ ὁποίου κινοῦνται 10 ὑδρόμυλοι, καὶ ἔχουσα ἀριστερόθεν πυκνὸν δάσος ὀξυῶν καὶ δεξιόθεν σποράδην δένδρα καὶ ἀγρούς, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Τσίρι	1	ἔχον 1470 χριστιανούς, ἐκκλησίαν καὶ 2 μικρὰ γάνια. Ἐξακολουθοῦσα δ' ὁμαλὸς κατερχομένη, φέρει εἰς
Σὸπ	$3^1/_4$	τελευταῖον χωρίον τὸ κείμενον εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Τούρλα. Ἐν αὐτῷ συναντᾶται μετὰ τῆς ἀμαξιτοῦ τῆς ἀγούσης ἀπ' εὐθείας ἐκ Βιτωλίων εἰς Κρίτσοβον. Ἐκ τούτου ἀκολουθεῖται ἡ ἀμαξιτὸς (σ.311-313), ἥτις φέρει εἰς
ΚΡΙΤΣΟΒΟΝ	$3^1/_4$	ἀναγνωθι περιγραφὴν εἰς σ. 313.
	$8^1/_2$	

Ἡμερονυκτὴ ὁδὸς ἀπὸ Κρίτσοβου εἰς Ἄνω Δίβραν.

ΚΡΙΤΣΟΒΟΝ	ὥρ.	(ὅρα σελ.313). Ὁδὸς βαίνουσα ὁμαλῶς ἐπὶ ἀδένδρου ἐδάφους, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Δρούγκοβο	2	κείμενον παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Βέλικα, οὗ λιθίνη μικρὰ γέφυρα, καὶ διὰ ῥεύματος ὑπὸ μικροῦ ῥεύματος ἔχον ἐπὶ περὶ τὰς 10 οἰκίας
	$1^1/_2$	
	$3^1/_2$	

	ὥρ.	
	3½	κογενείας καὶ 10 χριστιανικάς, πτωχὸν τέμενος, βρύσεις καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ ἐκκλησίαν. Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς ὁμαλῶς βαίνουσα καὶ ἐγγυοῦσα δεξιόθεν λεύκας καὶ ἀριστερόθεν ὄρος φέρει, διαβαίνουσα μικρὰ τινα ρεύματα, εἰς τὸ χωρίον
Δαδρίνα-δες		ἔχον 30 οἰκογενείας χριστιανικ. καὶ βρύσεις. Ἐκ τούτου ὁμοίως ἡ ὁδὸς βαίνουσα διέρχεται μετὰ ¼ ὥρας χανίου, χωροῦντος 30 κτήνη καὶ ἐχόντος βρύσιν καὶ ρεῦμα μικρόν. Ἀριστερόθεν αὐτοῦ 1 ὥραν ἐπὶ κλιτύων καὶ ἐντὸς δάσους δρυῶν κεῖται ἡ ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας Μονὴ
	1	Πρέσπιτσα, ἔχουσα περὶ τὰ 30 κελία, σταύλους 40 κτηνῶν, κτήνη ἴδια ψορτηγά, ὡς καὶ αἶγας καὶ πρόβατα. Ἐκ τοῦ ἄνω γανίου ἡ ὁδὸς βαίνουσα διὰ δάσους δρυῶν καὶ δι' ὁμαλῆς ἀνωφερείας, παρέρχεται μικρὰς ἐκκλησίας καὶ διαβαίνουσα δύο μικρὰ
Ἴσαβορ		ρεύματα, φέρει εἰς τὸ χωρίον ἔχον περὶ τὰς 25 οἰκογεν. χριστ., στρατιωτ. σταβλὰν καὶ χάνιον μικρόν. Ἐντεῦθεν λίαν ἀνωφερὴς ὁδὸς διερχομένη διὰ δάσους δρυῶν καὶ βαίνουσα ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν κλιτύων τοῦ ὄρους Λόπουσνικ. φέρει εἰς τὴν κορυφὴν τούτου.
	2½	Σημ. Ἡ διάβασις αὕτη τὸ χειμῶνα, ἕνεκεν τῶν χιόνων, ἀποκλείεται.
	7	Ἐπὶ τοῦ ὁροπεδίου τούτου ὁ-

	ὥρ.	
	7	μαλῶς βαίνουσα καὶ διερχομένη διὰ δάσους ὀξυῶν ἀνέρχεται μικρὸν καὶ φέρει εἰς Ἄνω Λόπουσνικ. Βαίνουσα δ' ὁμοίως ὁμαλῶς ἐπ' αὐτοῦ φέρει εἰς
Κορυφὴν Γκάμα		Ἐκ' αὐτῆς ὑπάρχει πηγὴ ὕδατος καὶ ἀριστερόθεν ὁ τῆς ὥρας ὁπὴ (βάραθρον). Πρὸς βορρᾶν τῆς διαβάσεως ταύτης κεῖνται τὰ χωρία Λαζαρόπολι, Τρέσαντσι, Ραδοσὶκ καὶ Γκαλεσνίκ, τὸ καὶ μεγαλείτερον, ἔχον 800 οἰκογεν. χριστ., ἐνῷ τ' ἄλλα
	1½	ἔχουσιν ἀνὰ 200 τοιαύτας, ὧν αἱ πλεῖσται κατέρχονται τὸν χειμῶνα εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Θεσσαλίας καὶ Θεσσαλονίκης μετὰ τῶν ποιμνίων των.
		Ἐκ τῆς κορυφῆς Γκάμας λίαν κατωφερὴς ὁδός, μὴ ἐπιτρέπουσα τὴν ἐφίππως κάθοδον, βαίνουσα διὰ τῶν ὑπὸ δάσους ὀξυῶν καλυπτομένων κλιτύων, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Γκάρι		κείμενον μικρὸν ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ ἔχον περὶ τὰς 60 οἰκ. χριστιαν., ἐκκλησίαν καὶ ἁγίασμα ὕδατος.
	1½	Ἀριστερόθεν τούτου, ἤτοι πρὸς Β, ὑψοῦται τὸ ὄρος Στόγκοβο, ἀφ' οὗ πηγάζουσι τρεῖς ῥύακες γωνιάνοντες εἰς τὸν παραπόταμον τοῦ Δρίνου Ραδόκαν.
		Ἐκ τοῦ χωρίου Γκάρι κατωφερὴς ὁδὸς διαβαίνουσα τὸ ὁμώνυμον ῥεῦμα καὶ διερχομένη διὰ δάσους ὀξυῶν, διαβαίνει
	9	

	ὥρ.	μικρὰ ρεύματα, ἔχουσα δεξιόθεν τὸν Ἐκὰρ· ῥεῦμα καὶ παρέρχεται τοῦ χωρίου
Ὄσσοι	9	κειμένου ἀριστερόθεν 1/4 ὥρ. ἐπὶ κλιτύων καὶ ἐντὸς δάσους ὄρυων καὶ ὀρυῶν καὶ ἐγγὺς περὶ τὰς 70 οἰκογ. χριὸ. καὶ ἐκκλησίαν.
	1	Μετὰ μικρὸν ἀπὸ τούτου κατωφέρειαν βαίνουσα ἐπὶ πετρώδους καὶ ἀδένδρου ἔδάφους καὶ κατόπιν ὁμαλοῦς, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Κασόβρασι		Ἀπέχον 10′ τῆς ὥρας τοῦ δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ ῥέοντος ποταμοῦ Ῥαδίκα καὶ ἔχον 80 οἰκογ. ὀθωμανικὰς καὶ χριστιανικάς, ἐκκλησίαν, τέμενος, βρύσεις καὶ λίαν θερμὰς πηγὰς ἰαματικῶν ὑδάτων, εἰς ἃς πολλοὶ τῶν πέρι λούονται, οὐχὶ εἰς τὰς πη-
	2′/30	γὰς, ἕνεκεν τῆς μεγάλης των θερμότητος, ἀλλὰ κατωτέρω ἐν τῷ δεξαμενῶν. Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς ἀκολουθοῦσα τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Ῥαδίκα καὶ παρέρχομένη τοῦ δεξιοῦθεν 3/4 ὥρ. χωρίου Ῥαΐτσιτσα, κειμένου ἐπὶ ἀνωμερείας καὶ ἔχοντος 40 οἰκογενείας χριστιανικὰς, κτίρατος τῆς Μονῆς Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, καὶ τοῦ ἀριστερόθεν χωρίου Μελνίτσανι, κειμένου ἐπὶ κατωφερείας καὶ ἐν μέσῳ δάσους, ἐχόντος 30 οἰκογενείας χριστ. καὶ διερχομένη ἐπὶ λιθίνης τοιούτου γεφύρας (ἡ τὰ δύο ἄκρα τόξα εἶναι μικρὰ) τὸν ποταμὸν
	12′/30	

	ὥρ. 12′/30	Ῥαδίκαν, φέρει ἀπὸ ταύτης μεθ' ὥραν διὰ μεγάλης ἀνωμερείας εἰς τὴν πόλιν
Ἄνω Δίβραν	12′/30	Ἀναγνωθ. περιγραφὴν εἰς σελ. 308.

Ἀμαξιτὸς ἀπὸ Βιτωλίων εἰς Πρέλαπον (Πέρλεπε ἢ Πίρλεπε).

ΒΙΤΩΛΙΑ	ὥρ.	Ὅρα σελ. 265. Ἀμαξιτὸς ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ βορειοανατολικοῦ μέρους τῆς πόλεως καὶ τῆς ἐκκλησίας Ἁγίας Κυριακῆς καὶ ἀπὸ ὕψους 613μ καὶ ὁμαλὸς βαίνουσα πρὸς Β παρέρχεται τὸν δεξιόθεν αὐτῆς χωρίου
	1/2	τζιβλικίου τοῦ ἐν Βιτωλίοις ὀθωμανοῦ Τζιχὶρ Ῥαζλαζῆ καὶ τοῦ Ἰουβάτου Ἰσακούτσου, οἰκουμένου ὑπὸ 410 χριστιανῶν. Ὁμοίως δὲ βαίνουσα παρέρχεται τοῦ χωρίου
Ἄνω Ὁρίζαρι	1/4	τσιαλικίου, κειμένου 1/4 ὥρας δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ ἀνήκοντος εἰς Ἕλληνας καὶ Ὀθωμανοὺς κατοίκους Βιτωλίων, οἰκουμένου δὲ ὑπὸ 880 χριστιανῶν καὶ ἐχόντος ἐκκλησίαν. Ὁμοίως δὲ βαίνουσα, φέρει εἰς τὸν
Μογίλα	1/4	παραπόταμον τοῦ Ἐριγώνος, ὃν διερχομένη ἐπὶ ξυλίνης γεφύρας, κειμένης εἰς ὕψος 618μ, φέρει εἰς γωνοῦν 30 κτήνη καὶ 80 ἀνθρ. Ἐξακολουθοῦσα δὲ βαίνουσα ὁμαλοῦς διέρχεται τοῦ
Σίμνιτσαν ποταμὸν	1/4	
Χάνιον Ζιχερὶ πασσᾶ	1	
	31/4	

Χανίου	ὥρ.	χωρητικότητος 50 κτηνῶν καὶ 80
Βασαρέϊτσα	3¼	ἀνδρῶν. Δεξιόθεν τούτου 10′ ὥρας κεῖται ὁμώνυμον χωρίον, ἔχον 80 χριστιανοὺς καὶ ἐκκλη-
	¼	σίαν. Προχωροῦσα ἡ ὁδὸς παρέρχεται τοῦ χωρίου
Λόζανι		κειμένου 10′ τῆς ὥρας ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ ἔχοντος 250 χρι-
	¼	στιανοὺς καὶ ἐκκλησίαν. Ὁμοίως ἡ ὁδὸς βαίνουσα διέρχεται τὸν
Ἐριγῶνα ποταμὸν		ἐπὶ ξυλίνης γεφύρας μήκους 30 μέτρων καὶ πλάτους 2 μέτρων
	¼	καὶ προβαίνουσα, παρέρχεται διαδοχικῶς τῶν χωρίων
Κλέπατς		κειμένου ½ ὥραν δεξιόθεν καὶ
	¼	ἔχοντος 120 χριστιανοὺς καὶ ἐκκλησίαν
Τοπολτζάνι		κειμένου ¼ ὥρ. ἀριστερόθεν καὶ ἔχοντος 200 χριστιανούς, ἐκκλη-
	¾	σίαν. σχολεῖον βουλγαρικὸν καὶ μέγαν ὑδρόμυλον.
Σελεβέρτσι		κειμένου ¼ ὥρας δεξιόθεν καὶ ἔχοντος 30 χριστιανούς.
		Προβαίνουσα δ' ἔτι ὁμαλῶς ἡ
	1	ὁδὸς παρέρχεται τῆς
Κρήνης Ἀλῆντζε		δεξιόθεν 10′ τῆς ὥρας κεῖται τὸ ὁμώνυμον χωρίον, ἔχον 100 χρι-
		στιανοὺς καὶ ἀνῆκον τοῖς ἐν Βι-
	1	τωλίοις ἀδελφοῖς Παπαδημητρίου καί τισι ὀθωμανοῖς. Ἀπὸ τῆς
		βρύσεως διέρχεται τοῦ χωρίου
Μπέροφτσι		ἔχοντος 200 χριστιανούς. Μικρὸν ἀπὸ τούτου ἡ ὁδὸς διερχομένη
	1	τὸν χειμαρρώδη παραπόταμον τοῦ Ἐριγῶνος Μπέροφτσε-ρέκα, καὶ μετὰ ὡριαίαν πορείαν ἕτερον
	8	χείμαρρον τοῦ Ἐριγῶνος Σελέ-

ὥρ.	τζινα ἐπὶ ξυλίνης γεφύρας, ἀπο-
8	καθισταμένης μόνον τὸν χειμῶνα, φέρει εἰς

ΠΡΙΛΑΠΟΝ [Πέρλεπε ἢ Πίρλεπε].

Ἡ πόλις αὕτη, κειμένη ἐπὶ τῶν δυτικῶν κλιτύων τοῦ ὄρους Βάβουνα (σελ. κβ′) τὸ ὁποῖον ἐνταῦθα καλεῖται Τρέσκαβετς, καὶ εἰς ὕψος 605μ, φαίνεται ὅτι ἐκτίσθη κατὰ τὸν Θ′—Ι′ αἰῶνα ἐπὶ βουλγαροκρατίας, εἰς ἀντικατάστασιν τῆς ΒΔ αὐτῆς καταστραφείσης ἀρχαίας πόλεως τῶν Ἀλκομενῶν. Ἕνεκεν δὲ τῆς ὀχυρᾶς αὐτῆς θέσεως, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Βυζαντίνων καὶ ἰδίως κατὰ τὸν ΙΓ—ΙΔ′ αἰῶνα ἐχρησίμευσεν ὡς προπύργιον κατὰ τῶν εἰσβολῶν τῶν Σέρβων. Ὑπὸ δὲ τῶν κατασχόντων αὐτὴν Τούρκων κατεστράφη, καὶ μία μόνη συνοικία αὐτῆς, ἡ ἐπὶ τῶν προπόδων τοῦ ὄρους κειμένη καὶ καλουμένη Βάροστζ (ἀκρόπολις) περιεσώθη. Ἡ νῦν πόλις, τὴν ὁποίαν ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς διαρρέει ὁ ἀνωτέρω χείμαρρος Σελέτζινα, καὶ τῆς ὁποίας τὰς ἀθλίας οἰκίας της, ὧν τινες εἰσὶν εὐρύχωροι καὶ λιθόκτιστοι, αἱ δὲ λοιπαὶ πλινθόκτιστοι, διαχωρίζουσι στεναὶ καὶ ρυπαραὶ ὁδοί, ἀπαρτίζεται ἐξ εἴκοσι συνοικιῶν καὶ κατοικεῖται ὑπὸ 19400 κατοίκων, ὧν 12760 εἰσὶ χριστιανοὶ καὶ 6640 μωαμεθανοί. Ἔχει δὲ 10 τεμένη, 2 ἐκκλησίας, ὧν ἡ μία ἀνήκει τοῖς σχισματικοῖς βουλγάροις, ὑποδιοικητήριον, 7 σχολεῖα, ὧν 2 ἑλληνικά, 4 βουλγαρικὰ καὶ ἓν ρουμανικόν, 10 ὑδρομύλους, 20 ἀποθήκας, 30 κλιβάνους, ὧν οἱ 12 κατασκευάζουσιν ἄρτους, οἱ δὲ λοιποὶ πληροῦσι τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων τῶν διαφόρων συνοικιῶν, 22 χάνια, ἐπὶ ρυπαρότητι διακρινόμενα, χωροῦντα περὶ τὰ 1000 κτήνη, βυρσοδεψεῖα, σιδηρουργεῖα Ἀθιγγάνων, ὑποδηματοποιεῖα, ραπτεῖα εὐρωπαϊκῶν καὶ ἐγχωρίων ἐνδυμάτων καὶ καταστήματα οἰνοποιΐας, πρὸς δὲ εἰς ἁπάσας τὰς οἰκίας της ὑπάρχουσι φρέατα.

Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τελεῖται μεγάλη ἐνιαυσία ἐμπορικὴ πανήγυρις ἀρχομένη τὴν 1ην Αὐγούστου καὶ λήγουσα τὴν 15ην ἰδίου.

Ἐπὶ τοῦ ΒΑ τῆς πόλεως ὑψουμένου ὄρους Σταροβὲκ (σημαίνοντος χρυσῆν κορυφὴν), ὑψοῦτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα κολοσσιαῖον ἄγαλμα ἐκ χρυσοῦ. Ἀρκτικῶς δὲ τῆς πόλεως καὶ εἰς μικρὰν ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν κεῖται τὸ ἐπικρατοῦν τῆς πόλεως ὀχυρὸν τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς Πρίαπος καὶ κατόπιν τοῦ Μάρκου Κραλιεβίτς.

Ἡ πόλις αὕτη εἶναι πρωτεύουσα ὁμωνύμου καταρρύτου διαμερίσματος (Καζᾶ), καὶ τῶν δημοτικῶν περιφερειῶν (Ναχιέδων) Μοριχόβου, οἰκουμένου ὑπὸ 8500 ἑλληνοβουλγάρων, 17000 ὀθωμανῶν καὶ 32000 βουλγαροσλάβων, οἰκούντων εἰς 100 χριστιανικὰ χωρία καὶ 45 ὀθωμανικά, ὧν τὰ μεγαλείτερα καὶ κεφαλοχώρια, ἔχουσιν ἐν ὅλῳ ἐκτὸς τῶν συνήθων οἰκιακῶν κλιβάνων καὶ 15 κλιβάνους δημοσίους, πρὸς δὲ καὶ 19 ὑδρομύλους ἐκτὸς τῶν τῆς πόλεως, ὡς καὶ 17 ἀποθήκας.

Τὸ διαμέρισμα τοῦτο παράγει κατὰ μέσον ὅρον ἐτησίως 240 χιλ. κοιλὰ σίτου 300 χιλ. κοιλὰ κριθῆς καὶ 260 χιλ. κοιλὰ ἀραβοσίτου, 900 χιλ. ὀκάδας ἀχύρου καὶ 400 χιλ. ὀκάδας χόρτου. Διατρέφονται δὲ 2 χιλ. ἵπποι, 500 ἡμίονοι, 1500 ὄνοι, τῶν ὀρεινῶν κατοίκων τοῦ Μοριχόβου, 3600 βόες (ἐνταῦθα διατρέφονται οἱ καλλίτεροι τῆς Μακεδονίας), 25 ἅμαξαι φορτηγαὶ ὅμοιαι τῶν τῶν Βιτωλίων καὶ 1000 τῶν χωρικῶν, ἔτι δὲ καί τινα ἁμαξοπηγεῖα εἰς τὰ πεδινὰ χωρία τοῦ Μοριχόβου.

Ἁμαξιτὸς ἀπὸ Πριλάπου (Περλεπὲ) εἰς Γράτσκον.

(παρ ᾧ σταθμὸς τοῦ σιδηροδρόμου Θεσσαλονίκης-Μητροβίτσης).

(Συνέχεια τῆς ὁδοῦ ἀπὸ Βιτωλίων εἰς Πρίλαπον σελ. 323—326)..

	ὥρ.	
ΠΡΙΛΑΠΟΣ (Περλεπὲς ἢ Πίρλεπες	1	Ὅρα σελ. 325. Ἀπὸ τῆς πόλεως ἁμαξιτὸς ὁμαλῶς λίαν ἀνερχομένη καὶ ΒΑ διευθυνομένη, παρέρχεται τοῦ χωρίου
Λένιτσα	$1]_2$	κειμένου $^1/_4$ ὥρας δεξιόθεν καὶ ἔχοντος 70 χριστιανοὺς καὶ ἐκκλησίαν. Διερχομένη δὲ παρ' αὐτὸ λιθίνην γέφυραν ἐπὶ τοῦ χειμάρρου Σελέτζινα καὶ ὁμοίως βαίνουσα παρέρχεται τοῦ χωρίου
Ὄρεσβέτς	$3]_4$	κειμένου $^1/_4$ ὥρας δεξιόθεν καὶ ἔχοντος 220 χριστιανοὺς καὶ ἐκκλησίαν. Ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου ἀνερχομένη ἡ ὁδὸς φέρει εἰς διάσκελον, κείμενον εἰς ὕψος 964μ, ἀριστερόθεν τοῦ ὁποίου κεῖται τὸ χωρίον
Πλέτβαρ	1	ἔχον 130 χριστιανοὺς καὶ σχολεῖον βουλγαρικόν, παρ' ὃ καὶ στρατιωτικὸς σταθμὸς (κουλᾶς). Ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ τούτου κατωφερὴς ὁδὸς φέρει εἰς τὸ
ΧάνιονΜπελαβόδιστα	1	Δεξιόθεν $^1/_2$ ὥραν τούτου κεῖται τὸ ὁμώνυμον χωρίον, ἔχον 150 χριστιανούς. Ἀπὸ τοῦ χανίου τούτου ἡ ὁδὸς βαίνουσα ἐπὶ λοφοσειρῶν ἀνέρχεται καὶ κατέρχεται τὰς κλιτεῖς αὐτῶν, καὶ
	$4^1]_4$	

	ὥρ.	
	4¹/₄	οὕτω ἀπὸ τοῦ χανίου παρέρχεται τῶν χωρίων
Γρογιὰκ		κειμένου εἰς ὕψος ὡς ἔγγιστα 530 μέτρων καὶ 10′ ὥρας δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ ἔχοντος 150
	1	κατοίκους χριστιανοὺς καὶ ἐκκλησίαν. Μετ'αὐτὸ τοῦ χωρίου
Τόπλιτσα		κειμένου ¹/₂ ὥραν ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ ἔχοντος 100 χρι-
	¹/₄	στιανούς. Προβαίνουσα δὲ φέρει εἰς
Χάνι Ἡρακλείου		δεξιόθεν τοῦ ὁποίου ¹/₂ ὥρ. κεῖται τὸ ὁμώνυμον χωρίον, ἔχον 150 χριστιανοὺς καὶ ἐκκλησίαν. Ἀπὸ δὲ τοῦ χανίου φέρει εἰς ἕ-
	1	τερον
Χάνιον Φάρις		Ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ 10′ ἀπ' αὐτοῦ κεῖται ὁμώνυμον ἐπίσης χωρίον, ἔχον 100 χριστια-
	1¹/₄	νοὺς καὶ ἐκκλησίαν. Ἀπὸ τοῦ χανίου τούτου φθάνει εἰς τὴν
κλεισώρειαν Δρενόβου		εἰς ἣν ἡ ὁδὸς καμπτομένη πρὸς δεξιὰ διέρχεται εἰς 5′ περίπου τῆς ὥρας, βαίνουσα ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ὑπωρείας ἀποτόμου καὶ βραχώδους ὄρους, ἔχουσα δεξιόθεν ἀπόκρημνον χαράδραν. Ἡ μικρᾶς ἐκτάσεως αὕτη κλεισώρεια, ἕνεκεν τῶν ἑκατέρωθεν
	¹/₄	αὐτῆς ὑπερκειμένων ἀποκρήμνων καὶ ἀδιαβάτων ὀρέων, καὶ τοῦ μικροῦ τῆς ὁδοῦ πλάτους, ὄντος 8—10 μέτρα, καταλαμβανομένη ὑπ' εὐαρίθμων μόνον, ἀποκλείει τὴν δι' αὐτῆς διάβασιν καὶ ἀναγκάζει τὸν θέλοντα νὰ διέλθῃ, ν'
	8	ἀναπτυχθῇ δεξιόθεν ἡ ἀριστερό-

	ὥρ.	
	8	θεν αὐτῆς ἐπὶ δίωρον. Διερχομένη ταύτην ἡ ὁδὸς φέρει εἰς
Χάνιον Δρενόβου		κείμενον δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ ¹/₄ ὥρας καὶ εἰς ὕψος 192μ. Ἐπὶ τῶν ἀρκτικῶν κλιτύων τοῦ παρακειμένου ὄρους κεῖται τὸ χωρίον Δρένοβον, ἔχον 750 ὀθωμανούς, 70 χριστιανούς, ἐκκλησίαν καὶ τέμενος.
	1	Ἐκ τοῦ χανίου τούτου διακλάδωσις τῆς ὁδοῦ, φέρει εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Κριβολὰκ (σελ. 336).
		Μεθ'ἡμίσειαν ὥραν ἡ ὁδὸς, παρερχομένη τοῦ χωριδίου Τσίφλιτσι, κειμένου δεξιόθεν ¹/₄ ὥρας καὶ ἔχοντος 90 χριστιανούς, φέρει εἰς τὸ ἀριστερόθεν αὐτῆς
Χάνιον Καμινδὸλ		Ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ ¹/₄ ὥρας κεῖται τὸ ὁμώνυμον χωρίον, ἔχον 110 χριστιανούς. Ἐξακολουθοῦσα
	1	δὲ ἡ ὁδὸς παρέρχεται τοῦ μικρὸν δεξιόθεν αὐτῆς χωρίου
Ρουσουμὰν		ἔχοντος 600 ὀθωμανούς, 100 χριστιανούς, τέμενος, ἐκκλησίαν καὶ
	1	2 χάνια, ἀφ' οὗ φέρει εἰς
Σταθ. Γράτσκου ἢ Βενέτσανι	11	τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης-Μητροβίτσης, ἀπέχοντα τῆς μὲν Θεσσαλονίκης 166 χιλιόμ. τῆς δὲ Μητροβίτσης 196 χιλιομ. Μεταξὺ τοῦ σταθμοῦ τούτου καὶ τοῦ 10′ τῆς ὥρας ἀνατολικῶς τούτου ρέοντος ποταμοῦ Ἀξιοῦ (Βαρδὰρ) κεῖται τὸ ἐξ 100 χριστιανῶν οἰκούμενον χωρίον Γράτσκον. Μεσημβρινῶς τοῦ χωρίου τούτου παρὰ

		τὴν συμβολὴν τοῦ ποταμοῦ Ἐριγῶνος (Τσέρνα) εἰς τὸν Ἀξιὸν (Βαρδὰρ) καὶ παρὰ τὰ ἐρείπια γεφύρας ἐπὶ τοῦ Ἐριγῶνος ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις Στόβοι, ἥτις τὸ 479 ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Ὀστρογότθων Θεοδωρίχου καὶ τὸ 1014 κατελήφθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτ Βασιλείου Π.

Ἁμαξιτὸς ἀπὸ Κρουσόβου εἰς Πρίλαπον (Περλεπέ).

ΚΡΟΥΣΟΒΟ	ὥρ.	ὅρα σελ. 317. Ἀπὸ ταύτης ἁμαξιτὸς κατερχομένη δι' ἑλιγμῶν, (ἡ αὐτὴ ἡ φέρουσα ἀπὸ Βιτωλίων εἰς Κρούσοβον), παρέρχεται τοῦ ἀριστερόθεν αὐτῆς $^1/_4$ ὥρας χωρίου Ἀντάλτσανι (σελ. 316), μικρὸν μετὰ τὸ ὁποῖον ἐγκατα-
	2	λείπουσα δεξιόθεν τὴν πρὸς Βιτώλια, καὶ διερχομένη ἐν τῇ κοίτῃ τὸ ἐκ τοῦ Ἀντάλτσανι ρεῦμα, στρέφεται ἀριστερόθεν καὶ φέρει εἰς
Κριβογκάστανι		(σελ. 316). Ἐκ τούτου ὁμαλῶς βαίνουσα ἐπὶ πεδιάδος διέρχεται μεθ' $^1/_2$ ὥραν ἐπὶ ξυλογεφύ-
	1	ρας παραπόταμον τοῦ Ἐριγῶνος (Τσέρνα), Μπλάτο καλούμενον, καὶ παρέρχεται τοῦ παρὰ τῇ ὁδῷ καὶ δεξιόθεν χωρίου
Βέρμπιανη		ἔχοντος 80 οἰκογενείας χριστιανικάς, ἐκκλησίαν, μικρὸν χάνιον
	1	καὶ φρέατα. Ἀπὸ τούτου ὁμαλῶς βαίνουσα παρέρχεται τοῦ
	4	παρ' αὐτῷ ἀριστερόθεν χωρίου

Γκολέμο-Κονιάρι	ὥρ. 4	τσιφλικίου, ἔχοντος 100 οἰκογενείας τουρκαλβανῶν, τέμενος καὶ
	$^1/_4$	φρέατα. Μετὰ δὲ τοῦτο παρέρχεται τοῦ χωρίου
Μάλο Κονιάρι		τσιφλικίου, οἰκουμένου ὑπὸ 50 οἰκογενειῶν χριστιανοβουλγάρων καὶ κειμένου $^1/_4$ ὥρας δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ. Ἀπὸ τούτου βαίνουσα
	$1^1/_4$	διὰ τῆς πεδιάδος ὁμαλῶς, φέρει εἰς
ΠΡΙΛΑΠΟΝ (Πέρλεπε ἢ Πίρλεπε)		(ὅρα σελ. 325).
	$5^1/_2$	

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Βιτωλίων εἰς Βιτώλισταν (Μοριχόβου)

ΒΙΤΩΛΙΑ	ὥρ.	(Ὅρα σελ. 265). Ὁδὸς ἐξερχομένη τοῦ ΜΑ ἄκρου τῆς πόλεως
	$^1/_4$	καὶ βαίνουσα διὰ τῆς πεδιάδος διέρχεται τοῦ χωρίου
Καφταντζίτσα		ἔχοντος 70 χριστιανούς, καὶ μετὰ $^1/_4$ ὥρας ἀπ' αὐτοῦ διαβαίνουσα, τὸν δια τῶν Βιτωλίων διερχόμε-
	$1^1/_4$	μενον ποταμὸν Δραγόρι, (σελ. ν'), ἐπὶ ξυλίνης γεφύρας, παρέρχεται μεθ' ὥραν ἀπ' αὐτῆς τοῦ χωρίου
Λογγοβάρδι		κειμένου $^1/_4$ ὥρας δεξιόθεν, ἔχοντος δὲ 1000 χριστιανοὺς καὶ ἐκκλησίαν. Ὁμοίως δὲ βαίνουσα διὰ πεδιάδος διέρχεται μετὰ $^3/_4$
	1	ὥρας τὸν ποτ. Ἐριγῶνα (Τσέρνα) (σελ. μθ'), καὶ φέρει μετὰ $^1/_4$ ὥρας ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὸ χωρίον
Νοβάκι		ἔχον, 450 χριστ., ἐκκλησίαν, σχ[illegible] λεῖον καὶ 3 χάνια, χωροῦντα [illegible]
	$2^1/_2$	ἄνδρας καὶ 150 κτήνη. Ὁμο[illegible]

	ὥρ.	δὶ βαίνουσα παρέρχεται μεθ' ½
	2½	ὥραν τοῦ χωρίου Πιλιανίκ, κει-
		μένου δεξιόθεν ¼ ὥρας καὶ ἔχοντος 170 χριστιανοὺς καὶ ἐκ-
	1	κλησίαν, καὶ φέρει εἰς τὸ χω-
Σουγοβόλ-		ρίον
Ὀβᾶ		ἔχον 320 χριστιανοὺς καὶ ἐκ-
		κλησίαν εὐρύχωρον. Ὁμοίως δ'
		ἀπ' αὐτοῦ βαίνουσα καὶ παρερ-
		χομένη μεθ' ἡμίσειαν ὥραν, τοῦ
		δεξιόθεν ½ ὥραν κειμένου χω-
	2½	ρίου Ρεγόβου, ἔχοντος 310 χρι-
		στιανοὺς καὶ ἐκκλησίαν, καὶ
		μεθ' ὥραν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ½ ὥ-
		ραν ἀριστερόθεν χωρίου Ὄρλε
		ἔχοντος 120 χριστ., φέρει εἰς τὸ
		χωρίον
Μάκοδον		ἔχον 350 χριστιανούς, ἐκκλησίαν
		στερεὰν καὶ δύο γάνια χωροῦν-
		τα 40 κτήνη. Ἀπὸ δὲ τούτου
		παρερχομένη αὐθις μεθ' ὥραν τοῦ
	1½	δεξιόθεν ½ ὥραν κειμένου χω-
		ρίου Ράπισι, ἔχοντος 300 χρι-
		στιανοὺς καὶ στερεὰν ἐκκλησίαν,
		φέρει εἰς ½ ὥραν ἀπὸ τούτου εἰς
		ὃν διαβαίνουσα ἐπὶ λιθίνης γε-
Ποτ. Ἐριγῶ-		φύρας, Τζέμπρεν καλουμένης, πα-
να (Τσέρνα)		ρέρχεται μετὰ ¼ ὥρας ἀπ' αὐτῆς
		τῆς ἀριστερόθεν 10΄ ὥρας καὶ
		ἐπὶ ὄχυρᾶς θέσεως κειμένης Μο-
		νῆς Τζέμπρε, τιμωμένης ἐπ' ὀνό-
		ματι τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.
		Ἡ Μονὴ αὕτη ἔχει χωρητικό-
		τητα 500 ἀνδρῶν καὶ 50 κτηνῶν
		εἰς τὰ ὑπάρχοντα θωμάτια καὶ
		σταῦλους, διαμένει δ' ἐν αὐτῇ
	7½	ὁ ἡγούμενος καὶ 50 γεωργοί·

	ὥρ.	διατρέφει 1000 αἰγοπρόβατα, 10
	7½	ἡμιόνους καὶ ἵππους, 50 βαμάλεις
		καὶ 15 βόας.
		Σημ. Ἐναντι τῆς μονῆς ταύ-
		της παρὰ τὸν ποτ. Ἐριγῶνα κεί-
		ται ὑδράυλος, ἔχων 10 πίτρας,
		ὧν αἱ μὲν 12 ἀνήκουσιν εἰς τὴν
		μονήν, αἱ δὲ λοιπαὶ 4 εἰς τινα
		ὀθωμανὸν Ἀχμὶτ-ἀγᾶν.
		Ἀπὸ τῆς γεφύρας ἡ ὁδὸς παρ-
	1¼	ερχομένη τῆς ἄνω μονῆς, φέρει
Χώδικ		εἰς τὸ χωρίον
	¾	ἔχον 350 χριστιανοὺς καὶ στε-
		ρεὰν ἐκκλησίαν. Ἀπὸ δὲ τούτου
Σταρσβίνα		διέρχεται τοῦ χωρίου
		ἔχοντος 380 χριστιανούς, ἐκκλη-
		σίαν, σχολεῖον καὶ γάνιόν χω-
		ροῦν 10 ἀνδρῶν καὶ ἰσάριθμα
		κτήνη. Εἰς ἀπόστασιν ½ ὥρας
		τούτου καὶ δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ κεί-
		ται τὸ χωρίον Μποϊμέρτσι, ἔχον
		250 χριστιανούς, ἐκκλησίαν, σχο-
		λεῖον καὶ γάνιον 10 ἀνδρῶν καὶ
		10 κτηνῶν.
		Σημ. Ἐντὸς τοῦ παραχειμέ-
		νου τοῦ χωρίου τούτου δάσους
		διαμένουσι κατὰ τὸ θέρος εἰς
		καλύβας 45 ἑλληνόφωνοι οἰκο-
		γένειαι Σαρακατσανίων ὑπὸ
		τοὺς ἀρχιποιμένας (τσελιγκάδες)
		Σοῦλτον Γιάνναν, Στέργιον Τσέ-
		λιγκαν καὶ Μῆτρον Τσέλιγκαν.
		Εἰς ἕτερον δὲ τοῦ Μοριχόβου
		δάσος, κείμενον τρεῖς ὥρας Μ
		τοῦ χωρίου Μποϊμέρτσι. Τοι
		κουρα καλούμενον, καὶ ἀνήκον
	9½	Καλιλίνα χήρα Σκαντζέλη, ὑ

	ὧρ.	
	$9^1/_2$	μένουσι τὸ θέρος ὑπὸ καλύβας 200 οἰκογένειαι βλαχοποιμένων ὑπὸ τοὺς ἀρχιποιμένας Χρῆστον Τσέγαν, Ἀθανάσ. Κώσταν Πούλιον καὶ Μῆχον Ζωγράφον ἢ Φαρμάκην.
	$^1/_2$	Ἀπὸ τοῦ ἄνω χωρίου Σταραβίνας ἡ ὁδὸς διέρχεται τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἐριγῶνος διαρρεομένου χωρίου
Γραδέσνιτσα		ἔχοντος 900 χριστιανούς, 2 ἐκκλησίας, σχολεῖον βουλγαρικόν, 3 χάνια χωροῦντα 60 ἄνδρας καὶ 45 κτήνη, πρὸς δὲ ἐρείπια
	2	μονῆς καὶ ἐκκλησίας. Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς φέρει εἰς τὸ χωρίον
Μπέσιστα		ἔχον 850 χριστιανούς, ἐκκλησίαν, σχολεῖον βουλγαρικὸν καὶ δύο μικρὰ χάνια. Εἰς ὡριαίαν ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν καὶ δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ κεῖται τὸ χωρίον Μολίνιτσα, ἔχον 100 χριστιανοὺς καὶ ἐκκλησίαν, πρὸς δὲ καὶ ἐπὶ ὀχυρᾶς θέσεως τὴν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ μονήν.
	2	Ἀπὸ τοῦ χωρίου Μπέσιστα ἡ ὁδὸς φέρει εἰς τὸ χωρίον
Βιτώλιστα	14	ἔχον 1000 χριστ., 2 ἐκκλησίας, σχολεῖον βουλγαρικὸν καὶ 4 μικρὰ χάνια. Εἶναι δὲ καὶ ἕδρα τοῦ ἐν Μοριχόβῳ Μουδίρου.

ΣΗΜ. Ἀπὸ τῆς γεφύρας Τζέμπρεν, ἑτέρα ὁδὸς διερχομένη τῆς ὁμωνύμου Μονῆς, καὶ 10' ὥρας ἀριστερόθεν τοῦ χωρίου Μπέσιστα, φέρει μετὰ 11 ὥρας εἰς τὸ χωρίον Μολίνιτσα.

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Βιτωλίστης εἰς Κρίβολακ

(σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου Θεσσαλονίκης-Μητροβίτσης).

	ὧρ.	
Βιτώλιστα		ὅρα σ.334. Ἀπὸ τούτου ὁδὸς ἀνωφερὴς παρέρχεται τοῦ ἀριστερόθεν $^1/_2$ ὥραν κειμένου χωρίου
	$^1]_2$	
Ζιόβου		ἔχοντος 200 χριστιανούς, ἐκκλησίαν καὶ χάνιον. Προβαίνουσα ἡ ὁδὸς ἀνωφερῶς μὲν ἐπὶ $1^1/_2$ ὥρ., κατωφερῶς δὲ ἐπὶ $2^1/_2$ ὥρας, διέρχεται τοῦ χωρίου
	4	
Κλινόβου		ἔχοντος 500 χριστιαν., ἐκκλησίαν καὶ χάνιον. Ἀπὸ δὲ τούτου φέρει εἰς τὴν παρὰ τὸν ποταμὸν Ἐριγῶνα θέσιν
	$1^1]_2$	
Καρὰ-σοῦ		ἐν ᾗ οἱ κάτοικοι τῶν περιχώρων συνέρχονται καὶ συγκροτοῦσιν ἀγορὰν ξυλείας. Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ σχηματίζεται πόρος, καὶ ὁ ποταμὸς ἐφίππως εἶναι διαβατός.

ΣΗΜ. Ἐν πλημμύραις ὅμως ἡ ὁδὸς περικάμπτουσα τὸ δεξιόθεν τῆς θέσεως ταύτης ὄρος Βράπτσε, καὶ παρερχομένη τοῦ ἀριστερόθεν αὐτῆς 10' τῆς ὥρας καὶ παρὰ τὸν ἄνω ποταμὸν χωρίου Ποτλόσκο, ἔχοντος 50 χριστ. καὶ μὴ πλέον διαβαίνουσα τὸν ποταμόν, φέρει εἰς Νεγοτίν, διερχομένη μετὰ 5 ὥρας τοῦ χωρίου Πέγνιστα (ὅρα κατωτέρω). Ἀν ὅμως ἡ ὁδὸς δὶς διέλθῃ τὸν πο-

	6	

	ὧρ.	
	6	ταμὸν Ἐριγῶνα, φέρει εἰς Πεγοτὶν ἐντὸς τριῶν ὡρῶν.
	1	Διαβαίνουσα ἡ ὁδὸς τὸν ποταμὸν εἰς τὸν ἄνω πόρον παρὰ τὴν θέσιν Καρὰ-σοῦ, φέρει εἰς τὴν
Μονὴν Παναγίας		κειμένην ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Ἐριγῶνος καὶ ἔναντι τοῦ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ ὄχθης κειμένου χωρίου Ποτλόσκου.
	2	Ἀπὸ τῆς μονῆς διαβαίνουσα αὖθις τὸν ποταμὸν, (ἐφίππως εἰς τὸν σχηματιζόμενον πόρον), ἡ ὁδὸς φέρει εἰς τὸ χωρίον
Πέγνιστα		ἔχον 1200 χριστιανούς, ἐκκλησίαν καὶ δύο βουλγαρικὰ σχολεῖα. Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς φέρει
	$1^1/_2$	εἰς τὴν πόλιν
ΚΑΦΑΔΑΡ		ἔχουσαν 7 χιλ. ὀθωμανούς, 2 χιλ. χριστιανούς, 6 τεμένη, ἐκκλησίαν, σχολεῖον ὀθωμ. καὶ σχολεῖον βουλγ. καὶ οὖσαν ἕδραν τῆς
	1	ὑποδιοικήσεως (Καϊμακαμλικίου). Κεῖται εἰς ὕψ. 312 μ. Ἀπὸ τούτου ὁδὸς κατωφερὴς, φέρει εἰς τὸ εἰς ὕψ. 220 μ κείμενον χωρίον
Μάρινον		ἔχον 400 χριστιαν. καὶ 200 ὀθωμανούς, ἐκκλησίαν καὶ τέμενος. Ἀπὸ δὲ τούτου παρερχομένη τοῦ
	$1^1/_2$	$^1/_4$ ὥρας δεξιόθεν κειμένου χωρίου Τίμιανικ, ἔχοντος 2 χιλ. ὀθωμανούς, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Νεγοτὶν		ἔχον, 1600 χριστιανοὺς καὶ 200 ὀθωμανούς, ἐκκλησίαν καὶ τέ-
	1	μενος. Ἀπὸ τούτου ἡ ὁδὸς φέρει εἰς
Κρίβολακ		κείμενον εἰς ὕψ. 121 μ, παρὰ τὴν
	14	δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Ἀξιοῦ (Βαρδὰρ) καὶ ἔχον 700 χριστ.

Εἰς 5′ ὥρας ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου κεῖται ὁ ἔννατος ἀπὸ Θεσσαλονίκης σταθμὸς τοῦ σιδηροδρόμου, ἀπέχων τῆς μὲν Θεσσαλονίκης 144 χιλ. 700, τῶν Σκοπίων 97 χιλ. 700 καὶ τῆς Μητροβίτσης 217 χιλ. 300·

Σημ. Ὁ πρὸ τοῦ ἀνωτέρω σταθμοῦ Κρίβολακ καὶ εἰς τὸ 123 χιλ. 400, σταθμὸς τοῦ σιδηροδρόμου εἶναι ὁ τοῦ Δεμὶρ-καποῦ (σιδηρᾶς πύλης) 5 ὥρας πορείας ἀπέχων τοῦ ἀνωτέρω. Ἐν τῇ φύσει ὀχυρᾷ ταύτῃ θέσει δύναται νὰ παρεμποδισθῇ πᾶσα κάθοδος στρατοῦ διὰ τοῦ σιδηροδρόμου. Ἐνταῦθα ὁ μὲν ποταμὸς Ἀξιὸς (Βαρδὰρ) διέρχεται διασχίζων τὰ κατακορύφως σχεδὸν πρὸς αὐτὸν κατερχόμενα βουνά, ὁ δὲ σιδηρόδρομος τούτου ἕνεκεν βαίνων ἐπὶ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ ὄχθης διέρχεται διὰ σύριγκος (tunnel) τὸν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης βράχον. Ἡ κατάληψις τῆς ὀχυρᾶς ταύτης θέσεως οὐ μόνον παρεμποδίζει τὴν κάθοδον, ἀλλὰ συνάμα ἐξαναγκάζει τὸν κατερχόμενον ν' ἀναπτυχθῇ δεξιόθεν ἢ ἀριστερόθεν ταύτης 4—5 ὥρας καὶ νὰ διέλθῃ δι' ἑτέρων κλεισωρειῶν ἀρκετὰ δυσκόλων, ὡς τὴν διὰ Μοριχόβου, ἥτις, ὡς οὖσα ἀνώμαλος καὶ στενὴ εἰς πολλὰς αὐτῆς θέσεις, παρέχει διάβασιν μόνον καθ' ἕνα τῶν φορτηγῶν.

Ἁμαξιτὸς ἀπὸ Γενιτσῶν εἰς Γουμέντσια.

Ἐν καιρῷ χειμῶνος ἡ ὁδὸς αὕτη καθίσταται λίαν δύσβατος ἕνεκεν τῆς σχηματιζομένης λάσπης.

	ὥρ.	
ΓΕΝΙΤΣΑ		Ἀνάγνωθι περιγραφὴν εἰς σελ. 193.
		Ἡ ὁδὸς ἐξερχομενη τῶν Γενιτσῶν καὶ ΒΑ διευθυνομένη, διαβαίνει μετὰ μικρὸν τὸν εἰς τὴν
	1	λίμνην Λουδίαν (Γενιτσῶν) χυνόμενον χείμαρρον Τσιναρλῆ, ὅστις μετὰ βροχὰς δυσκόλως βατὸς εἶναι, καὶ βαίνουσα διὰ λοφοσειρῶν, φέρει εἰς τὸ χωρίδιον
Δαμνιανὴ		οἰκούμενον ὑπὸ 8 χριστ. οἰκογενειῶν. Ἀπὸ τούτου ἐπίσης διὰ
	1	λοφοσειρῶν βαίνουσα, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Λιτοβώη		ἔχον 25 οἰκογενείας χριστιανικὰς καὶ ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Καὶ ἐκ τούτου ὁμοίως βαίνουσα καὶ πρὸς Β διευθυνο-
	1	μένη, διέρχεται τοῦ χωρίου
Γερακάρτσι		κειμένου ἐπὶ μικροῦ τινος ὑψώματος καὶ ἔχοντος 40 οἰκογεν. χριστιανικὰς καὶ ἐκκλησίαν. Ἐντεῦθεν ὁμοίως βαίνουσα καὶ μᾶλλον ὁμαλὴ οὖσα, συναντᾶται μεθ'
	1	½ ὥραν μετὰ τῆς ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς Γουμέντσια ἀγούσης, καὶ ἐντεῦθεν ὁμαλῶς βαίνουσα καὶ διερχομένη λίαν ὁρμητικοὺς ἐν
	4	πολυομβρίαις χειμάρρους συμ-

	ὥρ.	
		βάλλοντας τῷ Ἀξιῷ, φέρει εἰς τὴν κωμόπολιν
ΓΟΥΜΕΝΤΣΙΑ	4	κειμένην ἐντὸς κοιλάδος σχηματιζομένης ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ ὄρους Πάϊακ κατερχομένων λόφων, τούτου δ' ἕνεκα ὁ ὁρίζων αὐτῆς μόλις ¼ ὥρας ἔκτασιν ἔχει, καὶ μόνον πρὸς δυσμάς, ἤτοι πρὸς τὸ ὄρος, εἶναι μᾶλλον ἐλεύθερος· ἔχει 500 οἰκογ. χριστιανικάς, ὧν αἱ ἡμίσεις βουλγαροφρονοῦσι, 2 ἐκκλησίας, ὧν ἡ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου ἀνήκει τοῖς ὀρθοδόξοις. Πρὸς τούτοις ὑπάρχουσιν ἓξ κλίβανοι, παράγοντες ἐν ὅλῳ 500 ὀκάδας ἄρτου, τρία μικρὰ χάνια, ἀφθονία ἀχύρου καὶ χόρτου ἔν τε τῇ κωμοπόλει καὶ τοῖς πέριξ αὐτῆς χωρίοις Γοργόπη, Μποϊμίσσα, Ὀριζάρτσι, Βαγγάτσι καὶ Τούμπα, ἐν οἷς ἄφθονος ἀποταμιεύεται τροφὴ πρὸς διατροφὴν ἐν χειμῶνι τῶν πολλῶν αὐτόσε ὑπαρχόντων κτηνῶν, οἷον βουβάλων, βοῶν καὶ προβάτων.
		Ὕπερθεν τῆς Γουμέντσιας ἐχούσης ἄριστον οἶνον, καὶ ὥραν ταύτης ἀπέχοντα, κεῖνται τὰ χωρία Τσέρνα-Ρέκα, κείμενον ΒΔ καὶ ἔχον 50 οἰκογ. χρις., ἐκκλησίαν καὶ σχολεῖον,
		Μπαροβίτσα, κείμενον Δ καὶ ἔχον 90 οἰκ. χρις. καὶ ἐκκλησίαν,
		Κρίβα, κείμενον ἐπίσης Δ καὶ ἔχον 170 οἰκογ. χριστ., ἐκκλησίαν καὶ σχολεῖον.
		Οἱ κάτοικοι τῶν τριῶν τούτων

χωρίων εἶσὶν ἐν γένει νοήμονες, φιλότιμοι καὶ φιλοπάτριδες, ὑπερέχουσι δὲ οἱ τῆς Κρίβας, ἡς καὶ ἡ θέσις εἶναι μᾶλλον ἐπίκαιρος. Ἀλλὰ τὰ τρία ταῦτα ὁρεινὰ χωρία, ἅτινα διατρέφουσι περὶ τοὺς 200 ἡμένους, ἀναγκάζονται νὰ προμηθεύωνται ἄγυρον καὶ χόρτον ἐκ τῶν πεδινῶν χωρίων.

Ἀμαξιτὸς ἀπὸ Γουμέντσας εἰς Γεβγελή.

ΓΟΥΜΕΝΤΣΑ	ὥρ.	(ὅρα σελ.339). Ἀπὸ ταύτης πρὸς Γεβγελὴν δύο ἄγουσιν, ἡ μὲν διὰ τῶν χωρίωνΜπούμίσσα καὶ Δρεβίνου, ἥτις καίτοι διακοπτομένη ὑπὸ χειμάρρων προτιμᾶται διὰ τὸ ἀσφαλὲς τῶν ὁδοιπορούντων, ἡ δὲ, διὰ τοῦ στενοῦ Δερβέντι διερχομένη.
		Πρώτη ὁδός.
ΓΟΥΜΕΝΤΣΑ	1	Κατωτέρω ὁδὸς ΒΑ βαίνουσα ἐπὶ καλοῦ ἐδάφους μὴ καθιστα-μένου ἐπὶ 2½ ὥρας βορβορώδους ἐν πολυομβρίαις, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Τουσίλοβον	½	κείμενον ἐπὶ ἀνωμάλου ἐκτάσεως καὶ οἰκούμενον ὑπὸ 20 οἰκογεν. χριστιανικῶν. Ἐκ τούτουὁμοίως βαίνουσα φέρει, διερχομένη μικρὸν πρὸ τοῦ κάτωθι χωρίου τοῦ ὁμωνύμου αὐτῷ χειμάρρου, δυσβάτου ἐν βροχαῖς, εἰς τὸ χωρίον
Γοργόπη	1½	κείμενον ἐπὶ ὑψηλῆς ἐκτάσεως καὶ ἔχον 110 οἰκογενείας χριστια-

	ὥρ.	νικάς, σχολεῖον, ἐκκλησίαν καὶ
	1½	ἓξ ὁδρομόλους. Τὸ ἥμισυ τοῦ χωρίου τούτου εἶναι εἰσέτι τσιφλίκιον. Ὁμοίως δὲ ἐκ τούτου δύο
	1	ὁδοὶ πρὸς Β διευθύνομεναι καὶ κατωτέρω βαίνουσαι, φέρουσιν εἰς τὸχωρίον
Μπούμίσσα	2½	κείμενον ἐπὶ πεδιάδος παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀξιοῦ(Βαρδάρ), ἔχον 90 οἰκογενείας χριστ. ἐκκλησίαν, σχολεῖον καὶ 30 οἰκογενείας ὀθωμανικάς, ὧν οἱ ἄνδρες εἶσὶν ἄγριοι, βάρβαροι καὶ βιαιοπραγοῦσι κατὰ τῶν διαβατῶν.
		Παρὰ τὸ χωρίον τοῦτο ἐπὶ γεφύρας ἡ γραμμὴ τοῦ σιδηροδρόμου μεταβαίνει πρὸς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀξιοῦ (Βαρδάρ).

Ἐντεῦθεν δύο αὖθις ὁδοὶ φέρουσιν εἰς Γεβγελὴν καὶ ἡ

	ὥρ.	α'. διὰ τοῦ στενοῦ Δερβέντι
	2½	
Μπούμίσσα		Ἐκ τοῦ χωρίου Μπούμίσσα ὁ-
	¼	μαλὴ ὁδός, φέρει πρὸς τὸν τοῦ σιδηροδρόμου Θεσσαλονίκης-Μητροβίτσης, κείμενον εἰς ἀπό-στασιν 60 χιλ. 100 ἀπὸ Θεσσα-
Σταθ. Γουμένταλι		λονίκης.
	3	Ἐκ τοῦ σταθμοῦ ἡ ὁδὸς ἀκο-λουθεῖ τοὺς ἑλιγμοὺς τῆς δε-ξιᾶς ὄχθης τοῦ κατερχομένου ποτα-μοῦ Ἀξιοῦ, ἔνεκεν τῶν ἀρίστω-ρόθεν τῆς ὁδοῦ κατερχομένων
	5¾	λόφων, οἵτινες ἐκτείνονται μ-

	ὧρ.	
		χρι τοῦ πρὸς ὃ φέρει χωρίου
Σλιόπιντσα	$5^3/_4$	ἔχοντος 45 οἰκογ. χριστ. καὶ ἐκκλησίαν. Ἐντεῦθεν βαίνουσα λίαν ὁμαλῶς καὶ διαβαίνουσα ἐν τῇ
	$^3]_4$	κοίτῃ ὁρμητικὸν λίαν χείμαρρον ἐν βροχαῖς, φέρει εἰς
Σέχοβον		κείμενον ἐπὶ ὁμαλοῦ ἐδάφους καὶ οἰκούμενον ὑπὸ 70 οἰκογ. βουλγαροφρόνων καὶ 20 οἰκογ. ἑλληνοφώνων, ἔχον καὶ ἐκκλησίαν. Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο συναντᾶται ἡ περιγραφομένη μετὰ τῆς κατωτέρω. Ἐντεῦθεν ὁμαλὴ ὁδὸς διακο-
	$^1/_2$	πτομένη ἐν βροχαῖς ὑπὸ δύο ὁρμητικῶν χειμάρρων, φέρει εἰς τὴν κωμόπολιν
Γεβγελὴ		κειμένην ἐπὶ ὁμαλῆς ἐκτάσεως
	7	καὶ ὥραν δυτικῶς τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Ἀξιοῦ (Βαρδάρ). Οἰκεῖται ὑπὸ 290 χριστ. οἰκογεν., ὧν 35 μόνον εἰσὶ βουλγαρόφρονες. καὶ 32 οἰκογ. ὀθωμανικαί. Ἐν ταύτῃ ὑπάρχουσι ἐκκλησίαι, σχολεῖα, (ἑλληνικόν, δημοτικὸν καὶ νηπιαγωγεῖον), ἐκτεταμένα μεταξουργεῖα χωροῦντα 1500 ἄνδρας, δύο κλίβανοι, παράγοντες 800 ὀκάδας ἄρτου καὶ τρία χάνια, δὲν ἀφθονεῖ ὅμως σιτηρῶν. Οἱ κάτοικοι ταύτης εἰσὶ νοήμονες, φιλότιμοι καὶ φιλομαθεῖς, ἡ δὲ θέσις της λίαν σπουδαία ὡς πρὸς τὰ ὀθωμανικὰ χωρία τῆς Καρατζόβας, ὧν οἱ κάτοικοι κατέστησαν λίαν γνωστοὶ ὡς ἐκ τῶν

	ὧρ.	
		ἁρπαγῶν καὶ βιοπραγιῶν, καθὼς καὶ τῶν μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς Γουμέντσιας, κειμένων τριῶν ὀθωμανικῶν χωρίων, ἅτινα ἀπαρτίζουσι τὸν λεγόμενον Μαϊαντάν, ἤτοι τοῦ Ἀλτσιάνη, ἔχοντος 250 οἰκογ., τοῦ Καράσινα, ἔχοντος 400 οἰκογ. καὶ τοῦ Μαϊαντάχ, ἔχοντος 800 οἰκογενείας, (ὅρα κατωτέρω σελ. 344). Μεταξὺ Γεβγελῆς καὶ τοῦ ποταμοῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν $^1/_4$ ὥρ. κεῖται ὁ εἰς τὸ $78^1/_2$ χιλ. ὁμώνυμος ϛαθμὸς τοῦ σιδηροδρόμου.

β'. διὰ τοῦ χωρίου Δρεβίνου

Μποϊμίσσα	$2^1/_2$	Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου ἑτέρα ὁδὸς λίαν ἀνώμαλος καὶ
	$2^1/_2$	διερχομένη διὰ χωρίων, μὴ ὅμως συχναζομένη, διαβαίνουσα καὶ χείμαρρον βατὸν ἐν καλοκαιρίᾳ, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Δρέβινον		τσιφλίκιον, οἰκούμενον ὑπὸ 35 χριστ. οἰκογ, καὶ ἔχον ἐκκλησίαν καὶ σχολεῖον. Ἐκ τούτου
	$3^1/_2$	ὁμοίως βαίνουσα, φέρει διὰ Σεχόβου (σελ. 342) εἰς τὴν κωμόπολιν
Γεβγελὴν		(ὅρα σελ. 342).
	$8^1/_2$	

Δευτέρα ὁδός.

ΓΟΥΜΕΝΤΣΙΑ		Ἐκ ταύτης ὁδὸς ΒΔ διευθυνομένη καὶ κατερχομένη διαβαίνει
	1	μετὰ $^1/_4$ ὥρας ποτάμιον, μεθ' ἃ ἀνέρχεται ἀνωφέρειαν δύσβατον, βαίνουσα διὰ κοντοκλάδων καὶ κέδρων καὶ φέρει εἰς τὸ χωρίον

ΤσίρναΡέκα	ὥρ. 1	ἔχον 50 οἰκογ. χριστ., ἐκκλησίαν καὶ σχολεῖον.
	2½	Ἐκ τούτου ὁδὸς ἀνώμαλος διακοπτομένη ὑπὸ ποταμίων καὶ χειμάρρων, φέρει εἰς τὸν ἐπὶ ἀνωμάλων ὑψωμάτων
Μαϊαντὰν		συνοικισμὸν ὀθωμανικόν, ἀπαρτιζόμενον ἐκ τῶν χωρίων Ἀλτσιάνη μὲ 250 οἰκογ., Μαϊαντὰχ μὲ 800 οἰκογ. καὶ Καράσιναν μὲ 400 οἰκογ. Οἱ κάτοικοι τῶν ὀθωμανικῶν τούτων χωρίων, ἅτινα ἀπαρτίζουσι τὸν λεγόμενον Μαϊαντάν, εἰσὶ φιλήσυχοι καὶ ἐργατικοὶ, ἀσχολούμενοι εἴς τε τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου καὶ τοῦ καπνοῦ καὶ κατεργαζόμενοι μάλλινον ὕφασμα (εἴδους σαγιακίου), ἀγοραζόμενον ὑπὸ τῆς ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως πρὸς ἐνδυμασίαν τοῦ στρατοῦ. Τὰ χωρία ταῦτα ἀπαρτίζουσιν ἰσχυρὸν ὀθωμανικὸν κέντρον, διότι μετὰ τῆς Μποϊμίσσης καὶ τοῦ δύο ὥρας ἀνατολικῶς τῆς Γουμέντσιας κειμένου χωρίου Ἀσικλὰρ, 200 οἰκογ. ὀθωμαν. ἔχοντος, δύναται νὰ παράσχῃ 1500 ὁπλίτας. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Ἀσικλὰρ εἰσὶν ἄγριοι, ἔχοντες τάσιν πρὸς τὴν λῃστείαν καὶ πολλὰς τοῖς περιοίκοις προξενοῦσι ζημίας, καί τοι ἔχοντες πολλὰς βωδαμάξας καὶ κτήνη, ἀφθονίαν δὲ χόρτου καὶ ἀχύρου.
	3½	Ἐκ τοῦ συνοικισμοῦ Μαϊαντᾶ κατωφερὴς ἁμαξιτὸς οὐδε-

	ὥρ. 3½	μίαν παρουσιάζουσα δυσκολίαν καὶ διερχομένη δύο ρεύματα ἐπὶ
	2	ξυλίνων στερεῶν γεφυρῶν, φέρει εἰς
Γεβγελὴ	5½	ἀνάγνωθι σελ. 342.

Ἀπὸ Γεβγελῆς εἰς Σμόκφιτσα.

Γεβγελὴ	ὥρ. 2	Ὅρα σελ. 342. Ἀπὸ ταύτης ὁδὸς ὁμαλῶς βαίνουσα καὶ παρερχομένη δάσους πλατάνων, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Παρδέτσι	1	ἔχον 55 οἰκογ. ὀθωμαν., 25 οἰκογενείας χριστιανικὰς καὶ ἐκκλησίαν. Ἐντεῦθεν δὲ φέρει εἰς τὸ χωρίον
Σμόκφιτσα	3	τσιφλίκιον, οἰκούμενον ὑπὸ 85 χριστ. οἰκογ. ἔχον σχολεῖον καὶ ἐκκλησίαν καὶ κείμενον εἰς τὸ τελευταῖον πρὸς βορρᾶν ὅριον τῆς ἐπαρχίας Βοδενῶν.
		ΣΗΜ. Τρεῖς ἐπίσης ὥρας βορειοδυτικῶς τῆς Γεβγελῆς ὁδὸς ἀνωφερὴς καὶ δύσκολος, φέρει εἰς τὸ ἐπὶ τῶν προπόδων τοῦ ὄρους τῶν Μογλενῶν, κείμενον χωρίον Λούμπνιτσα, ἔχον 400 οἰκογεν. βλαχοβουλγάρων φιλέργων, ἀρειμανίων καὶ πολεμικῶν, εἰθισμένων εἴς τε τὴν σκληραγωγίαν καὶ τὰς κακουχίας.

Ἁμαξιτὸς ἀπὸ Πριλάπου (Πέρλεπε) εἰς Βελισσὰ (Κιουπρουλού).

ΠΡΙΛΑΠΟΣ (Πέρλεπες)		(ὅρα σελ. 325). Ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης, κειμένης εἰς ὕψος 6[illegible]

	ὥρ.	μέτρων, ὁδὸς βαίνουσα ἐπὶ 1 1/2 ὥραν διὰ τῆς ὁμωνύμου πεδιάδος καὶ μετ' αὐτὴν ἀνερχομένη ἐπὶ 1/2 ὥραν πετρώδη καὶ ἄδενδρον ἀνωφέρειαν, φέρει εἰς ἐπίκαιρον θέσιν, ἐν ᾗ στρατιωτι-
	2 1/2	κὸς σταθμὸς (καραοῦλι) κείμενος εἰς ὕψος 1046 μέτρων. Ἀπὸ δὲ τούτου κατωφερὴς ὁδὸς διερχομένη κλιτύας καταρρύτους καὶ ὑπὸ ὀξυῶν καλυπτομένας, φέρει εἰς ὕψος 605 μέτρων, ὅπου
Χάνιον Ἀβδῆ-πασᾶ		ἔχον 10 δωμάτια καὶ χωρητικότητα 150 κτηνῶν καὶ ὕδατα ἄφθονα. Ἐντεῦθεν ἐξακολουθοῦσα ὁμαλῶς κατερχομένη διὰ τῆς σχηματιζομένης χαράδρας καὶ
	1 3/4	διαβαίνουσα ἐν τῇ κοίτῃ τὸ κατερχόμενον ρεῦμα, φέρει εἰς ὕψος 301 μέτρων, ὅπου τὸ
Χάνιον Μπάμπουνα ἢ Βεζὶρ χάνι		ἔχον 6 δωμάτια, σταύλους διὰ κτήνη καὶ ὕδατα. Ὁμοίως δὲ βαίνουσα καὶ διὰ κοιλάδος, ἐπὶ
	1	τῶν ἀρκτικῶν κλιτύων τοῦ ὄρους Μπάμπουνα, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Ἴσβορ		κείμενον εἰς ὕψος 256 μέτρων καὶ πλησίον ρεύματος, ἔχον 80 οἰκογενείας χριστιανικάς, ἐκκλησίαν, βρύσεις, 2 χάνια παρὰ τὸ ρεῦμα, παρ' ᾧ καὶ πηγὴ ἀφθόνου ὕδατος. Ἀπὸ τούτου διαβαίνουσα
	1	ἐν τῇ κοίτῃ του τὸ ἀνωτέρω ρεῦμα καὶ δεξιόθεν αὐτὸ ἔχουσα φέρει, ὁμαλῶς βαίνουσα, εἰς ὕψος 240 μέτρων, ὅπου τὸ
Χάνιον Βρανόφτσα	—— 6 1/4	ἔχον σταύλους χωρητικότητος 100 κτηνῶν καὶ φρέαρ. Ἐντεῦθεν

	ὥρ. 6 1/4	βαίνουσα ἐπὶ πεδιάδος καὶ διερχομένη ἐν τῇ κοίτῃ του τὸ ρεῦμα Ὀριδὰρ ἢ Τοπόλκα (δεξιόθεν τῆς
	2 1/2	συνήθους ὁδοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ ρεύματος τούτου εἶναι ξυλίνη γέφυρα) φέρει εἰς
ΒΕΛΙΣΣΑ (Κεουπρουλού) ἴσως Βυλάζωρα	—— 8 3/4	Ἡ πόλις αὕτη, οἰκουμένη ὑπὸ 2000 ὀθωμανῶν μαλθακῶν καὶ 4000 χριστιανῶν, κεῖται ἐντὸς στενῆς λίαν κοιλάδος καὶ ἐπὶ τῶν κλιτύων τῶν ἑκατέρωθεν ὀχθῶν τοῦ δι' αὐτῆς θορυβωδῶς ρέοντος ποταμοῦ Ἀξιοῦ, ὅστις διαιρεῖ ταύτην εἰς δύο μέρη συγκοινωνοῦντα διὰ λιθίνης ἐπ' αὐτοῦ ρωμαϊκῆς γεφύρας. Αἱ ἐν μέσῳ κήπων οἰκίαι της ἐκτείνονται ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ τῶν ἑκατέρωθεν ὑψουμένων γηλόφων, ἔχει δὲ καλάς τινας οἰκίας καὶ χάνια, ἔτι δὲ καὶ ἑκάστην Τρίτην ἑβδομαδιαίαν ἀγοράν. Ἐν αὐτῇ δὲ τελεῖται κεντρικὸν ἐμπόριον σιτηρῶν.

Εἰς Βελισσὰ εἶναι σταθμὸς τοῦ σιδηροδρόμου, ἀπέχων τῆς μὲν Θεσσαλονίκης χιλιόμ. 193,400, τῆς δὲ Μητροβίτσης 168,600.

Ἀμαξιτὸς ἀπὸ Βελισσὰ εἰς Σκόπια.

ΒΕΛΙΣΣΑ		(ὅρα ἀνωτέρω). Ἐντεῦθεν ὁδὸς βαίνουσα πρὸς βορρᾶν παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Ἀξιοῦ, παρέρχεται μεθ' ὥραν τοῦ
	2 1/2	χωρίου Πασσᾶ-κεοϊ, μεθ' ὃ δι[illegible]

	ὧρ. $2^1/_2$	βαίνουσα τὸν ποταμὸν Μπέλα-Βόδα, φέρει εἰς τὸ
Χάνιον ΜπέλαΒόδα		κείμενον ἐπὶ μικροῦ ὀρόπεδίου, δι' οὗ διέρχεται καὶ ἡ ἐκ Βελισσῶν διὰ Κομανόβου εἰς Μπράνια ἄγουσα. Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς βαίνουσα ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ ὄρους Μπάμπουνα καὶ διερχομένη στενὴν καὶ μικρᾶς ἐκτάσεως κοιλάδα κατέρχεται τὰς κλιτύας τοῦ
	3	ὄρους Μπάμπουνα καὶ παρερχομένη τῶν κατὰ τὸ 1841 ὑπὸ τῶν νικητῶν τῶν Ὀθωμανῶν Ἀλβανῶν ἀνεγερθέντων ὀχυρωμάτων, διαβαίνει ἐπὶ ξυλογεφύρας τὸν ὁμώνυμον τοῦ χωρίου Καπλὰνκιοϊ ποταμὸν καὶ φέρει εἰς
Χάνιον Καπλὰν	1	λίαν εὐρύχωρον, ἀφ' οὗ αὖθις ὁμαλῶς βαίνουσα φέρει εἰς
Χάνιον Ἰμβραϊμκιοϊ	3	ἐκ τούτου παρερχομένη τῶν ἑκατέρωθεν αὐτῆς χωρίων Ταύρ, (Ταυρίνιον τῶν ἀρχαίων, ἐν ᾧ ἐγεννήθη ὁ Ἰουστινιανός), Ἀρεσχανί, Μπεζανίτζινο, Γιαννίτσι
ΣΚΟΠΙΑ	$9^1/_2$	καὶ ἄλλων, φέρει εἰς

ΣΚΟΠΙΑ (Οὐσκιοὺπ ἢ Σκοῦποι)

Ἡ πόλις αὕτη ἔχει περὶ τὰς 10000 πλινθοκτίστους καὶ πτωχὰς οἰκίας, ὧν τὸ 1/3 ἀνήκουσιν εἰς χριστιανοὺς Ἕλληνας, Βουλγάρους καὶ Βοσνίους, ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν 500 εἰσὶ λιθόκτιστοι, ἀνήκουσαι τοῖς αὐτόσε ὀθωμανοῖς.

Κεῖται εἰς ὕψος 318μ καὶ μεταξὺ Μακεδονίας, Ἀλβανίας καὶ Σερβίας καὶ εἰς λίαν ὀχυρὰν θέσιν, εἶναι δὲ ἐκτισμένη ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Ἀξιοῦ, τούτου δ' ἕνεκεν αἱ ἑκατέρωθεν συνοικίαι συγκοινωνοῦσι διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ πο-

λυτόξου λιθίνης ρωμαϊκῆς γεφύρας, μήκους 70 μέτρων καὶ πλάτους 3 μέτρων, ἣν ὅμως ἐν πολυομβρίαις τὰ κατερχόμενα ὕδατα καλύπτουσι κατακλύζοντα καὶ τὰς ἑκατέρωθεν ἐκτάσεις, μολονότι τὸ σύνηθες βάθος τοῦ ποταμοῦ δὲν ὑπερβαίνει τὰ 2 μέτρα. Τὸν ποταμὸν δὲ τοῦτον ἐγχώριοι εἰθισμένοι ἵπποι διαπλέουσιν μετὰ τῶν ἀναβατῶν των. Αἱ διασχίζουσαι τὴν πόλιν ταύτην ὁδοὶ εἰσὶ λίαν στεναί, ἀκάθαρτοι καὶ ὑγραὶ ἐκ βρωμερῶν ὑδάτων, ὧν ἕνεκεν καὶ ἡ ὑγεία τῆς πόλεως ταύτης δὲν εἶναι καλή. Εἰς ἀντίθεσιν δὲ τῆς καταστάσεως ταύτης ἅπασαι σχεδὸν αἱ οἰκίαι εἰσὶ καθαρώταται.

Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἥτις ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της εἶναι λίαν ἐμπορικὴ καὶ πολλαὶ ὁμιλοῦνται γλῶσσαι, ὑπάρχουσι 10 ἀγοραὶ καὶ 20 εὐρύχωρα χάνια, ἀλλὰ ρυπαρὰ λίαν. Ἐν αὐτῇ οἰκοῦσι Σέρβοι καὶ Ἀθίγγανοι τὸν γεωργὸν μετερχόμενοι, Ἕλληνες καὶ Ἀλβανοὶ τὸν ἔμπορον καὶ τεχνίτην, Βούλγαροι τὸν ἱπποκόμον, εἰς ἐπίμετρον δ' ὅλων καὶ οἱ ἄπληστοι καὶ αἰσχροκερδεῖς Ἰουδαῖοι, τέλος δὲ καὶ Τοῦρκοι ἀπολαμβάνοντες πάντων τοὺς ἱδρῶτας.

Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ εὑρίσκονται λιθόκτιστα, στερεὰ καὶ λίαν εὐρύχωρα κτίρια ρωμαϊκῆς ἐποχῆς, ἔτι δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐν τῷ μέσῳ τῆς πόλεως λόφου σώζεται φρούριον ρωμαϊκὸν μετὰ τριῶν πύργων, περὶ τὸ ὁποῖον οἱ Ὀθωμανοί, καίτοι βαλλόμενον ἐκ πλησιέστατα κειμένων λόφων, ἀνήγειραν ἕτερον τεῖχος 3 μέτρων ὕψους. Πρὸς τούτοις ὑπάρχει καὶ ἕτερον φρούριον ἰσχυρὸν ἐπὶ χερσονήσου ἐν τῷ ποταμῷ.

Ἐν αὐτῇ ὁ διερχόμενος σιδηρόδρομος ἔχει σταθμὸν ἀπέχοντα τῆς Θεσσαλονίκης χιλιόμετ. 242 καὶ 400 μέτρα καὶ τῆς Μητροβίτσης χιλιόμ. 119,60.

Θεσσαλονίκη

Ἀνάγνωθι περιγραφὴν εἰς σελ. 178. Δυτικῶς τῆς πόλεως καὶ μικρὸν ἀπέχων τῆς πύλης Βαρδὰρ κεῖται ὁ σταθμὸς τοῦ μόνου ἐν Μακεδονίᾳ σιδηροδρόμου Θεσσαλονίκης-Μητροβίτσης, ὅστις ἀκολουθῶν τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμ. Ἀξιοῦ, ἐξικνεῖται μέχρι τῶν ὁρίων τῆς Βοσνίας καὶ ἔχει ὁλικὴν ἀνάπτυξιν 362 χιλιομ. Οὗτος κατεσκευάσθη κατὰ τὸ ἔτος 1872 παρὰ τῆς ἑταιρίας Hirsch καὶ παρ' αὐτῆς ἐκμεταλλεύεται. Ἡ γραμμὴ αὕτη ἑνωθήσεται μετὰ τῶν αὐστριακῶν σιδηροδρόμων καὶ θέλει ἀποτελέσει τὴν κυρίαν διακλάδωσιν, μετ' αὐτῆς δὲ ἑνωθήσονται οἱ σιδηρόδρομοι τῆς Σερβίας εἰς Μπράνια ὡς καὶ οἱ τῆς Τουρκίας εἰς Σκόπια. Πρὸς τοῦτον νῦν φέρουσιν ἁμαξιτοὶ ἐκ διαφόρων ἑκατέρωθεν πόλεων τῆς Μακεδονίας καταλήγουσαι εἰς τοὺς σταθμοὺς αὐτοῦ.

Θεσσαλονίκης	χιλιόμ.		χιλιόμ.
1) Τοψὶ	24.400	11) Βελισσῶν ἢ Κλουπρουλοῦ	193.400
2) Ἀματόβου	42.900		
3) Καρᾶ-σοῦλι	56 100	12) Ζεσενίκου	219.800
4) Γουμέντσιας	60.100	13) Σκοπίων	242.400
5) Γεβγελῆ	78.500	14) Ἐλίας Χὰν	267.000
6) Μιρόβτσας	100.800	15) Κατσχαλνὶκ	278.700
7) Στρουμνίτσης	103.600	16) Βεριζοβὶτς	279.100
8) Δεμὶρ Καποῦ	123.400	17) Λιτλιὰν	316.600
9) Κριβολὰκ	144.700	18) Πριστίνης	335.800
10) Γράτσκου ἢ Βενέτσανι	166.000	19) Βουχτρίν	355.400
		20) Μητροβίτσης	362.000

Μολονότι δὲ δι' αὐτοῦ δὲν μεταφέρονται εἰμὴ τὰ προϊόντα τῶν ἑκατέρωθέν του καὶ εἰς ἀπόστασιν 50 ἕως 60 χιλιομέτρων κειμένων χωρίων, μολαταῦτα ἡ κατὰ μέσον ὅρον γενομένη ἐτησίως μεταφορὰ ἀνέρχεται ὡς ἀκολούθως:

Δημητριακοὶ	42000	τόνοι
Οἰκοδομήσιμος ξυλεία	8600	»
Ξυλάνθρακες	4400	»

Ἐλαιοφόροι καρποὶ	2350	τόνοι
Καύσιμος ξυλεία	1500	»
Ὀπῶραι καὶ ὀπῶραι ξηραὶ	2200	»
Οἴνοι	1600	»
Δέρματα	1300	»
Διὰ τοῦ αὐτοῦ δὲ σιδηροδρόμου εἰσήχθησαν		
Πετρέλαια	2500	τόνοι
Σίδηρος, Χάλυψ κτὶ χαλκὸς	2110	»
Ζάκχαρις	1800	»
Νήματα	810	»
Βαμβακερὰ	870	»
Καφὲς	638	»
Ἀμωματικὰ	820	»
Οἰνοπνεύματα	550	»
Κατειργασμένος σίδηρος, ἥλοι κτλ.	410	»
Ἅλατα (Πανομῆς, Κατερίνης, Θερμαίου κόλπου καὶ Ἀϊβαλῆ Σμύρνης)	13050	»
Σάπων (Θεσσαλονίκης)	1130	»

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀριθμῶν, λαμβανομένης ὑπ' ὄψει καὶ τῆς λοιπῆς Μακεδονίας, καταδείκνυται, ὅτι μέγα τελεῖται ἐμπόριον ἐκ Θεσσαλονίκης, καὶ τὸ μὲν εἰσαγόμενον ποσὸν ἐκ τῆς τελουμένης ἐξαγωγῆς ἀνέρχεται κατὰ μέσον ὅρον εἰς 20—25 ἑκατομμύρια δραχμῶν, τὸ δὲ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς 10—13 ἑκ. δρ.

Α'. Ἁμαξιτὸς ἀπὸ Θεσσαλονίκης διὰ τοῦ σταθμοῦ Τρία Πλατάνια εἰς Λάρισαν.

	ὧρ.	
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	$8^1/_4$	Ὅρα σελ. 178. Ἐκ ταύτης ἀνάγνωθι ἀντιστρόφως τὴν ἀπὸ τοῦ χωρίου Μηλοβοῦ εἰς Θεσσαλονίκην ἐν σελ. 200—197.
Μηλοβὸν	$6^1/_4$	Ἐκ τούτου δ' ἐπίσης ἀνάγνω[illegible] ἀντιστρόφως περιγραφὴν τῆς [illegible]δοῦ ἀπὸ Κατερίνης εἰς ποτα[illegible]
	$14^1/_2$	

Κατερίνη	ὥρ. 14½	Ἀλιάκμονα ἐν σελ. 102—98. Ἐντεῦθεν ὀι ἀντιστρόφως αὐθις ἀνάγνωθι περιγραφὴν τῆς ὁδοῦ ἀπὸ σταθμοῦ Χορμπᾶ εἰς Αἰκατερίνην ἐν σελ. 41—35.
Τρίκ Πλατάνια	6¾	
	12	Ἔκ τούτου διὰ τῶν πρὸς ἀνατολὰς ὑπωρειῶν τοῦ Ὀλύμπου, τῆς εἰς Θέσιν Καράβι διαβάσεως τοῦ ποταμοῦ Πηνειοῦ ἐπὶ σχεδίας, καὶ νῦν ἐπὶ τῆς ἐπ' ἐσχάτων πηχθείσης ξυλογεφύρας, τῶν Ταμπῶν καὶ τοῦ χωρίου Μπάμπα κτλ.
ΛΑΡΙΣΑ	33¼	

Β'. Ἀμαξιτὸς ἀπὸ Θεσσαλονίκης εἰς Βέρροιαν.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	ὥρ. 11	Ὅρα σελ. 178. Ἀνάγνωθι ἀντιστρόφως τὴν εἰς σελ. 178—175 περιγραφὴν τῆς ὁδοῦ ταύτης.
ΒΕΡΡΟΙΑ		

Γ'. Ἀμαξιτὸς ἀπὸ Θεσσαλονίκης εἰς Γενιτσᾶ, ὁπόθεν ἡμιτονικὴ εἰς Νάουσαν.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	ὥρ. 8½	Ὅρα σελ. 178. Ἀνάγνωθι ὡς ἔχει ὁδὸν ἀπὸ Θεσσαλονίκης εἰς Γενιτσᾶ σελ. 353—358.
ΓΕΝΙΤΣΑ	10	Ὅρα σελ. 193. Ἐντεῦθεν ἀνάγνωθι ἀντιστρόφως ὁδοῦς ἀπὸ Ναούσης εἰς Γενιτσᾶ ἐν σελ. 197—192.
ΝΑΟΥΣΑ	18½	

Δ'. Ἀμαξιτὸς ἀπὸ Θεσσαλονίκης διὰ Γενιτσῶν, Βοδενῶν, Καϊλάρ, Κοζάνης, Σερβίων, Ἐλασσῶνος εἰς Τούρναβον.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	ὥρ. 16½	Ὅρα σελ. 178. Ἀνάγνωθι ὡς ἔχει ὁδὸν ἀπὸ Θεσσαλονίκης μέχρι Βοδενῶν ἐν σελ. 353—361.
ΒΟΔΕΝΑ	9½	Ὅρα σελ. 162. Ἀπὸ τούτου ἀνάγνωθι ἀντιστρόφως ὁδὸν ἀπὸ Καϊλὰρ διὰ Βοδενῶν εἰς Νάουσαν ἐν σελ. 161—159.
ΚΑΪΛΑΡ	4½	Ἐντεῦθεν ἀνάγνωθι ἀντιστρόφως ὁδὸν ἀπὸ Κοζάνης εἰς Καϊλὰρ ἐν σελ. 111—109.
ΚΟΖΑΝΗ	6½	Ἐκείθεν ἀνάγνωθι ἀντιστρόφως περιγραφὴν ὁδοῦ ἀπὸ Σιρζίνων εἰς Κοζάνην ἐν σελ. 96—93.
ΣΕΡΒΙΑ	9½	Ὁμοίως ἀνάγνωθι ἀντιστρόφως ὁδὸν ἀπὸ Ἐλασσῶνος εἰς Σέρβια ἐν σελ. 87—81.
ΕΛΑΣΣΩΝ	7¼	Τέλος ἀνάγνωθι αὐθις ἀντιστρόφως ὁδὸν ἀπὸ Τουρνάβου εἰς Ἐλασσῶνα ἐν σελ. 27—24.
ΤΟΥΡΝΑΒΟΣ	53¾	

Ἀμαξιτὸς ἀπὸ Θεσσαλονίκης εἰς Βιτώλια.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	ὥρ.	(Ὅρα σ. 178,349). Ἀμαξιτὸς λίαν ὁμαλὴ ἐξερχομένη τῆς πόλης Βαρδὰρ καὶ ΒΔ διευθυνομένη, παρίρχεται μετά τινα λεπτὰ τῆς ὥρας τοῦ μικροῦ ἀριστερόθεν κειμένου σταθμοῦ τοῦ σιδηροδρόμου καὶ τοῦ βεζιθθεν καὶ ¼ ὥρας τῆς ὁδοῦ ἀπέχοντος ὡραίου καὶ

ὥρ. καταφύτου χωρίου Ἀρμὰν-Κεοϊ. Τὸ χωρίον τοῦτο ἀπέχον τῆς Θεσσαλονίκης $^1/_2$ μόνον ὥραν, δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ ὡς προάστειον αὐτῆς, κέκτηται δὲ ξενο-
$^3/_4$ δοχεῖα, παντοπωλεῖα, κήπους καὶ ὡραίας ἐξοχικὰς οἰκίας, ἐν αἷς πολλοὶ τῶν κατοίκων τῆς Θεσσαλονίκης διέρχονται τὸ ἔαρ. Βαίνουσα δ' ὡς ἄνω παραλλήλως σχεδὸν τῇ ἀριστερόθεν σιδηροδρομικῇ γραμμῇ καὶ παρερχομένη τῶν ἑκατέρωθεν ἐν τῇ πεδιάδι κειμένων χωρίων, φέρει εἰς

Τρία Χάνια

χωρίον πεδινὸν, οἰκούμενον ὑπὸ 15 οἰκογ. χριστ., μικρὰν ἐκκλησίαν καὶ ἔχον τρία χάνια, χωροῦντα περὶ τοὺς 300 ἵππους καὶ ἔχοντα ἄφθονα πηγαῖα καὶ φρεάτια ὕδατα.

$^3/_4$ Ἐντεῦθεν ὁμοίως βαίνουσα καὶ παρερχομένη τῶν ἑκατέρωθεν πεδινῶν χωρίων Δουδουλάρ, Ἀρακλὶ, Τικελὶ, Σαρῆ-Ὀμούρ, Μπουνάρτσα, Καβακλὶ, Μαχμοὺτ τσιφλὶκ καὶ Κολοπάντζα, φέρει εἰς τὸ παρὰ τὸ Νέον Τικελὶ, κείμενον ἀριστερόθεν

Χάνιον Γάλλικου

Καλὸν χάνιον καὶ εὐρύχωρον μετὰ 30 δωματίων.

Διαβαίνουσα δ' ἐν τῇ κοίτῃ του τὸν ποταμὸν Γάλλικον (Ἐχέδωρον σελ. να') ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀριστερόθεν κεῖται ἡ 100 βημάτων σχεδὸν μήκους γέφυρα τοῦ σιδηροδρόμου, καὶ πρὸς δυσμὰς διευ-
$1^1/_2$ θυνομένη διασταυροῦται μετὰ τῆς

ὥρ. γραμμῆς τοῦ σιδηροδρόμου. Μι-
$1^1/_2$ κρὸν μετὰ τὴν διασταύρωσιν κεῖται δεξιόθεν ὁ, εἰς τὸ χωρίον Τοψὶ καὶ εἰς τὸ 22χ100, πρῶτος μετὰ τὴν Θεσσαλονίκην σταθμὸς τοῦ σιδηροδρόμου. Εἰς τρίωρον δ' ἀ-
$2^1/_2$ πόστασιν ἐκ Θεσσαλονίκης παρέρχεται στήλης μαρμάρου, ἐν ᾗ σημειοῦται ἡ ἀπὸ Θεσσαλονίκης ἀπόστασις, ἀφ' ἧς μετὰ μίαν ὥραν φέρει εἰς τὴν

Γέφυραν Ἀξιοῦ (Βαρδὰρ)

Ὅρα σελ. 177. Ἑκατέρωθεν ταύτης ὑπάρχουσι δύο χάνια, χωροῦντα 120 κτήνη καὶ ἔχοντα ἀνὰ 16 δωμάτια καὶ δύο ἕτερα μικρὰ χάνια, ἐν οἷς κυρίως διαμένουσι Βοεμοὶ παρεπιδημοῦντες.

Ἀπὸ τῆς γεφύρας ἡ ὁδὸς πρὸς Δ διευθυνομένη, παρέρχεται μετὰ μικρὸν τῶν ἑκατέρωθεν αὐτῆς χωρίων Σαριτσόβου, κειμένου $^1/_4$ ὥρας δεξιόθεν καὶ Ἰλιτσόβου κειμένου $^1/_2$ ὥραν δεξιόθεν ἑκατέρου τούτων, ἔχοντος 35 οἰκογενείας χριστιανικάς, ἐκκλησίαν καὶ σχολεῖον.

ΣΗΜ. Μεθ' $^1/_2$ ὥρ. διαχωρίζεται πρὸς δεξιὰ ὁδός, ἥτις κατὰ σειρὰν παρερχομένη τοῦ μικρὸν ταύτης ἀπέχοντος χωρίου Δαριβερμισλῆ καὶ διαβαίνουσα ἐν τῇ κοίτῃ τὸν ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν κλιτύων τοῦ ὄρους Πάϊακ παραπόταμον τοῦ Ἀξιοῦ Κόνικον, παρέρχεται τῶν χωρίων Κονίκου, Κουσινόβου, Ταγαρμισιόβου καὶ
4 Λιμπαόβου, φέρει μετὰ 5 ὡς ἔγ-

	ὥρ. 4	γιστα ὥρας εἰς Γουμέντσια (ὥρα σελ. 339).
Χάνι Σασαλῆ	1¼	Μετὰ τὴν ἀνωτέρω διακλάδωσιν ἡ ὁδὸς βαίνουσα, ὁμαλὸς λίαν διὰ τῆς πεδιάδος τέρει εἰς Ἀρκτικὸς τούτου Ἡμόραν καὶ μικρὸν ἀριστερόθεν τῆς ἀνωτέρω πρὸς Γουμέντσιαν διακλαδώσεως κεῖται ἡ κώμη Κουφάλι, ἥτις ἀπαρτίζεται ἐκ τριῶν συνοικιῶν ἐκ τῆς ἄνω Κουφάλι, ἐχούσης 126 οἰκογ. χριστιαν. καὶ ἐκκλησίαν, Μεσαίου Κουφάλι ἐχούσης 25 οἰκογ. χριστ. καὶ ἐκκλησίαν καὶ Κάτω Κουφάλι, ἐχούσης 110 οἰκογ. χριστ. ἐκκλησίαν καὶ σχολεῖον. Ὁλόκληρος πληθυσμὸς τοῦ χωρίου τούτου, κειμένου ἐν μέσῳ τῶν χωρίων Ἀποστόλων, Ἰλιτσόβου, Πετρόβου, Ριπόζητς καὶ Λειβαδίτσας καὶ 3 ὥρας ἀνατολικῶς τῶν Γενιτσῶν, ἀνέρχεται εἰς 3 χιλιάδας.
	1¼	Ἀπὸ τοῦ χανίου Σασαλῆ ἡ ὁδὸς ὁμοίως διευθυνομένη, παρέρχεται τῶν δεξιόθεν καὶ πλησίον ἀλλήλων καὶ παρὰ τὴν ἀνατολικὴν ὄχθην τῆς λίμνης Γενιτσῶν κειμένων, ὧραν δὲ τῆς ὁδοῦ ἀπεχόντων χωρίων, Λαχάντσι ἐχόντος 22 οἰκογ. χριστ., ἐκκλησίαν καὶ σχολεῖον ἀρρένων, καὶ Ζορμπᾶ (3 ὥρ. τῶν Γενιτσῶν ἀπέχοντος) ἔχοντος 45 οἰκ. χριστ. καὶ σχολεῖον ἀρρένων καὶ πλησιάζουσα πρὸς τὴν ΒΑ ἄχθην τῆς λίμνης, φέρει εἰς
	6¼	

Χάνι Μπάνα	ὥρ. 6¼	κείμενον εἰς ὥραίαν θέσιν καὶ εἰς τοὺς πρὸς μεσημβρίαν πρόποδας τῆς ἀρχαίας Πέλλας. Παρ' αὐτὸ ρέουσιν ἄφθονα ὕδατα, ἃ ὧν κινεῖται ὑδρόμυλος· καὶ ὑπάρχει κλίβανος, ἔτι δὲ καὶ διξαμενὴ ἀρχαία, πλευρὰ; ὁ μέτρων, παρέχουσα πάντοτε ὑγρὸν ὕδωρ.
		Βορειοανατολικῶς τούτου καὶ εἰς ἀπόστασιν ¼ τῆς ὥρας ἐπὶ λόφου ἐπικρατοῦντος τῆς πεδιάδος καὶ τῶν ἑλῶν κεῖται τὸ χωρίον Ἅγιοι Ἀπόστολοι (τουρκιστὶ Ἀλλὰχ Κλίσε), οἰκούμενον ὑπὸ 80 οἰκογ. χριστ. καὶ ἔχον σχολεῖον ἀρρένων, κατέχον δὲ τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Πέλλας, πρωτευούσης τοῦ Μακεδονικοῦ βασιλείου. Καλεῖται δὲ νῦν οὕτω, διότι ἐν αὐτῷ ἐδίδαξεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.
		Διὰ τὸ ὀχυρὸν τῆς θέσεως ταύτης, ὡς ἐπικρατούσης τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ, πρῶτος ὁ Ἀμύντας ὠχύρωσε ταύτην, Φίλιππος δὲ ὁ Β κατέστησεν αὐτὴν ὁριστικὴν μητρόπολιν τοῦ Μακεδονικοῦ κράτους καὶ στρατιωτικὸν κέντρον, καὶ ἐν αὐτῇ ἐγεννήθη ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος. Ἅπαντες οἱ θησαυροὶ ἐφυλάσσοντο ἐνταῦθα ἐντὸς τειχίστης νήσου, ἣν κατέστησε τοιαύτην μετοχετεύσας τὰ ὕδατα δι' αὐλακος, ἥτις διέρχεται καὶ τὴν πόλιν.
		Τὸ μεγαλεῖον τῆς πόλεως ταύτης διετηρήθη καὶ ἐπὶ τῶν χρό-

ὧρ. 6¹]₂ νων τῆς ρωμαϊκῆς δημοκρατίας. Νῦν οὐδὲν τῶν λαμπρῶν αὐτῆς ἔργων καὶ τῶν ἀγαλμάτων σώζεται, εἰμὴ ἐπιγραφή τις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Ἐκ τοῦ χανίου Μπάϊνα ἡ ὁδὸς ὁμαλῶς βαίνουσα, παρέρχεται μετὰ ³/₄ ὥρας τοῦ δεξιόθεν αὐτῆς ¹/₄ ὥρας καὶ ἐπὶ τῶν προπόδων κειμένου χωριδίου Τσιαουσλῆ, οἰκουμένου ὑπὸ 4 οἰκογεν. χριστ., καὶ μεθ' ὥραν παρέρχεται τοῦ ἀριστερόθεν 20′ τῆς ὥρας καὶ παρὰ τὴν ἀρκτικὴν ὄχθην τῆς λίμνης Γενιτσῶν κειμένου τσιφλικίου Κιρκαλόβου (Τσέκρι), οἰκουμένου ὑπὸ 30 οἰκογ. χρι-
2 στιαν. καὶ ἔχοντος ἐκκλησίαν καὶ σχολεῖον ἀρρένων, ὡς καὶ τοῦ δεξιόθεν ³/₄ ὥρας κειμένου τσιφλικίου Ἀαλάρη, οἰκουμένου ὑπὸ 20 οἰκογεν. χριστ. καὶ ἔχοντος ἐκκλησίαν. Βαίνουσα δ' ἡ ἁμαξιτὸς λίαν ὁμαλῶς, διαβαίνει τὸν ἀπὸ τοῦ ὄρους Πάϊακ πηγάζοντα καὶ εἰς τὴν λίμνην τῶν Γενιτσῶν χυνόμενον ποταμὸν Τσιναρλῆν καὶ μικρὸν μετ' αὐτόν, φέρει εἰς τὴν πόλιν

ΓΕΝΙΤΣΑ Ὅρα σελ. 193. Διερχομένη δὲ ταύτην ἡ ἁμαξιτὸς καὶ ἐξερχο-
1¹]₄ μένη αὐτῆς παρέρχεται, ὁμαλῶς βαίνουσα διὰ τῆς πεδιάδος καὶ πρὸς Δ διευθυνομένη, μεθ' ¹/₂
9³]₄ ὥραν τοῦ παρ' αὐτῇ καὶ ἀριστε-

ὧρ. 9³]₄ ρόθεν κειμένου χανίου καὶ φέρει εἰς

Γέφυραν Μπαλίτζα Ξυλίνη ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ (ὅρα σελ. λϛ', 197), παρ' ᾗ χάνιον, μῦλος καὶ καλὸς κῆπος. Ἐνταῦθα συναντᾶται καὶ ἡ ἀπὸ Ναούσης εἰς Γενιτσᾶ (σελ. 191) Μικρὸν δεξιόθεν τῆς γεφύρας καὶ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ κεῖται τὸ ὑπὸ 7 οἰκογενειῶν χριστ. οἰκούμενον χωρίον Μπαλίτσα. Ἐκ τῆς γεφύρας ἡ ὁδὸς ὁμοίως βαίνουσα, παρέρχεται τοῦ ἀριστερόθεν ¹/₄ ὥρας κειμένου χωρίου Πούργα οἰκουμένου ὑπὸ Ἀθιγγάνων τοῦ δεξιόθεν ¹/₄ ὥρας χωρίου Λοζανόβου, ἔχοντος 12 ὀθωμαν. οἰκογεν. καὶ 6 χριστ., διαβαίνουσα τὸ ρεῦμα
3 Βολότζα, τοῦ ὁποίου τὸ μὲν πλάτος εἶναι 30μ, τὸ δὲ βάθος περὶ τὰ 2μ, ἐπὶ ξυλογεφύρας καὶ μετ' αὐτὸ ἑτέρους τρεῖς μικροὺς ρύακας ἐπὶ λιθίνων γεφυρῶν, παρέρχεται μετὰ 1 ¹/₂ ὥραν τοῦ ἀριστερόθεν ¹/₄ ὥρας καλοῦ χωρίου Ἁγίου Γεωργίου, οἰκουμένου ὑπὸ 25 οἰκογεν. χριστιανικ. σχισματικῶν καὶ ἔχοντος ἐκκλησίαν καὶ μῦλον καὶ 6 μυλοπέτρας καὶ μετ' αὐτὸ ὁμοίως βαίνουσα καὶ παρερχομένη τοῦ ἀριστερόθεν ³/₄ ὥρας χωρίου Γροθίνου, οἰκουμένου ὑπὸ 22 χριστιανικῶν οἰκογ., φέρει εἰς

Χάνι Καράμζενον Δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ ¹/₄ ὥρας κεῖ-
12³]₄ ται τὸ χωρίον Καράμζενον ο

ὧρ. 12³]₄ κούμενον ὑπὸ 23 ὀθωμ. οἰκογεν.
Ἐντεῦθεν ὁμοίᾳ τῇ ἀνωτέρω
1 ὁδὸς, φέρει εἰς

Γέφυραν Κολουδέϊ

Λιθόκτιστος καὶ στερεὰ 18μ μήκους ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Λουδία
³]₄ ἢ Κολουδέϊ (ὅρα σελ. με').
Ὁμοίως δὲ βαίνουσα φέρει εἰς

Χάνι Μποζαντζῆ Μπουνὰρ

Μικρὸν χάνιον παρὰ τὸ ὁποῖον φέρουσιν, καὶ ἡ ἐν πολυομβρίαις ἀκολουθουμένη ὁδὸς ἀπὸ Ναούσης εἰς Γενιτσᾶ (σελ. 196) ὡς καὶ ἡ διὰ τῆς πεδιάδος καὶ μᾶλλον ἐκτενὴς ἀπὸ Ναούσης εἰς Βοδενὰ (σελ. 188).
Ἀπὸ τῆς ἀνωτέρω γεφύρας Μπαλίτσα ἡ κοιλὰς εἰς ἣν ἡ ἁμαξιτὸς εἰσέρχεται μετ' ἐκείνην τῶν Γενιτσῶν, περιορίζεται, καὶ ἰδίως ἀπὸ τοῦ χανίου Μποζαν-
1 τζῆ Μπουνὰρ, ὑπὸ τῶν ἑκατέρωθεν βουνῶν, καθόσον δὲ προβαίνει ἡ ὁδὸς πρὸς Βοδενά, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ πλησιάζουσι πρὸς ἄλληλα. Διὰ τῆς κοιλάδος ταύτης βαίνουσα ἡ ἁμαξιτὸς παρέρχεται τοῦ χωρίου

Ὀριζάρι

κειμένου μικρὸν ἀριστερόθεν καὶ οἰκουμένου ὑπὸ 10 οἰκογεν. χριστιανικῶν καὶ ἔχοντος ἐκκλησίαν. Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς εἰσέρχεται εἰς στενὴν λίαν κατάρρυτον καὶ κατάφυτον ὑπὸ συκομωρεῶν καὶ ἀμπελώνων, τῶν ὁποίων οἱ περιβάλλοντες τούτους τοῖχοι παρέχουσι λίαν στενὰς διόδους ἐν τῇ κοιλάδι καὶ οὐκ ὀλίγα
15¹]₂ μέσα ἀμύνης διὰ τὸν θέλοντα νὰ

ὧρ. 15¹]₂ ἐκβιάσῃ ἀπὸ τῆς πεδιάδος τὴν δι' αὐτῆς δίοδον, ἰδίως κατεχομένων τῶν ἑκατέρωθεν ὑπερκειμένων βουνῶν. Διαβαίνουσα δὲ ἐπὶ λιθίνης γεφύρας τὸν ἀπὸ τῶν κα-
1 ταρρακτῶν τῶν Βοδενῶν σχηματιζόμενον ποταμὸν Βόδα (ὅρα σελ. 163) καὶ φθάνουσα εἰς τὰς ὑπωρείας ἀνέρχεται δι' ἑλιγμῶν τὴν κλιτὺν καὶ εἰσέρχεται ἀπὸ μεσημβρίας, παρερχομένη τῆς ἐπισκοπῆς καὶ τῆς κατεστραμμένης ἀποθήκης, εἰς

ΒΟΔΕΝΑ

Ἀνάγνωθι περιγραφὴν εἰς σ. 162.
ΣΗΜ. Ἡ πρὸς Βοδενὰ ἄνοδος καθίσταται λίαν δυσχερὴς, κατεχομένων τῶν κλιτύων, δι' ὧν ἡ ἁμαξιτὸς ἀνέρχεται, ἀλλ' ἔτι δυσχερεστέρα εἶναι ἐὰν καταληφθῶσιν αἱ θέσεις Μεγάλου Κρημνοῦ, Χατζῆ-Γκιὸλ καὶ αἱ πλησίον τοῦ 1/2 ὥραν ἀπέχοντος καὶ ἀρκτικῶς τῶν Βοδενῶν κειμένου χωρίου Τσαρκόβιανη, οἰκουμένου ὑπὸ 50 οἰκογενειῶν χριστιανικῶν καὶ ἔχοντος ἐκκλησίαν, σχολεῖον ἀρρένων καί τινας ἀρχαιότητας. Τῶν λόγων τούτων ἕνεκεν προτιμοτέρα εἶναι ἡ ἐκ Ναούσης πρὸς Βοδενὰ ὁδὸς καθὼς καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ Ξηρολειβάδου (σελ. 142) καὶ ἡ διὰ τῶν ὀρέων Τούρλας, Γκολέμα Ρέκας, Ὄσλιανης διερχομένη ὁδὸς, ἥτις βαίνουσα μεταξὺ τῶν χωρίων Κανδρόβου καὶ Μεσημέρι (ἀπέ-
16¹]₂ χοντος 3/4 ὥρας τῶν Βοδενῶν

	ὥρ. $16^1/_2$	καὶ οἰκουμένου ὑπὸ 110 οἰκογενειῶν χριστιανικῶν καὶ ἐχόντος ἐκκλησίαν καὶ σχολεῖον ἀρρένων) ἄγει εἰς Βοδενά.
Βλάδοβον	1	Ἐκ Βοδενῶν ἡ ἁμαξιτὸς ἀνερχομένη διὰ στροφῶν, καὶ διερχομένη διὰ κατερρύτων κήπων, ἀμπελώνων καὶ συκαμηνιῶν τὰς ὑπὸ ὀρυῶν, καστανεῶν καὶ ἄλλων δένδρων καλυπτομένας κλιτύας τοῦ ὄρους Τσέρνι, φέρει εἰς τὸ χωρίον οἰκούμενον ὑπὸ 65 οἰκογενειῶν χριστιανικῶν καὶ ἔχον 2 ἐκκλησίας (Ἁγίου Δημητρίου καὶ Ἁγίου Ἀθανασίου), σχολεῖον ἀρρένων καὶ 4 γάνια 240 ἵππων μετὰ δωματίων καὶ ἀποθηκῶν ἀφθόνου χόρτου καὶ ὑδάτων. Βορειοδυτικῶς τούτου ἐκτείνεται ἡ ὁδὸ ὡρῶν μέγιστον μῆκος καὶ $1^1/_2$ ὥραν μέγιστον πλάτος ἔχουσα λίμνη Τεχζόβου ἢ Νήσιτ, ἀφ' ἧς τὰς πηγὰς τοῦ ἔχει ὁ ποταμὸς Βόδας. Εἰς ἀπόστασιν δὲ 20′ τῆς ὥρας ἀπὸ τούτου καὶ ἐπὶ ὀροπεδίου ἐπικρατοῦντος τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ σώζονται ἐρείπια ἀρχαίου ἑλληνικοῦ φρουρίου, ὅπερ καλεῖται Φιλάκαστρον.
	2	Ἐκ Βλαδόβου ἡ ἁμαξιτὸς παρερχομένη τὴν δεξιόθεν αὐτῆς ἐκτεινομένης λίμνης Τεχζόβου ἢ Νήσιτ καὶ βαίνουσα κατωτέρω διὰ τῆς μεταξὺ τῶν ὀρέων Τούρλα καὶ Νίτζε σχηματιζομένης κλισιορείας παρέρχεται μεθ' ὥ-
	$19^1/_2$	

	ὥρ. $19^1/_2$	ραν στρατιωτικοῦ σταθμοῦ διερχομένη διὰ δάσους δρυῶν, καστανεῶν καὶ ἄλλων, βαίνει μετὰ 3/4 ὥρας ὁμαλῶς καὶ φέρει εἰς
Χάνι Μουχαρέμ		κείμενον εἰς ὕψος 514 μέτρων καὶ χωροῦν 70 ἵππους καὶ τινας ἄνδρας εἰς τινα δωμάτια.
		Ἀρκτικῶς τούτου 1/2 ὥραν καὶ παρὰ τὴν μεσημβρινὴν ὄχθην τῆς λίμνης Τεχζόβου κεῖται τὸ χωρίον Γκούγκοβον, τσιφλίκιον οἰκούμενον ὑπὸ 22 οἰκογενειῶν χριστιανικῶν καὶ ἔχον ἐκκλησίαν μεσημβρινῶς εἰς 3/4 ὥρας κεῖται τὸ χωρίον Κάνοβρδον.
		Ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ ἀνωτέρω χανίου ὢν ζυλέμπορος ἐμπορεύεται τὴν αὐτόσε καὶ ἐκ τῶν ὀρέων Καρατάση καὶ Ξηρολειβάδου ὑλοτομουμένην καὶ κατερχομένην ξυλείαν.
		Ἐν τῷ χανίῳ τούτῳ συναντᾶται καὶ ἡ χειμερινὴ ἐκ Καλλέρ διὰ τῶν Βοδενῶν εἰς Νίσουσαν ἄγουσα (ὅρα σελ. 159).
	$1^1/_2$	Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω χανίου ἡ ἁμαξιτὸς διαβαίνουσα λιθίνην γέφυραν καὶ ὁμαλῶς ἀνερχομένη διέρχεται διὰ καλῶν λειβαδίων ὡς καὶ διὰ δάσους δένδρων καὶ ἄλλων δένδρων καὶ ἐπὶ μικρὸν κατερχομένη, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Ὄστροβον		κείμενον εἰς ὕψος 542 μέτρων καὶ παρὰ τὴν βορειοανατολικὴν δ′ θη τῆς ὁμωνύμου λίμνης (ὅρα σελ. λε′), ἀφ' ἧς καὶ ὑδρεύεται
	21	

	ὧρ.	
	21	Οἰκεῖται ὑπὸ 150 οἰκογενειῶν χριστιανικῶν, ὧν τινες καὶ ὀθωμανικαί, καὶ ἔχει ἐκκλησίαν, τέμενος καὶ 4 καλὰ χάνια.
		Ἡ ἀνωτέρω ἁμαξιτὸς 10′ τῆς ὥρας πρὸ τοῦ Ὀςροβοῦ, μὴ κατερχομένη πρὸς αὐτό, διακλαδοῦται πρὸς δεξιὰ καὶ ἀναπτυσσομένη ἀρκτικῶς, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν κατὰ τὴν ἀρκτικὴν ὄχθην πλημμυρῶν τῆς λίμνης, φέρει ὁμαλῶς βαίνουσα πρὸς τὸ βορειοδυτικὸν
	$1^1/_2$	ἄκρον αὐτῆς. Εἰς τὸ μέρος τοῦτο συναντᾶται καὶ ἡ ἐκ τοῦ Ὀστροβοῦ ἡμιονικὴ ὁδὸς ἡ ἀκολουθοῦσα τὴν πρὸς ἄρκτον ὄχθην τῆς λίμνης. Βαίνουσα δ' ἔτι ἐπὶ $^1/_2$ ὥραν δι' ἀνωφερειῶν καὶ κατωφερειῶν καὶ ἐντὸς καταρρύτου καὶ συνδένδρου ρευματιᾶς φέρει εἰς θέσιν
Κουροῦ Τσεσμὲ		ὅπου σταθμὸς καὶ βρύσις. Ἐντεῦθεν ἀνωφερὴς ὁδὸς διερχομένη
	$1^1/_2$	δι' ὡραίου δάσους ὀξυῶν καὶ ἄλλων δένδρων φέρει εἰς τὸ χωρίον
Γκορνίτσοβον		κείμενον εἰς ὕψος 918 μέτρων καὶ ἔχον 100 οἰκογενείας χριστιανικάς, ἐκκλησίαν καὶ 4 καλὰ χάνια, ἔτι δὲ καὶ σταύλους ἐν ταῖς οἰκίαις. Ἐκ τούτου κατωφερὴς ὁδὸς διαβαίνουσα ἐπὶ ξυλο-
	2	γεφυρῶν μικρά τινα ρεύματα καὶ διερχομένη διὰ μικροῦ δάσους ὀξυῶν φέρει εἰς
Μπάνιτσαν		ἀνάγνωθι περιγραφὴν εἰς σελίδα 152. Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου, εἰς ὃ φέρει καὶ ἡ ἐκ Τουρνάβου διὰ
	26	Σερβίων, Ἐλασσῶνος, Κοζάνης,

	ὧρ.	
	26	Καϊλὰρ καὶ Ἀλμπάνκιοϊ ἁμαξιτός, ἀκολουθεῖται ἡ ἁμαξιτὸς ἡ περιγραφομένη εἰς σελ. 271, ἥτις φέρει, ὡς λεπτομερῶς περιγράφεται, εἰς
	$10^1/_4$	
ΒΙΤΩΛΙΑ		Ἀνάγνωθι περιγραφὴν εἰς σελ.
	$36^1/_4$	265.

Ἁμαξιτὸς ἀπὸ Θεσσαλονίκης διὰ Δοϊράνης εἰς Στρούμνιτσαν.

	ὧρ.	
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ		Ὅρα σ. 178 καὶ 350. Ἐκ ταύτης ὁδὸς ἐξερχομένη τῆς πρὸς ἄρκτον πύλης Γενῆ-Καποῦ καὶ παρερχομένη κήπων, καφείων καὶ χα-
	2	νίων, βαίνουσα δ' ὁμαλῶς πρὸς Β καὶ ἐπὶ ἀκαλλιεργήτου καὶ μικρὸν καλλιεργουμένου ἐδάφους, φέρει εἰς τὸ χωρίδιον
Ἀκμπουνὰρ		κείμενον ἐπὶ γηλόφου καὶ οἰκούμενον ὑπὸ 15 χριστιανικῶν οἰκογενειῶν, ἔχον δὲ καλλίστην πηγὴν ὕδατος. Ἐκ τούτου ὁδὸς
	2	βαίνουσα ἐπὶ ὁμοίου ἀλλ' ἀνωμάλου ἐδάφους καὶ διὰ πολλῶν ἐλιγμῶν, φέρει εἰς τὸ χωρίδιον
Βαλεβόδα		οἰκούμενον ὑπ' εὐαρίθμων οἰκογενειῶν καὶ ἔχον χάνιον
	1	Ἐντεῦθεν ὁμοία ὁδὸς διακοπτομένη ὑπὸ παραποτάμων τοῦ χειμαρρώδους ποταμοῦ Γάλλικου (Ἐχεδώρου), φέρει εἰς τὸ χωρίον
Ἀμπὰρ-κιοϊ		κείμενον ἐπὶ ἑλώδους ἐκτάσεως καὶ ἔχον 60 πτωχὰς οἰκίας γεωργῶν, ὧν ἓξ εἰσὶ ὀθωμανικαί. Βορειοδυτικῶς τοῦ χωρίου τού-
	5	του καὶ εἰς ἀπόστασιν $1^1/_2$ ὥ-

ὥρ. 5 | ρας κεῖται ἐπὶ τῶν προπόδων λόφου τινος ἡ ὀχυρωθεῖσα παλαιὰ καὶ ὀνομαστὴ κωμόπολις Ἀβρὲτ-Ἰσάρ, ἧς ἕνεκεν καὶ ἅπαν τὸ διαμέρισμα καὶ νῦν ἔτι ὁμώνυμον ταύτης εἶναι καὶ ἧτις τὴν σήμερον περὶ τὰς 80 χριστιανικὰς καὶ ὀθωμανικὰς οἰκογενείας μετρεῖ. Ἔχει δὲ ἐκκλησίαν μικράν, βρύσεις, αὐλακας ἀφ' ὧν ὑδρεύεται, σχολεῖον, δύο μικρὰ χάνια καὶ δύο πεταλωτάς.

ΣΗΜ. Α'. Ἐκ τοῦ Ἀβρὲτ Ἰσὰρ ὁδὸς λίαν ὁμαλῶς βαίνουσα ἐπὶ πεδιάδος καὶ παρερχομένη τῶν χριστιανικῶν χωρίων Κριτζόβου κειμένου ἀριστερόθεν, Γκιρμπασὲλ καὶ Βεργιουτὰρ, κειμένων δεξιόθεν καὶ τῶν ἐναντι τούτων Γκαβάλακη καὶ Μαλάφεζα κειμένων ἀριστερόθεν, διαβαίνει τὴν αὐλακα Ἀρτζιὰν, τὴν μετοχετεύουσαν τὰ ὕδατα τῆς λίμνης Δοϊράνης εἰς τὴν τῆς Ἀρτζιὰν καὶ ἐκ ταύτης εἰς τὸν Ἀξιόν, καὶ φέρει ὁμαλῶς βαίνουσα εἰς τὸ χριστιανικὸν χωρίον Τζιγούντζα ἀπὸ τοῦ ὁποίου βαίνουσα ἐπὶ σειρᾶς γηλόφων διέρχεται τοῦ ἐπ' αὐτῶν ἐπίσης χριστιανικοῦ χωρίου Ράτις μετὰ τὸ ὁποῖον, παρερχομένη τοῦ ἀριστερόθεν χριστιανικοῦ Γκιζελὴ Μαχαλάδες καὶ διερχομένη τοῦ χριστιανικοῦ χωρίου Βλαδία, φέρει μετὰ 10 ὥρας εἰς Δοϊράνην (ὅρα σ. 369).

5 | ΣΗΜ. Β'. Ἐπίσης διὰ τοῦ Ἀν-

ὥρ. 5 | βρὲν Ἰσὰρ διέρχεται καὶ ἑτέρα ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς Δοϊράνην ἄγουσα ὁδός.

Αὕτη ἐκ Θεσσαλονίκης βαίνουσα ὁμαλῶς, διέρχεται τοῦ χωρίου Τρία Χάνια (ὅρα σελ. 354), μετ' αὐτὸ δέ, ἐγκαταλείπουσα ἀριστερόθεν τὴν πρὸς Βιτώλια, διαβαίνουσα μικρὸν ρεῦμα διέρχεται τῆς Θέσεως Σὲχ-Χαΐλάρ, ἀφ' ἧς ἀνωφερῶς βαίνουσα, φθάνει εἰς τὸ χωρίον Ἀλῆ Χοτσαλάρ. Ἀπὸ δὲ τούτου κατερχομένη τὸν Μέγαν κατήφορον, τουρκιστὶ Μπουγιοὺκ γιακά, φέρει μετ' αὐτόν, ὁμαλῶς βαίνουσα, εἰς Ἀβρὲτ Ἰσὰρ (ὅρα σελ. 366). Ἐκ τούτου δὲ προβαίνουσα, παρέρχεται τῶν δεξιόθεν ὑψουμένων βουνῶν τῶν χωρίων Γκιρμπασὲλ καὶ Ἀρμουτσί, ἅτινα ἱκανῶς τῆς ὁδοῦ ἀπέχουσι, καὶ διαβαίνουσα μικρὸν ρύακα εἰσέρχεται εἰς τὸ χωρίον Ράδοβις, ἀφ' οὗ αὖθις διαβαίνουσα τὸν ἐν χειμῶνι ἕνεκεν τῶν δι' αὐτοῦ καταφερομένων πολλῶν ὑδάτων ἐπικίνδυνον ποταμὸν Μέγαν ἢ τουρκιστὶ Μπουγιοὺκ Δερέ, μετ' αὐτὸν δ' ἕτερον ἀνώνυμον συναντᾶται μετὰ τῆς περιγραφομένης διὰ τοῦ Καλκὶς ὁδοῦ εἰς τὸ χωρίον Χίρσοβον (ὅρα σελ. 368).

1 | Ἐκ τοῦ χωρίου Ἀμπὰρ-Κιοϊ, ὁμοία ὁδὸς φέρει εἰς τὴν κωμόπολιν

6

	ὥρ.	
Καλκίς	6	Αὕτη κεῖται εἰς ὕψος 282μ. καὶ ἐπὶ τῶν κλιτύων λόφου τινός, ἀριθμεῖ δὲ περὶ τοὺς 380 οἰκογενείας χριστιανικὰς καὶ ὀθωμανικάς. Ταύτης ὑπέρκειται 53 μέτρα μοναστήριον ἑλληνικὸν Ἰσαμίγεθες τῷ τοῦ ἐν Ἀττικῇ Δαφνίου καὶ ἐν αὐτῇ εἶναι ἡ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ἑστία τοῦ βουλγαρισμοῦ.
Καλκίτσι		
Κιλκὶς ἡ Κουκούσι		
	2¼	Ἐκ ταύτης ἡ ὁδὸς ὁμοίως βαίνουσα, φέρει εἰς τὴν κάτωθι θέσιν ἐν ᾗ κατὰ τὸ θέρος παραμένουσιν οἱ ἐκ τοῦ Καλκὶς θερισταὶ καλούμενοι.
Κουρού Τσεσμέ		Ἀριστερόθεν ταύτης κεῖται τὸ χωρίον Γιαννί-Κιοϊ, ἔχον περὶ τὰς 100 οἰκογενείας, ἐκκλησίαν, καλὰς οἰκίας, πρὸς δὲ καὶ ρύακα. Εἰς μικρὰν δ' ἀπὸ τούτου ἀπόστασιν πηγάζει μεταλλικὸν ὕδωρ, κακίστην ἔχον γεῦσιν καὶ ὡς ὑγιεινὸν θεωρούμενον ὑπὸ τῶν κατοίκων.
		Ἐκ τοῦ Κουρού Τσεσμὲ διανοίγεται δεξιόθεν ὡραία καὶ εὔρους κοιλάς, μήκους 1½ ὡρῶν καὶ πλάτους 1/2 ὥρας, ἐν ᾗ κεῖνται διεσπαρμένα χωρία καὶ χωρίδια. Ἡ κοιλὰς αὕτη κατέχει θέσιν λίαν ἐπίκαιρον, ὡς κειμένη ἐπὶ τῆς συγκοινωνίας τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀξιοῦ μετὰ τῆς πεδιάδος τῶν Σερρῶν καὶ τῆς τοῦ Μελενίκου καὶ ὡς παρέχουσα ἀφ' ἑνὸς καλὴν πρὸς κατακλισμὸν ἔκτασιν καὶ ἀφ' ἑτέρου λόφον ἐπικρατοῦντα τῆς κοιλάδος, ἐφ' οὗ πυροβο-
	8¼	

	ὥρ.	
	8¼	λικὸν τοποθετούμενον δύνατα κάλλιστα νὰ ἐνεργήσῃ.
	2	Ἡ ὁδὸς πάντοτε πρὸς βορρᾶν διευθυνομένη καὶ ὁμαλὸς κατερχομένη, βαίνουσα διὰ τῆς κοιλάδος, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Χίρσοβο		οἰκούμενον ὑπὸ 40 οἰκογενειῶν. Ὁμοίως δὲ βαίνουσα διὰ τῆς κοιλάδος, καὶ διαβαίνουσα τὴν αὐλακα Ἀρτζιάν, φέρει εἰς τὸ
	1¼	πρὸς βορρᾶν ὕστατον χωρίον τῆς κοιλάδος
Κιλιντζίρ		Κεῖται ἐπὶ μικροῦ κυλινδρικοῦ ὀφώματος (ἀφ' οὗ καὶ τ' ὄνομα) καὶ ἔχει 20 ἑλληνικὰς οἰκογενείας, ἀνήκει δὲ τῷ ἐν Θεσσαλονίκῃ Γ. Χαρίσῃ. Ἐκ τούτου ἡ ὁδὸς εἰσέρχεται ἐπὶ ὀλίγον εἰς κλεισούρειαν τὴν ὁποίαν σχηματίζουσι βουνά, ἅτινα καλοῦνται Μαβέμια. Δι' αὐτῆς τὰ ὕδατα τῆς λίμνης Δοϊράνης ῥέοντα καὶ κινοῦντα ἱκανὸν ἀριθμὸν ὑδρομύλων μετοχετεύονται διὰ τῆς αὐλακος Ἀρτζιὰν εἰς τὴν ὁμώνυμον αὐτῇ λίμνην, ἀφ' ἧς αὖθις ἐκρέοντα γόνατα εἰς τὸν ποταμὸν Ἀξιόν. Διερχομένη διὰ
	2½	τῆς ἀνωτέρω κλεισωρείας ἡ ὁδὸς βαίνει, ἔχουσα δεξιόθεν τὴν αὐλακα, ἀνερχομένη ἀπὸ ὕψους 123μ. εἰς ὕψος 247μ. Ἐκ τῆς ὑψηλῆς αὐτῆς θέσεως βράτει [illegible]
		πασα ἡ λίμνη Δοϊράνη καὶ ἡ [illegible]
		τῆς μεσημβρινῆς· αὐτῆς ὄχθης [illegible]
		μώνυμος πόλις. Ἐξερχομένη μετ[illegible]
	14	παρέλευσιν δύο ὡρῶν τῆς κλ[illegible]

ὥρ. 14 σωρείας ἡ ὁδὸς κατέρχεται μετὰ 1/4 ὥρας πρὸς τὴν μεσημβρινὴν τῆς λίμνης Δοϊράνης ὄχθην, παρερχομένη τοῦ δεξιόθεν καὶ πέραν τῆς αὔλακος Ἀρτζιὰν κειμένου χριστιανικοῦ χωρίου Δομπρόφτσα, ἔχοντος καὶ ὑδρόμυλον καὶ ὥραν τῆς Δοϊράνης ἀπέχοντος. Ἀκολουθοῦσα δὲ ἐπὶ 1/4 ὥραν τὴν ὄχθην τῆς λίμνης, φέρει εἰς

ΔΟΪΡΑΝΗΝ Ἡ παραλίμνιος αὕτη πόλιν καὶ ἀμφιθετρικῶς ἐκτισμένη, πρωτεύουσα δ' ὁμωνύμου διαμερίσματος, κεῖται ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ μεσημβρινῶς ταύτης ὑψουμένου ὄρους Ὀρβήλου καὶ εἰς ὕψος 161 μέτρων. Οἰκεῖται ὑπὸ 1700 χριστιανῶν, 1500 ὀθωμανῶν, 150 ἰσραηλιτῶν καὶ 100 βοημῶν. Ἔχει 2 ἐκκλησίας, ὧν μία μεγάλη εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως, 2 τεμένη, 6 χάνια, ὧν 4 εἰσὶ καλά, ἀφθονίαν ὑδάτων καὶ νομῶν, 5 ὑδρομύλους εἰς ἀπόστασιν 1/4 ὥρας, καταστήματα, καφεῖα, ἑβδομαδιαίαν ἀγοράν, 3 κλιβάνους δημοσίους, πολλοὺς πεταλωτὰς ὀθωμανοὺς καὶ χριστιανούς. Αἱ πλεῖσται οἰκίαι τῆς πόλεως ταύτης, ἐν ᾗ ἑδρεύει ἐπίσκοπος, μουδίρης καὶ καδῆς, εἰσὶν ἠρειπωμέναι. Ἐκ τῶν χωρίων δὲ τοῦ διαμερίσματος τούτου, ὡς κειμένων ἐπὶ τῶν ἀποτόμων καὶ ἀγρίων κλιτύων τοῦ ὄρους Ὀρβήλου, παρέχονται ἄριστοι ὁπλῖται

14 χριστιανοί.

ὥρ. 14 ΣΗΜ. Ἐκ τοῦ σταθμοῦ τοῦ σιδηροδρόμου Καρασοῦλι, κειμένου εἰς τὸ 56χ,100 ἀπὸ Θεσσαλονίκης, ὁδὸς βαίνουσα ὁμαλῶς ἐπὶ πεδιάδος καὶ παρερχομένη τῆς δεξιόθεν λίμνης Ἀρτζιὰν καὶ τῆς ὁμωνύμου αὔλακος, τῆς εἰς αὐτὴν μετοχετευούσης τὰ ὕδατα τῆς λίμνης Δοϊράνης, καὶ τοῦ ἀριστερόθεν καὶ ἐπὶ ὑπωρειῶν κειμένου χριστιανικοῦ χωρίου Σπάντζε, φέρει μετὰ 2 1/2 ὥρας εἰς τὸ χάνιον Ἄρτζιαν, ἀριστερόθεν τοῦ ὁπο(ου ἐπὶ τοῦ βουνοῦ κεῖται τὸ ὁμώνυμον χωρίον. Ἐκ τοῦ χανίου ὁμαλῶς αὖθις ἡ ὁδὸς βαίνουσα καὶ παρερχομένη τῶν ἀριστερόθεν κειμένων χωρίων Καλινόβου ἔχοντος πληθυσμὸν μικτὸν ὀθωμανῶν καὶ χριστιανῶν, διασταυροῦται μετὰ τῆς ἀπὸ Ἀβρὲτ Ἰσὰρ ἀπ' εὐθείας εἰς Δοϊράνην ἀγούσης (σελ. 366) καὶ παρερχομένη τοῦ χριστιανικοῦ χωρίου Τζιγούντζα συναντᾶ τὴν περιγραφεῖσαν μετὰ τὸ Κιλιντὶρ εἰς 3 1/2 ὥρας.

Πρὸς τούτοις καὶ ἐκ τοῦ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀξιοῦ πέμπτου σταθμοῦ τοῦ σιδηροδρόμου Γεβγελῆς, κειμένου εἰς τὸ 70χ500, ὁδὸς διαβαίνουσα τὸν Ἀξιὸν καὶ ἐντεῦθεν ὀρεινὴ διερχομένη τοῦ μικτοῦ πληθυσμοῦ ὀθωμανῶν καὶ χριστιανῶν χωρίου Βοχορόβιτζα καὶ παρερχομένη τῶν ἐπίσης μικτοῦ

14 πληθυσμοῦ χωρίων Στογιάκο[illegible]

ὧρ. 14 καὶ Φιλιμλῆ, κειμένων μικρὸν ἀριστερόθεν, ὡς καὶ τῶν δεξιόθεν Τζιντεμλῆ καὶ Δαουτλῆ διέρχεται διὰ μέσου τῶν χωρίων, Δεβιτζιλῆ κειμένου ἀριστερόθεν καὶ Κράσταλη καὶ Δοβὰτ-μαλῆ, κειμένων δεξιόθεν καὶ φέρει μετὰ 4 ὥρας εἰς Δοϊράνην.

Ἐκ Δοϊράνης ἡ ὁδὸς διευθυνομένη πρὸς βορρᾶν περικάμπτει τὴν δυτικὴν τῆς λίμνης Δοϊράνης (σελ. λζ') ὄχθην, καὶ λίαν ὁμαλῶς βαίνουσα, παρέρχεται τῶν παρ' αὐτῇ χωριδίων Βολοβέτς, Δεβετσλῆ, Καραολαρῆ καὶ φέρει εἰς

2½

Χάνιον Φούρκας

μεσημβρινῶς τούτου καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν κεῖται ἐπὶ λόφου καλυπτομένου ὑπὸ ἀμπέλων τὸ χωρίον Φούρκα, οἰκούμενον ὑπὸ 40 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν.

Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς εἰσέρχεται αὖθις εἰς κλεισώρειαν, τῆς ὁποίας οἱ ἑκατέρωθεν βράχοι ὑψοῦνται κατακορύφως, καὶ δι' ἧς ῥέει μικρὸν ῥεῦμα, τὸ ὁποῖον συμβάλλει εἰς τὸν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀξιοῦ καὶ ἔναντι τῆς Σμόκφιτσα παραπόταμον Μποΐμια. Ἐξερχομένη δὲ ταύτης, φέρει εἰς τὸ χωρίον

½

Ντιντελῆ (Μεντιλὶμ)

οἰκούμενον ὑπὸ 80 χριστιανικῶν οἰκογενειῶν, ὧν τινες καὶ ὀθωμανικαί. Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς παρερχομένη καλῆς πηγῆς ὕδατος διακλαδοῦται, καὶ ἡ μὲν φέρει πρὸς τὸ χωρίον Βαλάντοβο, ἡ δὲ ἑτέρα πρὸς μεσημβρίαν διευθυνο-

17

ὧρ. 17 μένη, φέρει ἐπὶ τοῦ ὀνομαστοῦ διὰ τὰς ἀμπέλους του ὀροπεδίου Μποΐμια. Προβαίνουσα δὲ καὶ διερχομένη στενὸν ἐπικίνδυνον, ἕνεκεν τῶν εἰς αὐτὸ ἐνεδρῶν λῃστῶν, ἀνέρχεται δι' ἑλιγμῶν ἀπότομον λίαν ἀνωφέρειαν καὶ παρερχομένη τοῦ παρ' αὐτῇ καὶ δεξιόθεν κειμένου χωρίου Πιράβα, ἔχοντος περὶ τὰς 35 πτωχὰς οἰκίας, φέρει εἰς τὸ χωρίον

2

Κουστούρινο

κείμενον ἐπὶ ὁμαλοῦ ἐδάφους ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ οἰκούμενον ὑπὸ 70 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες ὑδρεύονται ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ πρὸ αὐτοῦ ῥέοντος ποταμίου τοῦ συμβάλλοντος εἰς τὸν χείμάρρον Τρακάϊνα, ὅστις διασκορπίζεται εἰς τὸ λεκανοπέδιον τῆς Στρουμνίτσης πρὸ τοῦ χωρίου Κουκλίς.

ΣΗΜ. Ἐκ τούτου διακλάδωσις πρὸς ἀριστεοά, φέρει ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν παρὰ τὴν ἀριστερὰν τοῦ ποταμοῦ Μπρεγκάλνιτσα ὄχθην πόλιν Ἰστὶπ· ἑτέρα δ' ἁμαξιτὸς ἱκανῶς ἀναπτυσσομένη εἰς Στρούμνιτσαν (ὅρα σελ. 374).

Ἐκ Κουστουρίνου στενὴ λίαν ὁδὸς, μὴ ἐπιτρέπουσα εἰμὴ τὴν καθ' ἕνα διάβασιν, διευθυνομένη πρὸς ἄρκτον καὶ παρερχομένη μετὰ 2¼ ὥρας τοῦ παρ' αὐτῇ στρατιωτικοῦ σταθμοῦ, καλουμένου Δερβένι Κούλια τοῦ κειμένου δεξιόθεν τοῦ ῥεύματος [illegible] ἐπὶ ἀποτόμου βράχου 300μ ὑψ[illegible]

19

ὥρ. 19 ἀκολουθεῖ, στενὴ πάντοτε οὖσα, τὴν ὀχθὴν τοῦ ἀπὸ Κουστουρίνου ρεύματος Τρακάϊνα. Βαίνουσα δὲ δι' ἀνωφερειῶν καὶ κατωφερειῶν ἀδένδρων καὶ κατὰ θέσεις λιθο-
4 στρώτων (καλδερὶμ), παρέρχεται τοῦ δεξιόθεν 10' ὥρας κειμένου χωρίου Κουκλίς, ἔχοντος περὶ τὰς 105 χριστιανικὰς οἰκογενείας, ἐκκλησίαν καὶ ὃν ὀνομαστὸν διὰ τὰ ἐξαίρετα κεράσια, καὶ τοὺς καλοὺς βουβάλους.

Ἐκ τοῦ ἄνω χωρίου Κουκλὶς, ἡ ὁδὸς ΒΔ διευθυνομένη καὶ ὁμαλῶς λίαν βαίνουσα ὑπὸ τὰς ἀμπέλους τῆς Στρουμνίτσης, φέρει μεθ' 1/2 ὥραν εἰς

ΣΤΡΟΥ-ΜΝΙΤΣΑ 23 Ἡ πόλις αὕτη τριγωνικὸν ὡς ἔγγιστα ἔχουσα σχῆμα, κεῖται εἰς ὕψος 262 μέτρων καὶ ἐπὶ ὁμαλοῦ ἐδάφους εἰς τοὺς ἀνατολικοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Βελές, παραφυάδος τοῦ ὄρους Ὀρβήλου (σελ. ιη'). Δυτικῶς τῆς πόλεως ὑψοῦται πεδρώδης λόφος καλούμενος Τιβέριος βράχος, ἐφ' οὗ καὶ ἐρείπια ἐνετικοῦ πύργου, ἐκ τούτου δὲ, ὑπό τινων ἐντοπίων καὶ ἡ πόλις Τιβεριούπολις καλεῖται. Ἔχει περὶ τὰς 2 χιλ. καλὰς οἰκίας, ὧν αἱ πλεῖσται εἰσὶ χριστιανικαὶ, αἱ δὲ λοιπαὶ ὀθωμανικαί, ἰουδαϊκαί, ἰδίαν συνοικίαν ἀποτελοῦσαι, ἔχουσαι καὶ συναγωγὴν καὶ ὀλίγαι βοεμικαί, οἰκοῦσαι παρὰ τὸν διαρρέοντα τὴν πόλιν χείμαρρον Γκιούπσκε-πορόϊ.

ὥρ. Τὴν πόλιν διαρρέουσιν κατὰ πλάτος τρεῖς χείμαρροι, ὧν δύο κατέρχονται ἀπὸ τοῦ Τιβερίου λόφου, ὁ δὲ τρίτος ἀπὸ τῆς ἀποτόμου καὶ πρὸς μεσημβρίαν ὑψουμένης κλιτύος Τσεπελῆ. Ἔχει νῦν μεγάλην ἐκκλησίαν, (δύο ἑτέρων ὡς καὶ αὐτῆς πυρποληθεισῶν τὸ 1870 ὑπὸ τῶν ὀθωμανῶν κατὰ τὴν τότε γενικὴν πυρκαϊὰν τῶν χριστιανικῶν συνοικιῶν), 6 τεμένη, συναγωγήν, σχολεῖα (ἑλληνικὸν πλῆρες, δημοτικόν, παρθεναγωγεῖον καὶ νηπιαγωγεῖον), ἀγορὰν καλήν, ἐκτεινομένην ἑκατέρωθεν τοῦ διὰ τῆς πόλεως καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο ἑτέρων χειμάρρων ρέοντος, παρὰ τὸν ὁποῖον ἥ τε ἐκκλησία καὶ τὰ σχολεῖα κεῖνται, ἀνεγερθέντα ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν πυρποληθεισῶν ἐκκλησιῶν, Μητρόπολιν καλήν, διοικητήριον εὐρύχωρον, 8 καλὰ χάνια, 8 κλιβάνους καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς ἀγορᾶς, ἐκτὸς τῶν ἐν ταῖς συνοικίαις, 4 ὑδρομύλους, ἑβδομαδιαίαν ἀγορὰν ἑκάστην Δευτέραν καὶ ἄφθονα ὕδατα πηγαῖα. Ἔτι δὲ ἐξαίρετα ὕδατα πηγάζουσιν εἰς τὴν ἐκτὸς τῆς πόλεως κατάφυτον θέσιν Μπεσντενὶκ (πεντάκρουνος) καὶ κατὰ τὴν ἐξόχως ὡραίαν θέσιν Σοφιλὰρ ἢ Σεφ[illegible]λὰρ 5' τῆς ὥρας ἀπέχουσαν τῆς πόλεως, ἐν ᾗ κατὰ τὰ τέλη Ἰο[illegible]νίου, ἤτοι τῶν ἁγίων Ἀποστ[illegible]

	ὥρ.	λων τελοῦντει γομικοί ἀγῶνες. Κέκτηται πρὸς τούτοις στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον καὶ εὐρύχωρον στρατῶνα λιθόκτιστον, ἀνεγερθέντα πρὸ τετραετίας καὶ κείμενον ἀριστικῶς τῆς πόλεως καὶ εἰς τὸ τέρμα τοῦ δι' αὐτῆς ῥέοντος χειμάρρου. Ἡ Θέσις τῆς Στρουμνίτσης ἐπικρατεῖ ἁπάσης τῆς ὁμωνύμου κοιλάδος, ἐν ᾗ κεῖνται περὶ τὰ 115—130 χωρία, ὧν τὰ πλεῖστα εἰσὶν ἑλληνικὰ καὶ ἑλληνικὰς ἔχουσιν ὀνομασίας μὲ κατάληξιν βαυλγαρικήν, ἔχοντα σχολεῖα καλλίστα διατηρούμενα. Ἅπαντα τὰ χωρία τοῦ διαμερίσματος καὶ ἡ ὁμώνυμος κοιλὰς παράγουσι δημητριακοὺς καρποὺς, ἐξαιρέτου ποιότητος σίτον, χωρία δέ τινα καὶ καλὴν ποιότητα ὀρύζης, ὡς τὰ χωρία Κολέσινο, Γαύροβο καὶ ἄλλα, ἃ καταργάζονται δι' ἰδιαιτέρων μηχανημάτων, ντίντια καλούμενων.

Ἀπὸ Θεσσαλονίκης διὰ τοῦ σιδηροδρόμου μέχρι τοῦ σταθμοῦ Στρουμνίτσης καὶ ἐκ τούτου ἁμαξιτὸς εἰς Στρούμνιτσαν.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	ὥρ.	Ὅρα σελ. 178 καὶ 350. Ἐκ ταύτης σιδηρόδρομος, φέρει νότον εἰς τὸν σταθμὸν
Στρουμνίτσης		κείμενον εἰς 103χ600 καὶ παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ

	ὥρ.	Ἀξιοῦ ἡ Βαρδὰρ μικρὸν μετὰ τὴν ἐπ' αὐτοῦ μεγάλην σιδηρᾶν γέφυραν καὶ παρὰ τὸ χωρίον Οὔντοβον, ἔχον 35 οἰκογενείας καὶ ἀποθήκας σιτηρῶν, ἰδίως τῶν ἐμπόρων Θεσσαλονίκης, κείμενον ἐπὶ εἰς ἀπόστασιν 3' σιδ. ὥρας ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης καὶ ἔναντι τοῦ ἐπὶ τῆς ἀντιπέρας κειμένου χωρίου Νταϊντόβου.
Βαλάντοβον	3	Ἐκ τοῦ σταθμοῦ τούτου ἁμαξιτὸς ὁμαλῶς βαίνουσα διὰ πεδιάδος καὶ ἀγρῶν, φέρει εἰς τὸ χωρίον κείμενον ἐπὶ ὁμαλοῦ ὀδάφους καὶ οἰκούμενον ὑπὸ 80 οἰκογενειῶν χριστιανικῶν, ἔχον δ' ἐκκλησίαν, σχολεῖον καὶ καλὸν χάνιον, πίσσῃ δὲ καὶ τῶν οἰκιῶν ἔτι πολλὰς ἐκλακτὰς ἀμπέλους, ἐν αἷς καὶ τὸν χειμῶνα διατηροῦνται σταφυλαί. Ἐντεῦθεν ὁμαλὴ αὐτοῦ ὁδὸς καὶ διὰ ἀγρῶν βαίνουσα, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Παράβα	1/2	ἔχον περὶ τὰς 35 πτωχὰς οἰκίας. Ἐπίσης καὶ ἐκ τούτου ὁμοίως βαίνουσα, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Κουστούριον	1/2	ὥρα σελ. 373. Ἐντεῦθεν ἐγκαταλείπουσα δεξιὰν τὴν παρὰ τὸν χείμαρρον Τρακάτνα, βαίνουσαν στενὴν λίαν ἡμιονικὴν ὁδὸν, ἁμαξιτὸς βαίνουσα δυτικώτερον δι' ἀνωμερειῶν καὶ κατωμερειῶν καὶ διὰ ἀγρῶν, σπαράξην δένδρων καὶ ἐν τέλει πρὸ 1/4 ὥρας εἰσερχομένη διὰ ἀμπέλων, φέρει εἰς τὴν πόλιν
ΣΤΡΟΥΜΝΙΤΣΑΝ	3	Ἀνάγνωθι σελ. 374.
	7	

Ἀπὸ Θεσσαλονίκης διὰ τοῦ σιδηροδρόμου μέχρι τοῦ σταθμοῦ Στρουμνίτσης καὶ ἐκ τούτου δι' ἡμιονικῆς ὁδοῦ εἰς Στρούμνιτσαν.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	ὥρ.	
Στρουμνίτσης		Ὅρα σελ. 178 καὶ 350. Ἐκ ταύτης σιδηρόδρομος, φέρει νῦν εἰς τὸν σταθμὸν Ὅρα σελ. 376. Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω σταθμοῦ ἡμιονικὴ ὁδός, ἐπικίνδυνος δὲ ἕνεκεν τῶν ληστρικῶν διαθέσεων
Κάλκοβον	2	τῶν ἑκατέρωθεν ταύτης οἰκούντων Κονιάρων, ὁμαλῶς βαίνουσα διὰ τῆς πεδιάδος, φέρει εἰς τὸ χωρίον οἰκούμενον ὑπὸ 30 οἰκογ. ὀθωμ.
Τσεπελὴ	2	Ἐκ τούτου ὁμοίως βαίνουσα, φέρει εἰς τὸ χωρίον κείμενον ἐπὶ ὑψηλοῦ ἐδάφους καὶ καταλῆγον εἰς χαράδραν βαθεῖαν καὶ ἐπικίνδυνον, οἰκούμενον δὲ ὑπὸ 50 περίπου ὀθωμανικῶν οἰκογενειῶν κτηνοτρόφων.
Ράπορτσι	1½	Ἐκ τούτου ὁδὸς διερχομένη διὰ δάσους, φέρει εἰς τὸ χωρίον οἰκούμενον ὑπὸ 40 οἰκογενειῶν ὀθωμανικῶν καὶ χριστιανικῶν κτηνοτρόφων, ἔχον μικρὸν χάνιον. Ἐκ τούτου δι' ὁμαλῶν ἀνωφερειῶν καὶ κατωφερειῶν καὶ
	1½	διὰ μικρῶν ἀγρῶν διερχομένη ὁδός, φέρει διὰ τοῦ δυτικοῦ μέρους, ἤτοι τοῦ λόφου τοῦ Τιβερίου εἰς τὴν πόλιν
ΣΤΡΟΥΜΝΙΤΣΑΝ	7	Ἀνάγνωθι σελ. 374.

Ἀμαξιτὸς ἀπὸ Στρουμνίτσης εἰς Ἱστίπ.

ΣΤΡΟΥΜΝΙΤΣΑ	ὥρ.	
		Ὅρα σελ. 374. Ἐντεῦθεν δύο ὁδοὶ φέρουσι πρὸς Ἱστίπ, ἡ μὲν ἄνωθεν τῆς πεδιάδος, μὴ συχναζομένη ἐν πολυομβρίαις ἕνεκεν τῆς σχηματιζομένης λάσπης, ἡ δὲ χαμηλότερον ταύτης, αἵτινες συναντῶνται μεθ' ὥραν παρὰ τὸ χωρίον Ἄγγελτσε, κείμενον μικρὸν ἀριστερόθεν τῆς συναντήσεώς των.
		Ἡ κατωτέρω ὁδός, ἤτοι ἡ δευτέρα, κατερχομένη ἐκ Στρουμνίτσης ὁμαλῶς πρὸς τὴν πεδιάδα καὶ ΒΔ διευθυνομένη, βαίνει ἐπὶ δίωρον διὰ πεδιάδος, ἔχουσα δεξιόθεν ὀρυζώνας καταπλημμυρισμένας ὑπὸ ὑδάτων καὶ παρέρχεται τοῦ δεξιόθεν αὐτῆς 1/4 ὥρας κειμένου χωρίου Δομπρέϊτς, μεθ' ὁ ὁμαλῶς λίαν ἀνερχομένη πλησιάζει μέχρις 1/4 ὥρας ἀποστάσεως τὸν ποταμὸν τῆς Στρουμνίτσης (Στάρα-Ρέκα), ὅστις πλησίον τοῦ δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ κειμένου ὑδρομύλου καλεῖται Γραδοπόρτσι. Συναντωμένη δὲ μετὰ τῆς ἑτέρας τῆς ὑψηλότερον καὶ ἀριστερόθεν ταύτης ἑτέρας ὁδοῦ διέρχεται μεταξὺ τῶν χωρίων Ἄγγελτσε, κειμένου 1/4 τῆς ὥρας ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ Γραδοσόρτσι, κειμένου δε-

ὥρ. ξιόθεν καὶ παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Στρουμνίτσης.

Μετὰ τὴν μεταξὺ τῶν χωρίων τούτων δίοδον, ἡ ὁδὸς ἀπομακρυνομένη τοῦ ποταμοῦ τῆς Στρουμνίτσης καὶ ὁμοίως βαίνουσα, διαβαίνει ἐν τῇ κοίτῃ χειμαρρώδη παραπόταμον τοῦ ποταμοῦ τῆς Στρουμνίτσης, ἐν ᾧ ὑπάρχει καὶ ξηρὰ βρύσις καλουμένη Σούα
4 Τσέσμε.

Μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ ἄνω χειμάρρου, βαίνουσα ἐπὶ τῶν πρὸς ἄρκτον ὑπωρειῶν τοῦ ὄρους Βελὲς (Βελάσιτσα) δι' ὁμαλῆς κατωφερείας ἔχει δεξιόθεν ἀπότομον λίαν κλιτὺν τοῦ ὄρους κατερχομένην εἰς τὸν ποταμόν. Τοῦ δυσβάτου δὲ τῆς θέσεως ταύτης ἕνεκεν, καθὼς καὶ εἰς τὸν πρὸ ταύτης χείμαρρον, τελοῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τὰς θέσεις ταύτας λῃστοπραξίαι. Προβαίνουσα δὲ ἡ ὁδὸς διέρχεται μεθ' 1/2 ὥραν ἀπὸ τοῦ ἄνω χειμάρρου, τῆς ἐπίσης εἰς λῃστοπραξίας καταλλήλου θέσεως, καλουμένης Κάρμπινα, ἐχούσης μικρὸν δάσος καί τινα ἕλη, καὶ μετὰ 1/4 ὥρας ἀπ' αὐτῆς συναντᾶται ἀριστερόθεν μὲν μεθ' ὁδοῦ προερχομένης ἐκ τοῦ σταθμοῦ Στρουμνίτσης τῆς διερχομένης διὰ τοῦ μεσολαβοῦντος ὄρους Βελὲς ἢ Βελάσιτσα, μετ' αὐτὴν δὲ μεθ' ἑτέρας
4 δεξιόθεν προερχομένης ἐκ τῆς ΒΔ

ὥρ. κειμένης καὶ 1 1/2 ὥραν ἀπὸ της
4 ὁδοῦ ἀπεχούσης κωμοπόλεως Ραδοβίσι.

Ἡ κωμόπολις Ραδοβίσι κειμένη εἰς τοὺς μεσημβρινοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Μαλὲς καὶ πέραν τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ τῆς Στρουμνίτσης, οἰκεῖται ὑπὸ 7000 κατοίκων, ὧν οἱ πλεῖστοι εἰσὶ ὀθωμανοί, οἱ δὲ λοιποὶ χριστιανοὶ βουλγαρόφωνοι ἀναγνωρίζοντες τὸ Πατριαρχεῖον. Διαρρέεται ὑπὸ χειμάρρου παραποτάμου τῆς Στρουμνίτσης καὶ ἀφθονεῖ ὑδάτων, ἔχει δὲ 2 ἐκκλησίας 5 τεμένη, 10 χάνια, καλὴν ἀγορὰν καὶ ἑβδομαδιαίαν ἕκαστον Σάββατον.

Μετὰ τὰς ἀνωτέρω συναντήσεις ἡ ὁδὸς ὁμοίως βαίνουσα, φέρει εἰς

Χάνιον Νὸφ-τσιφλὶκ ἰσόγαιον μὲν ἀλλὰ λίαν εὐρύχωρον εἴς τε ἄνδρας καὶ ἵππους, ὑδρευόμενον ἐκ φρεάτων. Ἐν τῷ χανίῳ τούτῳ ἡ περιγραφομένη ὁδὸς συναντᾶται ἐγκαρσίως μεθ' ἑτέρας διατεμνούσης τὴν πεδιάδα καὶ συγκοινωνούσης τὰ ἐπὶ τῶν κλιτύων τῶν σχηματιζόντων ταύτην ὀρέων κείμενα χωρία, δεξιό-
1 θεν δὲ τῆς ὁδοῦ καὶ αὐτοῦ κεῖται τὸ ὁμώνυμον χωρίδιον Νὸφ-Τσιφλίκ, οἰκούμενον ὑπὸ 30 οἰκογενειῶν χριστιανικῶν.

Ἐκ τοῦ χανίου ἡ ὁδὸς ὁμαλ[illegible] αὖθις βαίνουσα διὰ πεδιάδος [illegible]
5 γρῶν καὶ ἀραβοσίτου, παρέρ[illegible]

ὥρ. 5 | ται τοῦ δεξιόθεν αὐτῆς καὶ εἰς τοὺς πέραν τοῦ ποταμοῦ πρόποδας κειμένου χωρίου Ὀράβιτσας καὶ μετ' αὐτὸ τῆς

Βρύσεως | κειμένης δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ. Μετὰ τὴν βρύσιν ἡ ὁδὸς βαίνουσα διὰ κλεισωρείας σχηματιζομένης ὑπὸ δύο λοφοσειρῶν καὶ ἀκολουθοῦσα τὴν κοίτην τοῦ ἀντιθέτως τῆς διευθύνσεως τῆς ὁδοῦ ῥέοντος δι' αὐτῆς χειμάρρου καὶ παραποτάμου τοῦ ποταμοῦ Στρουμνίτσης, ἐξέρχεται μεθ' ὥραν ταύτης, ἐγκαταλείπουσα ἀριστερόθεν τὴν κοίτην τοῦ χειμάρρου, βαίνει αὖθις ἐφ' ὥραν καὶ πλέον διὰ πεδιάδος στερουμένης, ὡς καὶ ἡ πρὸ αὐτῆς πάσης βλαστήσεως καὶ μὴ παρεχούσης οὐδόλως σκιὰν τοῖς δι' αὐτῆς ὁδοιποροῦσι καὶ φέρει οὕτω εἰς δευτέραν βρύσιν.

Ἐκ ταύτης ἀνωτερὴς ὁδὸς βαίνουσα ἐπὶ 1/4 μὲν ὥρας διὰ θάμνων, ἔπειτα δὲ ἐπὶ 1 1/2 ὥραν
7 | ἐπὶ πετρώδους ἐδάφους, φέρει εἰς στρατιωτικὸν σταθμὸν παρὰ τὸν ὁποῖον τὸ ἔδαφος ἐν πολυομβρίαις καθίσταται λασπῶδες. Ἐκ τούτου ἡ ὁδὸς ἀνερχομένη ἔτι ἐπὶ 3/4 ὥρας, βαίνουσα ἐπὶ ἀδένδρου καὶ πετρώδους ἐδάφους, φέρει εἰς ὀροπέδιον κατάξηρον καὶ ψυχρὸν λίαν, ἰδίως δ' ἐν χειμῶνι, ἐφ' οὗ ὁμαλῶς βαίνουσα ἐφ' ὥραν σχεδόν, καί τοι καθισταμένου καὶ τούτου λασπώδους, κατέρχεται
12 | πρὸς στενὴν πεδιάδα, ἥτις ἕνεκεν

ὥρ. 12 | τῶν διαρρεόντων αὐτὴν ὑδάτων καλλιεργεῖται κάλλιστα καὶ βαίνουσα διὰ τῶν ἐν αὐτῇ ἀμπελώνων καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων, φέρει εἰς

ΣΚΟΠΙΑ 12 | ὅρα σελ. 348.

Ἡ πόλις αὕτη συγκοινωνεῖ:

α') Μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης διὰ τοῦ σιδηροδρόμου πρὸς τὸν σταθμὸν τοῦ ὁποίου Γράτσκον (κείμενον παρὰ τὴν δεξιὰν τοῦ Ἀξιοῦ ἔχθην καὶ εἰς ἀπόστασιν ἐκ Θεσσαλονίκης 166 χιλ.) ὁμαλὴ φέρει ὁδὸς εἰς 6 ὥρας, ἀκολουθοῦσα τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Μπρεγγάλνιτσα, παραποτάμου τοῦ Ἀξιοῦ, ὃν δὶς διαβαίνει, καὶ διερχομένη διὰ τῶν χωρίων Νοβοσέλου, Χατζήμποβο καὶ Οὐλάντσα.

β') Μετὰ τοῦ Κιουστεντὶλ δι' ὁδοῦ πρὸς ἄρκτον διευθυνομένης καὶ ἀκολουθούσης τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Μπεργγάλνιτσα, ὅστις ἀνωτέρω καλεῖται Ἐγρὶ-Ντερὲς, καὶ διερχομένης τῆς ὑπ' Ὀθωμανῶν καὶ Ἑλλήνων οἰκούμενης μικρᾶς πόλεως Καρατόβης καὶ τῶν χωρίων Τσαοὺς καὶ Ὀντερχάν, συναντώσης δὲ τὴν κυρίαν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν ἀπὸ Κομάνοβας εἰς Κιουστεντίλ.

γ') Μετὰ τῶν Βελισσῶν (Κιουπρουλοὺ) εἰς 7 ὥρας δι' ὁδοῦ πρὸς δύσιν διευθυνομένης καὶ βαινούσης διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀξιοῦ καὶ διερχομένης τῶν χωρίων Ρατζιόλι, Καράτζαλι καὶ Καράκιοϊ.

Ὁδὸς ἀπὸ Ἰστὶπ εἰς Σκόπια

ἐν μέρει ἁμαξιτός.

ΙΣΤΙΠ | ὥρ. | Ὅρα σελ. 348. Ὁδὸς ἐξερχομένη τῆς πόλεως καὶ πρὸς ἄρκτον διευθυνομένη, διαβαίνει τὸν ποταμὸν Μπριγκάλνιτσα (σελ. 383) ἐπὶ ρωμαϊκῆς γεφύρας, ἐχούσης ὀκτὼ ἄνισα ἀνοίγματα, πλ

ὥρ. τους ὡς ἔγγιστα 2 μέτρων καὶ ὁλικοῦ μήκους 60 μέτρων.

Ὁμαλῶς δ' ἐκ ταύτης ἡ ὁδὸς ἀνερχομένη καὶ μετὰ πορείαν 1 1/2 ὥρας φθάνουσα εἰς ὕψος 319 μέτρων διακλαδοῦται, καὶ ἡ μὲν πρὸς βορρᾶν διευθυνομένη ἄγει εἰς Κομάνοβα καὶ Μπράνια, ἡ δὲ ἀριστερόθεν τῆς ἄνω (ἣν καὶ ἀκολουθοῦμεν) διευθύνεται πρὸς Βελισσά. Ἐκ τῆς ἄνω διαχωρί-
5 σεως ἡ ὁδὸς κατέρχεται εἰς ὕψος 248 μέτρων πρὸς τὴν ἄνυδρον πεδιάδα τοῦ Μουσταφὰ. Αὕτη σχῆμα ἐλλείψεως ἔχουσα, πεντάωρον δὲ μῆκος καὶ ὡριαῖον πλάτος, παρέχει ἀφθονίαν δημητριακῶν. Διὰ τῆς πεδιάδος ταύτης ἡ ὁδὸς βαίνουσα καὶ ΒΔ διευθυνομένη, παρέρχεται τῶν ἑκατέρωθεν αὐτῆς κειμένων χωρίων Σουδίκ, Μουσταφίνο, Κατριβακόβου, Χεργκελή, Πεσιράβου, Καρατμάνογλου, Βολοστοβὰτ καὶ ἄλλων καὶ φέρει εἰς τὸ χωρίον
Κλισάλι κείμενον εἰς ὕψος 311 μέτρων καὶ οἰκούμενον ὑπὸ 70 οἰκογενειῶν χριστιανικ. καὶ ὀθωμανικῶν καὶ ἔχον χάνιον.

ΣΗΜ. Ἐκ τούτου ὁδὸς πρὸς ἄρκτον διευθυνομένη, φέρει κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὰ ὅρια τῆς Σερβίας.

Ἐκ τοῦ χωρίου Κλισάλι ἡ ὁδὸς διευθυνομένη καὶ δι' ἀνωμάλου ἐδάφους βαίνουσα, παρέρχεται τῶν ἑκατέρωθεν χωρίων Πε-
5 τσόβου, Πάππο, Κρέοτζ, Μαλέ-

ὥρ. νου, Ἀλαντρίκι, καὶ φέρει μετὰ
5 2 1/2 ὥρας εἰς κορυφὴν λόφου, ἀφ' ἧς τὰς πηγάς του ἔχει μικρὸς ῥύαξ κάλλιστον ἔχων ὕδωρ.

Ἐκ τῆς κορυφῆς κατερχομένη
3 1/4 ἡ ὁδὸς ἐπὶ 1/2 ὥραν καὶ μετ' αὐτὴν ὁμαλῶς βαίνουσα, φέρει μετὰ 1/4 ὥρας εἰς τὸ χωρίον
Σουσίτσα οἰκούμενον ὑπὸ 60 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν καὶ ἔχον ἐκκλησίαν καὶ χάνιον. Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου ἁμαξιτὸς (ἐντεῦθεν αὖθις κα-
1 1/4 θισταμένη τοιαύτη), παρέρχεται τῶν πλησίον χωρίων Ζιμπίνια καὶ Κρούκτζανι, καὶ φέρει εἰς τὸ χωρίον
Ἐπάνω Κονιάρι ἔχον 35 οἰκογενείας ἑλληνικὰς καὶ εὐρύχωρον χάνιον. Μεσημβρινῶς τούτου καὶ εἰς ἀπόστασιν 1/2 ὥρας κεῖται τὸ ἐξ 150 οἰκογενειῶν ἑλληνικῶν καὶ ὀθωμανικῶν οἰκούμενον χωρίον Κονιάρι. Ἀμφότερα τὰ χωρία ταῦτα κατέχουσι τὴν θελκτικὴν κοιλάδα Ψίνια, ἔχουσαν πλάτος ὡριαῖον καὶ μῆκος 1 1/2 ὥρ. καὶ διαρρεομένην ὑπὸ ὁμωνύμου αὐτῇ ποταμοῦ πηγάζοντος πλησίον τῆς πόλεως Παλάνκας καὶ συμβάλλοντος τῷ Ἀξιῷ κατωτέρω τοῦ χωρίου Καπλανλοῦ.

Ἐκ τοῦ χωρίου Ἐπάνω Κονιάρι ἡ ὁδὸς διαβαίνουσα τὸν ποταμὸν Ψίνια ἐπὶ ξυλογεφύρας μήκρυς 70 μέτρων καὶ πλάτους 1μ,50, καὶ δυτικῶς διευθυνομένη
9 1/2 ἀνέρχεται τοὺς καλῶς καλλιε-

ὧρ. 9½ γουμένους λόφους τοὺς ἀπὸ δυσμῶν τὴν ἄνω κοιλάδα Ψίνεα περιορίζοντας, καὶ διερχομένου διὰ τοῦ χωρίου Χατζιλάρ, οἰκουμένου ὑπὸ 45 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, παρέρχεται τῶν χωρίων Ρετζίνα, Μπουνάρτζα, Ἰμπραίμοβο καὶ Οὐρουκλὰρ (ἐν ᾧ καὶ πυριτουργεῖον ὑπάρχει) καὶ φέρει εἰς τὸ χωρίον Μπιλιμπένοβο, οἰκούμενον ὑπὸ 60 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν καὶ ἔχον χάνιον. Παρὰ τὸ χωρίον ρέει ρύαξ, συμβάλλων τῷ Ἀξιῷ ὅςις ρέων ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, ἔχει καὶ ξυλογέφυρα μήκους 30 μέτρων καὶ πλάτους 3 μέτρων. Ἡ ὁδὸς διαβαίνουσα τὴν γέφυραν ταύτην εἰσέρχεται εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Σκοπίων.

3½

Ἡ πεδιὰς αὕτη, ἔχουσα πεντάωρον μῆκος καὶ τρίωρον πλάτος, καλλιεργεῖται ἐν μέρει, σπειρομένων ἐν αὐτῇ δημητριακῶν, ὀρύζης καὶ ὀσπρίων, ἐπὶ δὲ τῆς ἐπιφανείας της καὶ κατὰ θέσεις ἐξανθεῖ νίτρον συλλεγόμενον πρὸς κατασκευὴν πυρίτιδος.

Βαίνουσα ἡ ὁδὸς διὰ τῆς ἄνω πεδιάδος καὶ δι' ὀρυζώνων, αἵτινες διατέμνονται ὑπὸ πολλῶν αὐλάκων, παρέρχεται τῶν ἑκατέρωθεν χωρίων Κάτω καὶ Ἄνω Μάντζαρι καὶ φέρει εἰς

Χάνιον Μάντζαρι — 13

Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς παρακολουθοῦσα τὴν ἀριστερὰν καὶ ἀκανόνιστον ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Ἀ-

ὧρ. 13 1 — ΣΚΟΠΙΑ ἢ ΟΥΣΚΙΟΥΠ — 14

ξιοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ πλάτος κυμαίνεται μεταξὺ 100 καὶ 200μ, φέρει εἰς τὴν πόλιν

Ἀνάγνωθι περιγραφὴν εἰς σελ. 348.

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Κριτσόβου εἰς Τέτοβον.

ΚΡΙΤΣΟΒΟΝ — ὧρ. 3½ — Κλοσκόνη — 3½ — Κοστίβαρι ἢ Κόστοβο — 6 — ΤΕΤΟΒΟΝ ἢ ΚΑΛΚΑΝ-ΔΕΡΕ — 13

Ἀνάγνωθι περιγραφὴν εἰς σελ. 313. Ἐκ τούτου ἁμαξιτὸς παρερχομένη τεκὲ Δερβισσῶν τῆς αἱρέσεως τῶν Μεβλεβῆ, καὶ βαίνουσα διὰ τῆς πεδιάδος, διαβαίνει ποτάμιον χυνόμενον εἰς τὸν Ἀξιὸν καὶ φέρει εἰς τὸ χωρίον οἰκούμενον ὑπὸ 100 οἰκογενειῶν Σέρβων καὶ Βουλγάρων.

Ἐντεῦθεν δὲ ὁδὸς ὁμαλῶς κατερχομένη φέρει εἰς τὴν κωμόπολιν κειμένην εἰς ὕψος 512μ καὶ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Σκάρδου. Οἰκεῖται ὑπὸ 500 οἰκογενειῶν Σέρβων καί τινων Ἀλβανῶν. Παρ' αὐτὴν διὰ τριῶν ρυάκων συνερχομένων, τὰς πηγάς του ἔχει ὁ ποταμὸς Ἀξιός. Ἐκ ταύτης δ' ὁμαλὴ ὁδὸς βαίνουσα διὰ τῆς μεσολαβούσης πεδιάδος, φέρει εἰς τὴν πόλιν

Κειμένην ἐπὶ τῶν πρὸς βορρᾶν ὑπωρειῶν τοῦ ὄρους Σκάρδου καὶ ἐπὶ τερπνῆς καὶ εὐαέρου θέσεως, ἔχουσαν κλῖμα ὑγιεινὸν καὶ οὖσαν καθαρωτάτην. Οἰκεῖται ὑπὸ μικτοῦ πληθυσμοῦ, Χριστιανῶν,

Μωαμεθανῶν, Ἀλβανῶν, Ἀθιγγάνων καὶ Σέρβων, ἀνερχομένου εἰς 20000. Εἰς ταύτην ἔχει τὸ κέντρον της ἡ τῶν Σέρβων Ὁμλανδίνα, ἀποςέλλουσα πρὸς διάφορα τῆς Μακεδονίας μέρη διδασκάλους καὶ διδασκαλίσσας καὶ τὰ πάντα πρὸς προσηλυτισμὸν ἐνταῦθα κατεργαζομένη. Ἀτυχῶς ἐν αὐτῇ πρὸ πολλοῦ δὲν ἀκούεται ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα. Ὀνομαστὴ ἡ πόλις αὕτη εἶναι διὰ τὰ ὡραῖα, εὔγευστα καὶ λίαν εὐμεγέθη μῆλά της, ἅτινα καὶ μέχρι Κωνσταντινουπόλεως ἀποστέλλονται.

Ἡ πρώτη τῶν ὀνομασιῶν αὐτῆς εἶναι ἀλβανική, ἡ δὲ δευτέρα τουρκική, δηλοῦσα γεφυρωμένον ρύακα, διότι οἱ ταύτην διαρρέοντες τρεῖς ρύακες (οἱ ἐκ τῶν πρώτων σχηματίζοντες τὸν ποταμὸν Ἀξιὸν) ἔχουσιν ἐν τῇ πόλει γεφύρας.

Ἡ πόλις αὕτη συγκοινωνεῖ :

α') Πρὸς Πρισρένην, κειμένην ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν κορυφὴν Λιουβατρίνη τοῦ ὄρους Σκάρδου, τὸ ὁποῖον καὶ διέρχεται καὶ

β') Πρὸς Σερβίαν διὰ Πετσιανά, Ἰακώβα καὶ Ἱππέκ.

Ἀπὸ Σκοπίων εἰς Καλκὰν Δερὲ (Τέτοβον).

ΣΚΟΠΙΑ

Ὥρα σελ. 348. Ἐκ ταύτης ἁμαξιτὸς διαβαίνουσα τὸν Ἀξιόν,

ὧρ. εἴτε εἰς τὴν κατωτέρω ἐπ' αὐτόν γέφυραν, εἴτε ἐν τῇ κοίτῃ του καὶ τέλος δι' ἵππων νηχομένων
2 εἰς τὸν ποταμόν, ἔχοντα 100μ πλάτος καὶ ὁμαλῶς βαίνουσα ἐπὶ πεδιάδος φέρει εἰς τὴν κωμόπολιν

Νόβο σέλο ἢ Νέα Σκόπια

κειμένην ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ Ἀξιοῦ ὄχθης, ἔναντι τῶν Σκοπίων καὶ ἐπὶ εὐαέρου καὶ τερπνῆς θέσεως. Οἰκεῖται ὑπὸ 500 οἰκογενειῶν γεωργῶν Σέρβων καὶ ὀλίγων Μωαμεθανῶν καὶ ἔχει ὡραῖον τέμενος. Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ὁ ἡγεμὼν Γέγας Ἀβδουραχμάν πασσᾶς προσεπάθησε νὰ μετοικήσῃ διὰ τὸ νοσῶδες καὶ ὑγρὸν τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως Σκόπια, ἀλλ' ὁ θάνατός του παρημπόδισε τὴν πραγματοποίησιν τῆς
3 προθέσεώς του.

Ἐντεῦθεν ὁδὸς ἀνώμαλος καὶ βαίνουσα ἀνωφερῶς καὶ κατωφερῶς διὰ τῆς πεδιάδος τῶν Σκοπίων φέρει εἰς τὴν κωμόπολιν

Ζελίνα

κειμένην εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ βουνοῦ Δερβένσκα καὶ οἰκουμένην ὑπὸ 500 οἰκογενειῶν τουρκαλβανῶν μπέηδων καὶ γαιοκτημόνων.

Ἐκ ταύτης ὁμαλὴ ὁδὸς βαίνουσα διὰ τῆς πεδιάδος φέρει εἰς
3 κείμενον ἐν τῇ πεδιάδι καὶ οἰκούμενον ὑπὸ 40 οἰκογενιῶν γεωργῶν καὶ ποιμένων Σέρβων.

Τσιφλίκι Ρετζὲπ πασσᾶ

2 Ἐντεῦθεν ὁμοία τῇ ἄνω ὁδὸς φέρει εἰς τὴν πόλιν

ΤΕΤΟΒΟΝ ἢ ΚΑΔΚΑΝΔΕΡΕ	ὥρ. 10	ὅρα σελ. 387.

Ἀμαξιτὸς
ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς Σέρρας.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	ὥρ.	Σημ. Ἀνάγνωθι σ. 178 καὶ 350. Δύο ὁδοὶ φέρουσιν ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς Σέρρας, ἡ μὲν ἁμαξιτὸς διὰ τῶν χωρίων Διγκοβάνι καὶ Λαχανᾶ, ἥτις εἶναι καὶ καλλιτέρα, ἡ δ' ἑτέρα ἡμιονικὴ διὰ Σοχοῦ, αἵτινες ἐπὶ 2 1/2 ὥρας ἀπὸ Θεσσαλονίκης, ἤτοι μέχρι τοῦ εἰς θέσιν Ντερβέντ σταθμοῦ ταυτίζονται.
		Ἐκ τῆς πόλης Βαρδὰρ τρεῖς ὁδοὶ διακλαδοῦνται, ἡ μὲν πρώτη φέρει πρὸς τὸν ποταμὸν Ἀξιὸν (Βαρδάς), ἡ δευτέρα πρὸς τσιφλίκια, καλουμένη τοῦ Ντοβὰτ τεπέ, καὶ ἡ τρίτη πρὸς Σέρρας.
	20′	Ἡ τελευταία ὁδὸς ὁμαλῶς βαίνουσα παρέρχεται τῆς ἀριστερόθεν
Μονὴς Καλογραιῶν (καθολικῶν)		ἐν ᾗ σχολεῖον καὶ νοσοκομεῖον. Ἡ μονὴ αὕτη κεῖται ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ, δεξιόθεν δὲ δεξαμενὴ (κοινῶς χαβούζα), παρὰ τὴ ὁποίᾳ τὸ θέρος κατασκηνόνει τὸ ἱππικόν. Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς μετὰ 1/4 ὥρας παρέρχεται βρύσεως, ἥτις
	40′	ἔχει ἀρκετὸν ὕδωρ, δεξιόθεν τῆς ὁποίας καὶ ἐντὸς ῥυακος, ὅστις διαγωρίζει τὴν ὁδὸν ἀπὸ
	1	τῶν ἐπικρατούντων τῆς Θεσσα-

	ὥρ. 1	λονίκης λόφων), ὑπάρχουσιν ὀλίγαι πλάτανοι. Προβαίνουσα δὲ καὶ διαβαίνουσα ἐπὶ ξυλογεφυρῶν τοὺς συναντωμένους μικροὺς χειμάρρους καὶ ἀνερχομένη δι' ὁμαλῆς ἀνωφερείας ἀδένδρους γηλόφους παρέρχεται ἔρημου
Στρατιωτικοῦ σταθμοῦ (Λιμπέτ)		Ὁμοίως ἡ ὁδὸς βαίνουσα καὶ στρεφομένη πρὸς δεξιὰ διαβαίνει μετὰ μικρὸν ἐπὶ λιθίνης γεφύρας χείμαρρον καὶ φέρει βαίνουσα ἐπὶ
	1 1/2	ἀδένδρων γηλόφων εἰς τὸ ὑψηλότερον σημεῖον καὶ μικρὸν μετ' αὐτὸ εἰς θέσιν
Ντερβέντ		ἐν ᾗ στρατιωτικὸς σταθμός, μικρὸν χάνιον καὶ βρύσις. (Ἐνταῦθα διαγωρίζονται αἱ ἀνωτέρω δύο ὁδοί, αἵτινες φέρουσι πρὸς Σέρρας ὡς καὶ ἑτέρα, φέρουσα πρὸς τὸ χωρίον Παζαριά). Ἐντεῦθεν κατωφερὴς ὁδὸς μεθ' 1/2 ὥραν
	1/2	φέρει, παρερχομένη καὶ τοῦ δεξιόθεν 1/2 ὥραν καὶ ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν κειμένου χωρίου Λαΐνᾶ, ἔχοντος 50 οἰκογ. χριστιανικὰς καὶ ἐκκλησίαν, εἰς πεδιάδα, δι'
Βρύσιν Ἀΐδατ		ἧς βαίνουσα, φθάνει εἰς ἔχουσαν ὀλίγον ὕδωρ. Ἀριστερόθεν ταύτης 5′ κεῖται τὸ χωρίον Ἀΐδατ, ἔχον 80 οἰκογενείας χριστιανῶν γεωργῶν. Ἐκ τῆς βρύσεως ἡ ὁμαλὴ ὁδὸς διασχίζει τὴν στενὴν πεδιάδα τοῦ χωρίου
		Λαγκαζᾶ, τὴν ὁποίαν περιβάλλουσιν αἱ κλιτεῖς τοῦ ὄρους Δι-
	3	ζόρου καὶ ἡ ὁμώνυμος λίμνη, ἥ-

ὧρ. 3 τις καὶ τοῦ Ἁγίου Βασιλείου καλεῖται (σελ. λζ').

Τὸ ἐν αὐτῇ χωρίον Λαγκαζᾶ ἔχει περὶ τὰς 150 οἰκογενείας χριστιανικὰς καὶ ὀθωμανικάς, ἐκκλησίαν, τέμενος, 2 βρύσεις, λουτρὰ ἰαματικὰ καὶ ἑβδομαδιαίαν ἀγορὰν ἑκάστην Πέμπτην. Ἡ ὁδὸς διερχομένη τὴν πεδιάδα ἀνέρχεται ὁμαλῶς μικρούς, ἀδένδρους ἀλλὰ καλλιερμουμένους λόφους καὶ φέρει εἰς τὸ χωρίον

3/4

Γκιουβέζνα ἔχον 120 οἰκογενείας χριστιανικὰς καί τινας ὀθωμανικάς, ἐκκλησίαν ἐπὶ τοῦ ἔναντι τοῦ χωρίου λόφου, τέμενος, 2 βρύσεις καὶ 3 χάνια 150 κτηνῶν, καὶ διαρρεόμενον ὑπὸ δύο μεγάλων χειμάρρων, οἵτινες μεσημβρινῶς τούτου ἑνοῦνται εἰς ἕνα. Ἡ ἁμαξιτὸς περικάμπτουσα ἀπὸ δυσμῶν καὶ ἄρκτον τὸ ἄνω χωρίον ἀνέρχεται βαίνουσα ἐπὶ ἀκαλλιεργήτων, πετρωδῶν καὶ ἀδένδρων κλιτύων, καὶ διαβαίνουσα μετὰ 1 ὥραν καὶ 20' ρεῦμα ἐπὶ λιθίνης γεφύρας φέρει, κατερχομένη εἰς τὸ δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ κείμενον

1 1/2

Χάνιον μέγα, ἔχον φρέαρ καὶ δεξιόθεν ρεῦμα διατηροῦν τὸ ὕδωρ πάντοτε. Ἔναντι τοῦ χανίου ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ κεῖται στρατιωτικὸς σταθμός. Ἀπὸ τοῦ ἄνω χανίου κατωφερὴς ὁδός, φέρει εἰς ρεῦμα τὸ ὁποῖον διαβαίνουσα ἐν τῇ κοίτῃ καὶ ἀνερχομένη ἐκ

5 1/4

ὧρ. 5 1/4 τούτου διέρχεται μικρὸν καὶ πυκνὸν δάσος πλατάνων. Ἐξερχομένη ἡ ὁδὸς τοῦ δάσους, βαίνει ἐπὶ ὁμαλῆς λοφοσειρᾶς καλλιεργουμένης, ἀφ' ὧν κατερχομένη ἐπ' ὀλίγον διαβαίνει δεύτερον μικρὸν ρεῦμα ἐν τῇ κοίτῃ του. Ἀπὸ τοῦ ρεύματος τούτου ἀνέρχεται μεγάλην ἀνωφέρειαν βαίνουσα διὰ δάσους πρίνων καὶ μετὰ 1 1/2 ὥρ. διαβαίνουσα μέγα ρεῦμα ἐπὶ λιθίνης καλῆς γεφύρας, ἐχούσης 30—35μ μῆκος καὶ 6μ πλάτος, καὶ παρερχομένη τοῦ παρ' αὐτῇ στρατιωτικοῦ σταθμοῦ, ἀνέρχεται δι' ἐλιγμῶν καὶ παρέρχεται τοῦ χωρίου

2

Λιγκοβάνι ἔχοντος περὶ τὰς 120 οἰκογενείας χριστιανικάς, ἐκκλησίαν, δύο ὑδρομύλους, κινουμένους διὰ τοῦ ὕδατος τοῦ προηγουμένου ρεύματος καὶ 4 χάνια, ὧν τὰ 2 μεγάλα.

Τὸ χωρίον τοῦτο στερεῖται ὕδατος καὶ ὡς ἐκ τούτου ὑδρεύεται ἐκ ρεύματος 1/4 ὥρας ἀπέχοντος. Ἡ ὁδὸς παρερχομένη τοῦ ἄνω καὶ ἀριστερόθεν κειμένου χωρίου Λιγκοβάνι καὶ ὁμαλῶς βαίνουσα ἐπὶ καλλιεργημένων λοφοσειρῶν ἐν ἀρχῇ, ἔπειτα δὲ βαίνουσα ἐπὶ βραχωδῶν, φέρει εἰς τὸ χωρίον

3/4

Λαχανᾶ ἔχον 100 οἰκογενείας ὀθωμανικάς, τέμενος, 3 χάνια ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ καὶ τηλεγραφικὸν σταθμόν. Ἐντεῦθεν βαίνουσα ἐπὶ

8

	ὧρ.	
		ἀργιλλωδῶν λοφοσειρῶν, διέρ-
	8	χεται διὰ δάσους μικρῶν πλατά-
		νων, πρίνων καὶ ἄλλων καὶ παρ-
		ερχομένη τῶν ἑκατέρωθεν ταύτης
		μικρῶν ὀθωμανικῶν χωρίων (κα-
		λουμένων Γιουρούκ) ἀνέρχεται
	2	καὶ κάτέρχεται τοὺς μεσολαβοῦν-
		τας λόφους καὶ φέρει εἰς
Χάνιον		μικρόν, χωροῦν 30 κτήνη, ἔχον
		ἀριστερόθεν αὐτοῦ (τῆς ὁδοῦ)
		ρεῦμα καὶ παρὰ τὴν ὄχθην αὐ-
		τοῦ φρέαρ. Ἀπὸ τούτου παρερ-
		χομένη στρατιωτικοῦ σταθμοῦ
		καὶ κατερχομένη διέρχεται ἐπὶ
		λιθίνης γεφύρας ρεῦμα καὶ παρ-
		ερχομένη τοῦ δεξιόθεν 10′ τῆς
	2¼	ὥρας ὀθωμανικοῦ χωρίου Σακάφ-
		τσια, ἔχοντος 120 οἰκογενείας,
		τέμενος, ὕδατα καὶ ἀμπέλους, ὡς
		καὶ τοῦ ἀριστερόθεν 1/2 ὥραν
		καὶ ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν καὶ ἐν
		μέσῳ ρευματιῶν κειμένου χωρίου
		Ὄρλιακο, ἔχοντος περὶ τὰς 200
		οἰκογενείας χριστιανικὰς τὸ πλεῖ-
		στον καί τινας ὀθωμανικάς, ἐκ-
		κλησίαν, τέμενος, σχολεῖον ἀρ-
		ρένων, παρθεναγωγεῖον, 2 χά-
		νια, 2 φρέατα καὶ βρύσιν δια-
		βαίνει
Γέφυραν		Ἐκ ταύτης ὁδὸς κατερχομένη
		ἐπὶ τῶν κλιτύων καλλιεργουμέ-
	¼	νων λόφων φέρει, βαίνουσα ἐπὶ
		πεδιάδος εἰς τὰς ὄχθας τοῦ
Ποταμοῦ		δι' ὧν βαίνουσα ὁμαλῶς καὶ ςρε-
Στρυμόνος		φομένη πρὸς ἀριστερὰ διέρχεται
		διὰ τελματωδῶν ἐκτάσεων, ὑπὸ
	13	τοῦ ποταμοῦ σχηματιζομένων,

	ὧρ.	
		καὶ παρερχομένη αὖθις τοῦ ἄνω
	13	καὶ ἀριστερόθεν αὐτῆς χωρίου
	¼	Ὄρλιακο, φέρει εἰς
Γέφυραν		(ὅρα σελ. νϐ′). Διαβαίνουσα δὲ
Στρυμόνος		ἐπὶ ξυλογεφύρας τὸν ποταμὸν
		παρέρχεται στρατιωτικοῦ σταθ-
		μοῦ καὶ συνοικισμοῦ ἐκ 30 οἰκο-
		γενειῶν Μοαζίριδων (προσφύ-
		γων ἐκ Βουλγαρίας ὀθωμανῶν)
		καὶ βαίνουσα ὁμαλῶς διέρχεται
		μετὰ 10′ ὥρας ἐπὶ ξυλίνης γεφύ-
		ρας 15μ μήκους ἕτερον ρεῦμα,
	¾	καὶ μετ' αὐτὴν ἐπὶ ἄλλης γεφύρας
		ἕτερον ρεῦμα καὶ βαίνουσα ὁμα-
		λῶς ἐπὶ τῆς ἀκαλλιεργήτου καὶ
		τελματώδους πεδιάδος τῶν Σερ-
		ρῶν, φέρει εἰς τὸ μέσον τοῦ χωρίου
Γενὶ-κιοῖ		ἔχοντος 80 οἰκογενείας χριστια-
		νικὰς καὶ ὀθωμανικάς, τέμενος,
		2 χάνια καὶ 2 φρέατα. Βαίνουσα
		ἐντεῦθεν ὁμαλῶς, παρέρχεται τοῦ
		δεξιόθεν 10′ τῆς ὥρας χωρίου
		Καρατζάκιοϊ, ἔχοντος 40 οἰκο-
	1¼	γενείας χριστιανικὰς καὶ τοῦ ἀ-
		ριστερόθεν 10′ ὥρας χωρίου Κα-
		λέντρα, ἔχοντος 80 οἰκογενείας
		χριστιανικας, ἐκκλησίαν καὶ φέ-
		ρει εἰς τὸ χωρίον
Καβακλὶ		τσιφλίκιον, ἔχον 40 οἰκογενείας
		χριστιανικὰς καὶ στρατιωτικὸν
		σταθμόν.
		Ἐντεῦθεν διακλαδώσεις ὁδῶν
		πρὸς ἀριστερὰ φέρουσι, πρὸς τὴν
	¾	πόλιν Δεμὶρ-Ἰσὰρ (σελ.) καὶ
		διὰ τῆς Τζουμαγιᾶς καὶ Δοβατ-
		τεπὲ εἰς Δοϊράνην (σελ. 370).
	16	Ἡ ὁδὸς ἐκ Καβακλὶ διαβαί-

	ὥρ.	
	16	νουσα μετὰ 10′ τῆς ὥρας ἐν τῇ κοίτῃ του τὸν ἀπὸ τῶν ὑπερκειμένων τῶν Σερρῶν λόφων κατερχόμενον χείμαρρον καὶ λίαν ὁμαλῶς βαίνουσα διέρχεται τοῦ τσιφλικίου Καμινίκια, κείμενον ἐν τῷ ὁμωνύμῳ προαστείῳ καὶ εἰσέρχεται μετ' αὐτὸ ἀπὸ δυσμῶν εἰς τὴν πόλιν
ΣΕΡΡΑΣ	16	

Ἡ πόλις αὕτη, ἥτις ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Σύρις καὶ Σύρρα ἐκαλεῖτο, κεῖται ἐπὶ ὁμαλοῦ ἐδάφους, πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Μενοικίου ὄρους (σελ. ις′) καὶ ἐπὶ τῶν προποδῶν ἑπτὰ γηλόφων, οἵτινες ὑψοῦνται ἀρκτικῶς ταύτης καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι καὶ ἀνθρακωρυχεῖα παραγωρηθέντα ὑπὸ τῆς ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως εἰς Ζαρίφην καὶ Ζαφειρόπουλον.

Ἡ πόλις αὕτη ἔχουσα μῆκος ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ὥρας ὡς ἔγγιστα καὶ πλάτος 1/2 ὥρας διασχίζεται ὑπὸ 8—10 εὐρειῶν ὁδῶν λιθοστρώτων, ὧν τινες εἰσὶν εὐθεῖαι, τινὲς δ' ἔχουσι πλάτος 16 μέτρων, ὡς ἡ τῆς ἀγορᾶς Ὀρτα-τσαρσί, ἡ ἔμπροσθεν τοῦ Διοικητηρίου, κειμένη μεταξὺ τῶν ὀθωμανικῶν καὶ χριστιανικῶν συνοικιῶν καὶ ἡ ἀρχομένη ἐκ τῆς πύλης Δεμίρ-Ἰσάρ.

Εἶναι πρωτεύουσα ὁμωνύμου διαμερίσματος καὶ ἐπαρχίας, ἣν ἀποτελοῦσι τὰ διαμερίσματα (σελ. η′) Σερρῶν, Ζόχνης, Δεμίρ-Ἰσάρ, Μελενίκου, εἰς ὃ συγχωνεύεται καὶ τὸ τοῦ Πέρριτς, Ἄνω Τζουμαμαγιᾶς καὶ Νευροκόπου, εἰς ὃ ἐπίσης συγχωνεύεται τὸ τοῦ Ροζλόκι, ἔχοντα διοικητικῶς ἐν ὅλῳ 576 πόλεις, κωμοπόλεις καὶ χωρία καὶ πληθυσμὸν 356 χιλιάδων, διανεμόμενον ὡς ἀκολούθως. Ἐκ τούτων 56000 εἰσὶ χριστιανοὶ ἑλληνόφωνοι, 3280 χριστιανοὶ Ἀθίγγανοι, 105100 χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι βουλγαρόφωνοι, 138100 ὀθωμανοί, 2600 ὀθωμανοὶ Ἀθίγγανοι, 1100 Ἰσραηλῖται, 46250 χριστιανοὶ

σχισματικοὶ βουλγαρόφωνοι καὶ 3500 χριστιανοὶ τουρκόφωνοι.

Παράγει δὲ κατὰ μέσον ὅρον κοιλὰ Κών/πόλεως, 375 χιλ. σίτου, 465 χιλ. κοιλὰ κριθῆς, 185 χιλ. κοιλὰ σίκαλης, 350 χιλ. ἀραβοσίτου, 24 χιλ. κοιλὰ βρώμης, ἔτι δὲ χιλιογράμματα 300 χιλ. βάμβακος, 330 χιλ. σισάμεως, 128 χιλ. γλυκανίσου, 615 φασολίων καὶ 178 χιλ. καπνοῦ.

Τὸ ὁμώνυμον διαμέρισμα ἔχει 125 πόλεις, κωμοπόλεις ἢ χωρία καὶ οἰκεῖται ὑπὸ 31000 χριστιανῶν ἑλληνοφώνων, 2000 χριστ. Ἀθιγγάνων, 21500 χριστιανῶν ὀρθοδόξων βουλγαροφώνων, 16000 μωαμεθανῶν, 1400 μωαμεθανῶν Ἀθιγγάνων, 1100 Ἰσραηλιτῶν καὶ 50 σχισματικῶν βουλγάρων.

Αἱ Σέρραι οἰκοῦνται μετὰ τῶν προαστείων της ὑπὸ 28000 κατοίκων, ὧν 14000 εἰσὶ χριστιανοί, 11000 ὀθωμανοί, 2000 Ἰσραηλῖται καὶ 1000 Ἀθίγγανοι. Τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς πόλεως καὶ τὸ ἄκρον τοῦ δυτικοῦ οἰκεῖται ὑπὸ τῶν χριστιανῶν. Ἀφθονεῖ ὑδάτων πηγαίων κατερχομένων ἀπὸ τῶν ὑπερκειμένων λόφων, δι' ὧν διατηροῦνται πολλοὶ λαχανόκηποι καὶ ἱκανὸς ἀριθμὸς ὑδρομύλων. Ἔχει πρὸς τούτοις 26 ἐκκλησίας, 22 τεμένη, γυμνάσιον, 2 ἑλληνικὰ σχολεῖα, παρθεναγωγεῖον, νηπιαγωγεῖα καὶ 6 ὀθωμανικὰ τῶν συνοικιῶν, 10 κλιβάνους, δίδοντας ἄρτον καὶ 24 χάνια, ὧν τὰ 15 εἰσὶ μεγάλα, χωροῦντα περὶ τὰ 2500 κτήνη, ἔχοντα καλὰ δωμάτια, ἀγορὰν καλὴν χωριζομένην τῶν συνοικιῶν καὶ κλειουσαν διὰ θυρῶν, ἑβδομαδιαίαν ἀγορὰν ἑκάστην Τρίτην, μητρόπολιν καλὴν ἔναντι τοῦ γυμνασίου εἰς τὸ ΒΑ μέρος τῆς πόλεως, στρατῶνα μικρὸν εἰς τὸ ΒΔ μέρος χωροῦντα διλοχίαν, ἀποθήκην ὁλικοῦ, δημαρχεῖον, πρωτοδικεῖον, ἐμποροδικεῖον. Ἐργοστάσια ἀτμοκίνητα, 2 ἐκκοκιστικὰ καὶ 1 ἀλευρόμυλον ἐν ἀργίᾳ.

Ἀνατολικῶς καὶ δυτικῶς τῆς πόλεως ῥέουσι δύο ὁρμητικοὶ χείμαρροι, ὧν ὁ δεύτερος καλούμενος τοῦ

ἁγίου Γεωργίου, διαχωρίζει τὰ πρὸς ἀνατολὰς κείμενα δύο ἑλληνικὰ προάστεια Κατακονὸζ καὶ Ἁγίων Ἀναργύρων ὡς καὶ τὸ ὑπὸ Ἀθιγγάνων οκούμενον Ντίβερ Διὰ δὲ τῆς πόλεως ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον ρέει, κατερχόμενος ἀπὸ τῶν ὑπερκειμένων τῇ πόλει λόφων, χείμαρρος καλούμενος Κλοποτίτσα, ὅστις διέρχεται καὶ διὰ τῶν μεσημβρινῶς τῆς πόλεως κειμένων σφαγίων. Τῆς πόλεως ΜΑ καὶ συνεχόμενα τῇ πόλει, κεῖνται τὰ προάστεια τῶν Μουαζίριδων, πρὸς Μ τοῦ Ντίβερ, καὶ τῶν Κιρκασίων (Τσερκὲζ-κιοϊ).

Ἀνατολικῶς τῆς πόλεως 10′ ὥρας ἔχει τὰς πηγάς του ἐκ καταφύτου θέσεως καλουμένης Ἄϊ-Γιάννη, ποτάμιον καλούμενον Κιζιλ-Τσάϊ, χυνόμενον εἰς τὴν λίμνην Ἀχινοῦ καὶ διερχόμενον τῶν τσιφλικίων Ἀλιμπέκιοϊ καὶ Νεοχωρίου.

Εἰς δίωρον ἀπόστασιν ΒΑ τῆς πόλεως κεῖται ἐν γραφικῇ τοποθεσίᾳ ἡ ἐπ ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου μονή.

Πέριξ τῶν Σερρῶν ἀρχόμενοι ἀπὸ δυσμῶν καὶ βαίνοντες πρὸς βορρᾶν συναντῶμεν διαδοχικῶς τὰ χωρία Καμινίκεα, τσιφλίκιον ἐν τῷ ὁμωνύμῳ προαστείῳ, ἄνω Καμινίκεα, Βίσανι, Μετόχι (ἐπὶ λοφοσειρᾶς), Μερτάτι, Ντουτλῆ, Λάκκος (Λόκους τουρκιστί), Μονὴ Προδρόμου, Σουμπάσκιοϊ, Ντερβέσανι, Νεοχῶρι Ἀλιμπέκιοϊ, Σὰλ-Μαχαλᾶ, Ἀντᾶς, Καμίλα, Χομόντος.

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Θεσσαλονίκης εἰς Σέρρας.

(διὰ Σοχοῦ καὶ Νιγρίτας, ἁμαξιτὸς μόνον μέχρι τοῦ χωρίου Λαγκαζᾶ.)

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	ὥρ. $2^1/_2$	Ὅρα σελ. 178 καὶ 350. Ἀπὸ ταύτης ἀκολουθεῖται ἡ εἰς σελ. 390 περιγραφομένη ἁμαξιτὸς μέ-

	ὥρ.	χριτοῦ στρατιωτικοῦ οταθμοῦ
Ντερβὲντ	$2^1/_2$	(ὅρα σελ. 391). Ἐντεῦθεν διακλάδωσις, ἁμαξιτὸς αὖθις, ἐγκαταλείπουσα ἀριστερόθεν τὴν ἄνω ἁμαξιτὸν κατέρχεται ἐπὶ 20′ τῆς ὥρας βραχώδεις καὶ ἀδένδρους κλιτύας καὶ παρερχομένη τοῦ δεξιόθεν καὶ ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν κειμένου χωρίου Λαϊνᾶ (σελ. 391),
	$1^1/_2$	φθάνει εἰς τὴν τοῦ Λαγκαζᾶ στενὴν πεδιάδα. Βαίνουσα δὲ δι' αὐτῆς φέρει εἰς τὸ χωρίον
Λαγκαζᾶ		ὅρα σελ. 392.
		Ἀπὸ τούτου ἀρχομένη ἡμιονικὴ ὁδός, διαβαίνουσα χείμαρρον ἐν τῇ κοίτῃ του, βαίνει ἐπὶ $^1/_2$ ὥραν διὰ τῆς πεδιάδος
	$^3/_4$	καὶ μετ' αὐτὴν ἀνερχομένη γαιώδεις καὶ καλλιεργουμένους λόφους φέρει δι' αὐτῶν καὶ μετὰ $^1/_4$ ὥρας εἰς τὸ χωρίον
Μπαλάφτσα		ἔχον 100 οἰκογενείας χριστιανικὰς καί τινας ὀθωμανικάς, ἐκκλησίαν, χάνιον καὶ βρύσεις. Ἀπὸ τούτου βαίνουσα ἀνωφερῶς καὶ ἐπὶ βραχώδους ἐδάφους καὶ διαβαίνουσα χείμαρρον διέρχεται
	$3^1/_2$	δι' ἀμπέλων καὶ φέρει εἰς τὸ χωρίον
Σοχὸς		ἔχον περὶ τὰς 200 οἰκογενείας χριστιανικάς, ἐκκλησίαν, σχολεῖον ἀρρένων, μικρὰν ἀγοράν, 3 χάνια, ὑφαντήρια τριχίνων σάκκων καὶ βρύσεις.
		Ἀπὸ Σοχοῦ κατωφερὴς ὁδὸς ἐπὶ $^1/_2$ ὥραν, βαίνουσα διὰ δάσους, φέρει εἰς ρεῦμα, τὸ ὁποῖον
	$8^1/_4$	

	ὥρ.	διαβαίνουσα καὶ ἀνερχομένη ἀπ' αὐτοῦ φθάνει εἰς στρατιωτικὸν σταθμόν. Ἐκ τούτου κατερχομένη αὐθις ἐπὶ ὥραν ὁλόκληρον φέρει εἰς δεύτερον ρεῦμα καλούμενον Κανλὶ-Νεζρὶ (ρεῦμα αἱματος), ἀφ' οὗ ἀνερχομένη καὶ βαίνουσα πάντοτε διὰ δάσους φέρει εἰς δεύτερον στρατιωτικὸν σταθμόν. Ἐκ δὲ τούτου κατερχομένη καὶ ἀνερχομένη ὁμαλῶς καὶ βαίνουσα διὰ καλλιεργημένων ἀγρῶν καὶ ἀμπέλων, φέρει εἰς τὸ χωρίον
	$8^1/_4$	
	$2^1/_2$	
Τσερπίτσα		ἔχον 120 οἰκογενείας χριστιανικὰς καὶ ὀθωμανικάς, ἐκκλησίαν, τέμενος, σχολεῖον ἀρρένων, χάνιον, βρύσεις καὶ ἰαματικὰ λουτρὰ ἀπέχοντα μικρὸν τούτου.
		Ἀπ' αὐτοῦ κατερχομένη ἡ ὁδὸς διέρχεται πέτρας καὶ βαίνουσα διὰ ἀμπέλων καὶ ἀγρῶν φέρει εἰς τὴν κωμόπολιν
	$^3/_4$	
Νιγρίτα		ἔχουσαν Μουσίρους καὶ ἔχουσαν περὶ τὰς 500 οἰκογενείας χριστιανικάς, ἐκκλησίαν, σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων, 6 χάνια, ἑβδομαδιαίαν ἀγορὰν ἑκάστου Σαββάτου, βρύσεις καὶ λαγανοκήπους.
		Ὁμαλῶς ἐκ Νιγρίτης βαίνουσα ἡ ὁδὸς ἐπὶ τῆς πεδιάδος, ὁπότε δὲν ὑπάρχουσι πληκμύραι (ὅσα καὶ κατωτέρω σελ. 401 καὶ 402) διέρχεται τοῦ χωρίου
	$^3/_4$	
Φιτόκι		τσιφλικίου ἔχοντος 50 οἰκογενείας χριστιανικάς. Ἐντεῦθεν διαβαίνουσα τὸν ποταμὸν Στρυμόνα εἴτε εἰς τὸν σχηματιζόμε-
	$12^1/_4$	

	ὥρ.	νον πόρον εἴτε ἐπὶ τῆς ἐσχάτως κατασκευασθείσης ξυλίνης γεφύρας φέρει εἰς
	$12^1/_4$	
	$^3/_4$	
Τζιμὶ-Μιχαλὰ		χωρίον ὀθωμανικὸν ἔχον 60 οἰκογενείας, ὧν εὐάριθμοι εἶσι χριστιανικαί, καὶ τέμενος. Μετὰ τοῦτο δὲ βαίνουσα διὰ πεδιάδος φέρει εἰς
	$^3/_4$	
Καμίλα		χωρίον μετὰ 2 τσιφλικίων, ἀπαρτιζόμενον δὲ ἐξ 100 οἰκογενειῶν χριστιανικῶν μετὰ χανίου. Ἐκ τούτου ὁμοίως βαίνουσα φέρει εἰς
	2	
ΣΕΡΡΑΣ	$15^3/_4$	ὥρ. σελ. 396.

Α'. Διακλάδωσις τῆς ἄνω ὁδοῦ ἐν πολυομβρίαις ἀκολουθουμένη.

Νιγρίτα	ὥρ.	Ὥρα σελ. 400. Ὁμαλῶς ἐν τεθλιμμένῃ βαίνουσα ὁδὸς διὰ τῆς πεδιάδος, ἐγκαταλειπούσης δεξιόθεν τὴν ἄνω, καὶ παρερχομένη τοῦ ἀριστερόθεν καὶ $^1/_2$ ὥραν κειμένου χωρίου Σουχαμπάνια (ἢ Ξυλότρο) ἔχοντος 60 οἰκογενείας ὀθωμανικὰς τὰς πλείστας καὶ τινας χριστιανικάς, καὶ τέμενος, καὶ μετὰ $^3/_4$ τῆς ὥρας τοῦ δεξιόθεν $^1/_4$ ὥρας κειμένου χωρίου Ἀπιδιά, ἔχοντος περὶ τὰς 50 οἰκογενείας χριστιανικὰς καὶ τοῦ ἀριστερόθεν $^1/_4$ ὥρας τσιφλικίου Μέργιανη, ἔχοντος 40 οἰκογενείας χριστιανικάς, ἐκκλησίαν καὶ σχολεῖον ἀρρένων, φέρει μετὰ $^1/_4$ ὥραν ἀπὸ τούτου, διαβαίνουσα τὸν Στρυμόνα, εἴτε εἰς τὸν πόρον
	2	
		εἴτε διὰ πιραταριᾶς, εἰς τὸ χω-
	2	ρίον

Κουμάριανη	ὥρ. 2	ἔχον 100 οἰκογενείας τὰς πλείστας ὀθωμανικὰς καί τινας χριστιανικάς, ἐκκλησίαν καὶ τέμενος. Ἐντεῦθεν παρερχομένη τοῦ δεξιόθεν 20′ τῆς ὥρας κειμένου χωρίου Καμίλα (σελ. 401) φέρει βαίνουσα ὁμαλῶς εἰς
ΣΕΡΡΑΣ	4	(ὅρα σελ. 396) Ἑπομένως ἡ ὁδὸς αὕτη εἶναι κατὰ 1 ὥραν καὶ $^3/_4$ ἐπιμηκεστέρα τῆς ἐν ξηρασίᾳ ἀκολουθουμένης καὶ διερχομένης διὰ τῶν χωρίων Φιτόκι, Τζαμὶ-Μαχαλᾶ καὶ Καμίλας.
	6	

Β′. Διακλάδωσις ἐν μεγάλαις πολυομβρίαις ἀκολουθουμένη.

Νιγρίτα	ὥρ.	Ὅρα σελ. 400. Ἡ ὁδὸς αὕτη ταυτίζεται μετὰ τῆς προηγουμένης μέχρι τοῦ δεξιόθεν κειμένου χωρίου Ἀπιδιά (σελ. 401).
	$2^1/_4$	Ἐντεῦθεν δὲ ἐγκαταλείπουσα δεξιόθεν ἀμφοτέρας τὰς ἄνω ὁδούς, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Δημητρίτσι		ἔχον 120 οἰκογενείας χριστιανῶν, ὀθωμανῶν καὶ Κιρκασίων, ἐκκλησίαν, τέμενος, χάνιον καὶ βρύσιν.
	$1^1/_4$	Ἐντεῦθεν ὁμαλῶς καὶ διὰ τῶν ὑπωρειῶν βαίνουσα παρέρχεται τοῦ $^1/_4$ ὥρας ἀριστερόθεν χωρίου
Σακάφτσια	2	(σελ. 394), ἀφ' οὗ βαίνουσα ὁμαλῶς διὰ τῆς πεδιάδος φέρει εἰς τὴν ξυλίνην
Γέφυραν	2	(ὅρα σελ. νϐ′), ὁπόθεν ἀκολουθεῖ τὴν ἁμαξιτὸν (σελ. 396), δι' ἧς φέρει εἰς
Στρυμόνος	$8^1/_2$	

ΣΕΡΡΑΣ	$8^1/_2$	(ὅρα 396). Ἤτοι ἡ ὁδὸς αὕτη ἐκ Νιγρίτας εἶναι διπλασία μὲν τῆς πρώτης, ἐπιμηκεστέρα δὲ τῆς δευτέρας κατὰ $2^1/_2$ ὥρας.

Ὁδοὶ ἀπὸ τοῦ λιμένος Τσιάγιαζι εἰς Σέρρας.

Τσιάγιάζι		Κεῖται $^1/_4$ ὥρας δυτικῶς τῆς εἰς τὸν Στρυμονικὸν, Κοντέσσας ἢ Ὀρφάνου, κόλπον ἐκβολῆς τοῦ ποταμοῦ Στρυμόνος καὶ παρὰ τὴν ἀκτήν, εἶναι δὲ τὸ μόνον ἐπίνειον τῶν ἐπαρχιῶν Σερρῶν καὶ Ζίχνης. Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ὑπάρχουσι μόνον, ἀποθήκη διώροφος, ἀνήκουσα τῷ Ἄμποτ, καὶ ἔχουσα ἀνὰ τρία διαχωρίσματα εἰς ἕκαστον ὄροφον (360 ἀνδρῶν χωρητικότητος), ἑτέρα ἀποθήκη διώροφος, ἔχουσα ἄνω 3 δωμάτια καὶ ἰσογαίως σταῦλον, τελωνεῖον, σταθμὸς 15 ἀνδρῶν χωροφυλακῆς, 2 χάνια χωροῦντα 100 κτήνη, ὧν τὸ ἓν ἔχει ἄνω καὶ 12 δωμάτια ὡς καὶ ἐρείπιον χανίου ὀλίγον τῶν ἄνω ἀπέχον, καφεῖον καὶ εὐρύχωρον σαπωνοποιεῖον. Ὑδρεύεται δὲ ἐκ βρύσεως καὶ ἐκ τοῦ $^1/_4$ τῆς ὥρας ἀνατολικῶς αὐτοῦ ῥέοντος ποταμοῦ Στρυμόνος. Ἐπ' ἐσχάτων δ' ἀνηγέρθησαν παρὰ τῶν ἐκ Σερρῶν ἀδελφῶν Χατζῆ-Δήμου ἐμπόρων, καί τινα ἄλλα οἰκήματα ἔτι δὲ καὶ πρόχειρον λίαν ἀποβάθρα κατεσκευάσθη. Ἀπέριξ ἐκτάσεις εἰσὶν ἀμμώδεις, τὸ

		δὲ θέρος ἔχει πολλοὺς κώνωπας.
		Ὁ λιμὴν οὗτος ἀπέχει 8 ὥρας τῆς ΒΑ τούτου κειμένης κωμοπόλεως Πράβι.
		Σημ. Ἐκ τοῦ Τσιάγλαζι τέσσαρες κῶλοι φέρουσιν ὁδοὶ εἰς Σέρρας, ἀνὰ δύο ἑκατέρωθεν τῆς μεσολαβούσης ἐπιμήκους καὶ ἐκτεταμένης λίμνης Κερκινίτιδος ἢ Ἀχινοῦ (σ. λζ'—10). Καὶ ἐκ τούτων αἱ μὲν δύο εἰσὶ βατὰ ἐν μεγάλῃ μόνον ξηρασίᾳ, αἱ δὲ ἄλλαι εἰς πᾶσαν ὥραν τοῦ ἔτους.

Πρώτη ὁδὸς βαίνουσα δυτικῶς τῆς λίμνης Ἀχινοῦ διὰ τῶν ὑπωρειῶν.

Τσιάγλαζι	ὥρ. 4	Ἀπὸ τοῦ λιμένος ἁμαξιτὸς ὁμαλῶς λίαν βαίνουσα ἐπὶ ἀμμώδους πεδιάδος, παρέρχεται μικρὸν στρατιωτικὸν σταθμόν, διέρχεται ἐν τῇ κοίτῃ χείμαρρον, ἐγκαταλείπουσα τὰ ἀριστερόθεν αὐτῆς ἐκτεινόμενα λιβάδια καὶ παρερχομένη, τῶν ἀριστερόθεν χωρίων Ἄνω Κρούσοβα (τουρκιστὶ Γιοκαρικὶ Κρούσοβα), ἔχοντος περὶ τὰς 100 οἰκογενείας χριστιανικὰς καὶ σχολεῖον ἀρρένων, καὶ κάτω Κρούσοβα (Ἀσλαχὶ Κρούσοβα) κειμένου ἐπίσης ἀριστερόθεν ὁράων ἀπέχοντος, καὶ ἔχοντος περὶ τὰς 120 οἰκογενείας χριστιανικάς, ἐκκλησίαν, οἶκημα ἐπισκόπου, χάνιον καὶ βρύσιν, διευθύνεται μεταξὺ τῶν χωρίων
	4	

Καστρὶ καὶ Καῦτσος	ὥρ. 4	κειμένων ¼ ὥρας ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ ἐχόντος, τὸ μὲν πρῶτον περὶ τὰς 40 οἰκογενείας, τὸ δὲ δεύτερον περὶ τὰς 100 χριστιανικὰς οἰκογενείας καὶ κειμένου δεξιόθεν ¼ ὥρας καὶ ἔχοντος περὶ τὰς 50 οἰκογενείας χριστιανικάς.
Μουνοδχι	2½	Μεταξὺ τῶν χωρίων ἡ ὁδὸς διακωφίζεται καὶ ἡ μὲν βατὴ ἐν ξηρασίᾳ φέρει πρὸς τὸ παράγιόν τῆς ὁμωνύμου του λίμνης χωρίον Ἀχινὸ (ὄρα σελ. 406), ἡ δὲ περιγραχομένη βαίνουσα, ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τῶν ἀριστερόθεν καλλιεργουμένων λόφων, ἐφ' ὧν εἰσὶ καὶ ἀμπελῶνες, διὰ μαλακωτάτων ἀνωμερειῶν καὶ κατωφερειῶν καὶ διαβαίνουσα μικρὸν χείμαρρον, διατηροῦντα τὸ πλεῖστον τοῦ ἔτους τὸ ὕδωρ του, φέρει μετὰ ¼ ὥρας εἰς τὸ χωρίον
Ἔχοβα	1¼	κείμενον ἀριστερόθεν καὶ ὑπερῖον 5' ὥρας, ἔχον δὲ περὶ τὰς 20 οἰκογενείας ὀθωμανικὰς καὶ 40 χριστιανικάς, τέμενος, ἐκκλησίαν, σχολεῖον ἀρρένων, χάνιον καὶ βρύσεις.
Γιοργουλὰ	1¼	Ἐντεῦθεν ὁμαλὴ ὁδὸς βαίνουσα ὁμοίως ἐπὶ καλλιεργουμένου ἐδάφους καὶ διὰ γηλόφων φέρει πρὸς τὸ χωρίον
		κείμενον 5' ὥρας δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ ἀποτελούμενον ἐκ συνωνυμίων τεσσαρίκων, ἐχουσῶν ὅλων 70 οἰκογενείας χριστιανικάς, δύο μικρὰ χάνια κ
	7¾	φρέατα.

	ὥρ.	
	7¾	Ἐντεῦθεν ὁδὸς ὁμαλὴ μὲν ἀλλὰ πηλώδης, ἔνεκα τοῦ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἑπομένου γωρίου σχηματιζομένου ἕλους καὶ διαβαίνουσα τὸ τῆς Νιγρίτας (Ντιρίν) ποτάμιον, ἀνάξιον λόγου, φέρει εἰς τὸ γωρίον (ὅρα σελ. 400), κειμένου ἐπὶ τῆς ἡμιονικ. ὁδοῦ ἀπὸ Θεσσαλονίκης εἰς Σέρρας, ἣν ἐντεῦθεν ἀκολουθοῦσα ὡς περιγράφεται, φέρει εἰς (ὅρα σελ. 396)
Φιτόκι	1	
	3½	
ΣΕΡΡΑΣ	12¼	

Δευτέρα ὁδὸς ἀκολουθουμένη ἐν ξηρασίᾳ καὶ βαίνουσα παρὰ τὴν ΜΑ ὄχθην τῆς λίμνης Ἀχινοῦ.

	ὥρ.	
Τσιάγιαζι		ὅρα σ.403. Ἀπὸ τούτου μέχρι καὶ μεταξὺ τῶν γωρίων Καστρί, Κοῦτσος καὶ Μουνοῦχι ἀκολουθεῖται ἡ περιγραφεῖσα εἰς σελ.404. Ἐν-
	5½	καταλιπομένης ἐντεῦθεν αὐτῆς ἀριστερᾶθεν ἑτέρα ὁδὸς ὁμαλὴς βαίνουσα, φέρει εἰς τὸ γωρίον
Παλιόπορο		ἔχον περὶ τὰς 40 οἰκογενείας χριστιαν., παντοπωλεῖον, φρέατα καὶ ὕδωρ ἐκ τῆς παρακειμένης λίμνης. Ἐκ τούτου ὁμαλὸς
	¼	αὐθις βαίνουσα, διέρχεται τοῦ γωρίου
Νιδίρο		Ἔχοντος 40 οἰκογενείας χριστιανικάς, ἐκκλησίαν καὶ ἀνήκον τῇ
	¾	τῶν Ἱβήρων μονῇ τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ἀπὸ τούτου ὁμαλὴς ἔτι βαίνουσα, φέρει εἰς τὸ γωρίον
Ἀχινό		ἔχον περὶ τὰς 100 οἰκογεν. χριστιανικάς, ἐκκλησίαν, σχολεῖον
	6¾	

	ὥρ.	
	6¾	ἀρρένων, χάνιον καὶ φρίατα. Ἐντεῦθεν διχαιένουσιν οἱ ἁλιεῖς τῆς λίμνης, ὧν τινες καὶ ἐκ Σερρῶν μεταβαίνουσι. Παρ' αὐτὸ εὑρίσκονται καὶ μικραὶ λέμβοι ἁλιευτικαί, ἐν εἰδει μονοξύλου, χωρητικότητος δύο ἢ τριῶν ἀτόμων. Ὁμαλῶς ἐπίσης βαίνουσα ἡ ὁδὸς φέρει εἰς τὸ γωρίον
	¾	ἔχον περὶ τὰς 20 οἰκογεν. χριστιανικὰς καὶ δρύσιν. Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς διευθύνεται πρὸς τὸ γωρίον
Γκιγί-Τσιφλίκι		Φιτόκι (σελ.400), πρὸς ὃ μὴ ὤφραν φέρει, καὶ ἐκ τούτου εἴτε ἀκολουθεῖ τὴν ἀνωτέρω (σ. 400),
	1¼	ἢ διευθύνεται, ἐν μεγάλαις ὁμως ξηρασίαις, εἰς τὸ γωρίον
Γκιούντελι		Τσιφλίκιον, ἔχον 40 οἰκογενείας χριστιανικὰς καί τινας ἀθιγγάνων. Ἐκ τούτου δὲ φέρει, ὁμα-
	½	λῶς βαίνουσα ὁδὸς εἰς τὸ γωρίον
Τζαμί-Μαγαλᾶ		(σελ. 401) ἔνθα συναντᾷ τὴν ἡμιονικὴν ὁδὸν ἀπὸ Νιγρίτας εἰς
	2¾	Σέρρας, (σελ. 401) καὶ ἀκολουθοῦσα ταύτην, φέρει εἰς
ΣΕΡΡΑΣ	12	(ὅρα σελ. 396).

Τρίτη ὁδὸς βαίνουσα ἀνατολικῶς τῆς λίμνης, βατὴ ἐν μεγίστῃ ξηρασίᾳ, ἤτις καίτοι συντομωτέρα δὲν ἐπιτρέπει, ἕνεκεν τοῦ ἑλώδους τῆς ἐδάφους, τὴν εὔκολον διάβασιν εἰς πεζοὺς καὶ ἐφίππους.

Τσιάγιαζι	(σελ. 403). Ὁδὸς βαίνουσα ὁμαλῶς ἐπὶ ἀμμώδους καὶ ἀκαλλιεργήτου ἐδάφους, φέρει πρὸς

ὧρ. ἀπὸ τῆς λίμνης Ἀχινοῦ ἔξοδον
τοῦ ποταμοῦ Στρυμόνος, ἔχον-
1 τος αὐτόσε οὐ σμικρὰν ταχύτητα
καὶ ἐπὶ περαταρίας διαβαίνουσα
τοῦτον, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Γενὶ-Κεοϊ ἔχον περὶ τὰς 60 οἰκογ. χριστια-
Ἀμφίπολις νικάς.

Ἡ πόλις αὕτη κατὰ τὴν ἀρ-
χαιότητα ἦτο ἐπίσημος καλου-
μένη Ἐννέα Ὁδοί, μετὰ δὲ τὴν
κυρίευσίν της τὸ 437 ὑπὸ τῶν
Ἀθηναίων ἐκλήθη Ἀμφίπολις.
Ἡ ἀρχαία πόλις ἔκειτο ἐπὶ λό-
φου ὑψηλοῦ ἀνυψουμένου ἐπὶ τῆς
ἀριστερᾶς τὸ Στρυμόνος ὄχθης
ἔνθα οὗτος ἐξερχόμενος τῆς Κερ-
κινίτιδος λίμνης ἢ Ἀχινοῦ, διη-
ρεῖτο εἰς δύο βραχίονας. Ἀπεῖχε
ὥραν τῆς ἀκτῆς καὶ εἶχε λιμένας
ἀσφαλεῖς, ἄφθονον ξυλείαν ναυ-
πηγήσιμον, μεταλλεῖα χρυσοῦ καὶ
ἀργύρου καὶ λίαν εὔφορον γῆν.
Ἐκ ταύτης ὡρμήθη Ἀλέξανδρος
ὁ Φιλίππου πρὸς κατάκτησιν τοῦ
κόσμου καὶ εἰς ταύτην μετὰ τὴν
ἐν Πύδνᾳ μάχην κατέφυγεν ὁ
Περσεὺς νικηθεὶς καὶ ἐν αὐτῇ ὁ
Παῦλος Αἰμίλιος διωργάνισε τὴν
κατακτηθεῖσαν χώραν καταςήσας
συγχρόνως ταύτην πρωτεύουσαν
τοῦ πρώτου τμήματος τῆς Μακε-
δονίας. Δι' αὐτῆς τέλος διήρχετο
καὶ ἡ Ἐγνατία ὁδὸς ὡς καὶ νῦν
ἡ ἐκ Θεσσαλονίκης διὰ Καβάλ-
λας εἰς Κωνσταντινούπολιν ἄ-
γουσα. Τῆς θέσεώς της δὲ ταύ-
1 της ἕνεκεν καὶ νῦν ἔτι εἶναι λίαν

ὧρ. ἐπίκαιρον σημεῖον τοῦ τε Στρυ-
1 μονικοῦ κόλπου καὶ τῆς πεδιά-
δος τῶν ἐπαρχιῶν Σερρῶν καὶ
Ζίχνης.

Ἐντεῦθεν ὁδὸς βαίνουσα διὰ τῆς
ἑλώδους ἀλλὰ καπνοφόρου ἀνα-
τολικῆς ὄχθης τῆς λίμνης Ἀχινοῦ,
φέρει εἰς τὸ χωρίον
Δοξόπι ἢ ἔχον περὶ τὰς 100 οἰκογενείας.
Δοξαμπὸς Ἐντεῦθεν βαίνουσα ὁμαλῶς, δια-
βαίνει τὸν ποταμὸν Ἀγκίτην ἢ
Ἀντζίστα (σελ. ηλ') χυνόμενον
εἰς τὴν ἄνω λίμνην παρὰ τὸ χω-
ρίον Κοτσῶκι, διὰ δύο βραχιόνων.

Ὁ ποταμὸς οὗτος τὰς πηγάς
του ἔχει ἐκ βράχου ἀποτόμου, κει-
μένου μίαν ὥραν ἀρκτικῶς τοῦ
χωρίου Προσετσένι παρὰ τὸ χω-
ρίον Καλαπότι. Τὰ δὲ ἐκ τούτου
ἀναβρύοντα ὕδατα βεβαιοῦται
καὶ πιστεύεται, ὅτι εἶναι τὰ ἐκ
τοῦ Νευροκόπου διερχόμενα, ἅτινα
ῥέοντα ἐφ' ὥραν μετ' αὐτὸν βυθί-
ζονται ἐντὸς ἀμμώδους ἐκτάσεως
καὶ ὑπογαίως διοχετευόμενα ἀνα-
φαίνονται εἰς τὸν ἄνω βράχον
2½ σχηματίζοντα τὸν ἄνω ποταμὸν
Ἀντζίσταν. Οὗτος δεχόμενος οὐκ
ὀλίγα ἑκατέρωθεν ὕδατα καὶ τὰ
τοῦ Μπουνὰρ Μπασί, τοῦ διερχο-
μενου τοῦ χωρίου Τουρκοχῶρι
καθίσταται οὐ μόνον ἀδιάβατος
ἀλλὰ καὶ πλείστας ἐκτάσεις κα-
τακλύζει.

Ὁμαλῶς δὲ καὶ ἐκ τοῦ ποτ[illegible]
Ἀντζίστα ἡ ὁδὸς βαίνουσα, [illegible]
6½ εἰς τὸ χωρίον

Τσάνος	ὥρ. 6 1/2	Ἔχον περὶ τὰς 30 οἰκογεν. χριστιανῶν Ἀθιγγάνων. Ὑμοίως δ' ἐξακολουθοῦσα διέρχεται τοῦ χωρίου
Πεθιλινοῦ	1/2	ἔχοντος 30 οἰκογ. χριστιανικὰς καὶ ἐκκλησίαν. Ἐντεῦθεν ὁμαλὸς βαίνουσα καὶ παρερχομένη τῶν χωρίων Βίρνάρ, κειμένου 5' ἀριστερόθεν καὶ ἐν μέσῳ δένδρων, καὶ ἔχοντος 40 οἰκογενείας ἀνήκοντος δὲ τοῖς Ἀλῆ-μπέη, Χατζῆ Ἰσμαὴλ ἑφέντη καὶ ἄλλοις, Κάκαρα, κειμένου δεξιόθεν 5' τῆς ὥρας καὶ ἔχοντος 25 οἰκογενείας. Ἀπ' αὐτοῦ δὲ βαίνουσα ὁμαλῶς ἐπὶ γηδίων παρέρχεται τοῦ χωρίου Βιρτζανλί, κειμένου ἀριστερόθεν 5' τῆς ὥρας καὶ ἔχοντος περὶ τὰς 45 οἰκογ. χριστιανικὰς καὶ ἐκκλησίαν ἀπέχουσαν τούτου 1/2 ὥραν, καὶ διαβαίνουσα τὸ ἐκ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου πηγάζον Κεζίλ-Τσάϊ ποτάμιον (σελ. 398) ἐπὶ προσωρινῆς ξυλογεφύρας, παρέρχεται τοῦ δεξιόθεν 5' τῆς ὥρας χωρίου, Νεοχωρίου, ἔχοντος περὶ τὰς 20 οἰκογεν χριστιανικὰς καὶ φέρει διεργομένη διὰ τῶν προαστείων τῶν Κιρκασίων καὶ τῶν Μουαζίριδων καὶ τῆς συνοικίας Ἀραπατζῆ Μαχαλέ εἰς
ΣΕΡΡΑΣ	3 10	(ὅρα σελ. 396).

Τετάρτη ὁδὸς βαίνουσα ἀνατολικῶς τῆς λίμνης Ἀχινοῦ.

Τσιγλαζὶ	ὥρ. 1	(ὅρα σελ. 403). Ἐκ τούτου ὁδὸς ἀκολουθοῦσα τὴν περιγραφομένην

Γενὶ-χιοϊ	ὥρ. 1	εἰς σελ. 407 φέρει εἰς (σελ. 408). Ἐντεῦθεν βαίνουσα ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν γηλόφων, οἵτινες κατὰ τὸ πλεῖστον καλύπτονται ὑπὸ βαμβακοφυτειῶν, παρέρχεται τοῦ δεξιόθεν 1/2 ὥρ. χωρίου κειμένου Προδίστα, ἔχοντος 170 οἰκογ. χριστ. καὶ 10 ὀθωμανικάς, ἐκκλησίαν, σχολεῖον ἀρρένων καὶ δύο βρύσεις καὶ μετ' αὐτὸ τοῦ ἀριστερόθεν καὶ κάτωθι τοῦ ἐπιμήκους χωρίου ἐκτεινομένου ἕλους, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Ἱντραξὶκ ἢ Ζντραξὶκ	2 1/2	κείμενον 1/4 ὥρας δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ ἔχοντος 40 οἰκογενείας χριστιανικὰς καὶ παρ' αὐτὸ ποτάμιον καὶ ἄλσος.
Τσεπελτζὲ	1 1/2	Ἐκ τούτου βαίνουσα ὁμαλῶς καὶ διερχομένη ἐπὶ προχείρου ξυλογεφύρας τὸν εἰς τὴν λίμνην Ἀχινοῦ χωνεύοντα ποταμὸν Ἀντζίστα παρέρχεται τοῦ χωρίου κειμένου δεξιόθεν 1/4 ὥρας καὶ ἔχοντος 60 οἰκογ. χριστιανικάς.
Θολὸ	2	Ἐκ τούτου βαίνουσα ἐπὶ καλλιεργημένων λοφοειδῶν, φέρει εἰς τὸ χωρίον ἔχον 25 οἰκογ. χριστιανικάς, ἐκκλησίαν, χάνιον καὶ βρύσεις. Ἐκ τούτου βαίνουσα αὐθις διὰ λοφοειδῶν, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Σκριουσκλὴ	1 1/2	κείμενον 5' ὥρας ἀριστερόθεν καὶ ἔχον 120 οἰκογενείας χριστιανικάς, ἐκκλησίαν, σχολεῖον ἀρρένων, χάνιον, καφεῖον, παντοπωλεῖον καὶ βρύσιν, παράγον δὲ
	8 1/2	λεκτὰ καπνά.

	ὥρ.	
	8½	Σημ. Ἐκ τοῦ ἄνω χωρίου Τσεπελζὲ ὁδὸς διακλαδουμένη πρὸς ἀριστερὰ καὶ βαίνουσα ἐπὶ μεγαλειτέρων λοφοσειρῶν, διαβαίνει ρεῦμα καὶ διερχομένη διὰ τοῦ χωρίου Πόρνα, ἔχοντος 100 οἰκογενείας χριστιανικὰς καὶ 20 ὀθωμανικάς, ἐκκλησίαν, τέμενος, χάνιον, ὁδρομόλους καὶ ρεῦμα, συνενοῦται μετὰ τῆς ἀνωτέρω εἰς τὸ χωρίον Σαρμουσακλῆ.
	½	Ἐκ τούτου ὁδὸς βαίνουσα ἐπίσης διὰ λοφοσειρῶν παρέρχεται τοῦ χωρίου
Τοπόλιανη		κειμένου δεξιόθεν 5' ὥρας καὶ ἔχοντος 40 οἰκογενείας καὶ σχολεῖον ἀρρένων. Ἐντεῦθεν δὲ κατερχομένη τῶν λόφων καὶ βαίνουσα ἐπὶ τῆς πεδιάδος τῶν Σερρῶν, φέρει διὰ τοῦ Ἀλιμπέκιοϊ εἰς
	1	
ΣΕΡΡΑΣ	10	(ὅρα σελ. 396).

Ἄνοδος ἀπὸ Θεσσαλονίκης ἐπὶ τῆς μεσημβρινοανατολικῶς ὑψουμένης κορυφῆς τοῦ ὄρους Χορτιάτου.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ		Ὅρα σελ. 178 καὶ 350. Ἐκ ταύτης δύο ὁδοὶ ἄγουσιν εἰς τὸ μεσολαβοῦν χωρίον Ἀσβεστοχώριον
		Πρώτη ὁδός:
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ		Ἀτραπὸς σκολιὰ ἀνώμαλος, βραχυτέρα τῆς ἑπομένης, ἀρχομένη ἐκ τῆς παρὰ τὴν ἀκρόπολιν πύλης τοῦ Ἑπταπυργίου καὶ βαίνουσα

	ὥρ.	
		ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ βουνοῦ τοῦ συνάπτοντος τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους Χορτιάτου μετὰ τῆς δυτικῶς τῆς Θεσσαλονίκης ἐκτεινομένης πεδιάδος, πρὸς ἣν καὶ καταλήγει, καὶ οὖσα λίαν ποικίλη τὴν θέαν, φέρει μετὰ 1½ ὥραν πρὸς τὴν κατωτέρω κωμόπολιν
	1½	(ὅρα σελ. 414).
Ἀσβεστοχώριον	1½	

Δευτέρα ὁδός:

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ		Ἑτέρα ὁδὸς ἀρχομένη εἴτε ἐκ τῆς πύλης Βαρδὰρ, εἴτε ἐκ τῆς ἀνωτέρω ταύτης ἑτέρας πύλης
	1¼	Γενὶ-Καποῦ καὶ ὁμαλῶς λίαν βαίνουσα διὰ τῆς πεδιάδος διέρχεται ἀμπελώνων καὶ τῆς Θέσεως
Ρουντζοῦκι		Κατάρρυτος· καὶ σύδενδρος, ἐν ᾗ διαπρέπουσιν ἡ λεύκη καὶ παρὰ τὰ ὕδατα ἡ πλάτανος. Ἡ Θέσις αὕτη εἰς προγενεστέραν ἐποχὴν ἐχρησίμευεν ὡς ἐαρινὸν ἐνδιαίτημα τῶν εὐπορούντων κατοίκων τῆς Θεσσαλονίκης, καὶ ἐν αὐτῇ, κυρίως, οἱ Ὀθωμανοί, εἶχον ἐαρινὰς οἰκίας καὶ πύργους, ὧν καὶ πρὸ τριακονταετίας ἔτι, διεκρίνετο ἡ τοῦ Τζὲκ Ἄμποτ διά τε τὸ μέγεθος τοῦ μεγάρου καὶ τὸν περίφημον παράδεισον. Τοῦτον κατὰ τὴν ἄνω ἐποχὴν ἐπεσκέφθη καὶ ὁ περιοδεύων Σουλτὰν Μετζίτ, ἀλλ' ὅμως σήμερον μόνον ζυγὸν τινα μαρουσοῦσι τὸ παρελθὸν μεγαλεῖον.
	1¼	Ἐκ τῆς θέσεως Ρουτζοῦκι, ὁ-

ὧρ. 1¼ ¾

δὸς βαίνουσα ἀνωφερῶς πρὸς Λ καὶ διὰ στενῆς καὶ βραχώδους κοιλάδος, φέρει εἰς τὴν κωμόπολιν κειμένην εἰς τὸ βάθος καὶ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν κλιτύων τῆς κοιλάδος καὶ διαρρεομένην ὑπὸ παμφλάζοντος ρύακος. Οἰκεῖται ὑπὸ 700 περίπου οἰκογενειῶν ἑλληνοφώνων καὶ ἔχει ἐκκλησίαν, ἀξιόλογα σχολεῖα, (νηπιαγωγεῖον, παρθεναγωγεῖον, δημοτικὸν σχολεῖον), καφεῖα καὶ χάνιον. Οἱ κάτοικοι κύριον ἐπάγγελμα ἔχουσι τὴν παραγωγὴν ἀσβέστου ἐκ τῶν κυκλούντων τὸ χωρίον των τιτανολίθων.

Ἀσβεστοχώριον

Ὁδὸς βαίνουσα διὰ τῆς ἄνω κοιλάδος, (ἥτις πρὸς Λ τοῦ Ἀσβεστοχωρίου εὐρύνεται), καὶ ἀνερχομένη δι' ὁμαλῆς ἀνωφερείας, φέρει μεθ' ὥραν εἰς λείψανα βυζαντινῆς καὶ ρωμαϊκῆς ἐποχῆς ὑδραγωγικῆς γεφύρας. Ἡ γέφυρα αὕτη ἀπαρτιζομένη ἐκ τριῶν ἐπικειμένων ἀλλήλων σειρῶν τόξων, συνέδεε δύο λόφους διαχωριζομένους ὑπὸ χαράδρας καὶ ἀπετέλει μέρος τοῦ πρὸς Θεσσαλονίκην ὑδραγωγείου. Ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρω ὑδραγωγείου ἡ ὁδὸς ἀνωφερῶς βαίνουσα, φέρει μετὰ 1/4 ὥρας εἰς τὴν κωμόπολιν κειμένην ἐπὶ τῶν δυτικῶν καὶ γαιωδῶν προπόδων τοῦ ὁμωνύμου ὄρους καὶ οἰκουμένην ὑπὸ 300 ὡς ἔγγιστα ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν καὶ ἔχουσαν, ἐκκλησίαν,

1¼

Χορτιάτην

3¼

ὧρ. 3¼

σχολεῖον ἀρρένων, νηπιαγωγεῖον καὶ μικρὸν χάνιον.

Οἱ κάτοικοι τῆς κωμοπόλεως ταύτης, ἕνεκεν τοῦ καλοῦ ἐδάφους, τὸ ὁποῖον λιπάζεται καὶ διὰ τῶν ἐκ τοῦ ὑπερκειμένου ὄρους κατερχομένων ἰλύων, εὐποροῦσι τροφῶν, ἔτι δὲ ἀπολαμβάνουσι τούς τε καρποὺς καὶ τὴν ξυλείαν τῶν διαφόρων τοῦ δάσους δένδρων. Εἰς ἐπίμετρον δὲ πολλοὶ τούτων μετοχετεύοντες τὸ φθινόπωρον ὕδωρ ἐν συντηρουμέναις παρ' αὐτῶν δεξαμεναῖς, ἀπεχούσαις 1/2 ὥραν τῆς κωμοπόλεως, μεταβάλλουσι τοῦτο, διὰ τοῦ ψύχους τοῦ χειμῶνος, εἰς ἐξαίρετον καὶ κρυσταλλοειδῆ πάγον, τὸν ὁποῖον καλύπτοντες διὰ φύλλων πτέριδος καὶ χώματος, διατηροῦσι καθ' ὅλον τὸ θέρος καὶ πωλοῦσιν εἰς Θεσσαλονίκην.

Ἐκ τῆς ἄνω κωμοπόλεως ὁδὸς ἀνωφερής, βαίνουσα δι' ἑλιγμῶν καὶ διὰ πυκνοῦ δάσους ὀξυῶν, καστανεῶν, κερασιῶν καὶ ἄλλων δένδρων διερχομένη, φέρει (ἐφίππως) μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ

1

Ὄρους Χορτιάτου

Τὸ ὄρος τοῦτο, καλυπτόμενον διὰ πυκνοῦ καὶ ὁμοίου τοῦ ἀνωτέρω δάσους ὑψοῦται κωνοειδῶς εἰς ὕψος 1200μ καὶ ἐκδίδει δύο κορυφάς, ἀποτελεῖ δ' οὕτως εἰπεῖν, ὀρεινὸν κόμβον ἀφ' οὗ ἀποσπῶνται πολλαὶ λοφοσειραὶ πρὸς πᾶσαν τὴν πέριξ χώραν ἐκτεινόμεναι. Αὕτη δὲ ἡ ἀπομόνωσις τοῦ

4¼

ὄρους ἐπιτρέπει τὴν ἐλευθέραν τῶν περιῳ ἀποψιν πρὸς πάντα τὰ σημεῖα.

Ἄποψις πρὸς τὰ πέριξ ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Χορτιάτου.

Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφή, ἣν συνήθως ἐπισκέπτονται οἱ ἐρασταὶ τοῦ φυσικοῦ κάλλους, παρουσιάζει ὁρομπέδιον ὁμαλόν, ἔχον μῆκος περὶ τὰ 50 ἴσως μέτρα καὶ πλάτος ἀνάλογον. Ἐκ τῆς κορυφῆς ταύτης δύναταί τις νἀπολαύσῃ τὴν ὀνομαστοτέραν ὁρὰν τῆς μεσημβρινῆς Μακεδονίας, μεγάλους ποταμούς καὶ λίμνας, μεγάλα ἄδατα καὶ χερσονήσους, κώμας καὶ πόλεις καὶ πολλὴν ἔκτασιν τοῦ Αἰγαίου.

Ὁ ἀπαλλίτων πρὸς δυσμὰς διακρίνει πρὸς τὰ κάτω τὴν Θεσσαλονίκην ὡς συνεστραμμένην ἐν σμικρῷ κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους, ἀπωτάτω δὲ αὐτῆς, κλείουσαν τὸν ὁρίζοντα, μεγαλοπρεπῆ καὶ ἐπιβάλλουσαν σειρὰν ὀρίων, ἣν συνιστῶσιν ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν τὸ Πήλιον, τὸ Μαυροβούνιον, ἡ "Οσσα ἡ Κίσσαβος, ὁ Ὄλυμπος, τὰ Πίερια καὶ τὸ Βέρμιον (σελ. κ΄) χωριζόμενον τοῦ προηγουμένου διὰ τοῦ ποταμοῦ Ἀλιάκμονος καὶ τέλος τὸ πρὸς ἀνατολὰς καμπτόμενον ὄρος Πάϊακ ἢ Παΐκος. Ἀπὸ τοῦ ὀρεινοῦ τούτου ἡμιπλαισίου μέχρι τῆς Θεσσαλονίκης ἐκτείνεται εὐρύτατος ὁ Θερμαϊκὸς κόλπος, ἐγκολπούμενος τὴν δυτικὴν ἄκτην τῆς Χαλκιδικῆς, καὶ ἔχων ἐκατέρωθεν αὐτοῦ πρὸς βορρᾶν μὲν τὴν Μακεδονικὴν πεδιάδα, πρὸς μεσημβρίαν δὲ τὸ πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην τμῆμα τοῦ λεκανοπεδίου τῆς Καλαμαριᾶς.

Τὴν Μακεδονικὴν πεδιάδα πανταχοῦ κοσμοῦσι, χαμηλὰ λοφία καὶ πολλαὶ συστάδες δένδρων διεσπαρμέναι, λίμναι ὡς ἡ Λουδία ἢ τῶν Γιντσῶν καὶ ἄλλαι καὶ ποταμοί, ἔχοντες ὄχθας δασοστεφεῖς καὶ ῥέοντες ἐκβορρᾶ πρὸς νότον καὶ ἐκβάλλοντες εἰς τὸν

Θερμαϊκόν. Τοιοῦτοι εἶναι ὁ Γάλλικος, ὁ Ἀξιός, ὁ Λουδίας, ὁ Ἀλιάκμων καὶ ἄλλοι μικρότεροι αὐτῶν. Διασταρμένος δὲ ἐπί τε τῶν ὀρίων καὶ τῆς πεδιάδος δύναταί τις νὰ ἴδῃ τὰς θέσεις πολλῶν πόλεων καὶ κωμῶν καὶ διὰ καταλλήλων διόπτρων νὰ διακρίνῃ τὰ ἀπώτατα, τὴν Γιανιτσὰ π. χ. τὴν Πέλλαν, τὰ Βοδενὰ, τὴν Νάουσαν, τὴν Βέρροιαν, τὰ κατὰ τὸν Κολυνδρὸν καὶ τὸ Λιτόχωρον, τὸ φρούριον τοῦ Πλατανιώτης, τὰ παρ' αὐτὸ ἑλληνικὰ μεθόρια, τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηνειοῦ διὰ τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κτλ. Τοιαύτη τις ποικίλη καὶ μεγαλοπρεπὴς ἀναπεπταμένη παρίσταται ἡ γῆ ὥρα αὐτη, ἥτις ἐγένετο τὸ πάλαι ἡ πρώτη κοιτὶς τοῦ Μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἄλλην δὲ ὄψιν καὶ διάφορον ποικιλίαν παρουσιάζει ἡ ἐπὶ τὰ νοτιοανατολικὰ τοῦ Χορτιάτου γῦρα. Μεταξὺ λοφοσειρᾶς τινος τοῦ Χορτιάτου διηκούσης πρὸς ἀνατολὰς, καὶ ἑτέρας κειμένης πρὸς νότον αὐτῆς καὶ παραλλήλου, ἐκτείνεται τὸ λεκανοπέδιον τῆς Καλαμαριᾶς, ὅπερ ἀργόμενον ἀπὸ Θεσσαλονίκης λήγει πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ μέχρι τοῦ ὄρους Χολομῶντος. Πολλοὶ χείμαρροι διασχίζουσι τὸ λεκανοπέδιον τοῦτο ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον· ἡ φυτεία εἶναι ἄφθονος καὶ αἱ κῶμαι πολλαχοῦ διεσπαρμέναι. Δύναταί τις νὰ ἴδῃ ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς τὸ χωρίον Καπουτσίδες π. χ. ἐπὶ μαστοῦ τινὸς τοῦ Χορτιάτου, τὸ χωρίον Σέϊτες καὶ μικρὸν ἄλσος μετὰ παρακειμένων ὑποζυγίων οἰκίων, τὴν Βασιλικὰ πρὸς τὸ μέρος, ὅπου στενοῦται τὸ λεκανοπέδιον, τὴν Γαλάτιστον ἐπὶ λόφου καὶ ἄλλας. Θᾶται δὲ πρὸς ἀνατολὰς ὄρος ὑψηλὸν καὶ δρυώδες ὁ Χολομῶν. Ἔγων ὕψος 1012μ, διατείνων δὲ τὴν Χαλκιδικὴν ἐκ τῶν βορειοδυτικῶν ἐπὶ τὰ νοτιοανατολικὰ. Πέραν τοῦ Χολομῶντος ὁρᾶται ἐπὶ τὰ νοτιοανατολικὰ τερα ἡ ὑψηλὴ κορυφὴ τοῦ Ἄθω, ἔχοντος τὸ σχῆμα πυραμιδοειδὲς τὸ δὲ ὕψος αἰρόμενον ὑπὲρ Χολομῶντα. Ἅπασα ἡ μεσημβρινοανατολικὴ

ἄποψις σφόδρα ἐπιβάλλει ποῦ μὲν διὰ τὴν ἀμφιθεατρικὴν ὄψιν, ἣν παρουσιάζει ἡ τοποθέτησις τοῦ Χορτιάτου, τοῦ Χολομῶντος καὶ τοῦ Ἄθω κατὰ γραμμὴν ὕψους ἀνιοῦσαν, ποῦ δὲ διὰ τὸ πλῆθος καὶ τὴν κομψότητα τῶν λοφίσκων, ὧν οἱ ποικίλοι κυματισμοὶ περιβάλλουσι μὲν ὡς ἐν πλαισίῳ τὸ λεκανοπέδιον, ἐξαπλοῦνται δὲ μεταξὺ Χορτιάτου καὶ Χολομῶντος κατὰ παντοίας διευθύνσεις διανεμόμενοι καὶ κώμας καὶ φυτὰ παντοῖα ὑποβαστάζοντος. Γραφικώτατα δὲ παρατείνεται πρὸς νότον τοῦ λεκανοπεδίου ὁ αἰγιαλὸς τῆς Χαλκιδικῆς, διασχίζων διὰ τῶν χερσονήσων του τὸ Αἰγαῖον καὶ ἐγκολπούμενος τοὺς μεταξὺ αὐτῶν θαλασσίους κόλπους.

Ἡ δὲ πρὸς βορρᾶν ἐξελισσομένη χώρα ἀλλοίαν πάλιν τὴν ὄψιν καὶ ἄλλα θέλγητρα παρουσιάζει. Πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ ὄρους ἐκτείνεται ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμας ἡ μικρὰ κοιλὰς τοῦ Ἀσβεστοχωρίου, παραλλήλως δὲ πρὸς αὐτὴν καὶ βορειότερον ἡ κοιλὰς τοῦ Λαγκαδᾶ ἢ τῶν δύο λιμνῶν. Ἡ μὲν πρώτη στενὴ καὶ πετρώδης, μόλις διαβρεχομένη τὸν πυθμένα ὑπὸ μικροῦ ρύακος, ἡ δ'ἑτέρα ἐγκλείουσα ἀφθονίαν ὑδάτων καὶ φυτῶν καὶ πυθμένα ἔχουσα εὐρὺν καὶ ἐπίπεδον, ἧς τὸ μὲν πλάτος τρίωρον, τὸ δὲ μῆκος περίπου ἑξάωρον. Τόση μόνον ἔκτασις τῆς κοιλάδος ταύτης καθορᾶται ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ, ἔχουσα ὠοειδὲς τὸ σχῆμα, τὸ δὲ λοιπὸν αὐτῆς παρατείνεται καμπτόμενον ὄπισθεν ὀρέων καὶ χωρεῖ διὰ τοῦ ποταμοῦ Ρηχίου εἰς τὴν παρὰ τὰ Στάγειρα καὶ τὸν Στρυμονικὸν κόλπον χώραν. Καθορίζουσι δὲ τὴν κοιλάδα ταύτην πρὸς μὲν τὰ βόρεια τὸ ὄρος Κερκίνη, μέγας ὀρεινὸς ὄγκος χωρίζων αὐτὴν ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Στρυμόνος, πρὸς δυσμὰς δὲ ἡ Μακεδονικὴ πεδιὰς καὶ πρὸς τὰ νοτιοανατολικὰ λοφοσειραὶ τῶν ὀρέων τῆς Χαλκιδικῆς. Φαιδρύνουσι δὲ κατ ἐξοχὴν τὴν ὄψιν τῆς κοιλάδος αἱ δύο λίμναι, ἤτοι ἡ μικρα λίμνη τοῦ Λαγκαζᾶ, καὶ ἡ πολὺ μεγαλειτέρα αὐτῆς Βόλβη (σελ. λ'), ἐξ

ἧς ὁ Ρήχιος πηγάζει. Αἱ δύο λίμναι παράκεινται ἀλλήλων παρὰ τὴν ἀνατολικὴν ὀφρῦν τῆς κοιλάδος καὶ συνάπτονται διὰ μικροῦ ρύακος φερομένου ἐκ τῆς μικρᾶς εἰς τὴν μεγάλην.

Ἐμψυχοῦται δὲ ἡ χώρα οὐχ ἧττον καὶ ἐκ τῆς πολλῆς καὶ θαλλούσης βλαστήσεως, ἥτις κατὰ παντοίας συστάδας δένδρων πολλαχοῦ διεσπαρμένη, συμπυκνοῦται ἀθρόα περὶ τὴν μικρὰν λίμνην καὶ ἀποτελεῖ δάσος μέγα καὶ δρυμῶδες, ἐν ᾧ διαιτῶνται ζῶα οὐκ ὀλίγα ἐκ τῶν ἀγρίων. Ἐκ τῶν κωμῶν δὲ αἵτινες νέμονται τὰ τῆς κοιλάδος, ἤτοι ὁ Λαγκαδᾶς, ἡ Ρκιουβέζνα, τὰ Δρεμίγλαβα, ἡ Μπάλτζα, τὸ Ἀϊβάτ, τὰ Λαϊνᾶ καὶ ἄλλα, αἱ μὲν κατέχουσι τὰ ὀρεινὰ τῶν λόφων, τινὲς δὲ τὰ ἐπίπεδα, οἷος ὁ Λαγκαζᾶς, παρ'ᾧ καὶ θερμαὶ πηγαὶ θειούχων ὑδάτων ἀναβρύουσι. Τὰ ὕδατα ταῦτα ὄντα τῆς αὐτῆς φύσεως μὲ τὰ τοῦ λεκανοπεδίου τῆς Καλαμαριᾶς, πηγάζουσιν ὡς ἐκεῖνα ἐκ τοῦ μέσου τῆς κοιλάδος καὶ ἀμφότερα τρίωρον περίπου ἀπέχουσιν ἐκ Θεσσαλονίκης.

Ἁμαξιτὸς ἀπὸ Σερρῶν διὰ Δοβὰτ Τεπὲ εἰς Δοϊράνην.

ΣΕΡΡΑΙ	ὡρ.	Ὅρα σελ. 396. Ὁδὸς ὁμαλῶς βαίνουσα πρὸς Δ καὶ δι' ἀγρῶν διερχομένη, φέρει εἰς τὸ χώριον (ὅρα σελ. 395). Ἐνταῦθα διακλαδοῦνται ὁδοὶ πρὸς Θεσσαλονίκην καὶ πρὸς Δεμὶρ Ἰσσὰρ μεταξὺ δ'αὐτῶν βαίνει τρίτη, ἥτις ὁμαλῶς αὖθις βαίνουσα, παρέρχεται τοῦ χωρίου κειμένου 20′ τῆς ὥρας ἀριστερόθεν καὶ ἔχοντος 80 οἰκογενείας
Καβακλὶ	$^3/_4$	
	$^3/_4$	
Καλέντρα	$1^1/_2$	

	ὧρ.	χριστιανικὰς καὶ ἐκκλησίαν. Ἐκ
	1 1/2	τούτου δὲ ὁμοίως βαίνουσα διευ-
	3/4	θύνεται πρὸς τὸ χωρίον
Προσινίκι		κείμενον ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ
		καὶ ἔχον 40 οἰκογενείας χριστια-
		νικάς, ἐκκλησίαν, βρύσιν καὶ ἀ-
		νῆκον τῷ Γκεριτλῆ (δηλ. ἐκ Κρή-
		της) Μουσταφᾶ-πασσᾶ. Ἐντεῦ-
	1/4	θεν δὲ ὁμαλῶς βαίνουσα διευθύ-
		νεται πρὸς τὸ χωρίον
Κιουπρὶ		ἔχον περὶ τὰς 50 οἰκογενείας
		χριστιανικὰς καὶ ὀλίγας ὀθωμα-
		νικάς, δύο χάνια καὶ φρέαρ πρὸ
	3/4	τοῦ χανίου. Ὁμοίως δὲ βαίνουσα,
		διέρχεται τοῦ χωρίου
Μπαρακλὶ		ἔχοντος 80 οἰκογενείας χριστια-
		νικὰς καὶ ὀθωμανικὰς ἐξ ἡμι-
		σείας σχεδόν. Ἐντεῦθεν διέρχε-
	1/2	ται ἐπίσης χείμαρρον καὶ μετὰ
		μικρὸν φέρει εἰς τὴν κωμόπολιν
Τζουμαγιᾶ		Κεῖται ἐπὶ πεδιάδος καὶ εἰς λίαν
		κεντρικὴν θέσιν καὶ ἔχει, περὶ τὰς
		570 οἰκογ. χριστιανικὰς καὶ 20
		—30 οἰκογ. ὀθωμανικάς, 2 ἐκ-
		κλησίας, 3 σχολεῖα ἀρρένων καὶ
		2 θηλέων, πλέον τῶν 10 μεγά-
		λων χανίων, χωρούντων ἀνὰ 50
		κτήνη καὶ ἔχοντα περὶ τὰ 20 δω-
		μάτια, μεγάλους κλιβάνους κα-
		τασκευάζοντας ἄρτον καὶ 4 ἄλ-
		λους τῶν συνοικιῶν, 2 βρύσεις
	1	καὶ φρέατα, πρὸς δὲ ἔχει καὶ ἐκ-
		κοκιστικὴν μηχανήν. Ἑκάστην
		Παρασκευὴν τελεῖται ἑβδομα-
		διαία ἀγορά. Προβαίνουσα δὲ ἡ
		ὁδὸς διὰ τῆς πεδιάδος διέρχεται
	4 3/4	διὰ μέσου τοῦ χωρίου

Σπάτοβο	ὧρ.	τσιφλικίου, ἔχοντος 40 οἰκογεν.
	4 /4	χριστιανικάς. Ἐντεῦθεν μεθ' 1/2
		ὥραν διαβαίνουσα τὸν ποταμὸν
		Στρυμόνα (Καρᾶ-σοῦ) εἰς τὸν σχη-
		ματιζόμενον πόρον, ὅπου καὶ πε-
		ραταρεὰ (σάλι), παρέρχεται τοῦ
	1 1/4	ἀριστερόθεν 1/4 ὥρας κειμένου
		χωρίου Μίρσλα, ἔχοντος περὶ
		τὰς 60 οἰκογ. καὶ τοῦ δεξιόθεν
		1/2 ὥραν χωρίου
Τουχτσουλὶ		ἔχοντος, 80 οἰκογ. ὀθωμανικάς,
		20 χριστιανικὰς καὶ ἐκκλησίαν.
		Ἐντεῦθεν ὁμαλῶς βαίνουσα καὶ
		παρερχομένη μεθ' 1/2 ὥραν τοῦ
		στρατιωτικοῦ σταθμοῦ Ντερβέντι,
		μετ' αὐτὸν δὲ βαίνουσα ἐπὶ ὁμα-
		λῆς ἀνωφερείας, διέρχεται δασω-
	2 1/2	δῶν γηλόφων, τῶν μεσημβρινῶν
		κλιτύων τοῦ ὄρους Μπελὲς καὶ
		διὰ τοῦ χωριδίου Μαντρατζὶκ,
		κειμένου εἰς μικρὰν ἀπόστασιν
		ἀπὸ τῆς ΒΑ ὄχθης τῆς λίμνης
		Βουκόβου ἢ Βουτκόβου (σελ. λη'),
		παρέρχεται τοῦ χωρίου
Τσαφερλὶ		κειμένου 5' ὥρας δεξιόθεν τῆς ὁ-
		δοῦ ἐπὶ γηλόφου δασώδους καὶ
		πετρώδους καὶ ἔχοντος, 23 οἰκογ.
		χριστιανικάς, 11 ἀθιγγάνων καὶ
		βρύσιν. Ἐντεῦθεν διαβαίνουσα
	4	τὸν εἰς τὴν λίμνην Βουτκόβου
		χείμαρρον τοῦ Τζουμαὰ-Μαχαλὲ
		καὶ Τοντορὶτς (Θωδορὶτς) [τὸ ὁ-
		ποῖον τὸ διαχωρίζει ἀπὸ τοῦ Τσα-
		φερλὶ] καὶ ὁμαλῶς βαίνουσα, [illegible]
		ρέρχεται τοῦ δεξιόθεν 1/2 ὥρας
		κειμένου χωρίου Μεντζελὶ, [illegible]
	12 1/2	χοντος 80 οἰκογεν. ὀθωμανι[illegible]

ὥρ. 12½ τὰς πλεῖστας καί τινας χριστιανικὰς καὶ ἐπὶ ὥραν ἀπ' αὐτοῦ βαίνουσα ὁμαλῶς, κατόπιν δὲ διὰ λοφοσειρῶν, ὧν οἱ πρὸς ἀριστερὰ ἔχουσι δένδρα, καὶ παρερχομένη χωρίων τινῶν, ἀνέρχεται εἰς τὴν ὑψηλοτέραν θέσιν

Δοβὰτ-τεπὲ Κορυφη (προσκυνήσεως) ἐν ᾗ στρατιωτικὸς σταθμός, βρύσις καὶ χάνιον.

Ἀπὸ τούτου ἡ ὁδὸς μετά τινα κατωφέρειαν, παρερχομένη τοῦ ἀριστερόθεν καὶ μικτὸν πληθυσμὸν χριστιανῶν καὶ ὀθωμανῶν ἔχοντος χωρίου Ρομπόβου, φθάνει εἰς τὴν πρὸς ἀνατολὰς τῆς λίμνης Δοϊράνης ἐκτεινομένην πεδιάδα. Διὰ ταύτης δ' ὁμαλῶς βαίνουσα καὶ παρερχομένη τῶν μικρὸν ἀριστερόθεν καὶ ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν κειμένων, μικτὸν δὲ ἐχόντων πληθυσμὸν, χωρίων Καρατζαλῆ καὶ Ποπόβου ὡς καὶ τοῦ ὕπερθεν τούτου Ρομπόβου καὶ τοῦ δεξιόθεν καὶ παρὰ τὴν ΒΑ ὄχθην τῆς λίμνης χωρίου Μπρὲς πλησιάζει, ἐφόσον προχωρεῖ, τὴν

4 ΜΑ ὄχθην τῆς λίμνης. Πρὶν δὲ ταύτην φθάσει συναντᾶται μετὰ τῶν πρὸς Δοϊράνην ἀγουσῶν ὁδῶν ἐκ τῶν χωρίων, Μπρές, Φουρλίσβου, (κειμένου ἀριστερόθεν καὶ ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν μετὰ μικτοῦ πληθυσμοῦ) ἔπειτα δὲ μετὰ τῆς ἐκ τοῦ ἀριστερόθεν ἐπίσης κειμένου χριστιανικοῦ χωρίου Ποταροῦ. Βαίνουσα δ' ὁμαλῶς πάντοτε παρὰ τὴν μεσημβρι-

16½

ΔΟΪΡΑΝΗΝ νὴν τῆς λίμνης ὄχθην, φέρει εἰς Ἀνάγνωθι σελ. 370.

Ἁμαξιτὸς ἀπὸ Σερρῶν εἰς Δεμὶρ Ἰσάρ.

ΣΕΡΡΑΙ ὥρ. (Ὅρα σελ. 396). Ἁμαξιτὸς ἐξερχομένη τῶν Σερρῶν ἀπὸ τοῦ προαστείου Καμινίκεα ἀκολουθεῖ τὴν

¾ πρὸς Θεσσαλονίκην ἁμαξιτὸν μέχρι τοῦ στρατιωτικοῦ σταθμοῦ

Καβακλὶ Ἐνταῦθα ἐγκαταλείπουσα ἀριστερόθεν τὴν ἄνω ὁδὸν βαίνει ὁμαλῶς ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν, παρερχομένη τοῦ δεξιόθεν 1/4 ὥρας τσιφλικίου Χριστὸς, ἔχοντος 30 οἰκογ. χριστιανικὰς καὶ τοῦ 1/2 ὥραν καὶ ὕπερθεν τούτου κειμένου χωρίου Μελενκίτς, ἔχοντος 45 οἰκογ. χριστιανικάς, ἐκκλησίαν καὶ βρύσιν καὶ τῆς παρ' αὐτῷ βρύσεως, τοῦ 1/4 ὥρας δεξιόθεν χωρίου Κούλια, ἔχοντος 35 οἰκογενείας χριστιανικὰς καὶ μοναστήριον, τοῦ ἀριστερόθεν 5' ὥρας τσιφλικίου Καμαρότου, ἔχοντος 30 οἰκογ. καὶ παρὰ τῇ ὁδῷ χάνιον καὶ τοῦ 20' ὥρας δεξιόθεν χωρίου Σάβιακο, ἔχον-

3 τος 100 οἰκογ. χριστιανικάς, ἐκκλησίαν καὶ βρύσιν.

Ἐντεῦθεν στρέφουσα ἡ ὁδὸς πρὸς δεξιὰ συναντᾷ βρύσιν, ἐν ᾗ διακλαδοῦται πρὸς ἀριστερὰ ὁδὸς ἄγουσα εἰς τὴν πόλιν Μελέν[illegible] καὶ ἀριστερόθεν τῆς ὁποίας [illegible] ὥρας κεῖται τὸ χωρίον Λάτ[illegible]

3¾ ἔχον 40 οἰκογ. χριστιανικάς, [illegible]

	ὥρ.	
	3¾	νιον καὶ φρέατα. (Παρὰ τὸ χωρίον τοῦτο καὶ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς ὁδοῦ ρέει ὁ παραπόταμος τοῦ Στρυμόνος Μπέλιτσα). Ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου ἡ ὁδὸς διερχομένη ἐν τῇ κοίτῃ μέχρι τῶν διακλαδώσεων τοῦ ποταμοῦ Μπέλιτσα ἀνέρχεται ἐπὶ 20′ τῆς ὥρας καὶ φέρει εἰς τὴν κωμόπολιν.
ΔΕΜΙΡ-ΙΣΑΡ	3¾	Αὕτη κειμένη εἰς τὴν Μ σ'τοδον κλεισωρίας διαρρέεται ὑπὸ ρεύματος τὸ ὁποῖον τὴν διαχωρίζει εἰς δύο συνοικίας, αἵτινες συγκοινωνοῦσι δι' ὡραίας λιθίνης, τριτόξου καὶ ὑψηλῆς γεφύρας, 20μέτρους καὶ ἔχει. στενὰς ἀλλὰ λιθοστρώτους (καλδερίμ) ὁδούς.
		Οἰκεῖται ὑπὸ 600 περίπου οἰκογενειῶν θθωμανικῶν καὶ 200 χριστιανικῶν, αἵτινες οἰκοῦσιν εἰς τὸ ΒΔ μέρος τῆς πόλεως, ἔχει δὲ 6 τεμένη, 2 ἐκκλησίας, σχολεῖα, δύο ἀρρένων καὶ ἓν θηλέων, 11 κλιβάνους, 9 γάνια κτηνῶν, διοικητήριον (Καϊμακλίκι), δημαρχεῖον, καλὴν ἀγορὰν, καταστήματα, καφεῖα πολλὰ καὶ ἐκλεκτὰ βυρσοδεψεῖα, 165ομαδιαίαν ἀγορὰν ἑκαστον Σάββατον καὶ ἄφθονα ὕδατα.
		Εἶναι πρωτεύουσα ὁμωνύμου διαμερίσματος, ὑπαγομένου εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σερρῶν, ἀπαρτιζομένου ἐξ 79 πόλεων καὶ χωρίων, ἐν οἷς οἰκοῦσι. 3 χιλ. χριστ. ἑλληνόφωνοι, 700 χριστ. ἀθίγγανοι, 26 χιλ. ὀρθοδ. χριστ. βουλ-

		γαρόφωνοι καὶ 2 χιλ. Μωαμεθάνοι, τσιγγάνοι καὶ ἀθίγγανοι.

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Σερρῶν εἰς Μελένικον.

(Ἐν ἀνάγκῃ διέρχονται καὶ ἅμαξαι)

ΣΕΡΡΑΙ	ὥρ.	Ὅρα σελ. 396. Ἀπὸ τῶν Σερρῶν ἀκολουθεῖται ἡ εἰς σελ. 423 πρὸς Δεμίρ-Ἰσὰρ περιγραφομένη ἁμαξιτὸς (ἣν ἀνάγνωσον) μέχρι τῆς μικρὸν πρὸ τοῦ Δεμίρ-Ἰσὰρ καὶ ἀνατολικῶς τοῦ χωρίου Λάτροβο κειμένης
	4	Ἐνταῦθα ἀφίεται ἡ καταλιθόπουστος ἐν ταύθα μετ' ὀλίγον πρὸς δεξιὰ τὴν εἰς Δεμίρ-Ἰσὰρ ἄγουσαν καὶ βαίνουσα ὁμαλὸς διὰ τῆς πεδιάδος, παρέρχεται μεθ' 1/2 ὥραν τοῦ ἀριστερόθεν αὐτῇ 5′ τῆς ὥρας χανίου τοῦ χωρίου Λατροβοῦ καὶ διαβαίνουσα ἐν τῇ κοίτῃ τὸ ἐκ τοῦ Δεμίρ-Ἰσὰρ κατερχόμενον ῥεῦμα, βαίνει ἀπ' αὐτοῦ ἐπ' ὀλίγον διὰ λιθοστρώτης, μετέπειτα δὲ ἀνέρχεται μεγαλειτέρων ἀνωμάλειαν λιθόστρωτων (καλδερίμι) ἐπὶ 5′ τῆς ὥρας, ἤτις μικρὸν ἀπέχει τῆς βραχώδους ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Στρυμόνος, μεθ' ἣν ὁμαλῶς κατερχομένη, φέρει εἰς ὅλιγον
Βρύσεως		
	1	
Ντερβέντι		Δεξιόθεν τηλεβολεῖα κεῖνται, στρατιωτικὸς σταθμὸς καὶ εὐρύχωρον χάνιον, γωρσοῦν 50 κτήνη καὶ
	5	ἔχον 15 δωμάτια.

	ὥρ.	
	5	Σημ. α. Παρὰ τὸ χάνιον εἶναι παραπλεῖ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Στρυμόνος, δι' ἧς διακινουμένου τοῦ ποταμοῦ ὁδὸς ἐκ τῆς δεξιᾶς ὄχθης, φέρει πρὸς τὸ χωρίον Βέτρινα, κείμενον ἐπὶ τῶν ΒΑ κλιτύων τοῦ ὄρους Μπέλες τὸ ὁποῖον θεσπίζει τὴν ὁδὸν ἀπὸ Σερρῶν διὰ Δωϊρανῆς εἰς Θεσσαλονίκην καὶ τὸ ὁποῖον ἀριθμεῖ περὶ τὰς 300 οἰκογενείας, ὧν εὐάριθμοι εἶσι χριστιανοὶ οἱ λοιποὶ ὀθωμανοὶ καὶ ἔχει 4 τεμένη καὶ 3 χάνια.
	3/4	Σημ. β'. Διξιόθεν καὶ ὄπισθεν τῆς θέσεως Ντερβέντι 1/4 ὥρας καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς βουνοῦ εἶναι αἱ πηγαὶ τῶν σιδηρούχων ἰαματικῶν ὑδάτων τοῦ Δημιρ-Ἰσάρ, παρὰ τὰς ὁποίας ὑπάρχουσι λουτρὰ καὶ ἐπίμηκες παράπηγμα πρὸς ἐνοίκησιν τῶν λουομένων.
Σκάλα Μάρκου Κράλη		Ἐκ Ντερβέντι ἡ ὁδὸς ἀκολουθοῦσα τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Στρυμόνος καὶ βαίνουσα ὁμαλῶς ἐπὶ τῶν βραχωδῶν καὶ ἀβύσσων ὑπορρειῶν τοῦ διξιόθεν ὑψουμένου ὄρους Τσεγγιλ-δάγ, φέρει εἰς θέσιν
		Στενὴ διάβασις 4—5μ πλάτους καὶ μήκους 5′ τῆς ὥρας, ἐν ᾗ δεξιόθεν μὲν ὑψοῦται κατακόρυφος βράχος, ἀριστερόθεν δὲ ῥέει ὁ ποταμὸς Στρυμόνι. Τὸ κατὰ τὴν θέσιν ταύτην ἔδαφος τῆς ὁδοῦ εἶναι σχεδὸν ἰσοῦψες τῇ τοῦ ποταμοῦ ἐπιφανείᾳ, ὥστε ὅμως ὡς ἐκ τούτου ἐν πλημμύραις κα-
	5 3/4	

	ὥρ.	
	5 3/4	λύπτει τὴν ὁδόν. Ἐντεῦθεν λέγεται, ὅτι ἐπνίγη διωκόμενος ὁ βασιλεὺς τῆς Σερβίας Μάρκος.
Ροπιλ	1/2	Ἐξερχομένη ἡ ὁδὸς τῆς στενῆς ταύτης διαβάσεως, βαίνει ὁμαλῶς ἐπὶ μικρᾶς καὶ στενῆς σχηματιζομένης κοιλάδος καὶ φέρει εἰς τὸ χωρίον κείμενον εἰς τὸ βάθος τῆς κοιλάδος, ἐν ᾧ πάντοτε πνέει σφοδρὸς βόρειος ἄνεμος καὶ ἔχον 50 οἰκογενείας χριστιανικάς.
Ντραγοτίν	1	Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς περικάμπτουσα τὴν βραχώδη πρὸς τὸν ποταμὸν προεξοχὴν τοῦ ὑπὲρ τὸ χωρίον βουνοῦ καὶ ἀπομακρυνομένη διαδοχικῶς τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ βαίνει διὰ ὁμαλῆς ἀνωφερείας ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ βουνοῦ καὶ φέρει εἰς τὸ χωρίον κείμενον ἐπὶ ὀροπεδίου καὶ ἔχον περὶ τὰς 70 οἰκογενείας χριστιανικὰς βουλγαροφώνους, φρέαρ, πηγὰς ὑδάτων καὶ 2 χάνια μικρὰ μετὰ 3 δωματίων (Ἅπαντα τὰ πρὸς βορρᾶν τοῦ χωρίου τούτου χάνια διευθύνονται ὑπὸ βουλγαρίδων ἡλικίας 16—20 ἐτῶν). Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς ὁμαλῶς λίαν κατερχομένη διὰ δασωδους ὀδάφους, φέρει μεθ' 1/2 ὥραν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ παραποτάμου Μπίστριτσα, ἔνθα καὶ ἐν τῇ ἀπέναντι ταύτης κοιλάδι καλλιεργεῖται ἡ ὄρυζα. Βαίνουσα δὲ δι' αὐτῆς φέρει εἰς τὸν παραπόταμον τοῦ Στρυμόνα.
Μπίστριτσα	8	Διαβαίνουσα τοῦτον ἐντὸς ὀλίγ-

	ὥρ. 8	ὥραν πρὸ τῆς συμβολῆς τοῦ, ἔναντι τοῦ τσιφλικίου Κούλια, ἔχοντος 40 οἰκογενείας χριστιαν. καὶ χάνιον, φέρει ἡ ὁδὸς εἰς αὐτὸ μετὰ μικρὰν ἀνωφέρειαν. Ἐνταῦθα στρέφουσα ἡ ὁδὸς πρὸς δεξιά, ἤτοι ἀπομακρυνομένη τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἐγκαταλείπουσα μετὰ 3/4 ὥρας ἀριστερόθεν τὴν πρὸς ἄνω Τσου-
	1½	μαγιὰν ἄγουσαν, βαίνει ἀνωφερῶς ἐπὶ γαιωδῶν λόφων καλυπτομένων ὑπὸ σποράδην δένδρων καὶ φέρει εἰς ὀροπέδιον καλλιεργούμενον, παρερχομένη τοῦ χωρίου
Μαρεκόςινα		κειμένου ἐπὶ ὀροπεδίου, 20′ τῆς ὥρας ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ ἔχοντος περὶ τὰς 80 οἰκογενείας χριστιανικὰς καὶ πηγὰς καλλίστων θειούχων θερμῶν ὑδάτων, ἀπεχούσας 1/4 ὥρας. Ὁδὸς ἐντεῦθεν βαίνουσα δι' ὁμαλῶν
	¾	ἀνωφερειῶν καὶ κατωφερειῶν καὶ δι' ἀγρῶν διερχομένη, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Ράσκοβο		ἔχον 30 οἰκογενείας χριστιανικάς. Ἐντεῦθεν διαβαίνουσα τὸν χείμαρρον, τὸν ἀπὸ τοῦ ὕπερθεν τοῦ Μελενίκου χωρίου Ραϊκόφτσα κατερχόμενον, ἀνέρχεται μι-
	1	κρὰν ἀνωφέρειαν, βαίνουσα δι' ἀγρῶν καὶ μετέπειτα ἐπὶ ὀροπεδίου μεθ' ὃ κατέρχεται εἰς ρευματιὰν 100—250μ πλάτους, δι' ἧς βαίνουσα φέρει, ὁμαλῶς ἀνερχομένη εἰς τὴν πόλιν
ΜΕΛΕΝΙΚΟΝ	11¼	Κεῖται ἐν εἴδει ἀμφιθεάτρου

ἐπὶ τῶν ἑκατέρωθεν ἀποτόμων κλιτύων τῆς ἀνωτέρω ρευματιᾶς, δι' ἧς ὁ ἀνατολικώτερος τῶν παραποτάμων τοῦ Στρυμόνος καλούμενος Μπίστριτσα ῥέει, ὑφ' οὗ καὶ εἰς δύο διαιρεῖται μέρη, ἅτινα συγκοινωνοῦσι διὰ ξυλογεφυρῶν, τὰς ὁποίας συχνὰ ὁ χείμαρος παρασύρει. Οἰκεῖται ὑπὸ 4000 κατοίκων χριστιανῶν καὶ 1500 ὀθωμανῶν, οἵτινες οἰκοῦσιν εἰς τὸ μεσημβρινὸν ἄκρον (καὶ ὡς πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς ὁδοῦ) τῆς δεξιόθεν συνοικίας, ἔναντι τῆς ὁποίας κεῖται τὸ διοικητήριον. Ἔχει 5 ἐκκλησίας, 2 τεμένη, μητρόπολιν, σχολεῖα δημοτικά, ἑλληνικὸν μὲ 2 τάξεις γυμνασίου, 3 χάνια ἄνευ δωματίων, ἐργοστάσια, μεταξουργεῖον εὐρύχωρον καὶ δύο μικρότερα, ἀγορὰν κειμένην ἑκατέρωθεν τῶν ὀχθῶν τοῦ ρεύματος καὶ ἑβδομαδιαίαν ἀγοράν. Τὰς πέριξ γονίμους ἐκτάσεις, ἐκτὸς τῶν πρὸς μεσημβρίαν, καλύπτουσιν ἀμπελῶνες, αἱ δὲ οἰκίαι της, εἰσὶ λιθόκτιστοι, ἔχουσαι καὶ ὑπόγαια πρὸς ἀποθήκευσιν τῶν ἐξαιρέτων οἴνων των. Εἶναι πρωτεύουσα ὁμωνύμου διαμερίσματος ὑπαμένου εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σερρῶν, ἀπαρτιζομένου ἐξ 81 πόλεων καὶ χωρίων ἐν οἷς οἰκοῦσι, 4500 χ[illegible]στιανοὶ ἑλληνόφωνοι, 13 χ[illegible] χριστ. ὀρθόδ. βουλγαρόφωνοι, [illegible] χιλ. μωαμεθανοὶ, 1200 μωαμ[illegible]

		θανοὶ ἀθίγγανοι καὶ 4200 σχισματικοὶ βούλγαροι.

Ἁμαξιτὸς ἀπὸ Σερρῶν εἰς ἄνω Τζουμαγχάν.

(Ἀπέχουσαν 2 ὥρας τῶν Βουλγαρικῶν ὁρίων.)

ΣΕΡΡΑΙ	ὥρ.	Ὅρα σελ. 396. Ἐντεῦθεν ἀκολουθεῖται ἡ πρὸς Μελένικον ὁδὸς ἡ περιγραφομένη εἰς σελ. 425—428 μέχρι τοῦ χωρίου
	8	
Κούλια		Ὅρα σελ. 428. Ἐντεῦθεν ἐπὶ 3/4 ὥρας ἡ ὁδὸς ταυτίζεται μὲ τὴν πρὸς Μελένικον μεθ' ἃ διακλαδουμένη πρὸς ἀριστερὰ καὶ ἀποχωριζομένη τῆς πρὸς δεξιὰ εἰς Μελένικον ἀγούσης, πλησιάζει τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Στρυμόνος, βαίνουσα ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν καὶ δι' ὁμαλῆς ἀνωφερείας, ἧς αἱ ἑκατέρωθεν ἐκτάσεις καλλιεργοῦνται, παρερχομένη τῶν δεξιόθεν αὐτῇ κειμένων μικρῶν χωρίων καὶ διαβαίνουσα ἐπὶ λιθίνης διτόξου γεφύρας χείμαρρον, φέρει μετὰ 20' τῆς ὥρας εἰς τὸ
	6	
Χάνιον Σφετεβράτς		τὸ ὁποῖον νῦν εἶναι ἔρημον. Δεξιόθεν τούτου 1/4 ὥρας τῆς δὲ γεφύρας 20' ὥρας κεῖται τὸ ἐν μέσῳ δάσους χωρίον Σφετεβράτς, ὑφ' ὃ ῥέει κλάδος τοῦ ποταμοῦ Μπίστριτσα, ἔχον περὶ τὰς 100 οἰκογενείας χριστιανικὰς καὶ ὀθωμανικάς, ἐκκλησίαν. τέμενος, ἐργαστήρια, 3 χάνια μικρά, ὧν τὰ 2 ἔχουσι 10 δωμάτια, μικρὰν
	14	

	ὥρ.	ἀγορὰν καὶ ἑβδομαδιαίαν ἑκάστην Δευτέραν, πηγὰς θερμῶν θειούχων ὑδάτων, παρ' αἷς ὑπάρχουσι καὶ λουτῆρες παλαιοὶ καὶ μετόχιον τῆς μονῆς Ρίλας τῆς Βουλγαρίας.
	14	
		Ἐκ τοῦ χανίου Σφετεβρὰτς φυσικὴ ἁμαξιτὸς βαίνουσα ἐπὶ χαμηλοῦ ὀροπεδίου, παρέρχεται τοῦ μόνου καὶ δεξιόθεν αὐτῆς 1 ὥραν κειμένου χωρίου Γκρετέσνιτσα ἔχοντος περὶ τὰς 100 οἰκογενείας ὀθωμανικὰς καὶ 20 χριστιανικάς, ἀσχολουμένας εἰς τὴν ὑλοτομίαν τοῦ ὕπερθεν αὐτοῦ βουνοῦ Κρέσνας καὶ Πλόσκας, τέμενος, ὕδατα πηγαῖα καὶ φθάνει εἰς θέσιν ἐν ᾗ στρατιωτικὸς σταθμὸς καὶ μικρὸν χάνιον. Ἐντεῦθεν ὁ ποταμὸς Στρυμὼν πρὸς τ' ἄναντα αὐτοῦ διέρχεται δι' ὑψηλῶν ὀρέων, ὧν αἱ ὄχθαι του εἰσὶν ἀδιάβατοι. Ἐνταῦθα ἡ ὁδὸς διαβαίνει αὖθις τὸν ποταμὸν Στρυμόνα ἐπὶ στερεᾶς καὶ ὡραίας σιδηρᾶς γεφύρας, ἧς οἱ ἀκρόποδες εἰσὶ λίθινοι, ἔργον τοῦ Μιδαὰτ πασσᾶ, καὶ ἐγκαταλείπουσα δεξιόθεν τὸν ποταμόν, φέρει εἰς τὴν πόλιν κειμένην ἐπὶ ὑπωρειῶν, ἀφ' ὧν ἀναβρύουσι πηγαὶ θερμῶν ὑδάτων, ὅπου καὶ λουτρά. Οἰκεῖται ὑπὸ 4000, ὧν τὰ 2/3 εἰσὶν ὀθωμανοὶ καὶ τὸ 1/3 χριστιανοὶ καὶ ἔχει 3 τεμένη, 2 ἐκκλησίας, χάνια, ἐν οἷς εὑρίσκονται καὶ ἅμαξαι
	5	
Κρέσνα		
	5	
ΤΖΟΥΜΑΓΙΑ		
	24	

ἐργαστήρια καὶ πηγὰς ἀφθόνων ὑδάτων.

Αὕτη κεῖται εἰς τὰ ὅρια τῆς Μακεδονίας καὶ διὰ ταύτης τελεῖται ἡ συγκοινωνία πρὸς τὴν Βουλγαρίαν, τῆς ὁδοῦ ἐντεῦθεν διευθυνομένης διὰ Δουπνίτσης καὶ Ραδομὶρ εἰς Σόφιαν. Εἶναι δὲ πρωτεύουσα ὁμωνύμου διαμερίσματος τῆς ἐπαρχίας Σερρῶν, ἀπαρτιζομένου ἐκ 40 πόλεων καὶ χωρίων, ἐν οἷς οἰκοῦσι 9000 χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι βουλγαρόφωνοι, 6000 μωαμεθανοὶ καὶ 6500 σχισματικοὶ βούλγαροι.

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Σερρῶν εἰς Νευροκόπον.

(Συνήθης μὲν ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐν μεγάλῳ χειμῶνι.)

	ὥρ.	
ΣΕΡΡΑΙ		Ὅρα σελ. 396. Ὁδὸς ἀρχομένη ἀπὸ τῆς ΒΑ συνοικίας τῆς πόλεως, ἤτοι τῆς τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων, καὶ βαίνουσα διὰ τοῦ ἀδένδρου καὶ πετρώδους ἐδάφους τοῦ ρεύματος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἀνέρχεται αἰσθητὴν ἀνωφέρειαν καὶ φέρει εἰς τὸ χωρίον
	$1^1/_2$	
Ντουτλὴ		οἰκούμενον ὑπὸ 50 οἰκογενειῶν χριστιανῶν βουλγαροφώνων καὶ ἔχον ἐκκλησίαν, σχολεῖον, 2 μικρὰ χάνια καὶ ὕδατα ἄφθονα καὶ καλά.
	$1^1/_2$	Ἐντεῦθεν ἀνωφερὴς αὖθις ὁδὸς (μὴ ἐπιτρέπουσα τὴν ἔφιππον κα-

	ὥρ.	
	$1^1/_2$	τάβασιν) διαβαίνει μετὰ μικρὸν χείμαρρον καὶ μεγαλειτέραν ἀπὸ τούτου ἀνερχομένη ἀνωφέρειαν πετρώδη, ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ ὄρους Καπακλί, παρέρχεται τοῦ $^1/_2$ ὥραν τοῦ Ντουτλὴ ἀπέχοντος καὶ ἐπὶ τῶν δεξιόθεν κλιτύων τοῦ
	$1^1/_2$	ὄρους καὶ ὑπερθεν κειμένου χωρίου Ραχοβίτσα, ἔχοντος περὶ τὰς 35 οἰκογενείας χριστιανικάς, ἐκκλησίαν καὶ φέρει εἰς
Στρατιωτικὸν σταθμόν		Παρ' αὐτὸν ὑπάρχει καὶ βρύσις. Ἀριστερόθεν τούτου σχηματίζεται χαράδρα ἀπότομος, ἐν ᾗ κεῖνται τὰ χωρία Μερτάτι καὶ Μπάνιτσα, ἀπέχοντα τῆς ὁδοῦ $^3/_4$ ὥρας ὡς ἔγγιστα καὶ οἰκούμενα ὑπὸ 25 καὶ 40 οἰκογενειῶν χριστιανικῶν βουλγαροφώνων, ὑπερθεν δὲ τούτων καὶ ἐπὶ τῆς ἀπέναντι ὄχθης κεῖνται τὰ χωρία Ἄνω καὶ Κάτω Φράστανι, $^1/_4$ ὥρας ἀλλήλων ἀπέχοντα καὶ 1 ὥραν καὶ $^1/_4$ τῆς ὁδοῦ ἑκάτερον δ' ἔχει περὶ τὰς 25—30 χριστιανικὰς οἰκογενείας βουλγαροφώνους. Ἅπαντα τ' ἀνωτέρω χωρία ἐκτὸς τοῦ χωρίου Μερτάτι καταφανῆ γίνονται ἀπὸ τῆς ὁδοῦ.
	$1^1/_2$	Ἐκ τοῦ ἄνω σταθμοῦ ἀνωφερὴς αὖθις καὶ ἐπὶ πετρώδους καὶ ἀδένδρου ἐδάφους βαίνουσα ὁδὸς φέρει μετὰ $^3/_4$ ὥρας ἐπὶ δροπεδίου ἐκτεινομένου ἐφ' ὥραν, (δεξιόθεν τοῦ ὁποίου ἐκτείνεται μικρὸν βάσος πιτύων καὶ μικρῶν
	$4^1/_2$	πλατάνων). Δι' αὐτοῦ δὲ βαίνουσα

	ὧρ.	
	$4^1/_2$	φέρει εἰς τὸ τέρμα αὐτοῦ, ἐν ᾧ κεῖται
Στρατιωτικὸς σταθμὸς		παρὰ τὸν ὁποῖον καὶ βρύσις μικρά. Ἐκ τοῦ σταθμοῦ λίαν κατωφερὴς ὁδός, καὶ ἐπὶ ἐδάφους ὁμοίου τοῦ ἀνωτέρω βαίνουσα, φέρει μεθ' $^1/_2$ ὥραν εἰς ὡραίαν, ἐπιμήκη καὶ κατάφυτον κοιλάδα, ἣν διαρρέει μικρὸν ποτάμιον, ἐφ' οὗ ὑπάρχουσι καὶ λίθιναι γέφυραι. Ἑκατέρωθεν τοῦ ποταμίου καλλιεργοῦνται ἀραβόσιτος καὶ σίκαλις. Βαίνουσα δὲ ἡ ὁδὸς διὰ τῆς κοιλάδος καὶ παρερχομένη
	2	τριῶν βρύσεων ἐφ' ὥραν φέρει εἰς
Χάνια Σαμοκόβια		τρία χάνια ἄνευ δωματίων χωροῦντα περὶ τὰ 120 κτήνη καὶ ἔχοντα βρύσεις ἀφθόνου ὕδατος. Παρ' αὐτοῖς κεῖνται μεταλλεῖα καλούμενα Σαμοκόβια, ἀφ' ὧν ἐξ ἄμμου κατεργάζονται σίδηρον οἱ κάτοικοι τοῦ κατωτέρω χωρίου Βροντοῦ.
		Σ ΗΜ Ἐκ τῆς θέσεως ταύτης δύο ὁδοὶ φέρουσι πρὸς Νευροκόπον, ἡ μὲν δεξιόθεν καὶ τὸν χειμῶνα μόνον ἀκολουθουμένη (ὅρα σελ.
	$1^1/_4$	440), ἡ δὲ ἀριστερόθεν, ἣν πάντοτε ἀκολουθοῦσιν, ἥτις εἶναι καὶ ἡ ἀκόλουθος.
		Ἀπὸ τῶν χανίων Σαμοκόβια ὁμαλὴ μὲν ὁδὸς ἐπὶ $^1/_4$ ὥρας βαίνουσα διὰ τῆς κοιλάδος, μετὰ τοῦτο δὲ δι' ἀνωφερειῶν καὶ κατωφερειῶν ἐπὶ γαιώδους ἐδάφους καὶ διὰ δάσους πρίνων, πλατάνων καὶ λευκῶν (καβάκια) φέ-
	$7^3/_4$	

	ὧρ.	
		ρει εἰς τὴν κωμόπολιν
Ἄνω Βροντοῦ	$7^3/_4$	Κεῖται εἰς τὸ τελευταῖον πρὸς βορρᾶν ὅριον τῆς ἐπαρχίας Σερρῶν, ἀρκτικῶς δὲ ταύτης ἄρχεται ἡ ἐπαρχία Νευροκόπου. Τὸ πλεῖστον ταύτης κεῖται ἐντὸς μικρᾶς κοιλάδος, ἐκτὸς μιᾶς μικρᾶς συνοικίας κειμένης ὕπερθεν. Οἰκεῖται ὑπὸ 800 οἰκογενειῶν χριστιανικῶν βουλγαροφώνων καταγινομένων κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κατεργασίαν τοῦ σιδήρου. Πολλοὶ τῶν κατοίκων τὸν χειμῶνα κατέρχονται εἰς Ἅγιον Ὄρος τὸν ἀνθρακέα μετερχόμενοι. Ἔχει ἄφθονα ὕδατα, 2 ἐκκλησίας, ἑλληνικὰ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων, μικρὰν ἀγοράν, καὶ 6 χάνια μικρά, ὧν 4 παρὰ τῇ ὁδῷ. Τὸν χειμῶνα καλύπτεται ὑπὸ χιόνων, αἵτινες παρεμποδίζουσι τὴν διὰ ταύτης συγκοινωνίαν.
		Ἐκ Βροντοῦ ὁδὸς ἀνωφερὴς, βαίνουσα ἐπὶ γαιώδους ἐδάφους καθισταμένου ἐν πολυομβρίαις
	$^3/_4$	δυσβάτου καὶ παρερχομένη δύο βρύσεων φέρει εἰς σταθμὸν
Καραοῦλι		Μικρὸς λίθινος σταθμός, παρ' ᾧ καὶ βρύσις. Ἐκ τούτου μετὰ μικρὰν ἀνωφέρειαν φέρει εἰς μίαν τῶν κορυφῶν τοῦ ὄρους Καράδάγ, τοῦ ὁποίου τὸ μὲν δεξιόθεν καὶ ἐπὶ $1^1/_2$ ὥραν ὑψούμενον μέρος εἶναι βραχῶδες καὶ ἄδενδρον, τὸ δὲ ἀριστερόθεν καὶ κάτωθεν σύδενδρον.
	$8^1/_2$	Ἐκ τοῦ σταθμοῦ ὁδὸς ὁμαλ[illegible]

ὧρ. 8½ βαίνουσα ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ ὄρους, ὧν ὅμως τὸ πρὸς ἀριστερὰ μέρος εἶναι λίαν κατωφερὲς καὶ ἐπικίνδυνον, φέρει μετὰ 1 ½ ὥραν εἰς ἀποτομωτάτην κατωφέρειαν, παρ' ᾗ καὶ ἕτερον Καρα-
2¾ οῦλι, προσωρινόν, ἔχουσα πάντοτε ἀριστερὰ δάσος. Ἡ ὁδὸς παρερχομένη τριῶν καλῶν βρύσεων, φέρει εἰς μικρὸν ποτάμιον μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ ὁποίου ἀνέρχεται καὶ μετὰ ¼ ἔτι ὥρας φέρει εἰς τὸ χωρίον

Καράκιοϊ

Κεῖται ἐπὶ λίαν ἐπικαίρου θέσεως καὶ ἐπὶ ὁμαλοῦ, ἀδένδρου καὶ πετρώδους ἐδάφους τῶν ὑπωρειῶν τοῦ ὄρους Ἀλῆ Ποτοὺς ἔχοντος κωλουροκωνικὸν σχῆμα, καὶ τοῦ ὁποίου τὸ μὲν κάτω μέρος ἔχει σποράδην δένδρα, τὸ δ' ἄνω εἶναι κατάξηρον. Οἰκεῖται ὑπὸ 100 οἰκογενειῶν χριστιανικῶν βουλγαροφώνων καὶ ἔχει ὡραίαν λιθόκτιστον ἐκκλησίαν καὶ ὅμοιον ἑλληνικὸν σχολεῖον ἀρρένων, 4 χάνια, ὧν τὸ ἓν χωρεῖ 40 κτήνη, τὰ δ' ἄλλα ἀνὰ 10 καὶ βρύσεις.

Ἐντεῦθεν ὁμαλὴ ὁδὸς βαίνουσα ἐπὶ πετρώδους καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀδένδρου ἐδάφους, παρέρχεται τοῦ δεξιόθεν καὶ κάτωθεν ½ ὥ-
1¼ ραν κειμένου χωρίου Τερλίζι, οἰκουμένου ὑπὸ 150 οἰκογενειῶν, ὧν αἱ πλεῖσται εἰσὶ χριστιανικαί, ὀλίγαι δὲ ὀθωμανικαί. Ἐκτὸς τοῦ χωρίου τούτου καὶ ὑπὸ
12½ σκηνὰς τελεῖται ἐτησία κατὰ τὸν

ὧρ. 12½ Ὀκτώβριον ἀγορὰ ζώων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ἄλλων.

Μεθ' ὁλικὴν δὲ πορείαν 1 ὥρας καὶ ¼ ἀπὸ τοῦ χωρίου Καράκιοϊ ἡ ὁδὸς παρέρχεται τοῦ ἀριστερόθεν ¼ ὥραν καὶ ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν, ἀντιθέτως δὲ σχεδὸν τοῦ ἄνω χωρίου Καράκιοϊ καὶ ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ ὄρους Ἀλῆ Ποτοὺς κειμένου χωρίου

Λόφτσα

οἰκουμένου ὑπὸ 80 οἰκογεν. χριχριστιαν. βουλγαροφώνων, οἵτινες καταγίνονται κυρίως εἰς τὴν ἡλοποιΐαν καὶ ἔχοντος ἐκκλησίαν, σχολεῖον ἑλληνικὸν καὶ ὕδατα.

Ἐντεῦθεν ὁμαλῶς αὖθις βαίνουσα ὁδὸς διὰ κοιλάδος, ὑπὸ χαμηλῶν σχηματιζομένης ὀρέων, διαβαίνει χείμαρρον καὶ παρερχομένη τῶν μὴ φαινομένων ἀπὸ τῆς ὁδοῦ χωρίων, δεξιόθεν μὲν Ζιρνόβου καὶ Κουμανίτς, ἀριστερόθεν δὲ Γαϊτανίνα, Λίκα, Παρίλι (τῶν δύο τελευταίων φαινομένων) καὶ Λάσκα, οἰκουμένων τῶν μὲν ἀριστερόθεν ὑπὸ χριστ.
2¼ βουλγαροφώνων, τῶν δὲ δεξιόθεν ἐξ ἡμισείας καὶ ὑπὸ ὀθωμανῶν, πλὴν τῆς Γαϊτανίνης, ἥτις εἶναι τό τε κέντρον καὶ ἡ ἀφετηρία τῶν σχισματικῶν βουλγάρων, φέρει μετὰ 1 ½ ὥρας εἰς τοὺς πρόποδας ὄρους ἐπὶ τῶν βραχωδῶν καὶ ἀδένδρων κλιτύων τοῦ ὁποίου ἀνερχομένη λίαν ἀνωφερῶς παρέρχεται μεθ' 1/2 ἔτι ὥραν [illegible]
14¾ εἰς τὴν κορυφὴν κειμένου χω[illegible]

Λαλόβου

ὧρ. 14³/₄ κειμένου 1/4 ὥρας ἀριστερόθεν τῆς ὁδοῦ καὶ ὕπερθεν καὶ ἔχοντος περὶ τὰς 25 οἰκογ. ὀθωμανικάς, λαλούσας μόνον τὴν ἑλληνικὴν καὶ τέμενος.

Ἐντεῦθεν μετὰ κατωφέρειαν 1/2 ὥρας ὁμαλὴ ὁδὸς βαίνουσα ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν καὶ ἐφ' ὥραν δι' ἑλιγμῶν ἐπὶ πετρώδους καὶ ἐν τέλει δασώδους ἐδάφους, παρέρχεται τοῦ δεξιόθεν ρεύματος καὶ μετὰ μικρὰν αὖθις κατωφέρειαν, φέρει εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Νευροκόπου, τὴν ὁποίαν καθ' ὅλην της τὴν ἔκτασιν διαρρέει ὁ ποταμὸς Νέστος (Μέστα ἢ Καρᾶ-σοῦ) καὶ καθίστησι λίαν εὔφορον εἰς δημητριακοὺς καὶ ὄρυζαν. Βαίνουσα δὲ ἡ ὁδὸς διὰ ταύτης, φέρει εἰς τὸ ἐν αὐτῇ πεδινὸν χωρίον

1³/₄

Κοπρίβλιανι

ἔχον 25 οἰκογενείας βουλγαρικάς, ἐκκλησίαν, μικρὸν χάνιον μετὰ παντοπωλείου καὶ δύο βρύσεις.

Ἐντεῦθεν ἁμαξιτὸς ὁμαλῶς βαίνουσα διὰ τῆς πεδιάδος, φέρει εἰς

1¹/₄

Χάνι Τόπλιτσας

Εὐρύχωρον λίαν, ἔχον παντοπωλεῖον καὶ ἄφθονα ὕδατα. Παρ' αὐτὸ δὲ ῥέει ποτάμιον, ἐφ' οὗ λιθίνη γέφυρα, ἀρδεῦον ἅπασαν τὴν ὀρυζοφόρον πεδιάδα τοῦ Νευροκόπου καὶ τὸ ὁποῖον ἑνούμενον μετ' ἄλλων βυθίζεται καὶ ἀναφαίνεται παρὰ τὸ χωρίον Καλαπότι, ὅθεν σχηματίζεται ὁ πο-

17³/₄

ὧρ. 17³/₄ ταμὸς Ἀγγίτης ἢ Ἀντζίστα (σελ. λη΄).

Ἐκ τούτου ὁδὸς λίαν ὁμαλῶς βαίνουσα καὶ παρερχομένη τοῦ ἀριστερόθεν 1/4 ὥρας τσιφλικίου Μουσόμιστα, ἔχοντος περὶ τὰς 25 οἰκογενείας χριστιανῶν βουλγαροφώνων καὶ ἐκκλησίαν καὶ ἀνήκοντος τῷ λίαν φανατικῷ βουλγαροφίλῳ ὀθωμανῷ Τεφὶκ μπέη, φέρει, εἰσερχομένη διὰ τῆς ἑλληνικῆς συνοικίας, εἰς τὴν πόλιν

1¹/₄

ΝΕΥΡΟΚΟΠΟΝ

19

Κεῖται ἐν χαράδρᾳ καὶ εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Περήνη, ἀπέχουσα ὥραν σχεδὸν τοῦ ἀνατολικῶς αὐτοῦ ῥέοντος ποταμοῦ Νέστου (βουλγαριστὶ Μέστα ἢ Καρὰ-σοῦ) διαβαινομένου ἐν τῇ κοίτῃ του καὶ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ὁποίου ἐπ' ἐσχάτων ἀνεκαλύφθησαν ἑλληνικαὶ ἀρχαιότητες. Οἰκεῖται ὑπὸ 1000 ὀθωμανικῶν οἰκογενειῶν καὶ 400 χριστιανικῶν, ὧν αἱ ἡμίσεις εἰσὶν ἑλληνικαὶ ἀνήκουσαι εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, αἱ δ' ἕτεραι εἰς τὴν Ἐξαρχίαν. Εἶναι ἕδρα Καϊμακάμη καὶ ἀρχιεπισκόπου Ἕλληνος, ἔχουσα διοικητήριον, δημαρχεῖον, 2 ἐκκλησίας. ὧν ἡ μεγαλειτέρα ἡ ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας ἀνήκει τοῖς ὀρθοδόξοις, ἡ δὲ μικροτέρα ἡ καὶ ἐν τῇ ὀθωμανικῇ συνοικίᾳ κειμένη τοῖς σχισματικοῖς, 10 τεμένη, ἑλληνικὰ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων ὡς καὶ βουλγαρικά, τηλεγραφεῖον, ὡραίαν ἀποθήκην ὅπλων, κατασκευαζόμενον στρατῶνα, 20 χάνια εὐρύχωρα καὶ ἰσαρίθμους κλιβάνους, ἄφθονα ὕδατα, ἀγορὰν καλὴν καὶ μεγάλην, ἑβδομαδιαίαν ἑκάστην δευτέραν καὶ ἐτησίαν κατ' Αὔγουστον. Αἱ οἰκίαι εἰσὶ πτωχαὶ καὶ αἱ πλεῖσται σεσαθρωμ[illegible] αἱ ὁδοὶ λίαν στεναί, λιθόστρωτοι καὶ λίαν ἀκά[illegible]τοι, εἶναι δὲ καὶ δυσώδεις, διότι πολλοὶ τῶν [illegible]

τοίκωντης καταγίνονται εἰς τὴν βυρσοδεψίαν, ἔχοντες τὰ καταστήματα αὐτῶν κατὰ τὸ μεσημβρινὸν ἄκρον τῆς πόλεως καὶ ἀριστερόθεν τῆς ἁμαξιτοῦ.

Εἶναι πρωτεύουσα ὁμωνύμου διαμερίσματος ὑπαγομένου εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σερρῶν. ἔχοντος 152 πόλεις καὶ χωρία, ἐν οἷς οἰκοῦσι 400 χριστ. ἑλληνόφωνοι, 18500 χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι βουλγαρόφωνοι, 61200 μωαμεθανοὶ καὶ 12000 σχισματικοὶ βούλγαροι.

Χειμερινὴ ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Σερρῶν εἰς Νευροκόπον.

(Διὰ Σταρτσίστης.)

	ὥρ.	
ΣΕΡΡΑΙ		Ὅρα σελ. 396. Ἐκ ταύτης ἀκολουθεῖται ἡ περιγραφομένη ὁ-
	6½	δὸς ἐν σελ. 432—434, μέχρι τῶν
Χανίων Σαμοκόβια		Ἐντεῦθεν καὶ ἐν χειμῶνι ἑτέρα ὁδός, ἐγκαταλείπουσα ἀριστερόθεν τὴν ἀνωτέρω ἐαρινὴν καὶ συνήθη ὁδόν, ἥτις, βαίνουσα δι' ἀγρῶν ὁμαλῶς ἐπὶ 1/2 ὥραν, ἀνέρχεται μετ' αὐτὴν ὁμαλὴν ἀνω-
	2½	φέρειαν, ἐπὶ πετρώδους καὶ δυσβάτου ἐδάφους διερχομένη διὰ δάσους, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Κάτω Βροντοῦ		οἰκούμενον ὑπὸ 150 οἰκογενειῶν γεωργῶν χριστιανῶν βουλγαροφώνων καὶ ἔχον ἐκκλησίαν, 2 μικρὰ χάνια καὶ ἄφθονα ὕδατα.
		Ἐντεῦθεν ὁδὸς δι' ὁμαλῆς κατωφερείας, βαίνουσα δι' ἀραιοῦ
	1	δάσους καὶ ἐπὶ πετρώδους ἐδάφους, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Στάρτσιστα		Κεῖται εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον κοιλάδος καὶ εἰς τοὺς πρόποδας
	10	λόφων ἐχόντων δένδρα. Οἰκεῖται

	ὥρ.	
	10	ὑπὸ 200 οἰκογενειῶν, ὧν τὰ μὲν 3/4 εἰσὶ χριστιανοὶ ἑλληνόφωνοι καὶ βουλγαρόφωνοι, τὸ δὲ 1/4 ὀθωμανοί. Ἔχει ἐκκλησίαν, τέμενος, σχολεῖον ἀρρένων, 2 χάνια καὶ καλὰ ὕδατα.
		ΣΗΜ. Ἐντεῦθεν διακλάδωσις, πρὸς ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ, ΒΔ διευθυνομένη καὶ βαίνουσα ἐπὶ γηλόφων, ἔχουσα ἀριστερόθεν δάσος ἀραιόν, φέρει μεθ' 1/2 ὥραν εἰς τὸ χωρίον Τερλίζι, οἰκούμενον ὑπὸ 150 οἰκογ., ὧν αἱ πλεῖσται εἰσὶ χριστιανικαὶ ὀλίγαι δὲ ὀθωμανικαί. Ἐκτὸς τοῦ χωρίου τούτου καὶ ὑπὸ σκηνὰς τελεῖται κατὰ τὸν Ὀκτώβριον ἐτησία ἀγορὰ ἰδίως ζώων καὶ ἄλλων. Ἐκ Τερλίζι ἡ ὁδὸς ὁμοίως διευθυνομένη συναντᾶ τὴν συνήθη ὁδὸν μεταξὺ τῶν χωρίων Καράκιοϊ καὶ Λόφτας (σελ. 436 καὶ 437).
	2	Ἐκ Σταρτσίστης ἡ ὁδὸς ὁμαλῶς βαίνουσα, φέρει εἰς τὴν κωμόπολιν
Ζίρνοβον		οἰκουμένην ὑπὸ 300 οἰκογενειῶν, ὧν τὰ 3/4 εἰσὶ χριστιανοὶ βουλγαρόφωνοι τὸ δὲ 1/4 ὀθωμανοί, καὶ διαρρεομένην ὑπὸ ποταμοῦ, ἔχουσαν δὲ ἐκκλησίαν, τέμενος, σχολεῖον, τρία χάνια καὶ καλὰ ὕδατα. Ἐντεῦθεν ὁδὸς ὁμαλῶς
	2	βαίνουσα καὶ διὰ λοφοσειρῶν ἀνέρχεται εἰς τὸ χωρίον
Βέσμε		κείμενον εἰς ὕψος 650 μέτρων καὶ οἰκούμενον ὑπὸ 45 οἰκογ. [illegible]
	14	βουλγαροφώνων καὶ ὀθωμ[illegible]

	ὥρ.	
	14	ΣΗΜ. Ἐκ τούτου δευτέρα αὖθις διακλάδωσις, ὀρεινὴ καὶ δύσβατος πρὸς ἀριστερὰ διευθυνομένη, ἀνερχομένη καὶ κατερχομένη τὸ βουνὸν Κὲλ-Τεπὲ καὶ διερχομένη τοῦ τσιφλικίου Κουμανὶτς συναντᾶται μετά τε τῆς συνήθους (σελ. 438) καὶ τῆς περιγραφομένης εἰς τὸ χωρίον Κοπρίβλιανη.
	1½	Ἐκ τοῦ χωρίου Βέσμε ὁμοία τῇ ἀνωτέρω ὁδός, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Αιμπάχοβον		κείμενον ἐπὶ ὑπωρειῶν καὶ οἰκούμενον ὑπὸ 120 οἰκογενειῶν φανατικῶν σχισματικῶν βουλγάρων καὶ ἀφθονοῦν ὑδάτων. Ἐνταῦθα ἦτο ἡ ἑστία τοῦ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν Μακεδονίαν σχίσματος καὶ ἐντεῦθεν κατάγεται ὁ νῦν ἐν φυλακαῖς διαμένων ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἐξάρχου.
	2	Ἐκ δὲ τούτου ὁμοία αὖθις ὁδός, ἥτις ἐν τέλει διέρχεται διὰ δάσους, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Κοπρίβλιανι		Ὅρα σελ. 438, ἐν ᾧ συναντᾶται μετά τε τῆς συνήθους καὶ τῆς ἄνωθι ἐκ Βέσμε ὀρεινῆς διακλαδώσεως.
	2½	Ἐντεῦθεν ἀκολουθεῖται ἡ διὰ τῆς πεδιάδος (ὅρα σελ. 438), ἥτις, φέρει εἰς τὴν πόλιν
ΝΕΥΡΟΚΟΠΟΝ		Ἀνάγνωθι περιγραφὴν εἰς σελ. 439.
	20	

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Μελενίκου εἰς Νευροκόπον.

(Διὰ τῆς θέσεως Παππὰζ-Τσαΐρ.)

	ὥρ.	
ΜΕΛΕΝΙΚΟΝ		Ὅρα σελ. 428. Ἀπὸ ταύτης ὁδὸς βαίνουσα ἐπὶ βραχώδους ἐδάφους ἀνωφερῶς ἔπειτα δὲ δι' ἀνωφερειῶν καὶ κατωφερειῶν μικρῶν, ἔχουσα ἑκατέρωθεν σποράδην δένδρα καὶ κοντοπούρναρα, φέρει μετὰ 2 ὥρ. εἰς κατωφέρειαν μεγάλην, ἣν κατέρχεται ἐπὶ 1/2 ὥραν. Μετ' αὐτὴν δὲ διαβαίνουσα τὸ συναντώμενον ρεῦμα, ἀνέργεται αἰσθητὴν ἀνωφέρειαν ἐπὶ 3/4 ὥρας, διερχομένη διὰ δάσους πυκνοῦ καὶ παρερχομένη τοῦ δεξιόθεν 1/2 ὥραν χωρίου Σπάντσα, ἔχοντος περὶ τὰς 80 χριστ. οἰκογεν. καί τινας ὀθωμανικάς.
	9	Ἐκ τούτου βαίνουσα ἀνωφερῶς ἀλλ' ὁμαλώτερον ἐπὶ 1 ½ ὥραν, ἔχουσα ἑκατέρωθεν δάσος, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πλησίον, παρέρχεται τοῦ ἀριστερόθεν 1/2 ὥραν κειμένου χωρίου Περίνικοϊ, ἔχοντος περὶ τὰς 40 οἰκογενείας βλαχοποιμένων καὶ βαίνουσα ἀνωφερῶς, διὰ τῶν λειβαδίων Πασσᾶ-Τσαΐρ (λειβάδια κείμενα ἐπὶ ὁμαλῆς ἀνωφερείας) φέρει μετὰ 7 ὡρῶν πορείαν εἰς ὁμαλὴν μὲν ἀλλ' ἐπὶ βραχώδους καὶ ἀδένδρου ἐδάφους ἔκτασιν, ἀφ' ἧς κατωφερῶς βαίνουσα ὁδός, φέρει εἰς
ΝΕΥΡΟΚΟΠΟΝ	9	ἀνάγνωθι σελ. 439).

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Σερρῶν εἰς Δράμαν.

(Ἐν μέρει μόνον ἁμαξιτός.)

ΣΕΡΡΑΙ	ὥρ.	Ὅρα σελ. 396. Ἀπὸ τῆς πόλεως ἁμαξιτὸς βαίνουσα ὁμαλῶς διὰ τῆς πεδιάδος, παρέρχεται τοῦ δεξιόθεν καὶ 1/4 ὥρας ἀπέχοντος χωρίου Τοπόλιανη, ἔχοντος 40 οἰκογεν. καὶ σχολεῖον ἀρρένων, ὡς καὶ τῶν ἀριστερόθεν καὶ ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ ὄρους Μενικίου κατὰ σειρὰν κειμένων χωρίων Ντερβέσανι τσιφλικίου 20 οἰκογενειῶν, ὅθεν τὴν ἀρχήν του καὶ χείμαρρος ἔχει, Σουμπάσκιοϊ καὶ Βεζνίκου, ἐχόντων ἀνὰ 100 οἰκογεεείας, Ζιλὶ τσιφλικίου
	2½	25 οἰκογενειῶν, ὧν οἱ κάτοικοι εἰσὶν Ἕλληνες καὶ ἑλληνόφωνοι, καλλιεργοῦντες κυρίως βάμβακα, δημητριακοὺς καὶ ὡραιότατα καπνά, καὶ διὰ τῆς πεδιάδος βαίνουσα πάντοτε, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Σαρμουσακλῆ		ἔχον 180 οἰκογεν. χριστιανικάς, ἐκκλησίαν, σχολεῖον βρύσιν, καφεῖα, παντοπωλεῖα καὶ χάνια, παράγον δὲ τὰ μᾶλλον ἐξαίρετα καπνὰ τῆς ἐπαρχίας Σερρῶν.
		Ἀρκτικῶς τούτου κεῖται ἐπὶ τῶν αὐτῶν ὑπωρειῶν τοῦ Μενικίου ὄρους καὶ εἰς ἀπόστασιν 1/2 ὥρας τὸ χωρίον Ντοβίστα, ἔχον περὶ τὰς 150 οἰκογ. χριστιανικάς, ἐκκλησίαν καὶ σχολεῖα ἀρρένων
	2½	καὶ θηλέων.

	ὥρ.	Ἀπὸ τοῦ χωρίου Σαρμουσακλῆ
	2½	ἡμιονικὴ ὁδὸς βαίνουσα ὁμαλῶς καὶ ἀνωφερῶς ἐπὶ λοφοσειρῶν ἀδένδρων παρέρχεται, τοῦ ἀριστερόθεν κειμένου καὶ 1/2 ὥραν τῆς ὁδοῦ ἀπέχοντος χωρίου Νούσκα, (τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῆς ὁδοῦ διὰ χαράδρας χωρίζεται), ἀριθμοῦντος περὶ τὰς 80 οἰκογενείας χριστιανικάς, ὁμιλούσας μόνον τὴν τουρκικὴν καί τινας ὀθωμανικάς, αἵτινες κυρίως καταγίνονται εἰς
	2½	τὴν καλλιέργειαν τῶν ἐκλεκτῶν του καπνῶν, μετ' αὐτὸ δὲ στρατιωτικοῦ σταθμοῦ καὶ εἰσερχομένη εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ζίχνης κατέρχεται πρὸς ρεῦμα. Ἀνερχομένη δὲ τοῦτο, παρέρχεται αὖθις τοῦ 5' ὥρας δεξιόθεν αὐτῆς κειμένου χωρίου
Πόρνα		ἔχοντος, περὶ τὰς 120 οἰκογεν., ὧν αἱ πλεῖσται εἰσὶν ὀθωμανικαί, αἱ δὲ λοιπαὶ χριστιανικαὶ ἀγνοοῦσαι καθόλου τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν τουρκικὴν μόνον ὁμιλοῦσαι, ὡς καὶ ἐκκλησίαν. Ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου ἡ ὁδὸς ἔχουσα ἀριστερόθεν τὸ ἄνω ρεῦμα καὶ βαίνουσα ἀνωφερῶς ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ δεξιόθεν βουνοῦ δι' ἀγρῶν καλλιεργουμένων, παρερχο-
	2	μένη τοῦ ἀριστερόθεν μίαν ὥραν καὶ ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν καὶ ἐντὸς ρεύματος κειμένου χωρίου Ζίχνης, ἀρχαίας πρωτευούσης ὁμ[illegible] διαμερίσματος, ἀριθμοῦντ[illegible]
	7	20 οἰκογενείας μόνον ὀθ[illegible]

ὧρ. 7 καὶ ἑλλήνων τουρκοφώνων καὶ μικρὸν ρεῦμα διαβαίνουσα, φέρει εἰς τὴν κωμόπολιν

Ζιλιάχοβα

Πρωτεύουσα τοῦ διαμερίσματος Ζίχνης τῆς ἐπαρχίας Σερρῶν, ἔχοντος 42 πόλεις καὶ χωρία, ἐν οἷς οἰκοῦσι 17000 χριστ. ἑλληλόφωνοι, 580 χριστ. ἀθίγγανοι 7100 χριστ. ὀρθόδ. βουλγαρόφωνοι, 6300 μωαμεθανοί, ὧν τινες ἀθίγγανοι, 1300 σχισματικοὶ βούλγαροι καὶ 3500 ἕλληνες τουρκόφωνοι.

Τὸ διαμέρισμα Ζίχνης παράγει κατὰ μέσον ὅρον κοιλὰ Κωνσταντινουπόλεως· σίτου 260 χιλ., κριθῆς 130 χιλ. σίκαλης 168 χιλ., ἀραβοσίτου 90 χιλ. βρώμης 5 χιλ. καὶ χιλιογράμματα· βάμβακος 550 χιλ., σισαμίου 230 χιλ. γλυκανίσου 235 χιλ., φασολίων 130 χιλ. καὶ καπνοῦ 210 χ.

Ἡ κωμόπολις Ζιλιάχοβα ἔχει, περὶ τὰς 500 οἰκογενείας, ὧν αἱ πλείονες εἰσὶ τουρκικαί, αἱ δὲ λοιπαὶ χριστιανικαί, ἀγνοοῦσαι τὴν ἑλληνικὴν καὶ μόνον τὴν τουρκικὴν λαλοῦσαι, τινὲς δὲ νῦν ὁμιλοῦσιν ἑλληνικά, 3 τεμένη, ἐκκλησίαν, ἑλληνικὰ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων, καλὴν ἀγοράν, ἄφθονα ὕδατα, 8 χάνια καί τινας κλιβάνους, ἔτι δὲ καὶ ἑβδομαδιαίαν ἀγορὰν ἑκάστην Πέμπτην.

7 Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς βαίνουσα ἀνωφερῶς ἐπὶ γαιώδους καὶ ἀνω-

ὧρ. 7 μάλου ἐδάφους καὶ παρερχομένη τῶν δεξιόθεν χωρίων Σφιλινό, Μανδίλι καὶ Τρεστενίτσα καὶ τῶν ἀριστερόθεν ἐπὶ τοῦ ὄρους Μενικίου, Ἀναστασιά, Κλεπούσνα, Σκριτζόβου, ἁπάντων ὑπὸ χρι-
3 στιανικῶν οἰκογενειῶν οἰκουμένων, καὶ ὧν τὰ μὲν δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ κείμενα εἰσὶν ἑλληνόφωνα, τὰ δὲ ἀριστερόθεν βουλγαρόφωνα διαβαίνουσα δὲ ρεύματά τινα, φέρει εἰς τὴν κωμόπολιν

Ἀλιστράτι

κειμένην ἐπὶ ὁμαλῶς κλινουσῶν κλιτύων ἐκτενοῦς ρευματιᾶς καὶ ἔχουσαν περὶ τὰς 350 οἰκογενείας χριστιανικὰς καὶ 100 ὀθωμανικάς, μικρὰν ἀγοράν, 2 σχολεῖα ἀρρένων, παρθεναγωγεῖον, ὕδατα ἐξαίρετα, 10 χάνια καὶ ἑβδομαδιαίαν ἀγορὰν ἑκάστην Παρασκευήν.

Ἐντεῦθεν κατωφερὴς ὁδὸς παρέρχεται μετὰ 20′ τῆς ὥρας βρύσεως, ἀφ᾽ ἧς ἄρχεται ἁμαξιτός, ἥτις βαίνουσα ὁμαλῶς διὰ τῶν ἑκατέρωθεν αὐτῆς καλλιεργουμέ-
1½ νων ἀγρῶν δημητριακῶν καὶ βάμβακος, διαβαίνει μεθ᾽ ὥραν ἐν ὅλῳ ἐπὶ τῆς μονοτόξου λιθίνης γεφύρας Ὀμπᾶν τὸν ποταμὸν Ἀντζίσταν καὶ μεθ᾽ ½ ὥραν ἀπὸ ταύτης φέρει εἰς τὸ χωρίον

Μιναρὲ Τσιφλίκ

ἔχον περὶ τὰς 150 οἰκογενείας χριστιανικὰς καὶ μικρὸν [illegible] καὶ ὑδρευόμενον ἐκ φρεάτων [illegible] τεῦθεν ἡ ὁδὸς ὁμαλῶς μὲν [illegible]
11½ νουσα καὶ δι᾽ ἑλωδῶν ἐκτ[illegible]

	ὧρ.	αἵτινες τὸν χειμῶνα καθίστανται
	$11^1/_2$	λίαν δύσβατοι καὶ ἐν αἷς καλλιεργεῖται ὄρυζα, διαβαίνει ἐν τῇ κοίτῃ μετὰ $^3/_4$ ὥρας πορείαν παραπόταμον τοῦ ποταμοῦ Ἀντζίστα πηγάζοντα ἐκ τῶν βουνῶν τῶν ὕπερθεν τῶν χωρίων Πλεύνας καὶ Προσοτσάνης καὶ
	2	δι' οὗ κινοῦνται 7 ὑδρόμυλοι, καὶ παρερχομένη τοῦ ἀριστερόθεν $^1/_4$ ὥρας χωρίου Τουρκοχῶρι, οἰκουμένου ὑπὸ 25 οἰκογενειῶν ὀθωμανικῶν καὶ χριστιανικῶν καὶ ἔχοντος 3 ὑδρομύλους καὶ ὁμοίως βαίνουσα φέρει εἰς τὴν πόλιν
ΔΡΑΜΑΝ	$13^1/_2$	

Πρωτεύουσαν ὁμωνύμου διαμερίσματος, οἰκουμένου ὑπὸ 22915 κατοίκων, ὧν 4000 εἰσὶν ἕλληνες, 9950 ὀθωμανοί, 2240 βούλγαροι ὀρθόδοξοι καὶ 2925 βούλγαροι σχισματικοί, διαμενόντων εἰς 14 χωρία, ὧν τὰ μὲν 4 οἰκοῦνται ὑπὸ ἑλλήνων καὶ ὀθωμανῶν, ἓν ὑπὸ ἑλλήνων, ὀθωμανῶν καὶ βουλγάρων ὀρθοδόξων καὶ σχισματικῶν, ἡ Προσοτσάνη, 2 ὑπὸ ὀθωμανῶν καὶ βουλγάρων ὀρθοδόξων, 2 ὑπὸ ὀθωμανῶν καὶ βουλγάρων σχισματικῶν, 2 ὑπὸ ὀθωμανῶν καὶ 3 ὑπὸ βουλγάρων ὀρθοδόξων καὶ μή.

Κεῖται ἐπὶ ὑπωρειῶν τοῦ ὄρους Ὀρβήλου καὶ εἶναι ἕδρα Μουτεσαρίφου καὶ ἀρχιεπισκόπου, ἀριθμεῖ δὲ περὶ τὰς 1000 οἰκογενείας ὀθωμανικάς, ὧν τινες καὶ ἀθιγγάνων, 150 χριστιανικὰς ἑλληνικὰς καὶ 20 ἰσραηλιτικάς. Ἔχει δὲ ἐν τῷ μέσῳ τῆς πόλεως καλὴν ἀγοράν, δι' ἧς διέρχεται χείμαρρος πολλὰς ἑκάστοτε ἐπιφέρων καταστροφάς, 12 τεμένη, ἐκκλησίαν καὶ ΒΑ τῆς πόλεως στρατῶνα, χωρητικότητος 1000 ἀνδρῶν, ἀποθήκην ὑλικοῦ καὶ πυριτιδαποθήκην, τηλεγραφεῖον, 12 χάνια λίαν εὐρύχωρα, χωροῦντα ἀνὰ 100 ἵππους καὶ ἰσαρίθμους ἄνδρας,

ἔχοντα ἀποθήκας χόρτου ἀφθόνου καὶ κριθῆς διὰ 15 ἡμέρας, 15 κλιβάνους, ἑβδομαδιαίαν ἀγορὰν ἑκάστην Δευτέραν καὶ μέγα ἐμπόριον καπνοῦ.

Ἀφθονεῖ φρεατίων καὶ πηγαίων ὑδάτων. Παρὰ τὸ μεσημβρινὸν τῆς πόλεως ἄκρον καὶ κατὰ τὴν θέσιν Τσάγια ἀναβρύουσιν ἄφθονα ὕδατα, δι' ὧν κινοῦνται 8 ὑδρόμυλοι, ὡς καὶ δύο ἕτεροι, ὧν ὁ μὲν κεῖται εἰς τὸ Τσάϊ-τσιφλίκι, κείμενον μεσημβρινῶς τῆς πόλεως καὶ 1/2 ὥραν ἀπέχον ὁ δὲ εἰς τὸ μικρὸν τσιφλίκιον Βομανίτσαν. Ἕκαστος τῶν 10 ὑδρομύλων ἀλέθει περὶ τὰς 400 ὀκάδας. Πέριξ τῶν πηγῶν ὑπάρχουσι δένδρα, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν ὁποίων διατηροῦνται καφεῖα, ἐν οἷς γίνεται ἡ διασκέδασις τῶν κατοίκων. Τὰ δ' ἀνωτέρω ὕδατα διὰ διαφόρων αὐλάκων μετοχετευόμενα ἀρδεύουσιν ἅπασαν σχεδὸν τὴν πεδιάδα τῆς ἐπαρχίας καὶ μετὰ τοῦτο βυθίζονται εἰς τὰ ἐκτενῆ αὐτῆς ἕλη, ἅτινα φθάνουσι μέχρι τῆς ἐπαρχίας Ἐλευθερουπόλεως.

Οἱ ἐν Δράμᾳ ὀθωμανοὶ εἰσὶ οἱ μᾶλλον εὔποροι πάντων καὶ λίαν φανατικοί. Ἄλλοτε μεγίστην ἐπιρροὴν ἐφ' ὅλης τῆς ἐπαρχίας ἐξήσκουν οἱ ἀπόγονοι τοῦ εἰς Δερβενάκια τῆς Κορινθίας καταστραφέντος Μαχμοὺτ-πασσᾶ (Δράμαλη) καὶ ἰδίως ὁ πρὸ μικροῦ ἀποθανὼν υἱός του Ταὶρ Ὀμὲρ βέης, ὅστις πρὸς διατήρησιν τῆς σατραπικῆς ἐπιρροῆς του παρημπόδισε πᾶσαν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν ἁπάσης τῆς ἐπαρχίας καὶ οὕτω κατέστη σεβαστὸς καὶ παρ' αὐτῇ τῇ ὀθωμανικῇ κυβερνήσει, στρατολογήσας τὸ 1878 χιλίους ἱππεῖς καὶ ἰσαρίθμους πεζοὺς βασιβουζούκους. Οἱ ἐπιζῶντες ὅμως νῦν δύο αὐτοῦ υἱοὶ δὲν εἰσὶν ἐφάμιλλοι τοῦ πατρός των καὶ πάππου των.

Οἱ τοῦρκοι φέρουσι περίστροφα καὶ ὅπλα συστήματος Σνάϊδερ τινὲς δὲ διατηροῦσι καὶ τὸν παλαιὸν ὁπλισμόν. Ἐκ τούτων 500 ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐθνοφυλακήν, φέροντες ἐνίοτε καὶ στολήν.

Ἡ ὀνομαστὴ ἐπὶ παραγωγῇ καὶ πλούτῳ πεδιὰς τῆς Δράμας, ἥτις ὑπὸ τούρκων καλεῖται «χρυσῆ π

δίκτες, κυκλοῦται παντχόθεν ὑπὸ ὀρέων, ἀφ' ὧν τὰ κατερχόμενα ποτάμια ἀρδεύουσιν ταύτην καὶ τὴν καθιστῶσι λίαν εὔφορον, σχηματίζοντα καὶ οὐκ ὀλίγα ἕλη. Ἔχει δὲ μῆκος, ἀπὸ τῶν πηγῶν τοῦ ποταμοῦ Ἀντζίστα μέχρι τοῦ ὅρους Συμβόλου, ἐννέα ὡρῶν, πλάτος δὲ 4 ὡρῶν καὶ 1/2. Πρὸς ταύτην δὲ φέρουσι, ἡ μὲν διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Ἀντζίστας, ἡ δὲ διὰ τοῦ Πράϊ καὶ τῶν Φιλίππων (Ντικελή-τές).

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Σερρῶν διὰ Θολοῦ εἰς Δράμαν.

ΣΕΡΡΑΙ		Ὥρα σελ. 396. Ἀπὸ τῆς πόλεως ἡ ἀμαξιτὸς βαίνουσα ὁμαλὸς διὰ τῆς πεδιάδος παρέρχεται τῶν 1/2 ὥραν ἀριστερόθεν κειμένων χωρίων Τοπόλιανη καὶ Δαρμουσακλή (ὅρα περὶ ἀμφοτέρων σελίδ. 444) καὶ φέρει ἐντεῦθεν ἡμιονικὴ ὁδὸς εἰς τὸ χωρίον
	$4^1/_2$	
Θολό		Ἔχον 25 οἰκογεν. χριστιανικάς, ἐκκλησίαν, (ἡ στερεοῦνται τὰ πλείστα τῶν περὶ αὐτοῦ κειμένων χωριδίων Βερνάρι, Τσάνος καὶ Τσιμπα) βρύσεις καὶ χάνιον, ἀπέχον δ' ὥραν τῆς λίμνης Ἀχινοῦ. Ἐντεῦθεν ἐν ἀρχῇ μὲν ἡ ὁδὸς βαίνει διὰ τῆς πεδιάδος, κατόπιν δὲ διὰ λόφων καλλιεργουμένων. Διαβαίνουσα δὲ καὶ δύο μικρὰ ῥεύματα, παρέρχεται τοῦ δεξιόθεν αὐτῆς 1/4 ὥρας κειμένου χωρίου
	$2^1/_2$	
Ράχοβα		Ἔχοντος, περὶ τὰς 50 οἰκογενείας χριστιανικάς, λαλούσας τὴν τουρκικὴν μόνον, σχολεῖον ἑλληνικόν,
	7	

	ὥρ.	
	7	ἐκκλησίαν καὶ 2 χάνια. Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς καμπτομένη πρὸς ἀριστερὰ καὶ βαίνουσα δι' ἀδένδρων καὶ ὁμαλῶν ἀνωφερειῶν καὶ κατωφερειῶν καὶ πλησιάζουσα τὴ ῥεῖθρων τοῦ ποταμοῦ Ἀντζίστα (χυνομένου εἰς τὴν λίμνην Ἀχινοῦ) παρέρχεται τῶν ἀριστερόθεν 20′ τῆς ὥρας κειμένων χωρίων
	2	
Μαντίλι καὶ Ῥρετενίστα		Ἐχόντος περὶ τὰς 60 οἰκογεν. χριστιανικὰς καὶ ὁδάτκ. Ὥρα σελ. 447.
	$1^1/_2$	Ἐντεῦθεν ὁδός, ὁμοία τῇ ἀνωτέρω, παρέρχεται μεθ' ὥραν τῆς παρ' αὐτῇ μικρᾶς μονῆς τῆς Ἁγίας Κυριακῆς. Ἡ ἄνευ μοναχῶν μονὴ αὕτη κεῖται ἐπὶ λόφου ἔχοντος δίνδρα καὶ ἐπὶ ὡραίας θέσεως, ἔχουσα καὶ πηγὰς ὑδάτων, ἀνήκει δὲ τῇ κοινότητι Ἀλιστράτι. Ἐκ ταύτης δὲ μεθ' 1/2 ὥραν ἀμαξιτὸς ὁμαλῶς ἀνερχομένη συναντᾷ τὴν ἀνωτέρω εἰς τὸ χωρίον (ὅρα σελ. 447). Ἐκ τούτου δ' ἀκολουθοῦσα τὴν περιγραφεῖσαν εἰς σελ. 447, φέρει εἰς τὴν κωμόπολιν
Ἀλιστράτι		
	$3^1/_2$	
ΔΡΑΜΑΝ	14	Ἀνάγνωθι περιγραφὴν εἰς σ. 448.

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Δράμας διὰ Γκουρουτζοῦκι εἰς Νευροκόπον.

(κατασκευαζομένη νῦν ἁμαξιτός.)

ΔΡΑΜΑ		Ὥρα σελ. 448. Ὁδὸς βαίνουσα

	ὧρ.	
		ὁμαλῶς καὶ πρὸς Δ διευθυνομένη καὶ διερχομένη δι'ἀδένδρου ἐδάφους καὶ ἀγρῶν, ἐν οἷς καλλιεργεῖται ἀραβόσιτος καὶ καπνά, καὶ ἥτις καὶ νῦν ἔτι εἶναι ἁμαξιτός, διαβαίνουσα δὲ καὶ μικρά τινα
	$2^1/_2$	ρεύματα, παραποτάμια τοῦ ποταμοῦ Ἀντζίστα, φέρει εἰς τὴν κωμόπολιν
Προσοτσάνην		Αὕτη οἰκεῖται ὑπὸ 250 οἰκογενειῶν, ὧν αἱ πλεῖσταί εἰσι χριστιανικαί, αἱ δὲ λοιπαὶ ὀθωμανικαί, καταγινόμεναι ἅπασαι κυρίως εἰς τὴν καπνοφυτείαν, ἔχει δὲ ἐκκλησίαν, τέμενος, σχολεῖον ἀρρένων ὡς καὶ θηλέων, 6 χάνια, ἑβδομαδιαίαν ἀγορὰν κατὰ Σάββατον καὶ παραρρέον μικρὸν ποτάμιον.
		Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς πρὸς ἄρκτον διευθυνομένη καὶ μᾶλλον ὁμαλῶς βαίνουσα ἐπὶ ὥραν, ἔπειτα δὲ ἀνερχομένη τὸ ὄρος Μπούζ-Δὰγ (σελ. ιη'), ἐν ᾧ καὶ ἀνθρακωρυχεῖα ὑπάρχουσι, διέρχεται ἐφ'ὥραν κλεισωρείας καὶ μετὰ $2^1/_4$ ὥρας παρέρχεται τοῦ χανίου Ντερβέντι, ἀφ'οὗ ἀνωφερῶς ἔτι βαίνουσα ἐφ'ὥραν ἐπὶ κυματίζοντος πετρώδους, δυσβάτου καὶ δασώδους ἐδάφους, ἄρχεται ἔπειτα
	$4^1/_2$	κατερχομένη ὁμοίως καὶ διερχομένη διὰ πυκνοτάτου δάσους, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Γιουρουτζοῦκι		οἰκούμενον ὑπὸ 60 οἰκογενειῶν χριστιανικῶν βουλγαροφώνων καὶ
	7	

	ὧρ.	
	7	μὴ σχισματικῶν, ἔχον ἐκκλησίαν καὶ σχολεῖον ἀρρένων.
		Ὁμοίως καὶ ἐκ τούτου ἡ ὁδὸς βαίνουσα ἐπὶ ὁμοίου ἐδάφους καὶ
	$2^1/_2$	κατωφερῶς διερχομένη διὰ κλεισωρείας, Κλεισούρας καλουμένης, φέρει εἰς τὴν κωμόπολιν
Ζίρνοβον		ὅρα σελ. 441. Ἐν αὐτῷ συναντῶσα τὴν ἀπὸ Σερρῶν εἰς Νευροκόπον χειμερινὴν ὁδὸν τὴν διὰ
	8	τοῦ χωρίου Σταρτσίτσης διερχομένην ἀκολουθεῖ ταύτην καὶ φέρει, ὡς περιγράφεται ἐν σελ. 441 καὶ 442, εἰς τὴν πόλιν
ΝΕΥΡΟΚΟΠΟΝ	$17^1/_2$	ἀνάγνωθι περιγραφὴν εἰς σελίδα 439.

Ἡμιονικὴ ὁδὸς ἀπὸ Δράμας εἰς Νευροκόπον.

(Διὰ τοῦ χωρίου Καλαπότι.)

	ὧρ.	
ΔΡΑΜΑ	$2^1/_2$	Ὅρα σελ. 448. Ἐκ ταύτης ὁμαλῶς βαίνουσα ὁδὸς διευθύνεται εἰς τὴν κωμόπολιν
Προσοτσάνην	$1^1/_2$	ὅρα σελ. 450. Ἐντεῦθεν ὁμαλῶς αὖθις βαίνουσα ὁδὸς φέρει εἰς τὸ χωρίον
Κουμπάλιστα		οἰκούμενον ὑπὸ 50 οἰκογενειῶν χριστιανικῶν βουλγαροφώνων καὶ ὀθωμανῶν καταγινομένων εἰς τὴν καπνοφυτείαν καὶ ἀφθονοῦν ὑδάτων. Ἐντεῦθεν ὁδὸς ὁμαλῶς βαίνουσα ἐπὶ $2^1/_2$ ὥρας, διαβαίνει
	3	ρεύματά τινα καὶ παρερχομ[illegible] δέκα συνοικιῶν ὀθωμανῶν Γ[illegible]
	7	ρούκιδων (ἤτοι ὀθωμανῶν [illegible]

	ὡρ.	
	7	λούντων βουλγαριστὶ) ἀσχολουμένων εἰς τὴν κατασκευὴν τσουραπίων, ἀνέρχεται ἐπὶ ½ ἔτι ὥραν ἔδαφος δύσβατον καὶ πετρῶδες καὶ φέρει εἰς τὸ χωρίον
Καλαπότι	2½	κείμενον ἐντὸς κλεισωρείας καὶ οἰκούμενον ὑπὸ 120 οἰκογενειῶν χριςιανικῶν βουλγαροφώνων, ἔχον δὲ καὶ ἐκκλησίαν. Ἐντεῦθεν ὁδὸς λίαν δύσβατος βαίνουσα δι' ἀνωφερειῶν καὶ κατωφερειῶν φέρει εἰς
Χάνιον Σταρτσίςης	2	χωροῦν 30 κτήνη, ἀφθονοῦν ὑδάτων καὶ ἀπέχον τοῦ χωρίου Σταρτσίτσης (ὅρα σελ. 440) 5' ὥρας. Ἐντεῦθεν ἀκολουθεῖται ἢ ἡ περιγραφεῖσα εἰς σελ. 441—443 ὁδὸς ἀπὸ Σερρῶν εἰς Νευροκόπον, ἡ ἑτέρα ἥτις ΒΑ διευθυνομένη καὶ διαβαίνουσα ρύακάς τινας, παρέρχεται ὑδρομύλου καὶ φέρει εἰς τὸ ἄδενδρον ὄρος
Κὲλ-τεπὲ	2	ἐφ' οὗ ὑπάρχει καὶ βρύσις. Τὴν αὐτὴν δὲ διεύθυνσιν ἀκολουθοῦσα καὶ ὁμαλῶς βαίνουσα, φέρει εἰς τὸ χωρίον
Βέσμε	6	ὅρα σελ. 441. Ἀπὸ τούτου δ' ἀκολουθοῦσα τὴν περιγραφεῖσαν ὁδὸν εἰς σελ. 443, φέρει εἰς
ΝΕΥΡΟΚΟΠΟΝ	19½	Ὅρα σελ. 439.

ΚΑΒΑΛΛΑ

ἡ ἀρχαία Νεόπολις καὶ τῶν βυζαντίνων Νεάπολις.

Ἡ παράλιος αὕτη καὶ ΒΔ τῆς νήσου Θάσου κειμένη πόλις, εἶναι πρωτεύουσα ὁμωνύμου ἐπαρχίας, ἥτις ὁρίζεται ἀνατολικῶς ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας Σαρὶ-Σαμπάν, δυτικῶς ὑπὸ τοῦ ὄρους Πανιγὴρ-Δὰγ, τὸ ὁποῖον τὴν διαχωρίζει ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν Δράμας καὶ Ἐλευθερουπόλεως, ἀρκτικῶς ὑπὸ τοῦ ὄρους Συμβόλου ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν κλιτύων τοῦ ὁποίου καὶ κυρίως κεῖται καὶ μεσημβρινῶς ὑπὸ θαλάσσης. Οἰκεῖται ὑπὸ 19400 κατοίκων, ὧν 5250 εἰσὶν ἕλληνες, 13650 ὀθωμανοί, 300 ἰουδαῖοι καὶ 200 ἀθίγγανοι, ἔχουσα τὴν Καβάλλαν καὶ 23 χωρία. Ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ 4500 οἰκοῦσιν ἐν Καβάλλᾳ, ὅπου διαμένουσι καὶ οἱ ἀνωτέρω ἰουδαῖοι καὶ Ἀθίγγανοι, οἱ δὲ λοιποὶ εἰς τὰ τρία χωρία Καρᾶ-Ὀρμάν, Κουτζοὺκ-Ὀρμὰν καὶ Γενὶ-Τζιφλίκ, ὅλα δὲ τὰ λοιπὰ ὀρεινὰ καὶ μικρὸν ἀλλήλων ἀπέχοντα καὶ ἐπὶ ὀχυρῶν θέσεων κείμενα χωρία, οἰκοῦνται ὑπὸ φανατικῶν καὶ ἀγροίκων ὀθωμανῶν, οἵτινες εἰσὶν ὡπλισμένοι διὰ παλαιῶν ὅπλων καὶ καταγίνονται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ καλλιέργειαν τῶν καπνῶν. Ἑκάστη τούτων οἰκογένεια ἔχει τὸ φορτηγὸν αὐτῆς.

Εν Καβάλλᾳ ἑδρεύουσι, καϊμακάμης (διοικητής), καδῆς καὶ δύο διοικητικὰ συμβούλια (δικαστήρια), ἔχει δὲ τελωνεῖον, ἐφορίαν, ταμεῖον, δημαρχεῖον καὶ ὑγειονομεῖον.

Ἡ παραλία πόλις τῆς Καβάλλας κεῖται εἰς τὰς τελευταίας πρὸς μεσημβρίαν κλιτύας τοῦ ἀρκτικῶς αὐτῆς ὑψουμένου ὄρους Συμβόλου καὶ ἐπὶ β[illegible]δους ἀκρωτηρίου προβαίνοντος καθέτως τ[illegible] πρὸς τὴν θάλασσαν, πρὸ τοῦ ὁποίου κεῖται [illegible]κρὰ νησίς, ἐπὶ μήκους ὡς ἔγγιστα 400 [illegible],

τούτου τὸ μεγαλείτερον πλάτος ἀνέρχεται εἰς 250 μέτρα τὸ δὲ ὑψηλότερον αὐτοῦ μέρος ὑπέρκειται περὶ τὰ 50 μέτρα τῆς θαλασσίου ἐπιφανείας.

Τὴν βραχώδη ταύτην προεξοχὴν περικλείει βυζαντινὸν τεῖχος, ἀνακαινισθὲν ἐν μέρει ὑπὸ τῶν Τούρκων, τὸ ὁποῖον ἀκολουθεῖ τὴν μορφὴν τῆς βραχώδους ἀκτῆς. Ἐπὶ τούτου καὶ κατὰ θέσεις ὑπάρχουσι πῦργοι διὰ τὴν πλαγιοφύλαξιν, οἵτινες ὅμως ἐγκαταλείπουσιν οὐκ ὀλίγα ἀπυρόβλητα μέρη, ἰδίως κατὰ τὸ πρὸς ἀνατολάς, δὲν παρέχουσι δὲ καὶ καλῶς διασταυρούμενα πυρά. Τὰ ὕψη τοῦ τείχους κυμαίνονται μεταξὺ 18 καὶ 5 μέτρων.

Ἡ κατὰ τὸ μέσον σχεδὸν στέφουσα τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο ἀκρόπολις, ἐν ᾗ ὑπάρχει πυριτιδαποθήκη ἔχουσα ἀπὸ πολλῶν ἐνιαυτῶν πυρίτιδα νῦν ἄχρηστον, δεξαμενὴν καὶ ἀποθήκην, καλυπτομένας ὑπὸ θόλων, πλαγιοφυλάσσεται ὑπὸ τεσσάρων πύργων, ὧν εἷς κυλινδρικὸς ὢν διευθύνει πανταχόθεν τὰ πυρά του, ἀλλ ὁ πρὸς βορρᾶν εἶναι ὁ ἰσχυρότερος πάντων.

Τὸ φρούριον τοῦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνεγέρσεώς του καὶ μικρὸν ἔπειτα εἶχεν ἀξίαν, ἀλλὰ νῦν ἕνεκεν τῆς τελεισποιήσεως τῶν πυροβόλων καὶ τῶν ἐπικρατούντων αὐτοῦ ἀπὸ βορρᾶν ὑψωμάτων οὐδεμίαν στρατιωτικὴν ἔχει ἀξίαν, τοῦτο δὲ κατιδόντες οἱ Τοῦρκοι καὶ ἔτι διὰ τὸ ἑτοιμόρροπον αὐτοῦ, τὸ ἔταξαν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐγκαταλελειμένων, καταβιβάσαντες τὴν ἐπ' αὐτοῦ σημαίαν καὶ ἀποσύραντες τὰ ἐπὶ τῶν ἐπάλξεών του ἀρχαῖα καὶ ἄχρηστα πυροβόλα. Προστίθεμεν δ' ὅτι καὶ αἱ ἐκ τῶν ἐπάλξεων ριπτόμεναι πρὸ αἰώνων ἀκαθαρσίαι ἐσχημάτισαν λόφους πέριξ τοῦ τείχους, δι' ὧν ἡ ἄνοδος ἐπ' αὐτῶν καθίσταται λίαν εὐχερής, ἀπὸ δὲ τῶν ἐπάλξεων ἐπὶ τῶν ὀροφῶν τῶν παρακειμένων αὐταῖς οἰκιῶν.

Ὁ λιμὴν ἢ μᾶλλον ὁ ὅρμος ἐκτείνεται δυτικῶς τοῦ φρουρίου καὶ ὑπ' αὐτὰ ἔτι τὰ τείχη παρὰ τὴν ἀμμώδη ἀκτήν, ἐν ᾗ καλὴ μὲν γίνεται ἀγκυροβολία,

ἀλλὰ τὰ πλοῖα ὡς μὴ προφυλασσόμενα ὑπὸ τῶν μεγάλων κυμάτων καὶ ἰδίως τῶν τοῦ ΝΔ ἀνέμου, καταφεύγουσιν εἴτε εἰς τὸν δυτικῶς ταύτης κείμενον λιμένα τῆς Ἐλευθερουπόλεως εἴτε εἰς τὸν ἐπὶ τῆς ἔναντι νήσου Θάσου ὅρμον Παναγιά. Ἐν τούτοις ἐν τῷ ὅρμῳ τούτῳ τελοῦνται οὐ σμικραὶ φορτώσεις δημητριακῶν, σισαμίων, κουκουλιων καὶ καπνοῦ προερχομένου κυρίως ἐκ τῆς ἐπαρχίας ταύτης καὶ ἐκείνης τῆς Δράμας, περὶ τῶν ὁποίων ὅρα σελ. 640.

Ἡ πόλις τῆς Καβάλλας ἀποτελεῖται:

α') Ἐκ τῶν ἐντὸς τοῦ φρουρίου οἰκιῶν·

β') Ἐκ τῶν παρὰ τῇ δυτικῇ ἀκτῇ ἐκτεινομένων καταστημάτων καὶ οἰκιῶν μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τοῦ τείχους ἐκτείνεται ἡ ἐκτὸς τοῦ φρουρίου ἀγορὰ καὶ

γ') Ἐκ τῆς ΒΔ τοῦ φρουρίου καὶ ἀρκτικῶς τῆς ἀνωτέρω ἐκτεινομένης συνοικίας, ἥτις ἀπὸ μὲν τῆς προηγουμένης χωρίζεται δι' ἐκτάσεως ὀθωμανικῶν μνημείων ἀπὸ δὲ τοῦ ἀρκτικοῦ τοῦ φρουρίου τείχους καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῦ πύλης διὰ πλατείας, ἐν ᾗ τελεῖται κατὰ πᾶσαν Παρασκευὴν ἑβδομαδιαία ἀγορὰ καὶ ὑπάρχουσι καφεῖα τινά.

Ἐν Καβάλλᾳ, ὡς ἐρρέθη, οἰκοῦσιν ἐν ὅλῳ περὶ τὰς 10000. ὧν 4500 εἰσὶ χριστιανοί, 5000 ὀθωμανοί, οἱ δὲ λοιποὶ ἰουδαῖοι, ἀθίγγανοι καὶ 10 μόνον βούλγαροι. Καὶ ἐν μὲν τῷ φρουρίῳ ὑπάρχουσιν οἰκίαι, 850 ὀθωμανικαί, 120 χριστιανικαὶ καὶ 100 ἰουδαϊκαί, αἵτινες, μολονότι τὸ περικλεῖον αὐτὰς τεῖχος οὐ σμικρὸν ὑψοῦται, καταφανέσταται ἔξωθεν γίνονται μετὰ τῶν τεμενῶν καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς ὑψηλῶν των μιναρέδων ἕνεκεν τῆς κυρτῆς τοῦ ἀκρωτηρίου μορφῆς. Ἐν τῷ φρουρίῳ ὑπάρχουσι 3 τεμένη, ἐκκλησία, 9 κλίβανοι, ὧν οἱ δύο παράγουσιν ἀνὰ 1600 ὀκάδας ἄρτου οἱ δὲ λοιποὶ ἀνὰ 800 τὸ ἡμερονύκτιον, ἡ ἀγορὰ κατὰ τὸ ΒΔ ἄκρον, δύο μέγισται ἀποθῆκαι καπνοῦ, ἀνήκουσαι εἰς τοὺς προμηθευτὰς τοῦ αὐστριακοῦ μονοπωλίου ὡς καὶ ἑτέρα νεώδεμητος τοῦ ὀθωμανικοῦ μονοπωλίου, τὰ προξενεῖα

Γαλλίας, Ἀγγλίας, Ρωσσίας καὶ Αὐστρίας ὡς καὶ τὰ πρακτορεῖα τῶν ἑταιριῶν Lloyd καὶ Fraissinet, οὐδεὶς στρατών. Πρὸς τούτοις παρὰ τὸ τεῖχος ἐκτίσθη μέγα Ἰμαρὲτ (σχολεῖον), ἔργον τοῦ ἐν ταύτῃ γεννηθέντος ἀντιβασιλέως τῆς Αἰγύπτου Μεχμὲτ Ἀλῆ, ἐν ᾧ διαιτῶνται περὶ τοὺς 600—700 σοφτάδες ἀπὸ ἡλικίας 17—40 ἐτῶν. Πρὸς συντήρησιν δέ, διδασκαλίαν καὶ χορήγησιν ἑκάστῳ 30 γροσίων μηνιαίως διὰ τὰς μικρὰς των ἀνάγκας, δαπανῶνται ἐτησίως 1200 ὀθωμανικαὶ λίραι, ἐξ αὐτοῦ δὲ τροφοδοτοῦνται καὶ οἱ πτωχοί. Ἅπαντες οὗτοι εἰσὶν ὡς εἰκὸς φανατικώτατοι ὀθωμανοὶ καὶ τὸ αἴσθημα αὐτῶν μεταδίδουσιν εἰς τοὺς λοιποὺς κατοίκους καὶ περιοίκους, εἰς ἐπίμετρον δ' ἔχουσιν ὅπλα τηρούμενα ἐν ἀποθήκαις τῆς σχολῆς ἐν ᾗ ὑπάρχει ἀποθήκη πολεμεφοδίων ὡς καὶ ἑτέρα τροφῶν δι' ἓξ μῆνας, ἔτι δὲ ἀλευρόμυλος δι' ἵππου λειτουργῶν καὶ κλίβανος παρέχων 1200 ὀκάδας τὸ ἡμερονύκτιον.

Ἐντὸς τοῦ φρουρίου καὶ ἐκ πηγῆς κειμένης πλησίον τῆς παλαιᾶς Καβάλλας, ἀπεχούσης δ' ἐντεῦθεν δύο ὥρας, μετοχετεύεται ὕδωρ δι' ὑδραγωγικῶν γεφυρῶν. Ταύτας καθὼς καὶ τὸ τεῖχος ἀνεσκεύασιν ὁ Ἰμβραὴμ-πασσᾶς, ὅστις ἔκτισε τέμενος, λουτρὸν καὶ ἀγοράν. Πρὸς τούτοις ὑπάρχουσιν ἐντὸς τοῦ φρουρίου καὶ φρέατα, ὧν ὅμως τὸ ὕδωρ δὲν εἶναι πόσιμον.

Οἱ φανατικοὶ ὀθωμανοὶ τῆς πόλεως ταύτης, ἐν ᾗ οὐδεὶς πολὺ τῶν ἄλλων ὑπερέχει καὶ οἵτινες ὑπακούουσιν εἰς τὰ νεύματα τῶν ἐν Δράμᾳ βέηδων καὶ ἰδίως τῶν ἀπογόνων τοῦ Μαχμοὺτ-πασσᾶ (Δράμαλη) καὶ μέχρις ἐσχάτων εἰς τὸν ἀποθανόντα Ταὶρ Ὀμὲρ-πασσᾶ, εἰσὶ κυρίως εὔποροι κτηματίαι, εὐάριθμοι δ' ἔμποροι, περὶ τοὺς 150 δ' ἐξ αὐτῶν ναυτικοί, οἱ δὲ χριστιανοὶ εἰσὶ βιομήχανοι, ἔμποροι καὶ καλλιεργηταὶ τῶν καπνῶν.

Τὴν ἐκτὸς τοῦ φρουρίου καὶ παρὰ τὴν δυτικὴν ἀκτὴν συνοικίαν, ἥτις κυρίως οἰκεῖται ὑπὸ χριστιανῶν καὶ προβαίνει αὐξάνουσα, ἀπαρτίζουσι νῦν 500 ὡς ἔγγιστα στερεαὶ οἰκίαι καὶ ἐν ταύτῃ, ἥτις διὰ τῆς ἀγορᾶς ὡς ἐρρέθη ἀποχωρίζεται τῆς δυτικῆς τοῦ φρουρίου πύλης, ὑπάρχουσι διάφορα καταστήματα ἐμπόρων, ἀποθῆκαι, καφεῖα κατὰ τὴν παραλίαν καὶ ἐκκλησία κατὰ τὸ ἄκρον. Πρὸς τούτοις ὑπάρχουσιν, 7 χάνια, ἔχοντα ἀποθήκας, χόρτου μὲν διὰ 3 μήνας καὶ κριθῆς διὰ δεκαπενθημερίαν, ὧν τὰ μὲν 5 χωροῦσιν ἀνὰ 200 κτήνη καὶ 300 ἄνδρας, τὰ δὲ 2 ἀνὰ 80—100 κτήνη καὶ 120 ἄνδρας, ἔτι δὲ εὑρίσκονται 100 φορτηγά, 5 ἰδιωτικαὶ ἅμαξαι, ἀνεμόμυλος ἐν ἀργίᾳ καὶ 8 κλίβανοι (ὧν οἱ 3 κεῖνται ἐπὶ τῆς πρὸς Δράμαν ὁδοῦ) παρέχοντες ἀνὰ 800 ὀκάδας τὸ ἡμερονύκτιον.

Τὴν ὕπερθεν δὲ ταύτης, καὶ δι' ὀθωμανικῶν μνημάτων χωριζομένην χριστιανικὴν δ' ἐπίσης συνοικίαν καὶ ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ ὄρους Συμβόλου ἐκτεινομένην, ἀπαρτίζουσι 300 ὡς ἔγγιστα οἰκίαι μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τοῦ ἀρκτικοῦ τοῦ φρουρίου τείχους ἐκτείνεται, ὡς ἐρρέθη, ἡ πλατεῖα τῆς κατὰ Παρασκευὴν τελουμένης ἑβδομαδιαίας ἀγορᾶς.

Ὕπερθεν τοῦ φρουρίου καὶ τῆς πόλεως Καβάλλας ὑπέρκεινται ἄδενδρα καὶ δύσβατα πετρώδη ὑψώματα δεοπόζοντα τῆς τε πόλεως καὶ τοῦ φρουρίου καὶ κατέχοντα ὀχυρὰς θέσεις. Ἐπὶ τούτων ἐπὶ Ἐνετοκρατίας ἀνηγέρθησαν πῦργοι μέχρι τῆς σήμερον διατηρούμενοι, ὧν ἡ κατάληψις καὶ ὀχύρωσις προφυλάσσει τὴν πόλιν ἀπὸ εἰσβολῆς ἐκ τῶν ὁδῶν Δράμας, Ἐλευθερουπόλεως καὶ Σαρὶ-Σαμπάν.

Ἐκ τῶν κατοίκων οἱ μὲν ὀθωμανοὶ δύνανται νὰ χορηγήσωσι 2800 ἄνδρας μετὰ τῶν σοφτάδων, οἵτινες ἔχουσιν ὁπλισμὸν Σνάϊδερ καὶ ρεβόλβερ, οἱ δὲ χριστιανοὶ περὶ τοὺς 1100, ὧν εὐάριθμοι ἔχουσιν ὁπλισμὸν λίαν ἐλλειπῆ.

Ἡ πόλις αὕτη συγκοινωνεῖ δι' ἁμαξιτῶν μετὰ τῶν πρωτευουσῶν τῶν παρακειμένων αὐτῇ ἐπαρχιῶν Σαρὶ-Σαμπάν, Δράμας καὶ Πράβι.

Ἐν τῷ λιμένι ταύτης τελεῖται οὐ σμικρὸν ἐμπόριον εἰσαγωγῆς ἐκ Γαλλίας καὶ Αὐστρίας κυρίως βαμβακερῶν ὑφασμάτων καὶ σιδήρων ἐξ Ἀγγλίας καὶ ἐξαγωγῆς διὰ τῶν εἰς τὸν λιμένα τοῦτον τακτικῶς καταπλεόντων ἀτμοπλοίων τῶν ἑταιριῶν Fraissinet καὶ Lloyd καὶ τῶν ἐτησίως 1150 ὡς ἔγγιστα πλοίων, χωρητικότητος 215 χιλ. τόννων.

Ἐξάγονται δὲ κατὰ μέσον ὅρον ἐκ τοῦ λιμένος της περὶ τὰ 4800000 χιλιογράμματα καπνοῦ, ἀποστελλομένου πρὸς τὰ διάφορα τῆς Εὐρώπης μέρη, ὧν τὸ τρίτον πρὸς Ρουμουνίαν, ἐκτὸς τοῦ διὰ ξηρᾶς μεταφερομένου εἰς Ρωμυλίαν καὶ Βουλγαρίαν, 400 χιλ. χιλιογράμματα βάμβακος εἰς Γαλλίαν καὶ Αὐστρίαν καὶ 50 χιλ. χιλιογρ. ἐρίου εἰς Γαλλίαν καὶ οὐ σμικρὰ ποσότης δημητριακῶν, κουκουλίων, σισαμίου καὶ ὀσπρίων.

Πρὸ δεκαπενταετίας ὅμως καὶ εἰς ὥρας δυτικῶς τοῦ φρουρίου ἀπόστασιν καὶ εἰς 10′ τῆς ὥρας ἀπὸ τῆς ἀκτῆς, εἰς τὴν ἐαρινὴν θέσιν Ἅγιος Ἰωάννης, ἐν ᾗ ἄλλοτε, ὡς καὶ νῦν, ὑπῆρχον ἐξοχικαὶ ἐπαύλεις, καὶ δεξιόθεν 5′ τῆς ὥρας τῆς πρὸς Δράμην ὁδοῦ, ἐκτίσθη ἡ πόλις Νέα Καβάλλα, ἣν ἀπαρτίζουσι 150 οἰκίαι καὶ 250 καταστήματα κατεργασίας καπνοῦ. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι 2 κλίβανοι, οἰνοπνευματοπωλεῖον καὶ τὸ προξενεῖον τῆς Ὀλλανδίας ἔτι δὲ καὶ φρέατα, ἀφ᾽ ὧν ὑδρεύεται.

Πρὸς τούτοις εἰς τὸ δύο ὥρας τοῦ φρουρίου Καβάλλας ἀπέχον χωρίον Παλαιὰ Καβάλλα, οἰκούμενον ὑπὸ 500 ὀθωμανῶν, ὑπάρχουσι 4 ὑδρόμυλοι καὶ 9 ἀνεμόμυλοι ἀλέθοντες κατὰ μέσον ὅρον 500 ὀκάδας.

Ἁμαξιτὸς ἀπὸ Καβάλλας εἰς Δράμαν.

ΚΑΒΑΛΛΑ | | Ὅρα σελ. 455.
Ἁμαξιτὸς καὶ λιθόστρωτος ἐκ

ὧρ. τοῦ ΒΔ μέρους ἀρχομένη καὶ βαίνουσα ἐν ἀρχῇ μὲν παρὰ τὴν παραλίαν καὶ παρερχομένη τῆς δεξιόθεν ταύτης 5′ τῆς ὥρας κειμένης Νέας Καβάλλας (ὅρα σελ. 460) ἀνέρχεται ἔπειτα, περι-
3/4 κάμπτουσα οὕτως εἰπεῖν ταύτην, ἀπὸ μεσημβρίας καὶ δυσμῶν· λίαν δ᾽ ἀνωφερῶς, βαίνουσα ἐπὶ τῶν βραχωδῶν καὶ ἀδένδρων κλιτύων τοῦ ὑπερκειμένου ὄρους Συμβόλου καὶ διερχομένη τῆς ἐπικαίρου θέσεως Μπουγιοὐκ-Τάς, φέρει εἰς θέσιν
Καραοῦλι ἐν ᾗ στρατιωτικὸς σταθμός.

Ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης καταφανῆ γίνονται πρὸς μεσημβρίαν αἱ νῆσοι Θάσος, Ἴμβρος καὶ Σαμοθράκη, ὁ Πιερικὸς κόλπος καὶ ὁ Πρόβλακας (ἰσθμὸς τῆς χερσονήσου Ἄθω), πρὸς ἀνατολὰς ἡ κοιλὰς τοῦ ποταμοῦ Νέστου καὶ τὸ ἀκρωτήριον, ἐφ᾽ οὗ ἡ πόλις τῆς Καβάλλας, ἀπὸ βορρᾶ δὲ καὶ δύσεως ἀποκλείουσι τὸν ὁρίζοντα αἱ ὑψηλαὶ κορυφαὶ τοῦ ὄρους Συμβόλου. Ἀπὸ τούτου ἐπίσης καταφανὴς γίνεται ἅπασα ἡ περίφημος πόλις τῶν Φιλίππων διακρινομένη διὰ τῶν ἐρειπίων πύργου κειμένου ἐπὶ τῆς κορυφῆς τραχέως λόφου, ὅστις ἀποσπώμενος τῆς ὀροσειρᾶς καὶ διαχωρίζων τὰ ὕδατα τῶν ποταμῶν Νέστου καὶ Ἀντζίστα προχωρεῖ ὡς σφὴν ἐν τῇ πεδιάδι πρὸς συνάντησιν τοῦ Παγγαίου ὄρους καὶ ἀφίνει
3/4 μεταξὺ αὐτοῦ ἑλώδη λίμνην κα-

ὧρ. 3/4 στενὴν διάβασιν καταδεικνύουσαν τὴν στρατιωτικὴν ἀξίαν τῆς ἀρχαίας πόλεως.

ΣΗΜ. Ἐντεῦθεν διακλάδωσις πρὸς ἀριστερὰ κατερχομένη εἰς τὴν πεδιάδα, φέρει εἰς τὴν πόλιν Πράβι, ἢ 1/2 ὥραν πρὸ αὐτῆς στρεφομένη πρὸς δεξιά, διευθύνεται εἰς Σέρρας, ὅρα σελ. 465, διερχομένη τοῦ χωρίου Κρομίστα.

Ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ Καραοῦλι ὁδὸς κατωφερής, μικροτέραν τῆς ἀντιθέτου ἔχουσα κλίσιν, καὶ δι' ὁμοίου ἐδάφους βαίνουσα, ἔχοντος ὅμως σποράδην καὶ δεξιόθεν δένδρα τινά, φέρει μετὰ 20′ τῆς ὥρας εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Φιλίππων.

ΣΗΜ. Ἐκ ταύτης διακλάδωσις ΜΔ διευθυνομένη, φέρει εἰς τὴν πόλιν Πράβι (σελ. 470).

2 3/4 Βαίνουσα δὲ ἡ ὁδὸς διὰ τῆς πεδιάδος ὁμαλῶς λίαν καὶ περὶ τὸ τέλος ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ ὄρους Ὀρβήλου, παρέρχεται, τῶν ἑκατέρωθεν αὐτῆς κειμένων μικρῶν τσιφλικίων, τοῦ ἀριστερόθεν κειμένου χωρίου Μπερεκετλί, καὶ τοῦ δεξιόθεν χωρίου Ζυγοστός, διακρινομένου διὰ τοῦ λευκοῦ του μιναρὲ καὶ κειμένου πλησίον ὁμωνύμου χειμάρρου. Ἀμφοτέρων τούτων οἱ κάτοικοι καλλιεργοῦσι τοὺς πέριξ αὐτῶν ἀγροὺς δημητριακῶν, βάμβακος καὶ καπνοῦ. Διαβαίνουσα δὲ τὸν

3 1/2

ὧρ. 3 1/2 συνήθως ξηρὸν χείμαρρον Ζυγοστόν, φέρει εἰς

Φιλίππους Ντεκελὶ Τὰς (Τρύπια πέτρα)

Χάνιον μικρόν, ἔχον βρύσιν, φρέαρ καὶ δένδρα.

Δεξιόθεν μὲν τῆς ὁδοῦ κεῖται τετρυπημένος λίθος, ἐξ οὗ καὶ τὸ νῦν τουρκικὸν ὄνομα, ἀριστερόθεν δὲ καὶ εἰς 5′ τῆς ὥρας ἀπόστασιν εὕρηνται τὰ ἐρείπια τῆς ὀνομαστῆς τῶν Φιλίππων πόλεως, τῆς ὁποίας οἱ Τοῦρκοι διετήρησαν τὸ ὄνομα εἰς τὸ ΜΛ κείμενον χωρίον Φιλιππετζίκ.

Ἡ ἀρχαία τῶν Φιλίππων πόλις, ἥτις Κρηνίδες ἐκλήθη ἕνεκεν τῶν πηγῶν της, ὁρίζεται νῦν ἀνατολικῶς μὲ τὸ χάνιον Ντεκελὶ-Τάς, δυτικῶς μὲ τὴν πεδιάδα τῆς Δράμας (σελ. 16′) μεσημβρινῶς μὲ ἕλη καὶ ἀρκτικῶς μὲ τὸ ὄρος Πανηγὺρ δάγ, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὁποίου κεῖται. Ἐκτίσθη ὑπὸ Θρᾳκῶν, καὶ κατὰ τὸν Ι′ π. Χ. αἰῶνα δεχθεῖσα φρουρὰν Θασίων ἀνεκτήθη αὖθις ὑπὸ τῶν βαρβάρων, τὸ δὲ 360 π. Χ. τῇ βοηθείᾳ τῶν Ἀθηναίων ἀνακτηθεῖσα ὑπὸ τῶν Θασίων ἐκυριεύθη μετὰ διετίαν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, ὅστις ὀχυρώσας αὐτὴν καὶ κοσμήσας διὰ διαφόρων οἰκοδομῶν ἔδωκεν αὐτῇ τὸ ὄνομα Φίλιπποι.

Παρ' αὐτὴν τὸ 42 π. Χ. συνήφθη, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, ἡ μεταξὺ Κασσίου καὶ Βρούτου κατὰ τοῦ Ὀκτ-

3 1/2

ὧρ. 3½ διανοῦ καὶ Μάρκου Ἀντωνίου μάχη, καθ' ἣν διὰ παντὸς ἐτάφη ἡ ρωμαϊκὴ δημοκρατία, καὶ εἰς ἣν ὁ Κάσσιος ἐμπήγων τὸ ἐγχειρίδιον εἰς τὸ στῆθός του, ἀνέκραζεν «ὦ ἀρετή! ἀρετή! ὁπόσα ἐπ' ὀνόματί σου διαπράττονται».

Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐδάρη δημοσίᾳ, καί τοι πολίτης ὢν Ρωμαῖος, καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἀφ' ὧν ὡς ἐκ θαύματος ἐσώθη. Οἱ κάτοικοι δὲ τῆς πόλεως ταύτης ἐκ τῶν πρώτων ἠσπάσθησαν τὸν Χριστιανισμόν, μαρτύριον τοῦ ὁποίου κατὰ τὸ 1878 μόνον, τυχαίως δ' ὅλως, ἀνεκαλύφθη ἐκκλησία, ἔχουσα σχῆμα σταυροῦ καὶ ἀνήκουσα εἰς τὸν ΙΔ' ἢ ΙΕ' αἰῶνα, ἀφ' ἧς καταδείκνυται, ὅτι ἡ ἄνω πόλις ἤκμαζε μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἐρείπια τῆς πόλεως ταύτης σώζονται πολλά, ὡς ὡραῖον τεῖχος ἑλληνικόν, 2μ.50 πάχους, ἔχον ἐννέα πύργους, τὸ θέατρον καὶ πλεῖστα ἄλλα μαρτυροῦντα τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς μεγαλεῖον, ἐπὶ δὲ τῆς ἄνωθεν τῆς πόλεως κορυφῆς τοῦ ὄρους ὑψοῦται καὶ νῦν ἔτι σπουδαῖος ἐνετικὸς πῦργος.

Ἐκ τοῦ χανίου Ντεκελὶ-Τὰς ἁμαξιτὸς βαίνουσα ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν, παρέρχεται τῶν ἑκατέρωθεν ταύτης κειμένων γεωργικῶν χωρίων, διαβαίνει μεθ' ὥραν

3½

ὧρ. 3½ ἐν τῇ κοίτῃ τὸ ἐκ τοῦ χωρίου Μπουνὰρ Μπασὶ κατερχόμενον ὁμώνυμον ρεῦμα, τοῦ ὁποίου τὰ ὕδατα διασκορπίζονται εἰς τὴν μεσημβρινῶς κειμένην ἐκτενῆ λίμνην, καὶ μεθ' 1/2 ὥραν ἀπ' αὐτοῦ, φέρει εἰς τὴν κωμόπολιν

1½

Δοξάτο

Κεῖται ἐπὶ τῆς πεδιάδος καὶ ἔχει περὶ τὰς 100 οἰκογενείας ὀθωμανικὰς καὶ χριστιανικὰς ἐξ ἡμισείας. Οἱ κάτοικοι τούτου καταγίνονται εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν ἐξαιρέτων καπνῶν, καὶ τούτου ἕνεκεν εἰσὶ λίαν εὔποροι. Ἔχει τέμενος, ἐκκλησίαν, σχολεῖον ἀρρένων ὡς καὶ θηλέων, 2 χάνια, βρύσεις καὶ φρέατα. Μικρὸν ἀρκτικῶς τούτου ἐντὸς εὐρείας χαράδρας, ἥτις καλεῖται Κίργια, καλλιεργοῦνται τὰ ὀνομαστότερα καπνὰ τῆς ἐπαρχίας Δράμας.

Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου ἁμαξιτὸς ὁμαλῶς λίαν βαίνουσα παρέρχεται μεθ' ὥραν τοῦ 1/4 ὥρας δεξιόθεν χωρίου Τσατάλτσα, ἔχοντος περὶ τὰς 150 οἰκογενείας ἐξ ἡμισείας ὀθωμανικὰς καὶ χριστιανικὰς καὶ φέρει, ὁμαλῶς βαίνουσα, εἰς τὴν πόλιν

1¾

ΔΡΑΜΑΝ

Ἀνάγνωθι περιγραφὴν εἰς σελίδα 448.

6¾

Ἁμαξιτὸς ἀπὸ Καβάλλας εἰς Σέρρας.

ΚΑΒΑΛΛΑ | | Ὅρα σελ. 455. Ἐντεῦθεν

	ὧρ.	κολουθεῖται ἡ ἀνερχομένη τὸ ὄρος Σύμβολον ὁδὸς ἀπὸ Καβάλλας εἰς Δράμαν καὶ περιγραφο-
	3/4	μένη εἰς σελ. 460, ἥτις φέρει εἰς τὴν θέσιν
Καραοῦλι		ὅρα σελ. 461.
		Ἐντεῦθεν ὁδὸς λίαν κατωφερής, δυσχερὴς δὲ μεγάλως εἰς κάθοδον ἁμάξης, (τοῦτο δὲ εἶναι καὶ τὸ μόνον δυσχερὲς τμῆμα τῆς ὁδοῦ ταύτης), ἐγκαταλείπουσα δεξιόθεν τὴν πρὸς Δράμαν ἁμαξιτὸν, φέρει βαίνουσα ἐπὶ βραχώδους ἐδάφους, ἔχοντος δένδρα, μετὰ 3/4 ὥρας εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Δράμας ἢ τῶν Φιλίππων καὶ ὁμαλῶς λίαν βαίνουσα ἐπί τῶν ἀρκτικῶν ὑπωρειῶν τοῦ ὄρους Συμβόλου, αἵτινες καλύπτονται ὑπὸ ἀραιοῦ δάσους, ἔχουσα δεξιόθεν ἕλη, ἀκολουθεῖ, τὴν πρὸς Πράβι ἄγουσαν. Πρὸ αὐτοῦ δὲ 1/2 ὥραν (μὴ
	3 1/2	ὄντος ὁρατοῦ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ἕνεκεν τῶν μεσολαβούντων λόφων) ἐγκαταλείπουσα ἀριστερόθεν τὴν πρὸς Πράβι ἄγουσαν καὶ βαίνουσα πρὸς ἄρκτον ἀκολουθεῖ τὰς ἀνατολικὰς ὑπωρείας τοῦ Παγγαίου ὄρους, ἐχούσας ἀραιὸν δάσος, καὶ φέρει εἰς θέσιν
Πόρτο		ἐν ᾗ μικρὸν χάνιον ἐν ἀχρηστίᾳ. Ἐπίκαιρος εἰς λῃστοπραξίας θέσις ἕνεκεν τοῦ ὑπερκειμένου δασώδους Παγγαίου ὄρους καὶ τῶν παρ' αὐτῇ Κονιαροχωρίων.
	4 1/4	Ἐκ Πόρτο ὁμαλῶς βαίνουσα ἐφ' ὥραν ἀνέρχεται μετ' αὐτὴν

	ὧρ.	μικρὰν ἀνωφέρειαν ἐπὶ πετρώ-
	4 1/4	δους καὶ μᾶλλον ἀδένδρου ἐδά-
	2	φους καὶ φέρει εἰς τὸ χωρίον
Κρομίστα	6 1/4	Κεῖται ἐπὶ τῶν ἀρκτικῶν ὑπωρειῶν τοῦ Παγγαίου ὄρους καὶ οἰκεῖται ὑπὸ 50 οἰκογ. χριστιανικῶν ἑλληνοφώνων καὶ ἔχει ἐκκλησίαν καὶ σχολεῖον ἀρρένων. Μεσημβρινῶς καὶ ὕπερθεν τούτου καὶ εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας κεῖται ἡ

Μονὴ Εἰκοσιφινίτσης

Κεῖται εἰς τὸ μέσον τοῦ Παγγαίου ὄρους καὶ ἐπὶ τῶν πρὸς ἄρκτον κλιτύων αὐτοῦ, ἀπέχουσα τῆς πόλεως Πράβι τρεῖς ὥρας καὶ ὁριζομένη ἀνατολικῶς μὲ μέγα ρεῦμα τοῦ ὄρους, ἐφ' οὗ κεῖται, δυτικῶς μὲ δάσος τοῦ ἰδίου ὄρους καὶ ἀρκτικῶς μὲ κατωφέρειαν ἀπολήγουσαν ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ καὶ εἰς τὰ λίαν ἐκτενῆ ἕλη τῆς ἐπαρχίας Δράμας.

Διά τε τὴν τοπογραφικὴν αὐτῆς θέσιν καὶ τὸ λίαν στερεὸν τοῦ κτιρίου εἶναι ἰσχυρωτάτη καὶ ἀπόρθητος ὑπ' ἀτάκτου στρατοῦ εὐάλωτος δὲ ὑπὸ τακτικοῦ στρατοῦ καὶ ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ, βάλλοντος ἀπὸ τῶν μεσημβρινῶς ταύτης ὑπερκειμένων ὑψωμάτων, ὧν ὅμως ἡ κατάληψις καθίσταται λίαν δυσχερὴς ἂν οἱ ἐν τῇ μονῇ ἀμυνόμενοι καταλάβωσι δι' εὐαρίθμων ταῦτα καὶ τὰς πρὸς αὐτὰ ἀγούσας ἀνωφερεῖς καὶ δασώδεις στενοπορίας. Ἡ μονὴ αὕτη χωροῦσα περὶ τας 300 οἰκογενείας παρέσχεν ἄσυλον εἰς πλείστας οἰκογενείας κατὰ τὸ 1821.

Ἐν τῇ Μονῇ ὑπάρχουσι συνήθως τροφαὶ δι' ἓξ μῆνας πρὸς διατροφὴν τῶν ἐν αὐτῇ 70 μονάζων, ἔχει δὲ ἀνεμόμυλον παρέχοντα 300 ὀκάδας ἀλεύρου τὸ ἡμερονύκτιον ἐν βοηθητικῷ καιρῷ, 2 κλιβάνους χορηγοῦντας 1000 ὀκάδας ἄρτου ἀνὰ 24 ὥρας 30 καλοὺς καὶ ἰσχυροὺς ἡμιόνους μετὰ τῆς ἀναγκαιοῦ-

σης αὐτοῖς νομῆς ἐπὶ ἓξ μῆνας καὶ ἱκανὸν ἀριθμὸν ποιμνίων.

	ὧρ.	
Κρομίστα	6¼	Ἐκ τοῦ χωρίου Κρομίστα κατωφερὴς ὁδὸς ἐπὶ βραχώδους καὶ ἀδένδρου μᾶλλον ἐδάφους βαίνουσα, παρέρχεται μετὰ 2 ὥρας τοῦ ὕπερθεν καὶ ἀριστερόθεν 1/4 ὥραν κειμένου χωρίου Ἀντζίστα, (ἀφ' ἧς καὶ ὁ εἰς τὴν λίμνην Ἀχινοῦ εἰσρέων ποταμὸς Ἀγγίτης ἔλαβε τὸ σημερινόν του ὄνομα),
	2½	ἔχοντος περὶ τὰς 50 οἰκογενείας χριστιανικὰς ἑλληνοφώνους καὶ ὁμοίως βαίνουσα φέρει εἰς τὴν
Γέφυραν Ἀντζίστης (Ὀμπᾶν)		Αἰθίνη μονότοξος γέφυρα ἔχουσα ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης στρατιωτικὸν σταθμόν. Ἐντεῦθεν ἀκολουθεῖται ἡ ἐκ Σερρῶν πρὸς Δράμαν ἁμαξιτός, ἣν ἀνάγνωθι ἀντιστρόφως εἰς σελ. 447—444.
	11	
ΣΕΡΡΑΣ	18¾	Ἀνάγνωθι περιγραφὴν εἰς σ. 396.

Ὁδὸς ἀπὸ Τσιάγιαζι εἰς Πράβι.

	ὧρ.	
Τσιάγιαζι		Ὅρα σελ. 403. Ἐκ τούτου ὁδὸς βαίνουσα ὁμαλῶς ἐπὶ ἀμμώδους καὶ ἀκαλλιεργήτου ἐδάφους φέρει
	1	πρὸς τὴν ἀπὸ τῆς λίμνης Ἀχινοῦ ἔξοδον τοῦ ποταμοῦ Στρυμόνος, ὅστις ἐνταῦθα ἔχει οὐ σμικρὰν ταχύτητα. Διαβαίνουσα δὲ τοῦτον ἐπὶ περαταριᾶς φέρει εἰς τὸ χωρίον
Γενὶ-Κιοϊ Ὄρφανον		ὅρα σελ. 408. Ἐκ τούτου δὲ εἰς
	2	Τὸ παράλιον τοῦτο καὶ εὐλίμενον χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἐλευθερουπόλεως, κατέχον τὴν θέ-
	3	

ὧρ.	
	σιν τῆς ἀρχαίας ἑνετικῆς πόλεως
3	Κοντέσσας, ἀφ' ἧς καὶ νῦν ἔτι ὅλος ὁ Στρυμονικὸς κόλπος καλεῖται, κεῖται ἐπὶ τῶν πρὸς τὴν θάλασσαν ὁμαλῶν λίαν καὶ ὑστάτων, δασωδῶν δ' ἄνωθεν, κλιτύων τοῦ Παγγαίου ὄρους ἀνατολικῶς τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Στρυμόνος. Οἰκεῖται νῦν ὑπὸ 35 οἰκογενειῶν χριστιανικῶν καὶ 10 ὀθωμανικῶν ἀσχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, ἔχει δὲ, χάνιον χωροῦν 60 ἄνδρας καὶ 40 κτήνη, καὶ χόρτον ἐν αὐτῷ πρὸς τροφὴν τῶν ἄνω ζώων διὰ δύο μῆνας καὶ κριθὴν διὰ 20 ἡμέρας, κλίβανον παράγοντα ἡμερησίως 700 ὀκάδας ἄρτου καὶ 10 φορτηγά.
	Παρὰ τὸ χωρίον τοῦτο ὑπάρχουσιν, ἐκτενεῖς ἁλυκαὶ αἵτινες καλλιεργούμεναι παρέχουσιν ἅλας εἰς ἅπασαν σχεδὸν τὴν Μακεδονίαν, πολλὰ ὑψώματα καὶ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἑνετικὸν φρούριον ἐντελῶς κατεστραμμένον, δεσπόζον τοῦ τε λιμένος καὶ τοῦ χωρίου, τὸ ὁποῖον ἐκαλεῖτο Χρυσόπολις καὶ τοῦ ὁποίου τετράγωνος μόνον περίβολος σώζεται.
	Ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου ὁδὸς, ἐγκαταλείπουσα τὴν παραλίαν,
5	καὶ ΒΔ διευθυνομένη βαίνει [illegible] συδένδρων γηλόφων καὶ ἀκ[illegible]θοῦσα τὴν ἐπιμήκη καὶ σ[illegible] κατὰ θέσεις δὲ καὶ ἐπικίν[illegible]
8	χαράδραν τοῦ ὄρους Παγγ[illegible]

ὥρ. 8	φέρει εἰς λίαν στενὴν Ἔξοδον, εἰς τὸ τέρμα τῆς ὁποίας κεῖται ἡ πόλις.

ΠΡΑΒΙ

Εἶναι πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Ἐλευθερουπόλεως ἤτις ἔχει πληθυσμὸν 13750 Ἑλλήνων καὶ 17100 Ὀθωμανῶν, οἰκοῦντα εἰς 26 Ὀθωμανικὰ χωρία, 7 χριστιανικὰ καὶ 11 μικτὸν πληθυσμόν. Οἱ Ὀθωμανοὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης, εἶσι φανατικοὶ ὡς ἐπηρεαζόμενοι ὑπό τι τῶν τῆς Δράμας καὶ τῶν ὀρτσάδων τῆς Καβάλλας. Κεῖται ἐπὶ τῶν πρὸς ἀνατολὰς κλιτύων τοῦ Παγγαίου ὄρους καὶ δυτικῶς τοῦ μετ' αὐτοῦ συνεχομένου ὄρους Συμβόλου, τὸ ὁποῖον ὑπέρκειται τῆς Καβάλλας, μεσημβρινῶς τῶν ἑλῶν τῆς Δράμας καὶ ἀρκτικῶς τοῦ λιμένος Ἐλευθερουπόλεως (ὅρα σελ. 471), ἀφ' οὗ ὧραν ἀπέχει. Οἰκεῖται ὑπὸ 2150 Ὀθωμανῶν, 700 ἀθιγγάνων, καὶ 1600 χριστιανῶν οἵτινες ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν καὶ ἰδίως εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν καπνῶν. Εἶναι δὲ ἕδρα μουδίρου, καδῆ, οἰκονομικοῦ ἐφόρου, τελώνου καὶ τριάρ. Ἀφθονεῖ πηγαίων καὶ φρεατίων ὑδάτων, ἵτι δὲ κέκτηται καὶ ὑδραγωγεῖον, δι' οὗ μεταφέρεται ὕδωρ ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ Παγγαίου ὄρους καὶ 1/2 ὥραν ἀπεχούσης θέσεως Βουζίνας. Ἔχει 10 χάνια ἕκαστον τῶν ὁποίων χωρεῖ 70 ἄνδρας καὶ 50 ἵππους, ἔχοντα ἀποθήκας νομῆς ἠδυχώρτου καὶ κριθῆς τῶν ἄνω κτηνῶν διὰ 4 ἡμέρας, 2 βδομάδων κινουμένους διὰ τῶν ἐκ τοῦ Παγγαίου ὄρους κατερχομένων ὑδάτων καὶ ἀλέθοντας ἀνὰ 300 ὀκάδας ἡμερησίως, 3 καλ. ξάνους, ἕκαστος τῶν ὁποίων παράγει 1000 ὀκάδας ἄρτου ἡμερησίως· καὶ 5 ἑτέρους τῶν συνοικιῶν.

Ἅπαντα τὰ γωρία τῆς ἐπαρχίας ταύτης ὡς κείμενα ἐπὶ τοῦ βατοῦ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν Παγγαίου ὄρους, κατέχουσιν ὄμορους θέσεις καὶ ἔχουσιν,

ὡς καλλιεργοῦντα δημητριακούς, τροφὰς ἐπὶ 4 τοὐλάχιστον μῆνας, ἀφθονίαν νομῶν καὶ χόρτου, εἰς ὃ τὰ κάτωθι χωρία ὑπάρχουσιν ὑδρόμυλοι:

10	εἰς	Μουσθένα	ἀπέχον	3	ὥρ. τοῦ Πράβι
10	εἰς	Μεσορώπη	»	6	» » »
2	εἰς	Σαμοκόβη	»	5	» » »
2	εἰς	Βυδογοριαν	»	4	» » »
5	εἰς	Κάρτσιν	»	2	» » »
5	εἰς	Νιλοσιανη	»	2½	» » »

Λιμὴν Ἐλευθερουπόλεως

(ἀρχ. Ἠιών).

Κεῖται ΝΔ τῆς Καβάλλας καὶ δυτικῶς τῆς πρὸς βορρᾶν ἄκρας τῆς νήσου Θάσου, καὶ εἶναι κάλλιστος λιμὴν διὰ τε τὸ μέγεθος καὶ βάθος τῶν ὑδάτων αὐτοῦ καὶ ἔτι διότι παρ' οὐδενὸς ἀνέμου παρενοχλεῖται, ἀπέχει δὲ μίαν ὥραν τῆς πόλεως Πράβι καὶ 3 ὥρας τῆς Καβάλλας.

Ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς ἀκτῆς τοῦ λιμένος, ἤτοι ἀριστερὰθεν τῆς εἰσόδου αὐτοῦ κεῖται ἐρείπιον μονῆς ἐν ᾧ νῦν διαμένουσιν 20 οἰκογένειαι ἀθιγγάνων καὶ ἑλλήνων, αἵτινες ὑδρεύόμεναι ἐκ φρεάτων καταγίνονται εἰς τὴν καπνοπαρασκευὴν καὶ διατηροῦσι λαχανοκήπους, ἀφ' ὧν πολλαπλασιάζουσιν εἰς Καβάλλαν.

Ἀπὸ τῆς πρὸς βορρᾶν ἀκτῆς τοῦ λιμένος παρὰ τὴν ὁποίαν ὑπάρχει φρέαρ μετ' ἀντλίας καλὴ ὁδὸς διερχομένη διὰ ἄσσους καὶ ἀγρῶν μετὰ 3/4 ὥρας, φέρει εἰς ρωσικὸν μετόχιον, ἐκ τούτου δὲ φέρουσιν, ἁμαξιτὸς εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ λιμένος ἀποβάθραν αὐτοῦ (ἀρσανᾶν) καὶ ἐμπορικὴ εἰς Καβάλλαν.

Ἐπὶ τὸ σκοπῶ διαδύσεως πανελλαδιστικῶν ἐπαγγέλματος ἀφῶς οἱ Ρῶσσοι παρὰ τοῦ ἐν Δ[illegible] Ὀθωμανοῦ Ἠλιὰς βέη τὸ κατὰ τὴν θέσιν τ[illegible] τσιφλίκιόν του, Νουσλὰ καλούμενον. Ἐπ[illegible] ἀλλ οὐχὶ εἰς ὑχρὰν θέσιν, διότι προσβάλλεται

μόνον ἀπὸ θαλάσσης ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ὑπερκειμένων αὐτοῦ ὑψωμάτων τοῦ ὄρους, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὁποίου κεῖται, ἀνήγειραν μετόχιον, ἔχον καλὸν καὶ πολυτελῆ ναὸν μετὰ πολλῶν στερεῶν οἰκοδομῶν καὶ ἐνεκατέστησαν συνάμα καὶ σιδηρουργεῖον, ξυλουργεῖον, ἁμαξοπηγεῖον, δύο ἱππομόλους, δύο κλιβάνους, ἀποθήκας εἰσοδημάτων καὶ νομὴν καὶ σταύλους 500 κτηνῶν. Διαμένουσιν ἐν τῷ μετοχίῳ τούτῳ 80 μοναχοὶ Ρῶσσοι καὶ 100 χριστιανοὶ καλλιεργηταί, ἔχοντες οὐ μόνον ἅπαντα τ' ἀναγκαιοῦντα αὐτοῖς, ἅτινα διὰ ρωσσικοῦ τοῦ μετοχίου πλοίου μεταφέρονται κατ' ἔτος ἐξ Ὀδησσοῦ, ἀλλὰ καὶ καλὸν ὁπλισμὸν καὶ πολεμεφόδια. 40 κτήνη καὶ 6 ἅμαξας, ὧν μία ἐπιβατῶν, συρομένας δι' ἵππων.

Ἀμαξιτὸς ἀπὸ Καβάλλας εἰς Πράβι.

ΚΑΒΑΛΑ	ὥρ.	Ὅρα σελ. 455. Ἀπὸ ταύτης ἀκολουθεῖται ἡ εἰς σελ. 465 περιγραφομένη ὁδὸς πρὸς Σέρρας μέχρι τῆς πρὸ τῆς θέσεως Πόρτο (σελ. 466) διαγωρίσεώς της. Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἡ ὁδὸς ἐγκαταλείπουσα δεξιόθεν τὴν διὰ τῆς θέσεως Πόρτο εἰς Σέρρας ἄγουσαν, φέρει βαίνουσα πρὸς Δ καὶ διὰ τῶν μεσολαβούντων λόφων εἰς τὴν πόλιν
	3	
ΠΡΑΒΙ		ἀνάγνωθι περιγραφὴν εἰς σ. 470.

Ὁδὸς ἀπὸ Καβάλλας εἰς Σαρὶ-Σαμπάν.

ΚΑΒΑΛΑ	ὥρ.	Ὅρα σελ. 455. Ἀπὸ ταύτης ὁδὸς ἀνερχομένη καὶ κατερχομένη ἐπὶ τῶν ΜΑ καὶ πετρωδῶν κλιτύων τοῦ ὄρους Συμβόλου καὶ παρερχομένη βρύσεως φέρει μετὰ 1/4 ὥρας πρὸς τὴν παραλίαν, ὅπου δεξιόθεν μὲν σχηματίζεται λιμενίσκος ἀριστερόθεν δὲ ἐκτείνεται ἡ μικρὰ καὶ καπνοφόρος κοιλὰς Καρᾶ-Ὁρμάν. Ἀπὸ ταύτης ἡ ὁδὸς ἀνωφερῶς καὶ κατωφερῶς βαίνουσα ἐπὶ βραχώδους ἐδάφους, ἔχοντος σποράδην δένδρα καὶ παρερχομένη φρεάτων, εἰς τὸν πυθμένα τῶν ὁποίων κλίμακες φέρουσι, φέρει εἰς μικρὰν κοιλάδα, ἀφ' ἧς ὁμοίως ἀνωφερῶς καὶ κατωφερῶς βαίνουσα, καταλήγει μετὰ 1 ὥραν καὶ 1/4 εἰς τὴν πεδιάδα, δι' ἧς ὁμαλῶς βαίνουσα φέρει εἰς τὸ παρὰ τὴν παραλίαν τσιφλίκιον
	2	
Τσιαρποντὴ		ἀπαρτιζόμενον ἐκ τοῦ εὐρυχώρου οἰκήματος τοῦ ἰδιοκτήτου, ἔχοντος περὶ τὰ 15 δωμάτια, 10 καλυβῶν γεωργῶν, μικροῦ γανίου, κλιβάνου καὶ ὑδρευόμενον ἐκ πηγῆς ὕδατος. Πρὸς τοῦτο, χάριν διασκεδάσεως, ἐκ Καβάλλας [illegible] καταβαίνουσί τινες διὰ λέμβων.
	2	ΣΗΜ. Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω [illegible] κοινωνίας, ἥτις, ὡς ἐρρέθη, [illegible] ἔρχεται διὰ στενοπορειῶν, [illegible] ἄρχει καὶ ἑτέρα ἀτραπός,

ὥρ. 2 βαίνει ἐπὶ τῶν πρὸς τὴν παραλίαν πετρωδῶν ὑψωμάτων τοῦ ὄρους Συμβόλου. Διὰ ταύτης ἐν ἀνάγκῃ πεζὸς στρατὸς δύναται νὰ διέλθῃ καὶ φθάσῃ εἰς Τσιαρποντῆ.

Ἐκ Τσιαρποντῆς ὁδὸς ὁμαλῶς βαίνουσα διὰ τῆς πεδιάδος Σαρὶ-σαμπάν, ἐφ' ἧς οὐδὲν ὕψωμα ὑπάρχει, οὐδ' ὀχυρά τις θέσις (ὅρα σελ. 479), παρέρχεται τῶν δεξιόθεν αὐτῆς καὶ πρὸς τὴν παραλίαν ἐκτεινομένων ἑλῶν τοῦ ἰχθυοτροφείου Κούμπορνο, καὶ διαδοχικῶς τῶν ἀριστερόθεν αὐτῆς καὶ
4 ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν κειμένων, μικρὸν δ' ἀπεχόντων, χωρίων Γενὶκιοϊ, Δομασλὶ καὶ Καγιὰ-Μπουνὰρ (ὅρα πίν. σελ. 485) καὶ φέρει εἰς τὸ χωρίον

Σαρὶ-σαμπὰν

Εἶναι πρωτεύουσα ὁμωνύμου ἐπαρχίας, ἥτις κατέχουσα τὰ ἀ-
6 νατολικὰ ὅρια τῆς Μακεδονίας, ἐκτείνεται μέχρι τοῦ ποταμοῦ Νέστου, πέραν τοῦ ὁποίου ἄρχεται ἡ ἐπαρχία Ξάνθης (ὅρα σελ. 479). Κεῖται δὲ ἐπὶ πεδιάδος, οἰκούμενον ὑπὸ 300 ἑλληνοβλάχων καὶ 30 ὀθωμανῶν. Ἐν αὐτῷ ἑδρεύουσι καϊμακάμης, καδῆς, οἰκονομικὸς ἔφορος καὶ Ταμίας μετὰ 10 χωροφυλάκων, ἀσχολουμένων εἰς τὴν εἴσπραξιν τῶν φόρων, καὶ ὑπάρχουσι 3 χάνια χωροῦντα ἀνὰ 100 κτήνη καὶ 150 ἄνδρας, ἔχοντα ἀποθήκας προς διατροφὴν τῶν ἀνωτέρω κτηνῶν, χόρτου μὲν διὰ δύο μῆ-

νας, κριθῆς δὲ ἐπὶ δεκαημερίαν, εἰς ὑδρόμυλος ἀλέθων 1300 ὀκάδας τὸ ἡμερονύκτιον, καὶ 6 κλίβανοι παρέχοντες ἀνὰ 1500 ὀκάδας. Τὸ χωρίον τοῦτο ὑδρεύεται ἐκ τοῦ ½ ὥραν ἀπέχοντος ποταμοῦ Νέστου, ἀφ' οὗ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν πεδινῶν χωρίων, καὶ παρέχει 80 φορτηγά.

Εἰς τὰ περὶ τὸ χωρίον Σαρὶ-σαμπὰν κείμενα χωρία ὑπάρχουσιν ὑδρόμυλοι :

1 εἰς Τζαϊλάκιοϊ, ἔχων 6 μυλοπέτρας καὶ ἀλέθων περὶ τὰς 2000 ὀκάδας.

1 εἰς Δαρόβασι ἀλέθων 1000 ὀκάδας.

1 εἰς Ἰντζὲ ἀλέθων 1000 ὀκάδας.

ΣΗΜ. Ἀπὸ τοῦ μέσου σχεδὸν τῆς ἀνωτέρω ἐκ Τσιαρποντῆς πρὸς Σαρὶ-σαμπὰν ὁδοῦ διακλαδοῦται δεξιόθεν ὁμαλὴ ὁδὸς φέρουσα πρὸς τὸν καλὸν καὶ ἀσφαλῆ λιμένα Κεραμωτῆς (ὅρα πίν. σελ. 485), ἐν ᾧ ὑπάρχουσι μεγάλαι ἀποθῆκαι δημητριακῶν, 2 χάνια, 3 παντοπωλεῖα καὶ 4 καφεῖα.

Πρὸς τοῦτον δ' ἐπίσης καὶ ἀπ' εὐθείας ἑτέρα ὁδὸς φέρει εἰς 4 ὥρας ἐκ Σαρὶ-σαμπάν.

Γενικαί τινες πληροφορίαι περὶ τῶν ἐπαρχιῶν Δράμας, Ἐλευθερουπόλεως, Καβάλλας καὶ Σαρίσαμπάν.

Ἅπασα ἡ ἀνατολικῶς τῆς Κερκινίτιδος ἢ Ἀχινοῦ λίμνης καὶ τοῦ ποταμοῦ Ἀγγίτου ἡ Ἀντζίστα, μέχρι τοῦ ποταμοῦ Νέστου καὶ ἀρκτικῶς τοῦ Στρυμονικοῦ ἢ Ὀρφάνου κόλπου ἐκτεινομένη χώρα περιλαμβάνει τὰς ἐπαρχίας Δράμας, Ἐλευθερουπόλεως, Καβάλλας καὶ Σαρὶ-σαμπάν.

Α΄. Δράμας.

Ἡ ἐπαρχία Δράμας ἔχουσα ὁμώνυμον πρωτεύουσαν (ὅρα σελ. 448) καὶ ἀπαρτιζομένη ἐκ μιᾶς πόλεως καὶ 13 χωρίων οἰκεῖται ὑπὸ 4000 χριστιανῶν Ἑλλήνων, 9950 Ὀθωμανῶν, 2240 Βουλγάρων χριστιανῶν ὀρθοδόξων καὶ 2925 Βουλγάρων χριστιανῶν σχισματικῶν. ὁρίζεται δὲ ἀνατολικῶς ἀπὸ τὸ ἄδενδρον ὄρος τῶν Φιλίππων (Πανιγὴρ-Δάγ), δυτικῶς ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν Ζίχνης, μεσημβρινῶς ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν Ἐλευθερουπόλεως καὶ ἀρκτικῶς ἀπὸ τὸ ὄρος Ὄρβηλον τῆς ἐπαρχίας ταύτης καὶ ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν Νευροκόπου.

Ἐκ τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν ἐπαρχίαν ταύτην χωρίων (ὅρα πιν. σελ. 471), τὰ μὲν κεῖνται ἐπὶ τῶν ὀρέων καὶ κατέχουσιν ἕνεκεν τοῦ ἀποτόμου αὐτῶν, ὀχυρὰς θέσεις. Ταῦτα οἰκοῦνται ὑπὸ γενναίων ἀγροίκων καὶ φανατικῶν ὀθωμανῶν μόνον, οἵτινες καταγίνονται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν καλλιέργειαν καπνοῦ. Τούτου δ' ἕνεκα ἅπαντα τὰ πρὸς διατροφὴν αὐτῶν σιτηρὰ καὶ ἄλλα χρειώδη πορίζονται καθ' ἑβδομάδα ἐκ τῆς εἰς Δράμαν τελουμένης ἑβδομα-

διαίας ἀγορᾶς. Τὰ δὲ ἐν τῇ ὁμαλῇ καθόλου πεδιάδι κείμενα χωρία εἰσὶ τσιφλίκια, οἰκούμενα ὑπὸ χριστιανῶν Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων ἀσχολουμένων εἰς τὴν καλλιέργειαν καπνοῦ, δημητριακῶν, βάμβακος, σισάμεως, ὀρύζης καὶ μετάξης. Τὰ χωρία ταῦτα ἔχουσι καὶ μικρὰν κτηνοτροφίαν καὶ παρέχουσιν ἐν ἀνάγκῃ περὶ τὰ 500 φορτηγὰ, τὰ δὲ χωρία Τσατάλτσα καὶ Δοξάτον (ὅρα σελ. 465) παρέχουσι περὶ τὰς 100 βωδαμάξας.

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ, ὡς ἐρρέθη καὶ ἐν σελ. 449, ὑπάρχουσιν ὑδρόμυλοι εἰς τὰ ἀκόλουθα χωρία:

8 εἰς Δράμαν					
1 εἰς Τσάϊ-τσιφλὶκ	ἀπέχον	1/2	ὥρ.	τῆς	Δράμας
1 εἰς Βομανίτσαν					
7 εἰς Προσοτσάνην	»	2 1/2	»	»	»
3 εἰς Τουρκοχῶρι	»	1	»	»	»
6 εἰς Μπονὰρ Μπασὶ	»	2 1/2	»	»	»
1 εἰς Ντικελὶ-Τὰς	»		»	»	»

ὧν ἕκαστος ἀλέθει περὶ τὰς 400 — 500 ὁκάδας τὸ ἡμερονύκτιον.

Β΄. Ἐλευθερουπόλεως.

Ἡ ἐπαρχία Ἐλευθερουπόλεως ἔχουσα πρωτεύουσαν τὴν κωμόπολιν Πράβι (ὅρα σελ. 570) καὶ ἀπαρτιζομένη ἐκ μιᾶς κωμοπόλεως, 24 ὀθωμανικῶν χωρίων, 9 χριστιανικῶν καὶ 10 μικτοῦ πληθυσμοῦ μετὰ 4 τσιφλικίων ὀθωμανικῶν, οἰκεῖται ὑπὸ 17190 ὀθωμανῶν καὶ Ἀθιγγάνων καὶ 13785 χριστιανῶν, Ἑλλήνων, ὧν 15 εἰσὶν ὑπήκοοι Ἕλληνες καὶ 15 καλόγηροι, ὁρίζεται ἀνατολικῶς ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν Καβάλλας, δυτικῶς ἀπὸ τὴν Κερκινίτιδα ἢ Ἀχινοῦ λίμνην καὶ τὴν ἐπαρχίαν Ζίχνης, μεσημβρινῶς ἀπὸ τὸν Στρυμονικὸν ἢ Ὀρφάνου κόλπον καὶ ἀρκτικῶς ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν Δράμας.

Τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἐκ τοῦ πρὸς μεσημβρίαν, κατέχεται ὑπὸ τοῦ μέχρι

παραλίου χωρίου Ὀρφάνου ἐκτεινομένου καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον βατοῦ Παγγαίου ὄρους ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ ὁποίου κεῖνται ἅπαντα σχεδὸν τὰ χωρία (ὅρα πίν. σελ. 482) τὰ ὁποῖα ὡς ἐκ τούτου εἰσὶ καὶ ὀχυρά. Καὶ τὰ μὲν πρὸς τὴν παραλίαν μέρη τοῦ ὄρους Παγγαίου εἰσὶν ἄδενδρα, τὰ δὲ λοιπὰ καλύπτονται ὑπὸ δασῶν. Οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων τούτων καταγίνονται κυρίως μὲν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν καπνῶν, ἔχουσιν ὅμως κτηνοτροφίαν δὲν παραλείπουσι δὲ καὶ τὴν καλλιέργειαν δημητριακῶν καὶ βάμβακος καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀποταμιεύουσιν οὐ μόνον τροφὰς ἀλλὰ καὶ χόρτον συλλεγόμενον ἐκ τῶν παρὰ τὰ ἕλη τῆς Δράμας ἐκτεινομένων πεδινῶν αὐτῶν μερῶν. Καὶ οἱ κάτοικοι ὀθωμανοὶ τῶν χωρίων τούτων εἰσὶν ἐπίσης φανατικοὶ ἐπηρεαζόμενοι ὑπὸ τῶν τῆς Δράμας.

Πρὸς ἐπιτήρησιν τῆς παραλίας, ἤτοι ἀπὸ Τσιάγιαζι (σελ. 403) μέχρι τοῦ ρωσσικοῦ μετοχίου (σελ. 471) ὑπάρχουσι φυλακεῖα εἰς Τσιάγιαζι εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Στρυμόνος (κατὰ τὴν διὰ περαταριῶν διάβασίν του), εἰς Ὄρφανον, εἰς Ἐλευθερούπολιν, εἰς τὴν παραλίαν τοῦ λιμένος Ἐλευθερουπόλεως καὶ εἰς τὸ ρωσσικὸν μετόχιον.

Γ'. Καβάλλας.

Ἡ ἐπαρχία Καβάλλας ἔχουσα ὁμώνυμον πρωτεύουσαν (ὅρα σελ. 455) καὶ ἀπαρτιζομένη ἐκ μιᾶς πόλεως καὶ 20 ὀθωμανικῶν χωρίων μετὰ 4 ὀθωμανικῶν τσιφλικίων, οἰκεῖται ὑπὸ 13050 Μωαμεθανῶν, 200 Ἀθιγγάνων, 300 Ἰουδαίων, 10 Βουλγάρων σχισματικῶν καὶ 5252 χριστιαν., ὧν 150 εἰσὶν ὑπήκοοι Ἕλληνες, 2 Ρῶσσοι, 6 Αὐστριακοί, 2 Γάλλοι καὶ 8 Ἰταλοί, ὁρίζεται δὲ ἀνατολικῶς ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν Σαρί-σαμπάν, δυτικῶς ἀπὸ τὸ ὄρος Πανηγὺρ-Δὰγ τῆς ἐπαρχίας Δράμας καὶ ἀπὸ μέρος τῆς ἐπαρχίας Ἐλευθερουπόλεως, μεσημβρινῶς ἀπὸ θάλασσαν καὶ ἀρκτικῶς ἀπὸ τὸ τέρμα τοῦ ὄρους Συμβόλου, ἐφ' οὗ καὶ σχεδὸν κεῖται. Τὰ πλεῖστα καὶ μικρὸν ἀλλήλων ἀπέχοντα χωρία, ἅτινά εἰσιν ὀθωμανικά, κεῖνται ἐπὶ τῶν ΜΔ καὶ Α κλιτύων αὐτοῦ, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔχουσι θέσεις ὀχυράς. Ἐπὶ τῶν πρὸς Μ δὲ κλιτύων τοῦ ὄρους τούτου κεῖται ἡ πόλις τῆς Καβάλλας.

Οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἀσχολοῦνται εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν καπνῶν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν, ἔχουσι δὲ ἐπὶ δίμηνον μόνον τροφάς, καὶ ἑκάστη τούτων οἰκογένεια διατηρεῖ τὸ φορτηγὸν αὐτῆς.

Δ'. Σαρί-σαμπάν.

Ἡ ἐπαρχία Σαρὶ-σαμπὰν ἔχουσα ὁμώνυμον πρωτεύουσαν (ὅρα σελ. 485) καὶ κατέχουσα τὸ ἀνατολικώτερον μέρος τῆς Μακεδονίας, ἀπαρτίζεται ἐκ 43 χωρίων ὀθωμανικῶν καὶ 3 χριστιανικῶν, ἐν οἷς οἰκοῦσιν 8930 Ὀθωμανοὶ καὶ Ἀθίγγανοι, 320 χριστιανοί, ὧν 2 ὑπήκοοι Ἕλληνες, καὶ 325 Ἑλληνόβλαχοι. Ὁρίζεται ἀνατολικῶς ἀπὸ τὸν ποταμὸν Νέστον, ὅστις τὰς πηγάς του ἔχων ἐπὶ τῶν ὀρέων Ρασλόκ, Νασπάκι καὶ Νευροκόπου, τὴν διαχωρίζει ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας Ξάνθης τῆς Θρᾴκης, δυτικῶς ἀπὸ τὸ ὄρος Σύμβολον τῆς ἐπαρχίας Καβάλλας, μεσημβρινῶς ἀπὸ τὰ ἕλη τῆς ἐπαρχίας Καβάλλας καὶ ἀπὸ τὸν λιμένα Κεραμωτῆς καὶ ἀρκτικῶς ἐν μέρει μὲν ἀπὸ τὸ ὄρος Σύμβολον, ἐν μέρει δὲ ἀπὸ τὸν πομὸν Νέστον.

Τὰ πλεῖστα τῶν χωρίων τῆς ἐπαρχίας ταύτης κεῖνται ἐπὶ τοῦ ὄρους Συμβόλου κατέχοντα ὀχυρὰς θέσεις καὶ οἰκοῦνται, ἐκτὸς ἑνὸς οἰκουμένου ὑπὸ χριστιανῶν, ὑπὸ ἀγροίκων, ρωμαλαίων καὶ λίαν φανατικῶν ὀθωμανῶν καὶ Ἀθιγγάνων, ἐχόντων πατροπαράδοτον ἐπάγγελμα τὰς λῃστεύσεις καὶ τοὺς τῶν χριστιανῶν φόνους. Οὗτοι ὑδρευό[illegible]

τῶν παρὰ τοῖς χωρίοις των πηγῶν καλλιεργοῦσι τὸν μᾶλλον πολύτιμον καπνὸν τῆς ἐπαρχίας, ἔχουσι 2 χιλ ἡμιόνους καὶ εἰσὶν ὡπλισμένοι διὰ παλαιῶν ὅπλων. Οὗτοι ἀρνοῦνται πολλάκις οὐ μόνον τοὺς πρὸς τὴν κυβέρνησιν φόρους, ἀλλὰ καὶ πάντα ζητούμενον ἔρανον ὡς καὶ τοὺς στρατευσίμους.

Τὰ δὲ ἐν τῇ ἐκτενεῖ πεδιάδι, ἐν ᾗ ὑπάρχουσι τερπναὶ καὶ ὡραῖαι θέσεις καὶ τὴν ὁποίαν διακόπτουσι μικρά τινα δάση ἐκτεινόμενα μέχρι τοῦ λιμένος Κεραμωτῆς καὶ τοῦ ποταμοῦ Νέστου, κείμενα χωρία, ὧν τινα κυκλοῦνται καὶ ὑπὸ δάσους, οἰκοῦνται κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ Ὀθωμανῶν τῆς αὐτῆς μὲν φύσεως τῶν ἐπὶ τῶν ὀρέων οἰκούντων, ἀλλ' οἵτινες, ἕνεκεν τῆς θέσεως τῶν χωρίων των, καί τοι ὄντες ὡπλισμένοι ἐξ ἴσου, δείκνυνται ἥσυχοι καὶ καλλιεργοῦσι μόνον δημητριακούς. Τὰ χωρία ταῦτα ὑδρευόμενα ἐκ τοῦ ποταμοῦ Νέστου διατρέφουσι χιλίους ἵππους, ὀκτὼ δὲ τούτων παραποτάμια ἔχουσι καὶ ἀνὰ 60 ἁμάξας ὑπὸ βουβάλων συρομένας.

Προστίθεμεν κατωτέρω πίνακας τῶν ἐπαρχιῶν Δράμας, Ἐλευθερουπόλεως, Καβάλλας, Σαρὶ-Σαμπὰν καὶ Ζίχνης, ἐν οἷς δείκνυται ὁ ἀριθμὸς τῶν ἑκάστῃ τούτων ἀνηκόντων χωρίων ὡς καὶ ὁ πληθυσμὸς ἑκάστου τούτων καὶ τὸ θρήσκευμα εἰς ὃ ἀνήκει.

Ἐπαρχία Δράμας.

Αὐξ. ἀριθ.	Ὄνομα πόλεως ἢ χωρίου	Ἕλληνες	Ὀθωμανοί	Βούλγαροι ὀρθ.	Βούλγαροι σχισ.	ὁλικὸς πληθυσμὸς
1	Δράμα	1000	4000			5000
2	Δοξάτον	900	400			1300
3	Ἐδερνιτζίκι	250	550			800
4	Τσατάλτσα	1600	250			1850
5	Δράνοβα		175	240		415
6	Βησσοτζάνη		450	900		1350
7	Μπουμπλίτζη		125		100	225
8	Προσσοτσάνη	250	1250	350	750	2600
9	Κάτω Κίργεα		} 2500			} 2500
10	Ἄνω Κίργεα					
11	Κουμπάλιστα		250		175	425
12	Πλεῦνα			350	1150	1500
13	Βώλαξ				750	750
14	Γεουρουτζοῦκι			400		400
		4000	9950	2240	2925	22915

Ἐπαρχία Ἐλευθερουπόλεως.

Αὐξ. ἀριθ.	Ὄνομα πόλεως ἢ χωρίου	Ἕλληνες	Ὀθωμανοί	ὁλικὸς πληθυσμὸς
1	Πράβι	1380	1270	2650
2	Νικίσα	1700		1700
3	Παληοχῶρι	420	510	930
4	Κρομίστα	810	700	1510
5	Σερέπλιαν	170	320	490
6	Λακοβίκια	2320		2320
7	Κότζανη		420	420
8	Τρένουβα		370	370
9	Μποσταντζιλί		1250	1250
10	Ὀσμανλὴ		350	350
11	Ἐλετζίκ		260	260
12	Αὐλὴ	270		270
13	Τζιτακλὴ		320	320
14	Κουλαλὴ		210	210
15	Ρεχεμλὴ		200	200
16	Σαμόκουβον		1565	1565
17	Μπιστάντα	730	1450	2180
18	Μεσορώπη	2155		2155
19	Ἐσερλὴ		915	915
20	Ἀχατάταις		110	110
21	Τζιφλὶκ		140	140
22	Βοδογόριαν	800	700	1500
23	Σαρλὴ		400	400
24	Ἐδὲμ-Μπαλὴ		420	420
25	Μεντεσαλὴ		155	155
26	Λουνκούρ		160	160
27	Ὄρφανον	130	30	160
28	Κάρϊαν	980	160	1140
		11865	12285	24400

Αὐξ. ἀριθ.	Ὄνομα πόλεως ἢ χωρίου	Ἕλληνες	Ὀθωμανοί	ὁλικὸς πληθυσμὸς
	Ἐκ μεταφορᾶς	11865	12285	24400
29	Βόβλιαν	210	165	375
30	Φτέρι (Γενὶ-κιοϊ)	230		230
31	Γκιούστη	200		200
32	Κοτσικαρὴ		430	430
33	Δρέσνα	710		710
34	Ἐλευθερούπολις	510	340	850
35	Ζιμερλὴ		300	300
36	Βελετζιλὲ		170	170
37	Ζεπεκλὴ		320	320
38	Τουρμουκλοῦ		355	355
39	Μουρσαλὴ		145	145
40	Ζεβεκιρὰν		1070	1070
41	Τόβλιαν		310	310
42	Δρανίτζι		370	370
43	Μισελὴ		130	130
44	Κόρϊαν	30	700	730
		13755	17190	30945

Ἐπαρχία Καβάλλας.

Αὐξ. ἀριθ.	Ὄνομα πόλεως ἢ χωρίου	Ἕλληνες	Ὀθωμανοί	Βουλγαροι	Ἑβρ.	Ἀθίγγ.	ὁλικὸς πληθ.
1	Καβάλλα ἢ Χριστούπολις	4500	5000	10	300	200	10010
2	Κουτζουκ-Ὀρμὰν	192					192
3	Καρὰ-Ὀρμὰν	480					480
4	Γενὶ-Τζεφλὶκ	80					80
		5252	5000	10	300	200	10762

Αὐξ. ἀριθ.	Ὄνομα πόλεως ἢ χωρίου	Ἕλλη-νες	Ὀθω-μανοί	Βούλ-γαροι	Ἑβρ.	Ἀθίγγ	ὁλικὸς πληθ.
	Ἐκ μεταφορᾶς	5252	5000	10	300	200	10762
5	Πρέντζουβα		400				400
6	Καναλὶ		350				350
7	Μπεριχετλὶ		450				450
8	Ζυγὸς		900				900
9	Κουρουτζοῦ		500				500
10	Σέλιαν		1000				10 0
11	Ραχτζὰ		400				2 0
12	Ναΐπλι		550				550
13	Σουτζουκ		450				450
14	Κορτλοῦ		600				600
15	Ἐσκὶ-Καβάλλα		500				500
16	Κόκκαλα		400				400
17	Κόριτα		300				300
18	Χόρτσα		500				500
19	Ὀρὲν-Ντερὲ		400				400
20	Τζινὰρ		200				200
21	Κοτζὸς		125				125
22	Μεγὰλ		300				300
23	Κίζιλι		250				250
24	Τζίρι		75				75
		5252	13650	10	300	200	19412

Ἐπαρχία Σαρὶ-Σαμπάν.

Αὐξ. ἀριθ.	Ὄνομα πόλεως ἢ χωρίου	Ἕλλη-νες	ἑλληνό βλαχοι	Ὀθω-μανοί	ὁλικὸς πληθυ-σμὸς
1	Σαρὶ-σαμπὰν		300	30	330
2	Καγιὰ-Μπουνὰρ	120			120
3	Ναρασταγλὴ (λιμὴν)	200			200
4	Κεραμωτὴ		25		25
5	Ἰντζὲς			350	350
6	Μπεκλεμὲς			500	500
7	Τζοπανλὴ			500	500
8	Κουρουῦ-Ντερὲ			500	500
9	Μπουγιοὺκ-Κιζιλὴ			150	150
10	Κιομπράπασι			100	100
11	Κένις			500	500
12	Χερετζὲ-Μαχαλασὴ			150	150
13	Καράτζηλαρ			750	750
14	Καρτζάκιοϊ			1500	1500
15	Ἐσκὶ-Κιοϊ			150	150
16	Γενὶ-Κιοϊ			250	250
17	Δομασλὴ			250	250
18	Μπαριακλὴ			300	300
19	Μαματλὴ			250	250
20	Καραμανλὴ			400	400
21	Μπρατλὴ			400	400
22	Δαρόβασι			1500	1500
23	Κοτζακλὲρ			500	500
24	Τζαΐλακ			1000	1000
25	Μπαϊραμλὴ			400	400
26	Κεσμπὲκ			200	[illegible]
27	Δρένιβα			200	[illegible]
28	Μπόσβα			250	[illegible]
		320	325	11080	[illegible]

Αὐξ. ἀριθ.	Ὄνομα πόλεως ἢ χωρίου	Ἕλληνες	ἑλληνόβλαχοι	Ὀθωμανοί	ὁλικὸς πληθυσμὸς
	Ἐκ μεταφορᾶς	320	325	11080	11725
29	Χαλὲπ			150	150
30	Χετζικλὰρ			100	100
31	Μουρατζὶκ			200	200
32	Μούτζινος			1500	1500
33	Ὀζοὺν-Κιοϊ			750	750
34	Καζλὰρ			350	350
35	Μουσταφικλὰρ			350	350
36	Νεύτελι			500	500
37	Σεπτζιλὰρ			250	250
38	Ὀγλουτζὰκ			750	750
39	Καβατζὶκ			250	250
40	Καρατζᾶ-Ὀβασὶ			250	250
41	Καλαϊτζὶκ			200	200
42	Χάσγανι			200	200
43	Κουρτζαλὰρ			200	200
44	Γκιοσλὲρ			400	400
45	Ἰμρανλὴ			150	150
46	Γκιοσλὲρ-Μπαμπὰ			300	300
		320	325	18230	18875

Ἐπαρχία Ζίχνης.

Αὐξ. ἀριθ.	Ὄνομα πόλεως ἢ χωρίου	Ἕλληνες	Ὀθωμανοί	Βουλγ. ὀρθόδ.	ὁλικὸς πληθυσμὸς
1	Ζηλιάχοβα	1600	900		2500
2	Ζίχνη	75	100		175
3	Ἀλιστράτη	750	400	2500	3650
4	Ροδολεῖβος	3750	350		4100
5	Κιοὺπ-κιόϊ	1750	250		2000
6	Ἀντζίστα	300	200		500
7	Βητάαστα	900	300		1200
8	Βουλτζίστα	150	125		275
9	Κοτζάκη	250			250
10	Σέμαλτον	1400			1400
11	Προβίστα	750	400		1150
12	Γενί-κιόϊ (Ἀμφίπολις)	175			175
13	Μανδῆλι	100	125	225	450
14	Δράτζοβα			150	150
15	Τρεστενίτσα			125	125
16	Γράτζενη			200	200
17	Ἐρὶ-Ντερὲ		75	750	725
18	Σκρίτζοβα			1500	1500
19	Καλαπόδι			1550	1550
20	Καρλίκοβα		750	1250	2000
21	Γραμέντζα			150	150
22	Βασίλοβα		350	150	500
23	Σφηλινὸν	725			725
24	Ἀναστασιὰ	125			125
25	Χωροβίστα	200			200
26	Πόρνα	500	200		700
27	Ράχοβα	400	450		
28	Νοῦσκα		175	275	
29	Δοξαμπὸς	150			
		14050	5150	8825	

Αὐξ. ἀριθ.	Ὄνομα πόλεως ἢ χωρίου	Ἕλληνες	Ὀθωμανοί	Βούλγ. ὀρθόδ.	ὁλικὸς πληθυσμὸς
	Ἐκ μεταφορᾶς	14050	5150	8825	28025
30	Ἰζντραβίκ	350			350
31	Κρομίστα		200		200
32	Τσερέπλιαν		125		125
33	Κρούσοβα		100		100
		14400	5575	8825	28800

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ

Προβαίνει ἡ τύπωσις

α') τοῦ τρίτου τεύχους τῶν ὁδοιπορικῶν Μακεδονίας. Ἐν αὐτῷ ἐπισυναφθήσονται, ὁ πίναξ τῶν ἐμπεριεχομένων, τὸ ἀλφαβητικὸν εὑρετήριον καὶ τὰ διαγράμματα τῶν διαφόρων λιμένων.

β') τοῦ χάρτου τῆς νέας ὁροθετικῆς γραμμῆς μέχρι τῶν ποταμῶν Πηνειοῦ καὶ Ἀλιάκμονος μὲ κλίμακα 1:200000 καὶ

γ') τοῦ χάρτου τῆς μεσημβρινῆς Μακεδονίας μὲ κλίμακα 1:300000.

Οἱ ἐφιέμενοι τὴν ἀπόκτησιν τούτων, ὡς καὶ τῶν κατωτέρω, ἀπευθύνωσαν εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ βιβλιοπωλεῖον κ. Καρόλου Βίλμπεργ.

Ἔργα τοῦ αὐτοῦ:

ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ (Ε. Ε. Bobillier)
Μέρος Α'. Ἐπίπεδος Γεωμετρία δρ. 5

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ—
Φυλλάδιά Α' καὶ Β', ἐν οἷς περιγράφεται ἡ ἀπ' Ἀθηνῶν διὰ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου ὁδός.
Ἕκαστον φυλλάδιον . . . . . » 2

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ—
Ἕκαστον τεῦχος . . . . . » 2,50

ΟΡΟΘΕΤΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ. . . . . » 2,